

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

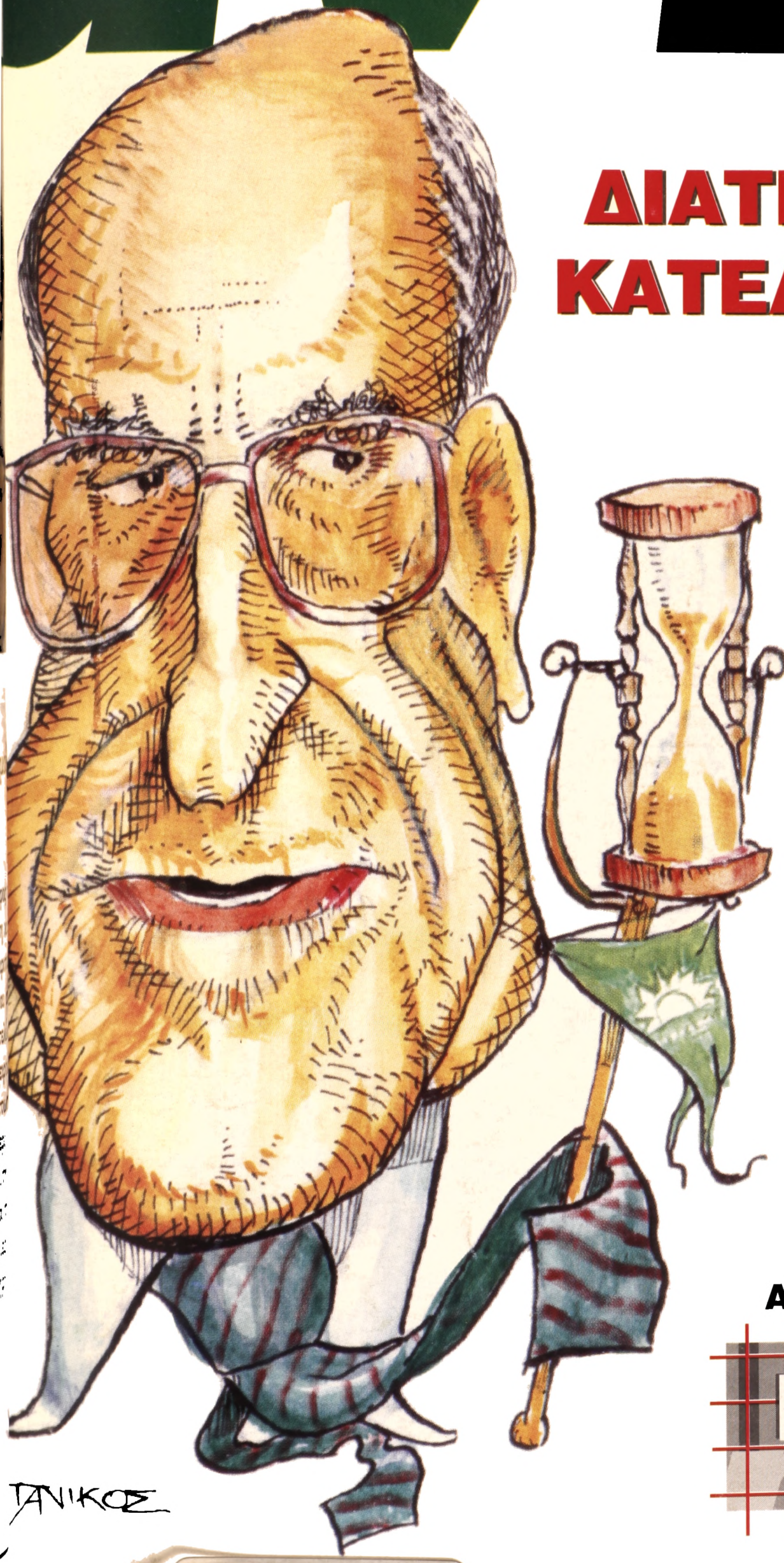

Περίοδος Β'
Τεύχος 573
Παρασκευή
17 Μαρτίου 1995
Δρχ. 400

ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΣ Ή ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΕΟΣ;

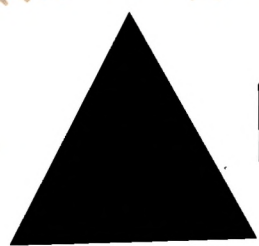
• ΤΟ ΥΠΠΟ ΓΙΑ ΤΟ ΦΙΞ:
ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ,
ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΕΟ!

• ΚΩΝ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ:
Ο ΧΕΙΡΙΣΤΗΣ
ΤΩΝ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ...

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

INTERNET

ΕΛΦΙΝΙ

ΤΡΙΑ
ΧΡΟΝΙΑ
ΔΕΛΦΙΝΙ

ΦΕΡΝΑΝΤΑ ΦΑΡΙΑΣ ΤΖΙ
ΑΛΜΠΟΥΚΕΡΚΙ
ΜΑΟΥΡΙΤΣΙΟ ΓΙΑΝΕΛΙ

Ποινσέζα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κ. ΚΟΥΡΕΜΕΝΟΣ

ΕΛΦΙΝΙ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ένας πρωην τρομοκράτης, μέλος των
Ερυθρών Ταξιαρχιών, ένας λωποδύτης
και μια βραζιλιάνα τραβεστί
συναντιούνται σε μια φυλακή της
Ρώμης. Από την γνωριμία τους
προκύπτει ένα συναρπαστικό βιβλίο που
μας ξεναγεί στον σκληρό κόσμο της
νύχτας και της παρανομίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

ΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΑΥΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σκόλια, σελ. 8

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδισάκος, σελ. 14

ΕΞΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 18

ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ...

Αγύριτος, σελ. 19

ΔΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Ονότα από τον κόσμο, σελ. 31

BLACK OUT

Γαύλος Μεθενίτης, σελ. 37

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

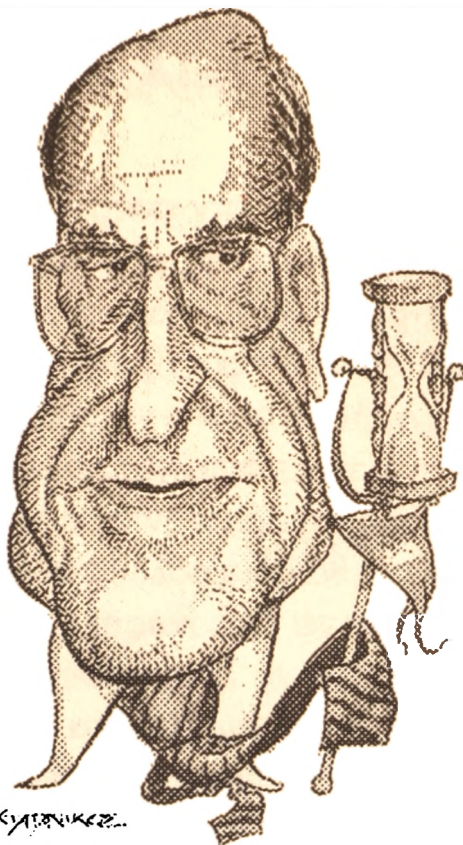
Επιστολές, σελ. 44

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 47

ΦΥΛΟ:

ΑΠΑΝΙΚΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ: ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΣ Ή ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΕΟΣ;

Παρά τις άοκνες προσπάθειες της 17N να αποτρέψει το ενδιαφέρον από την κρίση στο ΠΑΣΟΚ, η κλήση στο πειθαρχικό του κινήματος πέντε στελεχών είναι πραγματικό πρόβλημα για τον Ανδρέα και, κυρίως, για το περιβάλλον του. Γράφουν: Χρ. Νησιώτης, Τ. Παππάς. ΣΕΛ. 11.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: ΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ.

Ο Στέλιος Καφαντάρης σ' ένα διαφορετικό σχέδιασμα βιογραφίας του αποχωρήσαντος «εθνάρχη». ΣΕΛ. 16.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: INTERNET.

Τρεις συνεργάτες του Αντί ταξιδεύουν στον «κυβερνοχώρο» και παρουσιάζουν το δίκτυο επικοινωνίας INTERNET. Γράφουν: Δημ. Σκούφης, Άκης Μπογιατζής, Αργ. Παναγόπουλος. ΣΕΛ. 27. ΦΙΞ: «ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΕΟ», ΣΥΓΧΡΟΝΩΣ! Διγλωσσία για το ΦΙΞ. Το ΥΠΠΟ το θέλει διατηρητέο, το ΥΠΕΧΩΔΕ κατεδαφιστέο. Στο μεταξύ, η μπουλντόζα έκανε τη δουλειά της... ΣΕΛ. 28. ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ: ΞΑΝΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ. Ο... ανταποκριτής του Αντί στην...

Κηφισιά πήγε κι άκουσε τον Ουμπέρτο Έκο. Μπερδεύτηκε, όμως. Ήταν κοσμικοί ή διανοούμενοι όσοι συγκεντρώθηκαν στην ομιλία του παλού λογίου; Ήταν αριστεροί διανοούμενοι όσοι φιλοξενήθηκαν στο Ίδρυμα Λάτση; Κι ο Έβερι; ΣΕΛ. 48.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 569 • Παρασκευή 17 ΜΑΡΤΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Βασίλης Μπάλλας - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΠΙΒΛΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 400, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτοπή και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

Η ΜΕΤΑ... ΕΠΟΧΗ

Ο κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ απεχώρησε απ' την ενεργό πολιτική με πλήθος φωτοστεφάνων και εν μέσω συγκινητικής ατμόσφαιρας. Αλλά ο στεναγμός ανακούφισης του κυβερνώντος κόμματος για την αποφυγή πρόωρων εκλογών με την εκλογή στο προεδρικό αξίωμα του κ. Κ. Στεφανόπουλου δεν πρόλαβε να σβήσει, όταν η «εκεχειρία» έσπασε και οι ομοβροντίες των επικρίσεων για τη λειτουργία κυβέρνησης και κόμματος και για την κυβερνητική πολιτική άρχισαν να πέφτουν.

Η ΜΕΤΑ-ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΚΗ εποχή θα έχει πολλές οδύνες. Ο παραπαίων πρωθυπουργός, ανίκανος ο ίδιος να εκπονήσει το κυβερνητικό έργο, δείχνει «πυγμή» παραπέμποντας τους διαφωνούντες και φωνασκούντες στο πειθαρχικό. Αλλά αυτή η κίνηση, αντί να συμμαζέψει, μάλλον θα αποδιαρθρώσει περαιτέρω τα πράγματα. Διότι αυτή τη στιγμή τα προβλήματα είναι τέτοια που χρειάζονται γενναία αντιμετώπιση, πολιτικό σφρίγος, προτεραιότητες και συντονισμό. Ο κ. Παπανδρέου δεν είναι σε θέση να προσφέρει τίποτα.

- Η κυβέρνηση παρουσιάζει αργούς ρυθμούς με ανύπαρκτες προτεραιότητες και ελάχιστο συντονισμό. Μόνο η οικονομική πολιτική στηρίζεται ακόμα. Αλλά έως πότε;
- Η εξέγερση των μικρομεσαίων και στρωμάτων που φοροδιαφεύγουν είναι γεγονός και απλώνεται καθημερινά. Τα στρώματα αυτά τα εκθείασε το ΠΑΣΟΚ, τα έβαλε στο κέντρο της στρατηγικής του και εθώπευσε, καλλιεργώντας σε αυτά την ανευθυνότητα και την τάση της φοροδιαφυγής σε βάρος μισθωτών και συνταξιούχων και παρασύροντάς τα τελικά μαζί του με τον άκρατο και αχαλίνωτο λαϊκισμό του.
- Η αγροτική τάξη εξεγείρεται.
- Οι πενόμενοι συνταξιούχοι διεκδικούν την επιβίωσή τους.
- Οι μισθωτοί στενάζουν κάτω από τη σκληρή εισοδηματική πολιτική.

ΜΠΡΟΣΤΑ σε αυτήν την κατάσταση, τόσο η κυβέρνηση όσο και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ ολισθαίνουν στον αυταρχισμό. Δεν έχουν άλλα μέσα πολιτικά για να αντιμετωπίσουν τη διαφωνία και τα κοινωνικά αιτήματα.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ουσιαστικά χρειάζεται σήμερα είναι μια νέα δημοκρατική λειτουργία του κόμματος, μια νέα λειτουργία της κυβέρνησης, πολιτικές προτεραιότητες και ιδίως πολιτικές ενταγμένες σε σαφές ιδεολογικό πλαίσιο και πρόγραμμα στόχων για να πεισθεί η δύσπιστη πλέον κοινή γνώμη.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ, όμως, δεν είναι σε θέση να τα προσφέρει ο κ. Παπανδρέου, ο οποίος περί άλλα τυρβάζει.

Η ΜΕΤΑ-ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΚΗ εποχή έρχεται. Αλλά μέχρι να έρθει, πολλά θα δουν τα μάτια μας ακόμα, και πολλά θα συμβούν.

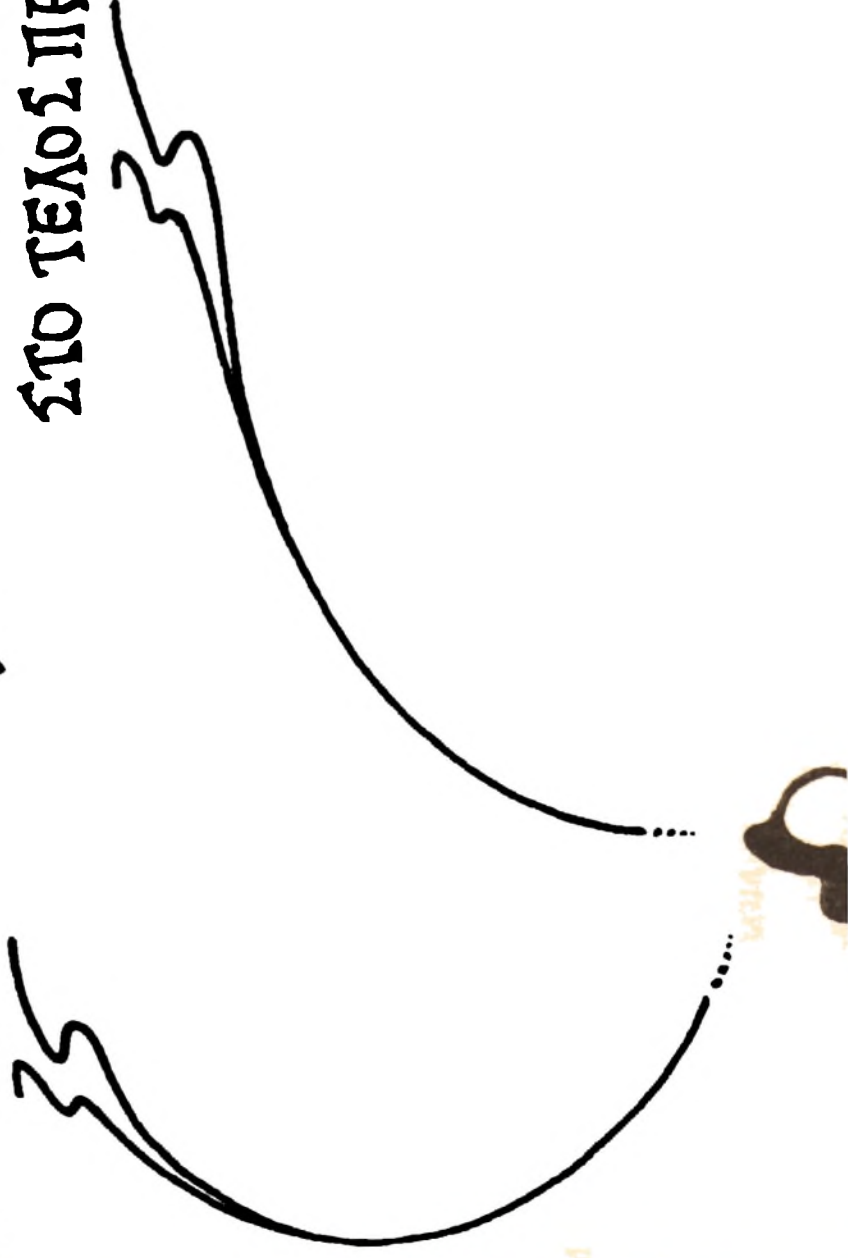
ΤΟΝ ΣΤΗΝΟΥΝ ΟΡΕΙΟ...

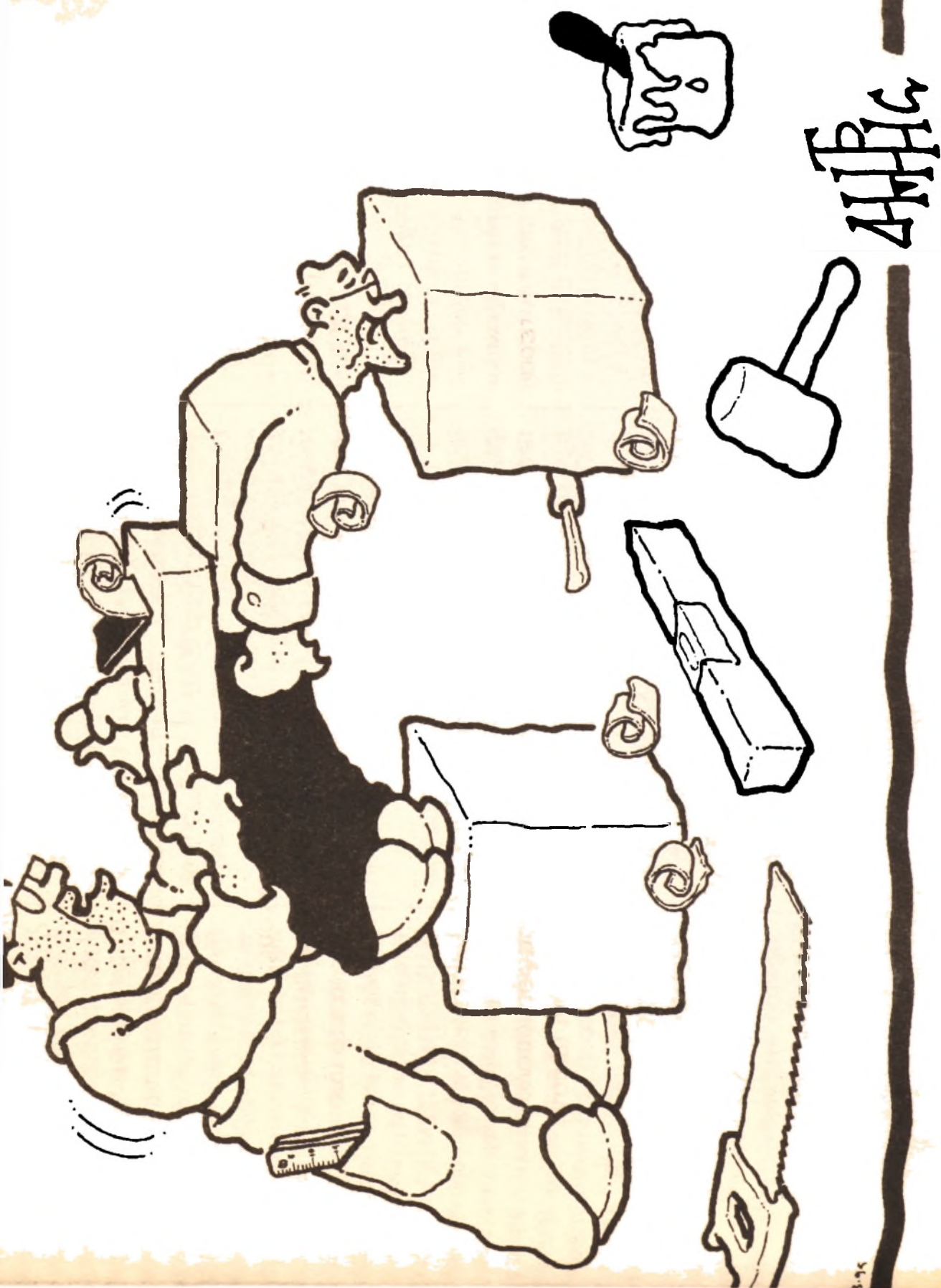
ΕΙΝΑΙ ΚΙ Η ΒΙΛΑ

ΟΛΟ ΥΓΡΑΣΙΑ

ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΝΕΙ;...

ΚΙ Ο ΠΙΟ ΣΚΛΗΡΟΣ
ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΝΑ'ΝΑΙ
ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΠΕΤΣΙΚΑΡΕΙ!...

AMH

Ο αρχηγός και οι «μπιστιχοί» του

ΡΗΞΗ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ... Θύελλα στο ΠΑΣΟΚ... Προγραφές στο ΠΑΣΟΚ... Στο σκαμνί οι αιρετικοί... Στο σφαγείο οι αντάρτες, κ.λπ. Και ενώ οι τίτλοι -όλοι πρωτοσέλιδοι- πληροφορούν, καταγράφουν, χρωματίζουν, ένας ευτυχής άνθρωπος, ο υπουργός Τύπου κ. Β. Βενιζέλος, έκρινε ότι το «θέμα» (η «είδηση») βρίσκεται αλλού: «Ανασχηματισμός» δήλωσε την περασμένη Τρίτη, «δεν θα γίνει»!. Ευτυχέστερος ο κ. Κ. Λαλιώτης, υπουργός ΠΕΧΩΔΕ («τα μεγάλα έργα προχωρούν»...) αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει ότι «το ΠΑΣΟΚ έχει πρόεδρο και η κυβέρνηση πρωθυπουργό». Κατά συνέπεια «αυτό πρέπει να το καταλάβουν όλοι»! ΠΟΙΟΙ «όλοι», όμως; Απαξάπαντες οι Έλληνες; Άπαντα τα μέλη του ΠΑΣΟΚ; Εισέκαστος χωριστά και πάντες ομού οι ανησυχούντες, οι διαφωνούντες; Τα πράγματα είναι σαφή: Το «φαξ» που έστειλε ο πρόεδρος της Επιτροπής Δεοντολογίας κ. Νίκος Αθανασάκης είχε συγκεκριμένους αποδέκτες: τον Θ. Πάγκαλο, τη Βάσω Παπανδρέου, τον Δ. Τσοβόλα και (ως συμπληρωματικά επιρρήματα) τους Χρ. Κηπουρό και Γ. Παπασπύρου. Οι πέντε αυτοί, λοιπόν, καλούνται σήμερα Παρασκευή, και ώρα 10ην π.μ., όπως προσέλθουν ενώπιον της Επιτροπής, ίνα βάσει των άρθρων του καταστατικού 7, παρ.1 και 2, 20ε, 21 γ και δ, 24, 25 β και γ, 63, 64 και 65, απολογηθούν για όσα κατά καιρούς δήλωσαν, κ.λπ.

ΑΝ ΥΠΟΘΕΣΕΤΕ, προς στιγμή, ότι κάποιος κάνουν μαύρο χιούμορ, πλανάσθε. Η χώρα μπορεί να βουλιάζει. Υπουργικό συμβούλιο (ως συλλογικό όργανο) να μην υπάρχει. Και ο υπουργός Οικονομικών να προειδοποιεί: «Εάν η δημοσιονομική εξυγίανση δεν επιβληθεί, η συγκεκριμένη χρεοκοπία του τόπου θα γίνει πραγματική»... Όλα αυτά, όμως, δεν πτόησαν το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ, το οποίο, κατά πλειοψηφία, απεφάνθη ότι: Πρῶτον, ο σημερινός πρωθυπουργός είναι «υπαρκτός» (τον αμφισβητούν, «άρα υπάρχει»...) και δεύτερον, ότι το πρόβλημα των προβλημάτων, για το ΠΑΣΟΚ, και για τον τόπο, είναι οι διαφωνούντες! Συνεπώς, όχι μόνο τους αποδοκιμάζουμε, «επί τω ότι ευτελίζουν τους θε-

σμούς», δηλαδή την κυβέρνηση και τον κ. Παπανδρέου, αλλά και τους προειδοποιούμε -μέσω της Επιτροπής Δεοντολογίας- «Ὡς εδώ και μη παρέκει»!

TOUT VA TRES BIEN...

Η ΕΠΟΧΗ, όμως, του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού», του χαρισματικού αρχηγού, των πειθαρχικών συμβουλίων και διαγραφών, παρήλθε. Ποια Εκάλη, λ.χ., διανοείται να διαγράψει σήμερα την κ. Βάσω Παπανδρέου ή τον Π. Αυγερινό ή τον Κ. Σημίτη ή τον Θ. Πάγκαλο ή τον Δ. Τσοβόλα, όταν ο πόλεμος της διαδοχής μαίνεται, η κυβέρνηση παραπαίει (οι αποφάσεις παίρνονται «διά περιφοράς»), όταν δανειστές του πρωθυπουργού (όπως ο εντιμότατος κ. Ζορζ Χάλακ), αλλά και τα πρόσωπα του στενού περιβάλλοντός του φέρονται αναμεμιγμένα στην υπόθεση της Ολύμπικ Κέτερινγκ; Αλλά να ήταν μόνο οι «4», το θέμα θα μπορούσε να «τακτοποιηθεί». Έλα, όμως, που ο αναβρασμός, εντός του ΠΑΣΟΚ, είναι γενικότερος! Στελέχη της Νομαρχιακής Επιτροπής της Θεσσαλονίκης, πέμπουν γραφή στο Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ, για να επισημάνουν το «πολιτικό χάσμα κοινωνίας και κυβέρνησης» (μαζί με «φαινόμενα οργανωτικής φυλλορροής»), ενώ η οργάνωση Νεολαίας Χίου, «παρά τις υποδείξεις», επέμενε να προκαλέσει τον Θ. Πάγκαλο ως ομιλητή, με θέμα «Αξιοπιστία της πολιτικής και των πολιτικών σήμερα».

Ο ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΣ αρχηγός εξακολουθεί, βέβαια, να έχει, στο Εκτελεστικό Γραφείο, τους δικούς του ανθρώπους, τους «μπιστικούς» του. Κάποιοι εξακολουθούν να του λένε ότι η καλύτερη «λύση» είναι η ρήξη. Άλλοι, αντίθετα, του υποβάλλουν «συγκρατημό». Και οι μεν και οι δε ξέρουν, βέβαια, την αλήθεια - ότι δεν μπορεί ούτε να «προεδρεύσει»! Ελπίζουν, όμως, ότι, όταν σημάνει η ώρα της διαδοχής, θα έχουν την προτίμησή του... Ο κουρασμένος αρχηγός έχει, όμως, και τους αγιογράφους του, στο χώρο του Τύπου (Ολιγόστεψαν, βέβαια, αλλά υπάρχουν ακόμα). Επιμένουν ότι ο σημερινός πρωθυπουργός είναι, για την κυβέρνηση και το κόμμα, «συνεκτικός κρίκος».

[Καμώνονται ότι δεν ξέρουν ποιος «ναι», ποιος «κυβερνά».] Υποστηρίζουν, όμως, δεν υπάρχουν «πραγματικές διαφορές» μεταξύ των «πραγματικών αντιθέσεων» μεταξύ των και των άλλων ηγετικών στελεχών του κόμματος και ότι «όλος ο κανγός γίνεται πάπλωμα». Συνεπώς: Δεν υπάρχει σπουδής. Δεν υπάρχει λόγος εκλογισμού, δεν υπάρχει καν θέμα νέου πρωθυπουργού, με τον κ. Παπανδρέου να περνάει -έστω- στην προεδρία του κόμματος. Tout va très bien, madame la marquise!

ΚΑΙ Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ;

ΑΝΑΦΕΡΑΜΕ ήδη τη δήλωση Βενιζέλου ότι «δεν υπάρχει θέμα ανασχηματισμού». Αλλά, Ορθότατα. Λίγο προτού αποκτήσει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας (και απεργατικός) κ. Α. Σαμαράς ανακάλυψε «καλόν εστί» η επιβίωση του κυβερνητικού κόμματος και η συμπόρευση), κοινή αίσθηση ότι ο κ. Παπανδρέου θα ρούσε σε έναν «βαθύρριζο», «σφαγμένο» «ρηξικέλευθο» ανασχηματισμό, με μετοχή, μάλιστα, όλων των διαφωνούντων. Από τη στιγμή, όμως, που τα πράγματα ήταν όπως ήλθαν (ο πρωθυπουργός πηγαίνει, τελικά, τη «ρήξη»), ποιος ανασχηματισμός θα είχε πια νόημα; Άντε να φύγει ο σημερινός υπουργός Τουρισμού κ. Δ. Κωνσταντίνου και να πάρει τη θέση του ο κ. Ευ. Κωνσταντίνου... Τι έγινε; Ποιος θα πιστώσει κάτι άλλαξε, ότι κάτι αλλάζει; ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ, λοιπόν, δεν υπάρχει. Αλλά έχουμε όμως νέο πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον κ. Κωστή Στεφανόπουλο, ο οποίος, στην πρώτη επίσημη ομιλία του, θύμισε τα ριζοσπαστικές εξουσίες που διαθέτει ο πρόεδρος του κράτους, μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος, από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, το 1985. Και επειδή πολλές φορές, περί συμμετοχής των πολιτών στη λήψη αποφάσεων κ.λπ., ο κ. Στεφανόπουλος τύπωσε -με την ευκαιρία- τις θέσεις του. Πρέπει ν' αναζητηθούν νέα σχήματα για την αληθινή δημοκρατία, οι θεσμοί πρέπει να γίνουν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα, να ανταποκριθούν στις ανάγκες του σύγχρονου κράτους, να αποφευχθεί ο κενόρριζος, φυσικά, της λαϊκής κυριαρχίας.

ιμοκρατία είναι έτοιμη, στο μεταπαθέσει, στη Βουλή, τη δική της για την αναθεώρηση του Συντάγματος ο κ. Μ. Έβερτ, απαντώντας στην Σαμαρά (όπως είναι γνωστό ο της ΠΟΛ.ΑΝ προτείνει να θεωρηθούν «αναθεωρητέες» όλες οι διατάξεις ντος Συντάγματος, εκτός από εκείνες που ρίζονται ως θεμελιώδεις), τον καλεί «κείμενο με ολοκληρωμένη και κά διατυπωμένη πρόταση», να την ι! Με την ευκαιρία, ο αρχηγός της ζει στον κ. Σαμαρά ότι η συνεργασία ΟΚ/ΠΟΛ.ΑΝ στην εκλογή νέου της Δημοκρατίας έχει τις συνέ- με αποτέλεσμα η ΠΟΛ.ΑΝ να σήμερα, μια ανίκανη κυβέρνηση ο κ. Σαμαράς; Δεν απάντησε επί (λέξη για τη «σύμπραξη») αλλά ο Έβερτ «πάσχει από πολιτική ότι «επικεντρώνει την προσοχή ιχνίδι της εξουσίας» και ότι -όπως το πράγμα- δεν κατέχει «τα προ- ου τόπου».

- ΤΙΡΑΝΑ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ

τα αξιόλογα γεγονότα του Δε- ρου ήταν, ασφαλώς, η επίσκεψη στα Τίρανα και η διαγραφόμενη των ελληνοαλβανικών σχέσεων. ΩΣΗ, αλλά πρωτίστως οι φιλο- και η «φραστική εγκαρδιότητα» του Σαλί Μπερίσα και του πρω- Α. Μέξι («ψήφους δεν φέρνει ο αλλά η ευημερία των λαών», «ευ- την Ελλάδα για το μεγάλο αριθ- ιωτών μας προσφύγων που δέχε- φός της», «προτείνουμε την υπο- ρώνου φιλίας και συνεργασίας», πωσίασαν. Ευτυχής, όμως, εμφα- ο αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος: την ευχή για μια νέα άνοιξη στις νικές σχέσεις. Είμαστε ακόμα ιστή, αλλά έρχεται η Ανάσταση». Βελτίωση αυτή, δίδονται, από αναλυτές, διάφορες ερμηνείες, οι επικείμενες (αλβανικές) βου- λογές, τα πιεστικά προβλήματα ωπίζει η αλβανική οικονομία, οι σχέσεις των Τιράνων με τα Σκό- που «παρενέβη», φαίνεται, και ο κός παράγων», ο οποίος, στην περίπτωση -και για τους δικούς ήθελε τη βελτίωση των ελληνο- σχέσεων. Πέρα, πάντως, από γεγονός παραμένει ότι η αλβανι- έχθηκε όλα σχεδόν τα ελληνικά νοίγμα μεσαίων σχολών παιδεί- τεραι υπάρχουν μαθητές της μειονό- ι συλλογιστική εκκρεμών θεμάτων της εκ- υσικά.

κλησιαστικής περιουσίας, κ.λπ.), ενώ το ερώτημα που τίθεται είναι αν η ελληνική πλευρά θα κάνει πράξη τις δεσμεύσεις που ανέλαβε απέναντι στα Τίρανα - συνηγορία για την ταχύτατη απόδοση της δεύτερης δό- σης της κοινοτικής βοήθειας, «νομιμοποίη- ση» 80-100 χιλιάδων αλβανών λαθρομετα- ναστών

Η ΕΛΛΗΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΗ προσέγγιση θα δυσχεραστήσει, ίσως, όλους εκείνους που επιμένουν να στήνουν «εχθρούς» στα βό- ρεια σύνορά μας. (Ο αρχηγός της Άνοιξης κ. Α. Σαμαράς έφτασε να ζητεί από τον αρχη- γό της Ν.Δ. κ. Έβερτ «να διευκρινίσει τη θέ- ση του στο ζήτημα της οριοθέτησης των συ- νόρων της Ελλάδας με την Αλβανία»!). Άλλωστε, ο ίδιος ο υπουργός Εξωτερικών κ. Κ. Παπούλιας μίλησε για «εύθραυστες ισορ- ροπίες», τις οποίες κάλλιστα μπορούν να ανατρέψουν «ακραίοι φανατικοί κύκλοι». Ο Συνασπισμός, πάντως, επισημαίνει ότι το βήμα που έγινε, για τη βελτίωση των ελληνο- αλβανικών σχέσεων, θα πρέπει να συμπλη- ρωθεί με αντίστοιχες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της ΠΓΔ της Μακεδονίας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ Κ.Α.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, οι συλλέκτες «σποραδικών πληροφοριών» κατέγραψαν μέσα στο Δεκα- πενθήμερο, ειδήσεις όπως:

- Υπάρχει απόρρητη εγκύκλιος του υπου- ρού Δημόσιας Τάξης, κ. Στ. Παπαθεμελή, που επιτρέπει στον επικεφαλής αξιωματικό των ΜΑΤ, κατά την προσωπική του κρίση, και χωρίς αναφορά στο προϊστάμενο ιερα- ρικά κλιμάκιο, να κάνει χρήση δακρυγόνων και σωματικής βίας, χωρίς την παρουσία ει- σαγγελικού λειτουργού (Από κατάθεση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Α. Ντεντιδάκη.)

- Το σημερινό ετήσιο κόστος των εργατικών ατυχημάτων για την εθνική οικονομία ξε- περνά τα 25 δισ. δραχμές, ενώ κάθε 20' συμ- βαίνει ένα εργατικό ατύχημα. (Από δήλωση του κ. Αλ. Κρητικού, προέδρου του Ελληνι- κού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.)

- Η ετήσια παραγωγή απορριμμάτων ανέρ- χεται (στην Ελλάδα) στους 3.500.000 τό- νους, ενώ στο περιβάλλον καταλήγουν ανε- ξέλεγκτα 1.225.000, που περιλαμβάνουν 450.000 τόνους τοξικών. (Από διημερίδα που οργανώθηκε στην Καλαμάτα βάσει στοι- χείων της ΗΕΜΕΛΡΑ.)

ΔΑΚΡΥΓΟΝΑ, εργατικά ατυχήματα, απορ- ρίμματα... Όλη η Ελλάδα ένα κουβάρι. Πά- ντως, μετά το ξύλο, τις «απωθήσεις» και τα δακρυγόνα, ο κ. Παπανδρέου δέχτηκε επι- τέλους αντιπροσωπεία των «υπερήφανων γηρατειών»!

ANTHΩP

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

NICHOLAS HAMMOND

Καθηγητής Πανεπιστημίου

NICHOLAS HAMMOND

ΤΟ ΘΑΥΜΑ
ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Φ. Κ. ΒΩΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

"Το πιο πρόσφατο βιβλίο
του N. Hammond για
τη Μακεδονία (1991)"

Με 51 εικόνες και 20 χάρτες

Μετάφραση: Φ. Κ. Βώρος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΠΑΛΙΑ ΤΟΥΣ ΤΕΧΝΗ ΚΟΣΚΙΝΟ

Οι ρουκέτες που η 17N χρησιμοποίησε εναντίον του MEGA, το βράδυ της περασμένης Τετάρτης, δεν πέτυχαν το στόχο τους. Τυφλές, οι ρουκέτες που έπληξαν το γνωστό κανάλι δεν αποκλείεται να προκαλούσαν και ανθρώπινα θύματα. Κάποια καλή τύχη προστάτευσε τελικά τους εργαζόμενους και τους δημοσιογράφους.

Γενική και αναμενόμενη ήταν η καταδίκη της νέας ενέργειας των «ταξιδεμένων» αντουργών. Θα άξιζε πάντως να υπενθυμίσει και να επισημάνει κανείς ορισμένες πτυχές της δράσης της οργάνωσης-φάντασμα. Πρώτα πρώτα οι στόχοι της 17N έχουν ήδη περιγραφεί στην κοινή γνώμη – και μάλιστα από τα ΜΜΕ. Ο τελευταίος της στόχος, τα ΜΜΕ δηλαδή, έχουν τον τελευταίο καιρό υποστεί βαριά κριτική από πολλές πλευρές. Ύστερα, πρέπει να σημειωθεί το timing της ενέργειας: επιλέγεται όταν η πολιτική κρίση βρίσκεται σε κορύφωση. Τέλος, η μόνιμη επωδός: η μεγέθυνση της εκάστοτε ενέργειας από τα ΜΜΕ. Ποιος δεν θυμάται, λ.χ., τη μεγάλη συζήτηση που είχε ανάψει με τον αντιτρομοκρατικό νόμο, τα πολυσέλιδα ρεπορτάζ, τις περιγραφές, τις αναπαραστάσεις κ.ο.κ.

Έτσι, και αυτή τη φορά. Αμέσως, το βράδυ της Τετάρτης, τα ρεπορτάζ, οι συνεντεύξεις, οι δηλώσεις πολιτικών (αρχηγών ή μη) αστυνομικών, εργαζομένων κ.λπ κάλυψαν μεγάλο τηλεοπτικό χρόνο. Και την επομένη, ημέρα Πέμπτη, το σύνολο του Τύπου είχε κιόλας εξασφαλίσει το εντυπωσιακό πρώτο θέμα. Απορούσες αν η 17N ήταν εκείνη που είχε κερδίσει τη μάχη των εντυπώσεων ή τα ΜΜΕ, τα οποία και ορίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού στην κοινωνία του θεάματος.

Στη σπαρασσόμενη από πολλαπλές κρίσεις ελληνική κοινωνία μια μικρή ομάδα «ταξιδεμένων» και υπονομευμένων υποκρίνεται ότι παίζει το παιχνίδι της «επανάστασης»... Μέσα στην γενική διάλυση, η 17N μπορεί να παίζει -έτσι νομίζει- τα παιχνίδια της.

Χ.Ν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Η βαλκανική περιοδεία του ΥΠΕΞ Κ. Παπούλια άρχισε με καλούς οιωνούς. Χάρη στην αμερικανική επίμονη παρέμβαση, ο πάγος με την Αλβανία φαίνεται να σπάει, πράγμα που, πέρα από τα όσα συμφωνήθηκαν με τον απρόβλεπτο κ. Μπερίσα, δημιουργεί την αισιοδοξία για συνεχή βελτίωση των σχέσεων, για φιλία και συνεργασία – επωφελείς και για τις δύο πλευρές.

Ανάλογη «αναθέρμανση» σχέσεων αναμένεται και με τη Βουλγαρία, αφού με την αλλαγή της κυβέρνησης φαίνεται να υπάρχει η διάθεση αυτή.

Παραμένει το ακανθώδες θέμα των Σκοπίων που περιπλέκεται λόγω της σύγκρισης με την αλβανόφωνη μειοψηφία και την αδιαλλαξία του Γκλιγκόρφ. Ωστόσο, η μεσολάβηση του κ. Βανς δεν αποκλείεται να αποδώσει τώρα καρπούς με τη στήριξη των ΗΠΑ. Άλλωστε η Αθήνα έλυσε το πρόβλημα της προεδρικής εκλογής και έχει αρκετό χρόνο στη διάθεσή της να «ξανασκεφθεί» ορισμένες κινήσεις.

Επιπλέον, το γεγονός ότι ο κροάτης πρόεδρος Τούντζμαν «πείστηκε» να συναινέσει στην παράταση παραμονής έστω και περιορισμένου αριθμού κυανοκράνων δημιουργεί βάσιμες ελπίδες ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, απεφεύχθη νέα αιματηρή ανάφλεξη κι ότι η ειρηνευτική διαδικασία και η επίμονη διπλωματία δεν έχουν πει την τελευταία τους λέξη.

Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν για την Ελλάδα μια νέα ευκαιρία στον τομέα της βαλκανικής πολιτικής, έτσι ώστε να αναδειχθεί η χώρα μας σε πρωταγωνιστικό παράγοντα. Έτσι κι αλλιώς αποτελεί την ισχυρότερη πολιτική και οικονομική δύναμη στην περιοχή και ανήκει σε ισχυρούς οικονομικούς διεθνείς οργανισμούς. Αν δούμε τα προβλήματα με μια νέα, θαρραλέα ματιά, αν η εξωτερική μας πολιτική δεν πέσει και πάλι θύμα μικροκομματικής διαμάχης και διάφορων εθνικιστικών ψυχωτικών οργανώσεων και ομάδων, τότε, πράγματι, μπορούμε να αδράξουμε την ευκαιρία που μας παρουσιάζεται για να παίξου-

με το ρόλο που όλοι επιθυμούν – αλλά στην υπονομεύουν για διάφορες σκοτεινές «κόστους».

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Το τέλος της Μεταπολίτευσης επιβρίσκεται πολύ κοντά με την αναμενόμενη αποχώρηση του κ. Παπανδρέου από την πολιτική σκηνή. Αλλά τα «μεγάλα» κινήματά μας που εναλλάσσονται στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ και η Ν.Δ., παραμένουν αμετάβλητα. Διότι πρωτίστως δεν μπορούν να ανεχθούν τη διαφωνία στις γραμμές. Δεν μπορούν να υπάρξουν και να λειτουργήσουν πολιτικά χωρίς το φραγμένο πειθαρχικών συμβουλίων (Επιτροπή ντολογίας κατ' ευφημισμών στο ΠΑΣΟΚ και την απειλή κυρώσεων).

Όμως η κοινή γνώμη σήμερα, αλλά και ίδια τα μέλη και οι οπαδοί των κομμάτων που απομακρύνονται από την πολιτική, ακριβώς να ξέρουν τις απόψεις στελεχών των κομμάτων, αν έχουν κάποιο βαρό και καινούργιο να πουν, αν έχουν θάρρος της γνώμης τους και νέες πολιτικές ιδέες, ώστε να κρίνουν ως ενεργοί πολίτες κι όχι ως αγελαία, χειραγωγημένη. Για ποιο «νέο ξεκίνημα» ομιλούν στην πολιτική όταν φιμώνεται ο «αυτός» πολιτικός λόγος;

Θαυμάστε δημοκρατικά κόμματα!

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΓΣΕΕ

Η ταξική «υποχώρηση» σε καίρια ζητήματα που απασχολούν τους εργαζόμενους –όπως το 35ωρο, η «ελαστικοποίηση» μορφών εργασίας και οι αποκρατικοποιήσεις– αναμένεται να είναι το κύριο πείραγμα του 28ου συνεδρίου ΓΣΕΕ, οι εργασίες του οποίου ολοκληρώνονται μεθαύριο Κυριακή.

Ερμηνεύοντας με έναν ιδιόρρυθμο τρόπο τα στοιχεία δειγματοληπτικής έρευνας διενεργήθηκε πρόσφατα με θέμα «Μιστοί και Συνδικαλισμός», η πλειοψηφία των συνδικαλιστών της ΓΣΕΕ υποστηρίζει ότι οι εργαζόμενοι σε ποσοστό 88,5% θεωρούν πως μοναδική ελπίδα για την επίλυση των προβλημάτων τους αποτελούν τα δικάτα. Ωστόσο, η διενέργεια και μόλις δημοσκόπησης για λογαριασμό της ΙΚΑ καταδεικνύει ότι η ίδια αναγνωρίζει ότι δεν έχει άμεση επαφή με τα φυσικά της, τους εργατοϋπαλλήλους. Δεν είναι λωστε τυχαίο ότι σύμφωνα με τη στατιστική, το 55,8% των μισθωτών χάνει στην κορυφαία συνδικαλιστική οργάνωση εξάρτηση από την κυβερνητική πολιτική. Το 49,9% τη χαρακτηρίζει πεδίο κομικών αντιπαραθέσεων, ενώ το 35,4% καταλογίζει έλλειψη ταξικής συνείδη-

μεγαλύτερης αγωνιστικότητας», ψά αναφέρεται στην έρευνα! Ιστώσεις αυτές της εργατικής τά- έονται άρρηκτα με την υπαναχώ- υ επέδειξε η πλειοψηφία της σημαντικές διεκδικήσεις της, μο- σχετικά ψηφίσματα του 27ου συ- εν άφηναν κανένα περιθώριο για ες. Διασφάλισε μήπως κατά την ιτριετία το πραγματικό εισόδημα ωτών; Επέμεινε στη νομοθετική οση γνήσιου συστήματος Αυτόμα- αριθμικής Αναπροσαρμογής εν «άδειασε» τους εργαζομένους και τα ναυπηγεία της Σύρου κα- ρκεια των αγώνων τους για την ή μερικής ή ολικής ιδιωτικοποίη- τιχειρήσεων;

ση περιπτώσει, μόνο η λέξη υπο- μπορούσε να χαρακτηρίσει τον οβληματισμό των συνδικαλιστών ωση κατά 7,2% της συνδικαλιστι- ήτητας που σημειώθηκε κατά την πενταετία.

κατάσταση αυτή δεν ευθύνονται δυνάμεις της ΠΑΣΚΕ και της λά και οι εκφραστές της Αριστε- ΑΚ και Αυτόνομη Παρέμβαση) ς τώρα έχουν μοναδικό μέλημά εξασφάλιση της καρέκλας τους ή διοίκηση της Γενικής Συνομο-

Δ.Ζ.

ΥΣ ΔΡΟΜΟΣ ΜΗΜΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

ποίηση των παράνομων αλλοδα- αστών στην Ελλάδα έχει προτα- ήρμακο από τη ΓΣΕΕ και τα ερ- ντρα, προκειμένου να περιορι- όρη αγορά εργασίας. Η παύση άλλευσης των ξένων εργατών δα, καθώς και η είσπραξη ασφα- ισφορών της τάξης των 100 δισ. ο χρόνο συνηγορούν, σύμφωνα ς μελετητές, στην ανάγκη υιοθέ- χετικής νομοθεσίας.

πειρία της εκτεταμένης νομιμο- ον μεταναστών στην Ισπανία και κή Ιταλία, τα ελληνικά υπουρ- ερικών, Εργασίας και Δημόσιας εργάζονται πια προς αυτή την η. Στις βαλίτσες του κ. Κάρολου , μετά το ταξίδι επανασύνδεσης να Αλβανία, ασφαλώς βρίσκε- ρόθεσή του να λύσει το πρόβλη- άδων χιλιάδων αλβανών λαθρο- ον στο πλαίσιο της ομαλοποίη- έσεων με τη γείτονα χώρα.

αυτά, η καταγραφή των παρά- αναστών στην Ελλάδα και ο ς εισροής τους με σκοπό τον πε-

ριορισμό τους, είναι το αντικείμενο της γε- νικότερης ευρωπαϊκής πολιτικής αναχαίτι- σης του μεταναστευτικού ρεύματος από την Ανατολή και τις τριτοκοσμικές χώρες. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Ινστι- τούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, υπολογίζεται ότι αν συνεχιστούν οι τάσεις της δεκαετίας 1980, οι μετανάστες στη Νότια Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 5 περίπου εκατομμύρια.

Η Ελλάδα παρουσιάζει πολύ υψηλότερο ποσοστό μεταναστών από χώρες της Ανα- τολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Επι- πλέον, ο αριθμός των παράνομων μετανα- στών έχει φτάσει στο 10% του ενεργού πληθυσμού, το μεγαλύτερο ποσοστό που παρατηρείται σε σχέση με άλλες ευρωπαϊ- κές χώρες του Νότου.

Κατά συνέπεια καλείται να πάρει τα ανα- γκαία μέτρα για την καταπολέμηση των κυκλωμάτων που προωθούν την παράνομη εργασία και κατ' επέκταση την παραοικο- νομία.

Ο σεβασμός της ιδιαιτερότητας κάθε λα- ού που συνθέτει το παζλ των εκατοντάδων χιλιάδων παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα, η ισότιμη κοινωνική και οικονομι- κή αντιμετώπισή τους είναι οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη δημιουργία κατάλλη- λης υποδομής για την υποδοχή τους. Μό- νον έτσι μπορεί να διασφαλιστεί η επαγ- γελματική και γλωσσική τους εκπαίδευση και κυρίως οι ανθρώπινες συνθήκες δια- βίωσής τους.

Α.Κ.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΦΡΟΝΗΜΑΤΟΣ

Η έξαρση των νεοναζιστικών οργανώσεων, κυρίως στη Γερμανία μετά την ενοποίησή της αλλά και στη Γαλλία, έχει αρχίσει να ανησυχεί τις δυτικοευρωπαϊκές κυβερνήσεις.

Οι εμπρησμοί ξενώνων, οι δολοφονίες μεταναστών, οι φασιστικές επιθέσεις και απειλές στο Αμβούργο, στο Βερολίνο αλλά και η δολοφονία εν ψυχρώ 17χρονου μετανάστη στη Μασσαλία έχουν ξεσηκώσει την κοινή γνώμη. Ο υπουργός Εσωτερικών της Γερμανίας, τον περασμένο μήνα, διέταξε τη διάλυση του ναζιστικού Ελεύθερου Γερμανικού Κόμματος των Εργατών-FAP, ενώ οι Αρχές του Αμβούργου δεν δίστασαν να απαγορεύσουν τη δράση της Εθνικής Λίστας-NL. Στη γερμανική αστυνομία ανατέθηκε επίσημα η έρευνα και το κλείσιμο των γραφείων των δύο αυτών ναζιστικών κομμάτων.

Ο γάλλος πρωθυπουργός **Εντουάρ Μπαλαντύρ** καταδίκασε τη δολοφονία τεσσάρων Τσιγγάνων και τον βαρύ τραυματισμό ενός δημοτικού υπαλλήλου στην Αυστρία. Με αφορμή μάλιστα αυτό το γεγονός, στις αρχές Φεβρουαρίου, είχε ζητήσει από τον προεδρεύοντα του Συμβουλίου των υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **Αλαίν Ζυπέ**, να πάρει συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και του αποκλεισμού στις χώρες-μέλη.

Στην Ελλάδα, η δράση των νεοναζιστικών οργανώσεων δεν γνωρίζει βέβαια την πρωτοφανή έξαρση που παρατηρείται στη Δυτική Ευρώπη. Μέχρι σήμερα, οι επιθέσεις νεοφασιστών είναι περιορισμένες: εναντίον μαθητών -όπως πρόσφατα στην Κυψέλη- ή εναντίον Τούρκων και Κούρδων μεταναστών στην Ομόνοια.

Η Χρυσή Αυγή είναι μεν «ακροδεξιά οργάνωση αλλά έχει υπόσταση κόμματος αναγνωρισμένου από τον Άρειο Πάγο», απάντησε ο υπουργός Δημόσιας Τάξης, κ. **Στέλιος Παπαθεμελής** σε επερώτηση του ΚΚΕ στη Βουλή για τη νομιμότητα της οργάνωσης αυτής, στις 21 Φεβρουαρίου 1995. Και καθ'όσον «το φρόνημα είναι ελεύθερο και διώκεται μόνο η παράνομη πράξη», σύμφωνα με την υπουργική ρήση, πολλά δικαιολογούνται. Η δράση της Χρυσής Αυγής εναντίον των ιθαγενών και των αλλοδαπών που «μολύνουν» τη χώρα μας διακηρύσσεται συνεχώς στην εβδομαδιαία *Λαϊκή Εθνικιστική Εφημερίδα* του κόμματος. Στο προτελευταίο φύλλο της, καταφέρεται με πηχυαίους τίτλους εναντίον της εξωτερικής πολιτικής και του αρμόδιου υπουργού κ. **Κάρολου Παπούλια** που θέλει να «διαλύσει τον ιστό της ελληνικής κοινω-

ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ» ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΟ ΒΟΛΟ

Τη μεθεπόμενη Παρασκευή 31 Μαρτίου, το *Αντί* θα κυκλοφορήσει με ένα μεγάλο αφιέρωμα στην πόλη του Βόλου. Εγκαινιάζεται έτσι μια νέα σειρά αφιερωμάτων σε αστικά κέντρα της Ελλάδας. Το *Αντί* είχε και στο παρελθόν κάνει τέτοια αφιερώματα (Χανιά, Καβάλα, Γιάννενα) πιστεύοντας ότι τα επιμέρους αστικά κέντρα της Ελλάδας έχουν το καθένα τον δικό του χαρακτήρα, τη δική του ξεχωριστή ιστορία, την ειδική συμμετοχή του στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Στα άρθρα που δημοσιεύονται στο επόμενο τεύχος διαλαμβάνονται θέματα σχετικά με την ιστορία του Βόλου, του κοινωνικού κινήματος, του εκπαιδευτικού συστήματος και την οικονομική ιστορία πόλης, τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα, την ιστορία του βολιώτικου τύπου, τα προβλήματα της αποβιοκάνισης και της ανάπτυξης κ.ά. Επίσης με ειδικά κείμενα γίνεται αναφορά σε ξεχωριστές φυσιογμίες που έδρασαν στην πόλη του Βόλου (**Τσοποτός, Θεόφιλος, Χριστόπουλος, Κ. Μακρής**).

Στο αφιέρωμα για τον Βόλο δημοσιεύεται άρθρο του νομάρχη **Π. Σκοτινιώτη**, συνέντευξη του μάρχου **Δ. Πιτσιώρη** καθώς και συνεργασίες των: **Ν. Ι. Πανταζόπουλου, Γ. Χουρμουζιάδη, Π. Τ. Λεξή, Ν. Κολιού, Γρ. Καρταπάνη, Κ. Ακρίβου, Σπ. Παπασπηλιόπουλου, Γ. Ταμία, Δ. Παλιού, Χ. Χαρίτου, Η. Ψαρέα, Β. Αδρίμη, Φ. Σακελλαριάδου, Β. Σταυρινού** κ.ά.

Την επομένη της κυκλοφορίας, Σάββατο 1 Απριλίου, οργανώνεται στον Βόλο ανοικτή συζήτηση στο γυμνάσιο με εισηγητές τους **Δημήτρη Δερβένη, Θεοχάρη Παπαμάργαρη** και **Σπ. Παπασπηλιόπουλο**, με θέμα: «Προβλήματα αποβιοκάνισης και ανεργίας στον Βόλο».

Μην χάσετε το ειδικό αφιέρωμα του *Αντί* για τον Βόλο. Θα γνωρίσετε τον Βόλο και την κοινότητα του. Κι αν βρίσκεστε στο Βόλο ή αν είστε βολιώτης μην παραλείψετε να παραστείτε στη συζήτηση. Θα γίνει το απόγευμα της Πρωταπριλιάς.

νίας με τη νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών».

Στις ευρωεκλογές η Χρυσή Αυγή πήρε 7.272 ψήφους (0,11%), ενώ, σύμφωνα με στοιχεία του ελληνικού τμήματος της ευρωπαϊκής μη κυβερνητικής οργάνωσης «Νεολαία ενάντια στον ρατσισμό στην Ευρώπη», το κόμμα αυτό διατηρεί γραφεία σε επτά πόλεις της Ελλάδας. Ήδη το 3ο συνέδριο του κόμματος θα πραγματοποιηθεί στις 2 Απριλίου στην Αθήνα.

Βέβαια ο κ. Παπαθεμελής δεν ανησυχεί για παρόμοια φαινόμενα που έχουν πολλές φορές χαρακτηριστεί και από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. **Ευάγγελο Βενιζέλο** ως μεμονωμένα και ανάξια σχολιασμού. Ο εβδομαδιαίος ρατσιστικός λόγος του *Στόχου* στον οποίο καταχωρούνται τελευταία και πληρωμένες διαφημίσεις της κρατικής τράπεζας ΕΤΒΑ, καταφέρθηκε την περασμένη εβδομάδα εναντίον του επικεφαλής του αρμοδίου τμήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχει αναλάβει την καμπάνια κατά του ρατσισμού, χωρίς αυτό να προκαλέσει την παραμικρή αντίδραση της κυβέρνησης.

Και ενώ βρισκόμαστε παραμονές της διοργάνωσης της ευρωπαϊκής εβδομάδας

κατά του ρατσισμού (21-26 Μαρτίου Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, που απευθύνει την Εθνική Επιτροπή κατά του ρατσισμού, αρνείται να πάρει θέση για τις μοσιευθείσες επιστολές στο *Στόχο*. Στον *Ιχθύος* τηρεί, βέβαια, η εν λόγω Επιτροπή και για τα επαναλαμβανόμενα υβριστικά δημοσιεύματα της εφημερίδας προς αντιρατσιστικές οργανώσεις που είχαν δηλώσει ενδιαφέρον συμμετοχής στην ευρωπαϊκή προσπάθεια για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Κατανοούμε τα προβλήματα που καλεί να λύσει η Εθνική Επιτροπή κατά του ρατσισμού σ' έναν ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο με καίρια και περίπλοκα ζητήματα. συνθήματα «στα όπλα, στα όπλα να πάμε τα Σκόπια» ή «κοινά σύνορα με τη Σερβία» των οπαδών της Χρυσής Αυγής πού δύο μόλις χρόνια στη Θεσσαλονίκη δεν χνιούνται εύκολα. Παρ' όλα αυτά, η δημοσιογραφία καταγγελλεί φασιστοειδών δημοσιεύματα που θα μπορούσε να αποτελέσει αφηγήματα για μια πιο θαρραλέα αντιμετώπιση εθνικιστικών φρονημάτων που καλλιεργήθηκαν ευρέως την περασμένη τριετία, ίσως το έναυσμα για το ξεπέρασμά τους

Ελένη Κολιοπούλη

Τα κόμματα αποσυντίθενται

του Χρ. Νησιώτη

«...ρεσιτάλ ατομικού θεάματος και εντυπωσιασμού στις τηλεο-
σεις και στα ραδιόφωνα εκθέτουν εκείνους που τα κάνουν
τό τον τελευταίο καιρό».

της Τσοχατζόπουλος 12.3.95

Δεν θα ήθελα να ήμουν μέλος του ΠΑΣΟΚ αυτό τον
καιρό. Θα είχα ίσως κάποια αντιπαροχή, θα είχα
πρόσβαση σε κάποιον υπουργό, θα περνούσε ο λό-
γος μου αλλά θα βρισκόμουν σε έσχατη απελπισία.
Πολιτική, ιδεολογική, κοινωνική.

Δεν θα ήθελα, όμως, να είμαι ούτε και οπαδός της Ν.Δ. Όχι
νον γιατί είναι αβέβαιο αν θα είχα στο εγγύς μέλλον πρόσβα-
σε υπουργικά γραφεία, αλλά κυρίως γιατί θα ευρισκόμουν
πλήρες πολιτικό αδιέξοδο. Να 'μαι με τον αρχηγό; Και ως
τε;

Δεν πρόφθασε να ορκιστεί, όπως όπως, ο νέος πρόεδρος της
δημοκρατίας και κατακλύστηκαν τα ΜΜΕ από τα «ρεσιτάλ του
ατομικού θεάματος»:

α) Δηλώσεις **Πάγκαλου** και πάλι που αναφέρονται με «ανεύ-
θυβεια» στον αρχηγό του.

β) Δηλώσεις της **Βάσως** που σημειώνουν κι αυτές την «αδυνα-
α του **Α. Παπανδρέου** να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του».

γ) Συνέντευξη **Σημίτη** που σημειώνει την έλλειψη συντονι-
σμού και την αναποτελεσματικότητα της κυβέρνησης.

δ) Διακήρυξη **Τσοβόλα** ότι ιδρύει «πολιτικό και ιδεολογικό
ρεύμα» μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Αυτά, την Κυριακή.

Δύο μέρες μετά, ύστερα από την απόφαση του Εκτελεστικού
Γραφείου, τις συνεχιζόμενες δηλώσεις «λαϊκιστών» και «εκ-
γχρονιστών» και την κλήση σε απολογία των **Τσοβόλα - Κη-
ρυκού - Παπασπύρου - Πάγκαλου - Βάσως**, οι «ένοχοι» γρά-
φουν και πάλι στα παλαιότερα των υποδημάτων τους το Εκτελε-
στικό και συνεχίζουν τα «ρεσιτάλ ατομικού θεάματος».

Μέχρι την ώρα που θα κυκλοφορεί το περιοδικό, κάποιοι θα
βρουν και πάλι στο πολιτικό μείντάνι για να αντικρουστούν εν
συνεχεία από τον κ. **Βενιζέλο** ή τον κ. **Γιαννόπουλο** ή τον κ. **Λα-
ώτη** ή τον κ. **Τσοχατζόπουλο**. Τους νομιμόφρονες δηλαδή.
Γιατί, τελικά, αυτοί είναι τα σταθερώς νομιμόφρονα στον αρχη-
γό στελέχη.

Και οι άλλοι; Τα άλλα στελέχη, τι κάνουν; Τι θα κάμει σε μια
τοια περίπτωση ο κ. **Χαραλαμπίδης** ή ο κ. **Αρσένης** ή ο κ.
Βενιζέλος; Γιατί όλοι αυτοί –και άλλοι πολλοί– πιστεύουν ότι
πορούν αποτελεσματικότερα από τους άλλους δελφίνους να
ώσουν τον ταλαίπωρο τόπο μας, δηλαδή να διατηρηθούν στην
ξουσία.

Στη Ν.Δ. τα πράγματα είναι περισσότερο ασαφή με την έννοια
τι τα μέτωπα είναι αυτή τη στιγμή αδιευκρίνιστα. Υπάρχει,
φανερός ο αρχηγός –ο κ. **Έβερτ**– και από την άλλη μια γενική
αμφισβήτηση που δεν έχει οργανωθεί γύρω από συγκεκριμένα

στελέχη. Υπάρχει, βέβαια, το λεγόμενο «μητσοτακικό ρεύμα»,
αλλά φαίνεται δύσκολο κοτζάμ τέως πρόεδρος του κόμματος,
νυν επίτιμος πρόεδρος, τέως πρωθυπουργός κ.λπ. να σηκωθεί
ένα πρωί και αφού μαζέψει τους 15 έως 20 βουλευτές που τον
ακολουθούν να πει κι αυτός ως άλλος Τσοβόλας: «Ιδρύω πολι-
τικό και ιδεολογικό ρεύμα»! Θα πρόκειται απλώς για επανάλη-
ψη της περίπτωσης **Σαμαρά**.

Δεν σημαίνει αυτό, όμως, ότι ο κ. Έβερτ θα μπορεί να διαγρά-
φει στελέχη και βουλευτές χωρίς να διατρέξει τον κίνδυνο πλή-
ρους ανατροπής των σημερινών εσωκομματικών ισορροπιών.

Η διετία της εβερτικής εξουσίας στη Ν.Δ. απέδειξε τα όρια
των δυνατοτήτων του σημερινού αρχηγού της. Απέδειξε, μετά
την ευωχία των πρώτων ευτυχισμένων ημερών του «νέου,
άφθαρτου, κ.λπ. ηγέτη» ότι το εκτόπισμα του αρχηγού δεν ήταν
εκείνο που εφαινότο. Ο κ. Έβερτ, αν και έχει καλό επιτελείο
αφανών συνεργατών και συμβούλων, δεν μπορεί να ανταποκρι-
θεί στα καθήκοντα του ηγέτη μεγάλου κόμματος. Μπροστά στις
αδιάκριτες τηλεοπτικές κάμερες φαίνεται μεν πομπώδης αλλά
λίγος. Κι ούτε τις εμπνεύσεις έχει ενός σημαντικού ηγέτη αλλά
και υπολείπεται πολύ στις ικανότητες του προκατόχου του στο
βήμα της Βουλής ή στο παρασκήνιο των πολιτικών συνωμοσιών
(το τελευταίο πρέπει βέβαια να επιμετρηθεί στα θετικά του).

Τι μπορεί, λοιπόν, να επιφυλάσσει το μέλλον για τις ηγεσίες
των δύο μεγάλων κομμάτων; Οι επόμενοι μήνες προεινώνονται
δύσκολοι για τη χώρα εξαιτίας της αδράνειας και της ανικανό-
τητας του πολιτικού κόσμου. Μια γενική δυσαρέσκεια που εκ-
δηλώνεται με άναρχο τρόπο (όπως στην Κέρκυρα, τη Λάρισα,
την Καβάλα λ.χ.) δείχνει το ρεύμα: μια απόρριψη της πολιτικής
και των πολιτικών. Και ποια είναι η προσαρμοστικότητα του
πολιτικού κόσμου σε όλα αυτά; Η κυβέρνηση και τα στελέχη της
αποδοκιμάζουν, λ.χ., τα κρατικά όργανα όταν «λαύρα» επιτίθε-
νται τα ΜΑΤ εναντίον των ανήμπορων και γηραιών συνταξιού-
χων. Υπουργός (ο κ. **Σκουλαρίκης**) δηλώνει ανενδοίαστα ότι
υπέγραψε αλλά δεν διάβασε το νομοσχέδιο για τα ναυπηγεία
Σκαραμαγκά! Και αδιαφορία και αδυναμία ελέγχου, λοιπόν. Τι
γίνεται με το φαγοπότι στα μεγάλα έργα; Τι γίνεται με ρυθμί-
σεις που βρίσκονται ομολογημένα έξω από τις διακηρύξεις του
ΠΑΣΟΚ; Ποιες είναι οι πρωτοβουλίες και ποιες είναι οι επιτυ-
χίες της κυβέρνησης; Τις μετρούμε κάθε τόσο. Η πολιτική στα
ελληνοτουρκικά, η πολιτική στα Βαλκάνια...

Σε άλλες εποχές όλα αυτά θα οδηγούσαν σε ανώμαλες εξελί-
ξεις. Τώρα, το μέλλον διαγράφεται σκοτεινό – πρωτίστως για
τους μανδαρίνους της πολιτικής. Η ακινησία και η αδράνεια
τους προκύπτει ως υποχρεωτική κατάσταση. Το πολιτικό σκηνι-
κό, όπως σήμερα το γνωρίζουμε, θα διαλυθεί. Κι αυτό, μπορεί
να αποτελέσει τη μόνη θετική εξέλιξη. Ίσως να αποδειχθεί και
σωτήρια, αν οι πολιτικοί μας αναμετρηθούν με την πραγματικό-
τητα.

Διατηρητέος ή κατεδαφιστέος;

του Τάσου Παππά

Η αξιωματική αντιπολίτευση και η εσωκομματική αντιπολίτευση στο ΠΑΣΟΚ, όπως αυτή εκφράζεται από την κίνηση των «τεσσάρων», συμφωνούν σ' ένα πράγμα: η χώρα δεν έχει πρωθυπουργό. Μπορεί, βεβαίως, στη Ν.Δ. να χαίρονται με αυτή την κατάσταση γιατί είναι μαθηματικώς βέβαιο πως, αν δεν σημειωθούν εντυπωσιακές αλλαγές, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα βαδίζει σταθερά και σίγουρα στην οδό του εκφυλισμού μέχρι τελικής πτώσεως, στο εσωτερικό όμως του κυβερνώντος κόμματος η προοπτική προκαλεί ανατριχίλες επειδή συνδέεται άμεσα με το πολιτικό μέλλον των περισσότερων στελεχών. Και οι δύο αντιπολιτεύσεις βάζουν κατά του πρωθυπουργού για διαφορετικούς φυσικά λόγους. Η Ν.Δ. γιατί θέλει να τελειώνει μια ώρα αρχύτερα με τον **Ανδρέα Παπανδρέου**. Οι διαφωνούντες στο ΠΑΣΟΚ γιατί επιθυμούν να προλάβουν την κατάρρευση.

Κι άλλες φορές στο παρελθόν ο Α. Παπανδρέου βρέθηκε στο στόχαστρο της κριτικής συνεργατών του, αλλά τότε οι ενστάσεις αφορούσαν την αυταρχική συμπεριφορά του απέναντι σ' εκείνους που αμφισβητούσαν τις επιλογές του ή απέναντι σε όσους νόμιζε ο κ. Παπανδρέου ότι υπονόμευαν την προσπάθειά του: είτε αυτή είχε να κάνει με την πάση θυσία αναρρίχησης του στην εξουσία είτε με την παντί τρόπω παραμονή του σ' αυτήν. Σήμερα όμως η κριτική έχει διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ευθέως, χωρίς δηλαδή μισόλογα, υπεκφυγές και κομπούς υπαινιγμούς (το κλασικό οπλοστάσιο των ευθυνόφobων) κορυφαίοι παράγοντες του κόμματος θέτουν σε αμφισβήτηση την πολιτική επάρκεια και τη βιολογική αντοχή του πρωθυπουργού. Δεν είναι μόνο ο πληθωρικός και καίριος στις επισημάνσεις του Θ. Πάγκαλος που λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους (όσα ιδιωτικώς παραδέχονται σχεδόν όλοι στο ΠΑΣΟΚ αλλά δεν έχουν την τόλμη να βγουν και να τα πουν). Τον συναγωνίζονται, έστω με ηπιότερους όρους, στελέχη απ' όλο το εσωκομματικό φάσμα. Το οδυνηρότερο όμως για τον Α. Παπανδρέου και γι' αυτούς

που έχουν αναλάβει τον εξωραϊσμό του είναι πως τις απόψεις περί πολιτικής αδυναμίας συμερίζονται και πολλά μέλη του κόμματος καθώς και στελέχη νομαρχιακών οργανώσεων και μάλιστα δεν φοβούνται να τις καταθέσουν στις κομματικές διαδικασίες!

Έχουμε σημειώσει κι άλλοτε πως ο Α. Παπανδρέου αποτελεί την τροχοπέδη για την ανάπτυξη και την ανανέωση του κινήματος – προϋποθέσεις απαραίτητες για την επιβίωσή του. Κάνουν μέγιστο λάθος όσοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τον Α. Παπανδρέου με τα μέτρα παλιότερων εποχών. Πλανώνται πλάνη μεγάλη εκείνοι που αναμένουν απ' αυτόν μειζονος εμβέλειας πρωτοβουλίες. Ο Α. Παπανδρέου έχει εισέλθει εδώ και χρόνια σε τροχιά ουσιαστικής αποχώρησης από την πολιτική ζωή. Αυτό δείχνουν τα πεπραγμένα του. Μπορεί βεβαίως ο ίδιος να μην το έχει ακόμη συνειδητοποιήσει αλλά αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα. Όσοι επιμένουν να φαντασιώνονται με το «μεγαλείο του παπανδρεϊσμού» το κάνουν γιατί οφείλουν τα πάντα –κυρίως την πολιτική ύπαρξή τους– σ' αυτό. Είναι εκείνοι που έχουν δημιουργήσει έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω του και δεν αφήνουν να περάσουν τα ανησυχητικά μηνύματα

του κόσμου του ΠΑΣΟΚ στον άβατο Εκάλης. Τον θέλουν εκεί, παρόντα, έστω αν ο ρόλος του, μέρα με τη μέρα, γίνεται ρησσότερο συμβολικός. Γνωρίζουν άρα πως χωρίς τον Α. Παπανδρέου το πολιτικό μέλλον τους προδιαγράφεται δυσόπινα βούνται το ανοιχτό παιχνίδι, τις γνήσιες δημοκρατικές διαδικασίες, τις προγραμματικές αντιπαραθέσεις, τους ιδεολογικούς διασμούς. Έχουν μάθει στην ασφάλεια που προσέφερε η χαρισματική φυσιογνωμία ιδρυτή και τώρα πανικοβάλλονται και στην ιδέα πως πλησιάζει η ώρα που θα χρειστεί να δείξουν πόσο μετράνε δίχως την στατευτική ομπρέλα του.

Την ανημπόρια του Α. Παπανδρέου να δραματίσει ενεργό ρόλο αντιλήφθηκε εγκαίρως και οι «4». Στην πρώτη φάση συγκρότησης της κίνησής τους είχαν αποφασίσει να αφήσουν εκτός κριτικής τον αρχηγό του κινήματος. Φοβούνταν πως αν του αποδαν ευθύνες για τη σημερινή κατάσταση προκαλούσαν την οργή της πλειοψηφίας μελών του ΠΑΣΟΚ. Όταν όμως είδαν πως αρκετές περιπτώσεις η βάση τους ξεπέρασε αποφάσισαν να προχωρήσουν σε συστηματική κριτική της σημερινής πρακτικής τα

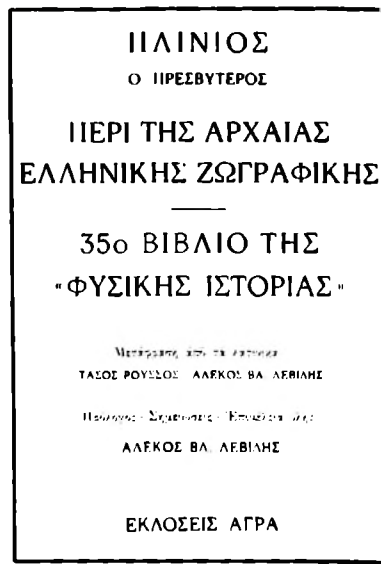
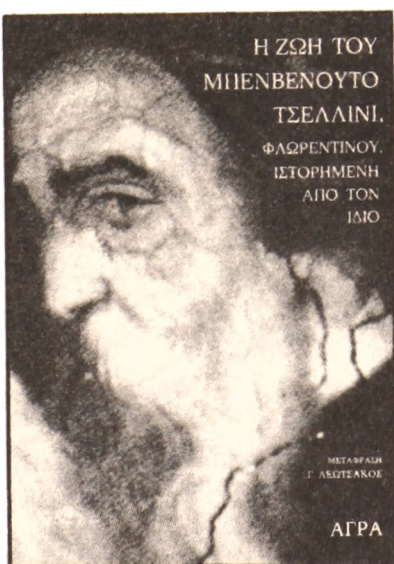
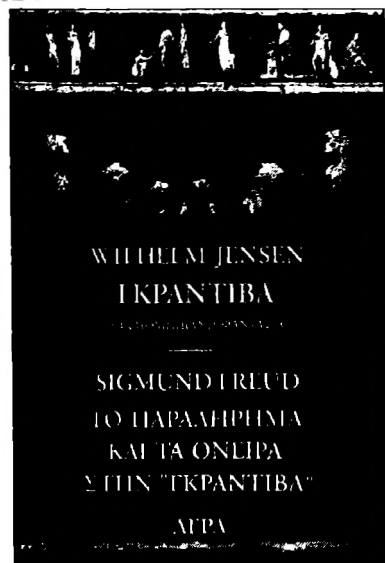

ακριβολογούμε, της αδράνειάς του! έκανε και ο Δ. Τσοβόλας, ο οποίος χρι πριν από λίγο καιρό «ξεχνούσε» τεριλάβει στην οξεία κριτική του τον Παπανδρέου, εδώ και λίγες μέρες κι αυτός εναντίον του. Έτσι απέμει- υπερασπίζονται δημοσίως τον πρόε- λα λένε ιδιωτικώς) οι περί τον Άκη ζόπουλο, οι συγκροτούντες το περι- του (νοσηρό, κατά τον Θ. Πάγκαλο), Ιαπωνιτής και ο Κ. Λαλιώτης. Ο τε- ς, βεβαίως, είναι και ο πιο αποτελε- ς υπερασπιστής της γραμμής Παπαν- πειδή και τις θεωρητικές δυνατότη- ς τούτο διαθέτει και την καλή έξωθεν ία έχει και ανταπόκριση ο λόγος του ςματική βάση συγκεντρώνει. Μόνο την επιλογή του να θέσει εαυτόν στην ία του σημερινού Α. Παπανδρέου κό- γέφυρες με τους «4» και την ομάδα » (Μανίκας, Ρέππας, Καστανίδης του αποτελούν τον φυσικό ιδεολογικό ςο. Προφανώς έχουν δίκιο εκείνοι ε ότι ο Κ. Λαλιώτης δεν πρόκειται να ει στη διαδικασία της «πατροκτο- Μία φορά το επιχείρησε (στο Πεντελι- το μετάνιωσε.

Τις αλήστου μνήμης εποχές -τότε που το πειθαρχικό συμβούλιο «θέρριζε» όσους σή- κωναν κεφάλι- θύμισε αυτή η περιέργη Επιτροπή Δεοντολογίας, το όργανο που έχει συγκροτήσει το ΠΑΣΟΚ για να επιλαμβάνεται υποθέσεων πολιτικών διαφωνιών. Ο πρόεδρός της Νίκος Αθανασάκης -άνθρωπος πάντοτε των μηχανισμών και ως εκ τούτου του Α. Τσοχατζόπουλου- προφανώς κατόπιν εντολής, κάλεσε σε απολογία (!) τους Θ. Πάγκαλο, Β. Παπανδρέου, Δ. Τσοβόλα, Χρ. Κηπουρό και Γ. Παπα- σπύρου. Η διαδικασία έχει προγραμματιστεί για σήμερα το πρωί (Παρασκευή), αλ- λά μάλλον θα εξελιχθεί ερήμην των «κατηγορουμένων». Η Επιτροπή Δεοντολογίας προσπαθεί να αντιμετωπίσει με καλυμμένο διοικητικό τρόπο πολιτικά προβλήματα. Γιατί όλα όσα έχουν θέσει κυρίως οι τρεις εκ των παραπεμπομένων (Πάγκαλος, Β. Παπανδρέου, Τσοβόλας) είναι εξόχως πολιτικά θέματα που χρήζουν απαντήσεων από πολιτικά όργανα. Και τέτοια υπάρχουν στο ΠΑΣΟΚ, μόνο που δεν συνεδριάζουν. Η Κοινοβουλευτική Ομάδα έχει να συνεδριάσει πάνω από ένα μήνα, η Κε- ντρική Επιτροπή το ίδιο. Από τη στιγμή, λοιπόν, που τα υποτιθέμενα καθοδηγητικά όργανα ενός κόμματος υπολειπονται, τότε οι όποιες διαφωνίες αναπόφευκτα θα ξεδιπλώνονται στα πιο πρόσφορα μέσα που στην εποχή μας δεν είναι άλλα από τα ΜΜΕ. Αλλά και επί της ουσίας: Ο Θ. Πάγκαλος και η Β. Παπανδρέου αλλά και ο Δ. Τσοβόλας λένε αυτονόητα και γενικώς παραδεκτά πράγματα: ότι δηλαδή η κυβέρ- νηση δεν έχει συντονισμό, ότι η εξωτερική πολιτική πάσχει και βεβαίως ότι ο πρω- θυπουργός δεν είναι σε θέση να «κουμαντάρει» την κατάσταση. Αυτό το τελευταίο είναι που ενόχλησε τους πρακλειδείς της «νομιμότητας» και κατέφυγαν για να προ- στατεύσουν τον αρχηγό τους στο «βρυκολάκισμα» των πειθαρχικών οργάνων. Μό- νο που η κρίση στο ΠΑΣΟΚ έχει πλέον φθάσει σε οριακό σημείο και οι συνταγές του παρελθόντος είναι αναποτελεσματικές και εκθέτουν τους εμπνευστές τους.

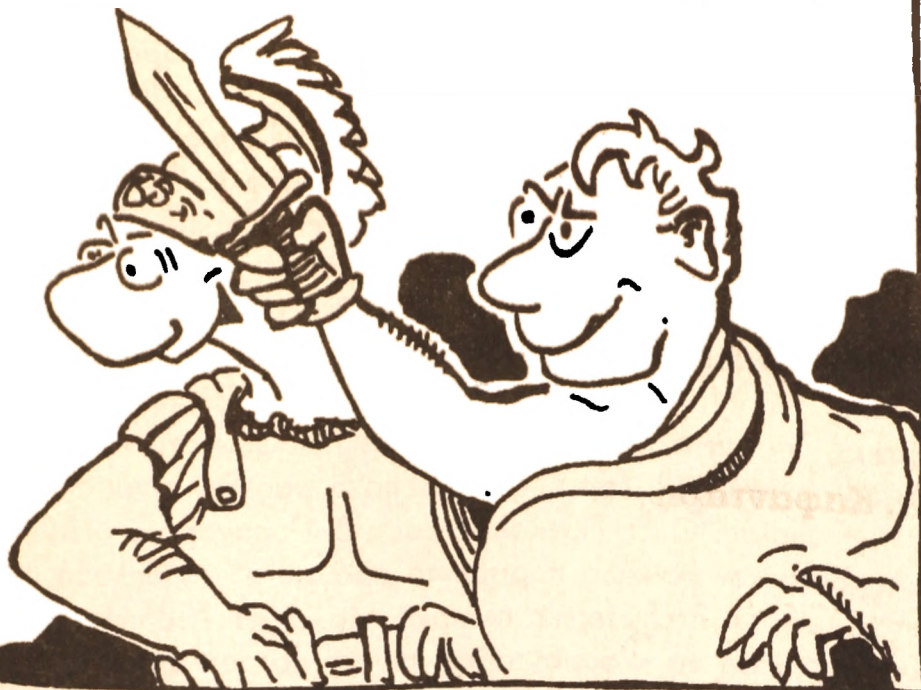
Τ.Π.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ Γ. ΚΟΥΡΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ

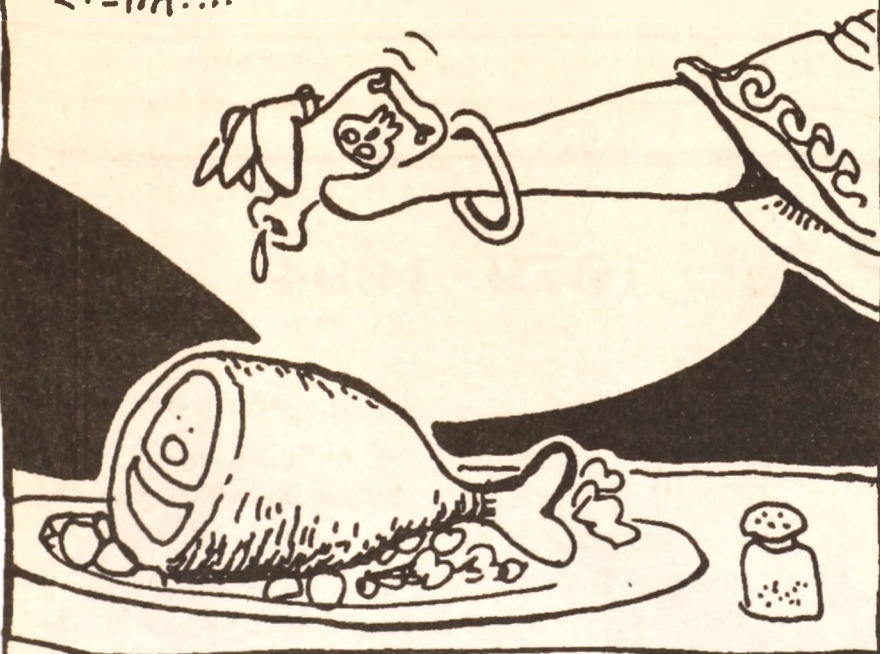
ΟΙ ΕΙΔΟΙ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ ΠΛΗΞΙΑΖΟΥΝ...
ΟΙ ΣΥΝΟΜΟΣΙΕΣ ΟΡΓΑΖΟΥΝ...
ΟΜΟΣ ΕΓΩ, Ο ΑΝΔΡΕΑΣ, ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΑΣΦΑΛΗΣ.

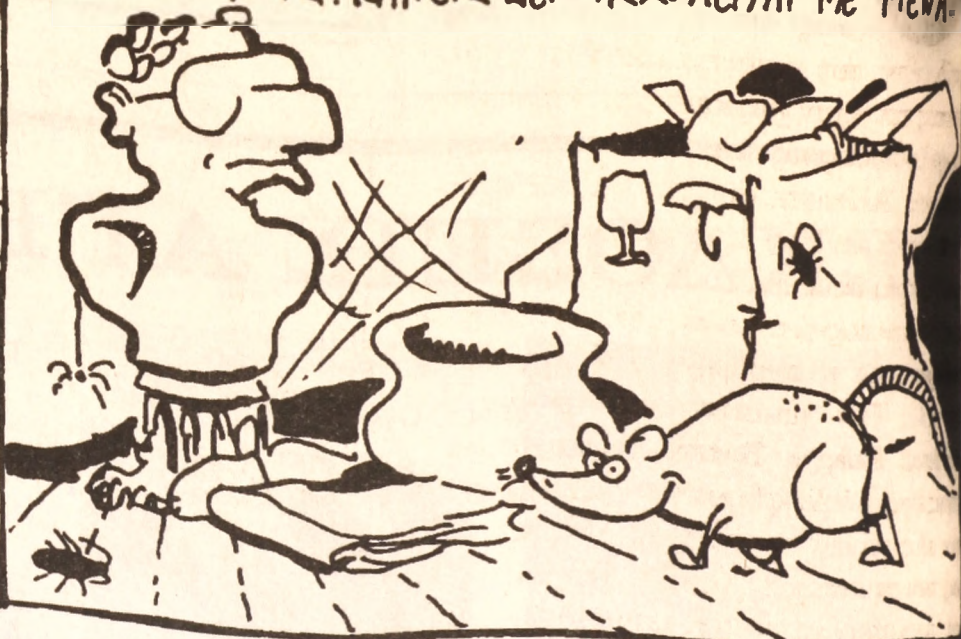
ΓΥΡΕ ΜΟΥ ΤΟ ΧΑΟΣ! Ο ΑΚΑΤΟΝΟΜΑΣΤΟΣ ΚΙΝΕΙ-
ΤΑΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΕΒΕΡΤ!... Ο ΕΒΕΡΤ ΕΝΑΝΤΙ-
ΟΝ ΤΟΥ ΚΟΥΒΕΛΑ!... Ο ΚΟΥΒΕΛΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΙΝΑ!...

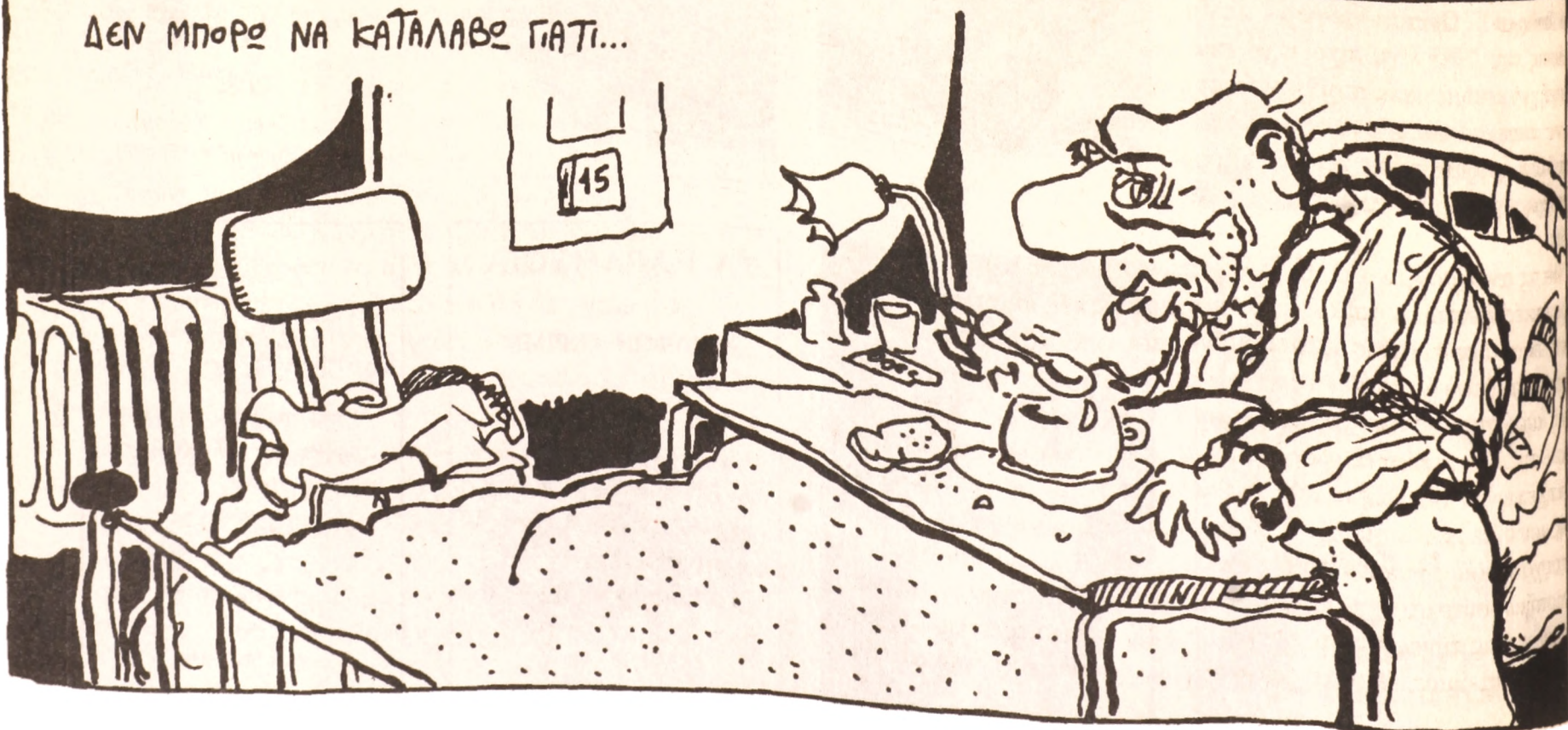
Ο ΑΚΗΣ ΕΠΙΒΟΥΛΕΥΕΤΑΙ ΤΟΝ ΠΑΓΚΑΛΟ!...
Ο ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΤΟΝ ΜΠΕΝΙ!... Ο ΜΠΕΝΙ ΤΗ
ΒΑΣΩ!... Ο ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ, ΑΠΕΙΛΗΤΙΚΟΣ,
ΣΙΩΠΑ!...

ΜΑΘΑΙΝΩ ΟΤΙ Ο ΤΑΤΟΥΛΗΣ ΕΧΕΙ ΗΔΗ ΠΡΟΓΡΑΦΕΙ!
ΤΙ ΚΑΙΡΟΙ! ΠΑΛΙΑ, ΚΑΘΕ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΙΑ
ΕΙΧΕ ΩΣ ΣΤΟΧΟ ΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ... ΤΩΡΑ ΤΡΟΓΟΝΤΑΙ
ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ. ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΜΕΝΑ.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΩ ΓΙΑΤΙ...

Κων. Γ. Καραμανλής: Χειριστής των χειριστών

• ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Ο αντικαραμανλισμός μου ίσως θα πρέπει κάποτε να αντιμετωπιστεί ιατρικά, με φάρμακα ή με ανάλυση. Ασφαλώς δεν είναι αποτέλεσμα ραψίας του οικογενειακού περιβάλλοντος που ήταν χωρισμένο σε καραμανιλελεύθερους και καραμανλο-αριούς. Άλλωστε, αυτές οι επιμειξίες συνιώνται και στην επώνυμη χώρα. Επίσης, τρία θαυμαστά όσο και ακραία δείγματα: Τον καραμανλο-λαμπράκη Μίκη Θεοράκη με το περίφημο «Καραμανλής ή γς». Τον μπααντερο-μανιχο-καραμανικό Γιώργο Βότση, τουλάχιστον εγώ αντελήφθηκα την εκδήλωση ιδιαιτέρων του τάσεων. Και τέλος, τον σημαντικότερο λόγω θέσεως προϊστορίας σοσιαλ-καραμανλινό Ανδρέα Γ. Παπανδρέου με τις δηλώσεις του 1985 λίγο πριν από την αλγή για ακόμα καλύτερο πρόεδρο («ξέκανέναν καλύτερον;») αλλά και την έκταση φόρου τιμής και τα εγκώμια στην χαιρετιστήρια συνάντησή τους προ ημε-

τις αναφορές αυτές θέλω να τονίσω ότι οι λαϊκές ή έστω οι απλώς φιλο-καραμανλικές εκδηλώσεις είναι τόσο ευρέως διαδεδομένες που οποιαδήποτε αρνητική διάθεση μοιραία θεωρείται παθολογική εκτροπή, επομέ-αρρώστια, εξ ου και η αρχική σκέψη για ριζική θεραπεία. Στην άλλη πλευρά, λόγοι αισθητικής τουλάχιστον δεν μου δίνουν τέτοιες ώρες ούτε να αναζητήσω τις αιτίες της άρνη-μου ούτε και να προσπαθήσω να τις τεκμηριώσω. Άλλωστε, έχουν και αντικειμενικές δυσκολίες: Δεν είμαι πολιτικός τμήμων ούτε ιστορικός για να έχω τα εφόδια εκείνα της ανά-ης και τις πηγές για να ελέγξω τον βίον Καραμανλή. Ως κοι-πολίτης, όμως, έχοντας πυκνά τα καραμανλικά βιώματα για

διάστημα άνω της τεσσαρακονταετίας, θα ήθελα να θέσω ορισμένα ερωτήματα και ερευνητικές προτάσεις ακόμα και μέσα σ' αυτό το δοξαστικό κλίμα. Είναι τα ελάχιστα ανακλαστικά ισορροπίας.

Αρχίζω από την προσπάθεια αποθέωσης που έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Αλλά επί τη ευκαιρία, πριν απ' αυτό, θα είχε ενδιαφέρον να φθάναμε στην αρχή του χαρακτηρισμού «Θεός». Ποιος εγκατέστησε την έννοια, ποιες ήταν οι πρώτες αντιδράσεις των Μέσων και ποιες του κοινού πολίτη; Ασφαλώς, σε ένα σατιρικό επίπεδο, ήταν ένας πολύ πετυχημένος προσδιορισμός που τονίζει το ελαφρώς βέβηλο ελληνικό πνεύμα ανά τους αιώνες. Ο έλεγχος της αντίδρασης και του ίδιου του Καραμανλή, που σαφώς δεν διακατέχεται από σεμνοτυφία, θα βοηθούσε την έρευνα γιατί θα έδειχνε κάτι από το χαρακτήρα του. Πόσο άραγε επηρεάστηκε από τη θεογονία του; Μήπως σ' αυτήν οφείλεται η ύστερη περίοδος των επιγραφμάτων του; Ή της μεγαθυμίας του, λόγω χάρη του τύπου:

«Απέφυγα πάντοτε να προσβάλλω τους αντιπάλους μου. Γιατί, εάν τους είχα προσβάλει, θα ήταν ντροπή δική μου να τους δεχθώ ως συνεργάτες. Ενώ τώρα, που δέχομαι αυτούς που με προσέβαλαν, αντί ντροπή αισθάνομαι υπερηφάνεια».

Αυτό το μάλλον δυσερμήνευτο κείμενο αποσπάται ευρύτατα από τα Μέσα ως προαγωγικό του χαρακτήρα του.

Ως γνωστόν, τα ΜΜΕ έχουν μεν φοβερή ροπή προς το τετριμμένο, αλλά προκειμένου περί του «Θεού» δέχονται να πειραματιστούν και με το ακατάληπτο. Επισημαίνεται ότι στο απόσπασμα, ίσως σκόπιμα, δεν γίνεται μνεία αν ο Καραμανλής απέφυγε να προσβάλλει και όσους εκ των συνεργατών του δεν ήταν αρχικά αντίπαλοί του. Η έρευνα θα μπορούσε να στραφεί και σ' αυτήν την πλευρά.

Αν δεν βρεθούν προσβολές, μήπως έστω εντοπιστούν νουθεσίες; Και ποια ήταν άραγε η θεματική, ποιο το λεκτικό και ποιος

ο τόνος; Θα μπορούσε δε να ελεγχθεί και ο αντίκτυπος των νομοθεσιών του για την καλύτερη απόδοση της κρατικής μηχανής. Υποθέτω θα είναι ένα σημείο που το Ίδρυμα Καραμανλή έχει ελάχιστα να βοηθήσει την έρευνα. Ίσως πρέπει να μαγνητοφωνηθούν συνεντεύξεις με συνεργάτες ή και απλές αναπαραστάσεις συνεργασιών. Αν δεν μπορεί να γίνει αλλιώς ίσως πρέπει να κληθούν ηθοποιοί να προσδώσουν τον απαιτούμενο ρεαλισμό στο διοικητικό καραμανλικό ύφος, που ίσως βοηθήσει του μαθητευόμενους άρχοντες.

Σημειώνεται, επ' ευκαιρία, μια πιθανή προσβολή έργου που διακρίνεται εύκολα χωρίς βοήθεια ειδικών γνώσεων πολιτικής και ιστορίας. Είναι η απόφαση του Καραμανλή να εξαγγείλει την ίδρυση της Ν.Δ. καταργώντας την ΕΡΕ και τον τότε αρχηγό της ερήμην του ίδιου του Παναγιώτη Κανελλόπουλου. Βεβαίως, ο Καραμανλής είχε ιδρύσει την ΕΡΕ και είχε προτείνει τον Κανελλόπουλο για την αρχηγία της επί τη αποχωρήσει του το 1963. Αυτή η προϊστορία ίσως του έδινε κάποια αίσθηση αυξημένων ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, αλλά θα πρέπει τα γεγονότα να διαλευκανθούν οριστικά και να πάρουν τις σωστές τους διαστάσεις. Υποθέτω, πάντως, ότι ο Κανελλόπουλος θα ήταν πιο συγχυσμένος που έχασε την πρωθυπουργία το 1974 παρά που δεν συμμετείχε στις διαδικασίες ίδρυσης της Ν.Δ.

Η μελέτη των σημείων καμπής στην πορεία του Καραμανλή είναι ένα άλλο, απαραίτητο ερευνητικό πρόγραμμα. Είναι βέβαιο ότι η παρακολούθηση της πολιτικής πορείας του Καραμανλή και λόγω της μακράς διάρκειάς της προσφέρεται ως πειραματικό εργαστήριο ή έστω ως μουσείο απολιθωμάτων της μεταπολεμικής πολιτικής στην Ελλάδα που θα έχει πολλαπλή χρησιμότητα. Λόγου χάρη, η έννοια της αποστασίας, ένα ενδιαφέρον φόβητρο στα χέρια κάθε αρχηγού κόμματος, χρειάζεται όχι μόνο διαρκή συντήρηση αλλά και ανάλυση. Το βάρος της ενσάρκωσης μέχρι τώρα έπεφτε αποκλειστικά στον Μητσοτάκη, ίσως γιατί μπορεί να το φέρει με χάρη, σε μια θαυμαστή, σχεδόν θεατρική οικονομία, της πολιτικής σκηνή. Κακώς. Πρέπει οι τύποι της αποστασίας να μελετηθούν και να ταξινομηθούν.

Μπορεί, φερ' ειπείν, κάποιος που δεν συμμετέχει ήδη σε σχηματισμούς να λειτουργήσει καταλυτικά προκαλώντας αποστασία σε άλλους, όπως π.χ. ο Παπάγος διέλυσε το Λαϊκό Κόμμα, αλλά ακόμα και ένας γνήσιος αποστάτης μπορεί να χαρακτηριστεί μεταρρυθμιστής και ριζοσπάστης αν η αποστασία του πετύχει, δηλαδή μετακινήσει το μεγαλύτερο μέρος του αρχικού σχηματισμού. Όπως και αν αναλυθεί η έννοια, ο Καραμανλής είναι ο πρώτος γνήσιος τριπλός, σχεδόν τετραπλός αποστάτης. Πρώτον, έφυγε από το Λαϊκό Κόμμα υπέρ του Συναγερμού, δεύτερον, διέλυσε τον Συναγερμό υπέρ της ΕΡΕ, τρίτον, διέλυσε την ΕΡΕ υπέρ της Ν.Δ. Δυστυχώς, με την πρώτη προεδρία του δεν μπόρεσε να διαλύσει τη Ν.Δ. και, έτσι, χάθηκε η ευκαιρία για κάποιον επιγενόμενο σχηματισμό από το 1980.

Ο Καραμανλής, βεβαίως, μη έχοντας τα συμπλέγματα του Μητσοτάκη που τον στρέφουν προς τη μαζοχιστική απόλαυση του τίτλου του αποστάτη, μετάλλαξε πειστικά το παλιό ρητό περί Κράτους, «Το Κόμμα είμαι Εγώ», και έτσι κατέργησε με μακεδονικό τρόπο την έννοια της αποστασίας, υποχρεώνοντας τους άλλους να ενταχθούν ή να εξαφανιστούν. Αργότερα ξαναγύρισε από το Κόμμα στο Κράτος, εξ ου και τα περί Εθναρχίας τα οποία συζητούνται παρακάτω.

Συνεχίζοντας συνειρμικά, ασφαλώς θα πρέπει να μελετηθεί αυ-

τή η εξαιρετική ικανότητα του Καραμανλή να δράττεται της καιρίας σε μακρούς κύκλους πολιτικής δραστηριότητας, περί ανά εικοσαετία. Πρέπει να ερευνηθεί το 1935, το 1955, το 1974. Πώς ξεκίνησε με το βουλευτή Αργυρό, πώς επελέγη από το βουλή κατά τόσο βυζαντινό τρόπο μετά το θάνατο του Παπάγου πώς, από τον Γκιζίκη και τον Αβέρωφ, με το περίφημο τηλεφώνημα στη μεσημεριανή διακοπή, ενώ το άτυπο Εθνικό Συμβούλιο συνεδρίαζε μέχρι τότε επί ώρες χωρίς κανένα μέλος του να προτείνει ανοιχτά; Πόσο νωρίς είχε αρχίσει να σχεδιάζει τις «πολιτικές συγκυρίες» και με ποιους τρόπους; Δημιουργώντας λίες, εντοπίζοντας σχέσεις σε επαρκή και ευήκοα ώτα, ή απλώς δίδοντας την εντύπωση του δυναμικού διεκπεραιωτή με απόλυτο σεβασμό σε ένα βαθύτερο status quo;

Αναμφισβήτητα στις επιτυχίες του, αν όχι σε πλήρεις κύκλους του, θα πρέπει να προστεθεί η επιστροφή του το 1990 ή ίσως αποχώρησή του το 1995. Όποια και αν είναι η ερμηνεία της πολιτικής του επιβίωσης, η μακρά διάρκεια και μόνο παρασύρει τα περισσότερους αγιογράφους του να τον χαρακτηρίζουν «Εθνάρχης». Πρέπει να διερευνηθεί το βάσιμο αν και εκ των προτέρων δεν μπορεί να συγκριθεί με τον αναμφισβήτητο κάτοχο του τίτλου Ελευθέριο Βενιζέλο ως προς τις επιλογές του, την ανάληψη προσωπικών κινδύνων και τα αποτελέσματα για το Έθνος. Αντίθετα θα πρέπει μάλλον να θεωρείται προσβλητικό για τον Βενιζέλο, βαθμό που να αδικείται η δημοτικότητα του Καραμανλή από συσχετισμό, αλλά ζούμε σε μια εποχή γενικής παρακμής όπου ιδέες υποτιμώνται συστηματικά. Άλλωστε, κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος ότι ο Καραμανλής καν συμφωνεί με το χαρακτηρισμό διότι, υποθέτω, κανείς δεν μπορεί να είναι τόσο κακόγλωσσος ώστε να τον έχει ρωτήσει.

Συγγενές με το θέμα του εθναρχικού ή μη ρόλου είναι η αξιολόγηση της συμβολής του Καραμανλή στη διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας και στην αντιμετώπιση των εθνικών προβλημάτων. Στο Πολιτειακό, λόγου χάρη, αν είναι αλήθεια ότι παρελήφθησε τον Τέως να περιμένει τηλεφώνημά του για να έρθει στην Ελλάδα το 1974, τότε η χώρα του οφείλει Μέγα Εθνικό Χρέος. Αυτό όμως πρέπει να τεκμηριωθεί πολλαπλά.

Με την απλή μέθοδο της επαγωγής (αν μία πρόταση ισχύει η μία τυχαία περίπτωση τότε ενδέχεται να ισχύει γενικότερα), πιστεύω ότι υπάρχουν προβλήματα στην αγιογραφία Καραμανλή ως προς τα Εθνικά Ζητήματα. Μπορώ να το ισχυριστώ, με αρκετές ενδείξεις, για δύο μεμονωμένες και μικρής εμβέλειας περιπτώσεις τις οποίες επιλέγω μόνο και μόνο γιατί είναι γνωστές και προσπελάσιμες από τον κοινό πολίτη, καθώς αναπτύχθηκαν εκτεταμένα μέσα από τις στήλες του Αντί. Είναι θέματα που προβληματίζουν για ορισμένες δραστηριότητες Καραμανλή, τα οποία όχι μόνο έχουν μείνει αναπάντητα, αλλά και ίσως σκόπιμα αγνοήθηκαν από τα Μέσα με σπουδή, δημιουργώντας μιαν εντύπωση υπερπροστασίας του Καραμανλή.

Το πρώτο είναι και εντυπωσιακότερο γιατί περιέχει και κινηματογραφικό μεγαλείο με διακοπές του Καραμανλή στις Βερμούδες στις αρχές του 1967, μυστική συνάντηση στη Νέα Υόρκη με τον Νόρστατ πρώην αρχιστράτηγο του ΝΑΤΟ και αυθημερόν επιστροφή στις Βερμούδες. Στο Αντί της 20.4.90 και έμμεσα τη 22.4.88 αναφέρεται το απίστευτο, ότι ο Καραμανλής διερευνούσε σ' αυτήν τη συνάντηση το ενδεχόμενο υποστήριξης από τις ΗΠΑ δικού του πραξικοπήματος στην Ελλάδα πριν από τους συνταγματάρχες!

θεση Νόρσταντ κατά μία εξήγηση συμψηφίστηκε (δηλαδή, λίστηκε) με τη διακοπή ανακρίσεων από την κυβέρνηση ανλή του 1975 για ανάμειξη της ΚΥΠ στη χρηματοδότηση πουμπλικάνων, πράγμα που ενδέχεται να σχετίζεται ακόμη με το αμαρτωλό Γουατεργκαίτ, τον πολιτικό τάφο του Νίτσα τα θέματα είναι πολύπλοκα και δεν μπορούν να ανα-ύν εδώ, αλλά έχουν πολύ ενδιαφέρον και θα πρέπει να λήσουν τους καραμανλικούς ερευνητές.

ί, για να φτάσουμε και στην ουσία, δεν αποκλείεται και τέ-κατορία Καραμανλή να είχε καλύτερα αποτελέσματα δε-ς της διαίσθησής του για χωροταξικά και πολεοδομικά θέ-Και δεν θα ήταν καν απαραίτητο να βρεθεί εντέλει υπό δυ-ι ο Δικτάτωρ και να τεθεί σε ισόβιο περιορισμό. Ασφα-περα από μία επιτυχή αναπτυξιακή, δεν βλέπω γιατί να μην τον ευγνωμο-η Πατρίς γράφοντας τις ίδιες ακριβώς αφίες και δοξολογίες όπως σήμερα. ο που μάλλον θα ήταν άτοπο να ισχυ-ν κανείς σ' εκείνη την περίπτωση, θα α αποκατέστησε τη δημοκρατία. Αλλά ιώ ακόμα δεν αποκλείεται, δεδομένων νατοτήτων πολλαπλών μεταμορφώσε-Θα μπορούσε με δική του πρωτοβου-έσω σε συνεννόηση με τον Αβέρωφ, ρνε ξανά τα κόμματα ως άλλος Φράν-νοσέτ.

λλο ζήτημα στο οποίο δοκιμάζεται η Καραμανλή είναι μάλλον ελάσσονος ίας, όσο και αν η επαρκής άσκηση της ής δεν είναι ζήτημα μεγέθους της δια-ης. Παρουσιάζεται γιατί είναι αδιαμ-ητο, αλλά και γιατί το θέμα του γίνε-ι και πιο επίκαιρο: Είναι η θέση των ήσεων σε ανόητους ισχυρισμούς, και χία έχουμε αρκετά παραδείγματα κών, σκοπιανικών και αλβανικών θε-

Στο Αντί της 18.9.92 αναφέρεται ότι το 1962 η κυβέρνηση ανλή επέλεξε καταρχήν να σιωπήσει σε ιταλικούς ισχυρι-προς το Στρατηγείο του ΝΑΤΟ για τη Μεγάλη Αλβανία να μβάνει περιοχές της Ηπείρου και της Μακεδονίας (τι υψη-ιτική και αυτή, με χάρτες μάλιστα μουσολινικούς) ώσπου κε από τις αποκαλύψεις ενός έλληνα δημοσιογράφου, τον μάλιστα χαρακτήρισε του λοιπού ως persona non grata,² ιατί ανάγκασε την κυβέρνηση να γίνει επιθετικότερη από δια ήθελε προς τους Ιταλούς.

και τα σημαντικά εθνικά θέματα που απασχολούν όλους να διερευνηθούν με νηφαλιότητα. Ευθέως πρέπει να τε-λέον τα ερωτήματα: Ευτυχήσαμε στους χειρισμούς του Κυ-νύ τόσα χρόνια; Οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν ιες σύμφωνα με τις δυνατότητες της εποχής; Ο Αττίλας ΙΙ ύσε να αποφευχθεί; Η ένταξη στην ΕΟΚ, αν υποθέσουμε αι ευτυχής συγκυρία, λειτουργώντας τουλάχιστον παρηγο-για την ανάπτυξη, θα μπορούσε να είχε γίνει χωρίς τον ιανλή; Η ανάπτυξη της χώρας εν γένει μπορούσε να είχε άλλο δρόμο; Και αν ακόμα ο ίδιος δεν είχε εφόδια πέραν πίκτου του ποια αναπτυξιακά διλήμματα αντιμετώπισε και α τεχνική υποστήριξη; Του είχαν άραγε τεθεί υπόψη οι

εναλλακτικοί δρόμοι για να μην πνιγούμε όλοι στην Αθήνα, να μην καταρρεύσει η ύπαιθρος και να υπάρξει ένα ελάχιστο σέβας στη χρήση των πόρων και τη μεταχείριση του περιβάλλοντος και αυτός τα παρέβλεψε;

Και πέραν της ουσίας, ορισμένα σημεία, τυπικά ίσως, αλλά για τη δημοκρατία ορόσημα απαιτούν διευκρινίσεις: Η ορκωμοσία μπροστά στον Γκιζίκη ήταν απαραίτητη για την ομαλή εξέλιξη της δημοκρατίας; Ίσως η απάντηση σ' αυτό θα παρασύρει και το ευ-χαριστήριο γράμμα προς Γκιζίκη κατά την ευδόκιμη μεταχουντι-κή του θητεία. Τι αποκομίζουμε από τη βία και νοθεία, από τη δο-λοφονία του **Λαμπράκη**, από την κομμουνιστοφαγία της εποχής, από τα ασυνεχή εκλογικά συστήματα, από τη φυγή του και την εγκατάλειψη του ρόλου του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολί-

τευσης; Οι απαντήσεις των ειδικών, δεν μου είναι γνωστές, αλλά προβλέπονται τουλάχιστον γκρίζες.

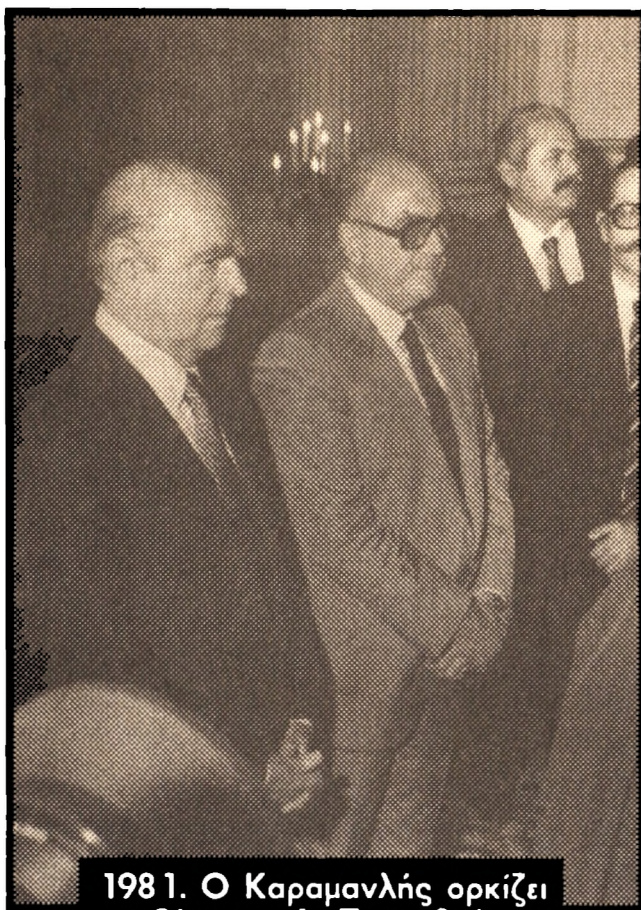
Με τα παραπάνω θέλω να δείξω ότι η αμ-φισβήτηση από τους ερευνητές είναι απλώς ζήτημα χρόνου τότε θα εμφανιστεί, επομέ-νως οι χαμηλοί τόνοι στους αγιογράφους δεν βλάπτουν, ίσως έτσι ο ηγέτης αναδει-χτεί και πιο ενδιαφέρων ως πιο ανθρώπι-νος. Αν μάλιστα συγκριθεί με τον Ανδρέα Παπανδρέου, πράγμα που είναι πιθανό, βε-βαίως η εικόνα του βελτιώνεται κατά πολύ. Χωρίς αμφιβολία, ο Καραμανλής με λιγότε-ρες δυνατότητες παιδείας και οριζόντων, με βασικό εφόδιο το ένστικτο και την κοινή λογική στάθηκε σε ένα ύψος ευπρεπές, ται-ριαστό με τα αξιώματά του, ενώ ο Παπαν-δρέου προσπάθησε πάντοτε μόνο το ελάχι-στο που τον συντηρεί στην εξουσία την οποία διάνθιζε με τόσα άλλα τραγελαφικά. Αρκεί να σκεφτεί κανείς τις διαδικασίες των δύο διαδοχών Καραμανλή στην προε-δρία για να λατρέψει τον Καραμανλή.

Το βασικό ζητούμενο στις αποχωρήσεις δεν είναι η συνεισφορά του αποχωρούντος, είναι η διαδοχή. Η μακρόχρονη παραμονή Καραμανλή στην εξουσία αμφισβητώ ότι πρέπει να εκληφθεί αυ-τομάτως ως απόδειξη αξίας ή επιτυχίας. Μάλλον η ερμηνεία του φαινομένου πρέπει να αναζητηθεί αλλού, στην αδυναμία της χώ-ρας να αναδείξει μεταπολεμικά πολιτικούς άνδρες ανεκτως επαρκείς, και βέβαια πολύ λιγότερο Μεγάλους Ηγέτες. Είναι το πιο κρίσιμο εθνικό πρόβλημα και τώρα πλέον έχει γίνει ζήτημα επιβίωσης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τη διαίσθηση Καραμανλή για τα ζητήματα της αναπτυξιακής υποδο-μής γενικώς, έχω επισημάνει σε διάφορα σημεία στο βιβλίο μου *Η Άλλη Ανάπτυξη*, Εκδ. Παπαζήση, 1994. Ισχυρίζομαι εκεί, μεταξύ άλλων, ότι όταν οι συνθήκες δεν προάγουν τη σοβαρή μελέτη, τότε είναι προτιμότε-ρη η παρέμβαση Καραμανλή παρά αυτή του τυχαίου χωροταξικού γρα-φείου.

2. Εις αντιστάθμισμα των εγκωμίων των ημερών αναφέρω το όνομά του: **Ηλίας Δημητρακόπουλος**, έλληνας δημοσιογράφος στην Ουάσιγκτον. Δεδομένου ότι ήταν ανακατεμένος και με την υπόθεση Νόρσταντ, μάλ-λον όχι τυχαία, θα πρέπει να συγκαταλέγεται μεταξύ των ολίγων καρα-μανλικών ερευνητών, που δεν έχουν καταληφθεί από το αμόκ του καρα-μανλισμού.

1981. Ο Καραμανλής ορκίζει κυβέρνηση Α. Παπανδρέου.

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Το χτύπημα του MEGA από τη 17 Νοέμβρη με δυο ρουκέτες, την Τετάρτη το βράδυ, έχει βεβαίως το δικό του πολιτικό βάρος. Δεν έχουμε να προσθέσουμε τίποτα σ' αυτό. Εκείνο που μας κάνει, όμως, εντύπωση είναι η σπουδή των τρομοκρατών να ασκεί κριτική με τα όπλα σε στιγμές ιδιαίτερα κρίσιμες για το κυβερνών κόμμα. Κάτι παραπάνω. Βοήθησε τον Παπανδρέου να βγει από τη βίλα του στην Εκάλη και από την αμήχανη σιωπή του και να κάνει οξύτατες δηλώσεις. Αναρωτιόμαστε, τα μέλη της οργάνωσης, ως αριστεροί που διατείνονται ότι είναι, δεν σκέφτηκαν εκείνο που, παλιότερα τουλάχιστον, κανοναρχούσαν γενικώς οι αριστεροί: την «αντικειμενική» χρήση μιας ενέργειας;

Κατά τ' άλλα, έχει πλάκα να αρνείται το τηλεοπτικό θέαμα εκείνη η ομάδα που για να υπάρξει μόνο στο θέαμα είναι υποχρεωμένη να καταφεύγει. Αυτά, γιατί η ζωή (και η πολιτική) δεν κατευθύνεται μόνο από όσους καταφέρνουν να κερδίζουν τις εντυπώσεις.

• Πόλεμος μεταξύ διαφημιστών και μεγάλων εκδοτικών συγκροτημάτων, συνεπικουρούμενων από τα δυο μεγάλα κανάλια: αυτό ήταν και το μεγάλο θέμα της εβδομάδας που πέρασε.

Όλα είχαν αρχίσει λίγο νωρίτερα. Όταν, στις αρχές του μήνα, ο πρόεδρος της Ένωσης των διαφημιστών κ. Ζαννιάς απέστειλε επιστολή στους εκδότες με τις οποίες τους επιστούσε την προσοχή να μη συναλλάσσονται απευθείας με διαφημιζομένους αλλά να προτιμούν την οδό των διαφημιστι-

κών εταιρειών. Κανείς δεν μπορούσε να φαντασθεί, τότε, τη σημασία του διαβήματος, αν δεν ήταν στον ειδικό χώρο των τμημάτων μάρκετινγκ των εφημερίδων ή στα εμπορικά τμήματα των διαφημιστικών εταιρειών. Λίγο αργότερα, την προηγούμενη Παρασκευή, οι μεγάλες εκδοτικές επιχειρήσεις έκαναν τη δική τους παρέμβαση. Με ανακοίνωσή τους (που την άλλη μέρα έγινε καταχώριση σε πλαίσιο στις εφημερίδες τους, αλλά και σε άλλες εφημερίδες) ανακοίνωναν πως οι εφημερίδες στραγγαλίζονται οικονομικά από τα λεγόμενα media shops, τα οποία κλείνουν για λογαριασμό διαφημιστικών εταιρειών διαφημιστικά προγράμματα και τα διοχετεύουν στα ΜΜΕ (εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνα, τηλεόραση), αφού πρώτα διαπραγματευθούν σκληρά τις τιμές. Αποτέλεσμα: οι τιμές καταρρυθνούνται, οι διαφημιστές κάνουν τη δουλειά τους, οι διαφημιζόμενοι κάνουν κι αυτοί τη δική τους και τα media shops καρπούνται τις υπερβολικά μεγάλες εκπτώσεις που αναγκάζονται να κάνουν τα λογιστήρια των ΜΜΕ για να είναι ανταγωνιστικά, με τη μορφή πριμ και μπόνους. Ποιοι είναι ωφελημένοι απ' αυτή τη συναλλαγή; Τα media shops και, μαζί τους, οι διαφημιστικές εταιρείες που έχουν συνασπισθεί σε αυτά. Ποιοι οι χαμένοι; Οι διαφημιστές και, βεβαίως, τα Μέσα, όλα τα Μέσα. Διότι δεν ευσταθεί, βεβαίως, ο ισχυρισμός ότι, έστω ότι λιγοστεύει η διαφημιστική πίτα από τα έντυπα που δεν είναι τόσο ευέλικτα να εξευτελίσουν τελείως τις τιμές, αλλά πηγαίνει στην τηλεόραση

που είναι ιδιοκτησίας των ίδιων πάνω-κάτω εκδοτικών συμφερόντων. Αφενός διότι η τηλεόραση αναγκάζεται να χτυπάει τις τιμές και να ζημιώνεται από τις υπερβολικά μεγάλες εκπτώσεις (αν υποθέσουμε ότι τα διαφημιστικά προγράμματα θα ήταν σταθερά, μια που οι διαφημιζόμενοι ούτως ή άλλως πληρώνουν, κερδίζει εκείνος που διαμεσολαβώντας καρπούται ως πριμ καθαρά κέρδη, που αλλιώς θα πήγαιναν στα Μέσα): αφετέρου διότι η τηλεόραση διευρύνει ολοένα το διαφημιστικό της χρόνο, παραβιάζοντας κάθε έννοια δεοντολογίας, προκαλώντας την μήνι των θεατών αλλά και των διαφημιζομένων. Μην ξεχνάτε ότι, πριν από λίγους μήνες, οι διαφημιζόμενοι διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη διαφημιστική πλησμονή, η οποία κάνει ανενεργά τα μηνύματα που εκπέμπονται.

Βεβαίως, τα εκδοτικά συμφέροντα θα επικαλεσθούν το «δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση και στον πλουραλισμό» για να δικαιολογήσουν τις αντιδράσεις τους. Αν εξαιρέσουμε το γεγονός ότι στον άγριο κόσμο των ΜΜΕ τέτοιες έννοιες είναι πια (με εξαιρέσεις) για τους τύπους, ότι ο διαγκωνισμός τους υποκρύπτει μεγάλα οικονομικά συμφέροντα (που πολλές φορές καλύπτουν, με τη σειρά τους, τα πολιτικά συμφέροντα) εκείνο που παραμένει βέβαιο είναι ότι η κίνηση των εκδοτών δεν έχει στόχο την προάσπιση του πλουραλισμού όσο της διαφύλαξης της «πίτας» του κάθε Μέσου και τη μονοπωλιακή διεύρυνση των πολυεπιχειρήσεων του χώρου.

Εμείς, απλώς, αναρωτιόμαστε: αν τα πάντα κατέειστο να διαφυλάξουν το ύψος αγαθό της ενημέρωσης και πλουραλισμό γιατί δεν λαμβάνεται πρόνοια για την συμληψη σε διαφημιστικά πγράμματα των λεγόμενων κρών Μέσων; Αυτά δεν φράζουν αποχρώσεις, πολλές φορές πιο χρήσιμες από ισοπεδωτική πραγματικότητα που ευνοούν τα μεγάλα ΜΜΕ. Ότι κι αν λένε, λοιπόν, αντιμαχόμενοι, απλώς καθιδίζουν για το πάπλωμα. Για γαλύτερα κέρδη, στη ζούγκλα της κοινωνίας της αγοράς. λεία.

• Ο Πάνος Παναγιωτόπουλος ανέλαβε, τελικά, διευθυνση ενημέρωσης στον STAR. Ποιος του στόχος, να ανασυντήσσει το δημοσιογραφικό τέλειό του σταθμού, απολύντας όσους θεωρηθούν ανπαρκείς και προσλαμβάνοντας καινούργιους (ιδιαίτερα σ σύνταξη και στα ρεπορτάζ). Δεύτερος, να κάνει ένα ευπρεπώ, θεαματικό δελτίο ειδήσεων, με έμφαση στην πολιτική. Τρίτος, να επαναλάβει τη προσωπική του εκπομπή, Προφίλ. Ενόψει ανακατατάξεων στην τηλεοπτική αγορά, ο STAR ετοιμάζεται για επίθεση στις ακροαματικότητες.

• Η Όλγα Τρέμη στα ANTENNA. Ήδη ξεκίνησε καθημερινή εκπομπή στο ραδιόφωνο ενώ προαλείφεται η τοκ-σώου και στην τηλεόραση. Οι επιτελείς του καναλιού προσπαθούν να γεμίσουν το χάσμα που άνοιξε η αποχώρηση του Π. Παναγιωτόπουλου.

• Και μια δική μας είδηση. Την επόμενη Παρασκευή κυκλοφορεί το πρώτο τεύχος της νέας περιόδου του Δεκαπενθήμερου Πολίτη, που εκδίδει ο Άγγελος Ελεφάντης. Περιοδικό πολιτικής κουλτούρας και κριτικής το ANTI το αισθάνεται έντονα συγγενές προς το δικό του ύφος και τις δικές του στοχεύσεις, γι' αυτό και το καλωσορίζει με θερμές ευχές για αποτελεσματική παρουσία.

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

από την επόμενη μέρα

... πεσούσης, πας ανήρ ξυλεύεται», αρχισυντάκτης, την ώρα που η τική ομάδα του περιοδικού έστιβε το της για να βρει τον κεντρικό τίτλο φυλλου, ο οποίος πρέπει να ζει και το ότι ο Ανδρέας δρέου φτάνει στο τέλος μιας ήμαντης πολιτικής καριέρας και, στην ρη περίπτωση, θα μείνει στη βίλα της 5, και το διαγωνισμό πολλών ών στελεχών να πλασαριστούν σε έση ενόψει της διαδοχής. και δρυς... Αντέτεινε εν χορώ η τη συντακτική ομάδα. πας ανήρ»; Και η Βάσω; Παρενέβη η πρια της παρέας. ν τούτου, οι τίτλοι άρχισαν να ν βροχή. Καλό αυτό, γιατί όσα στο τραπέζι μπορεί να μην είναι ξωφύλλου αλλά σίγουρα είναι και το υλικό για τη στήλη. Έχουμε, και λέμε:

ώ τα παραμύθια», «Ο καημένος ο ς πληρώνει όλα τα σπασμένα», «Τον αι δεν τον περιφέρουν», «Πού θα τώρα άλλον;», «Ο Τσοβόλας θα μας «Και έζησε αυτός καλά και οι δικοί η δική του;»;) καλύτερα», «Τέλος, όλα καλά», «Ήταν μια φορά ένας ς...», «Και όμως, αναμένουν ουλίες από το μάγο», «Κι όμως, νν ακόμα ανδρείκοι», «Ελλάς, η ε τις αρχαιότητες», «Ελ Σιντ ή Κίμων μίος;», «Όλα εδώ πληρώνονται», «χει η αγλάδα τη Μιμή», «Πάει για ηση», «Πάει για αποδόμηση» (ο λφος που το πρότεινε είχε πάει στη η του Ντεριντά), «Γιακούμπ, κάνε το του», «Ακόμα τούτη η άνοιξη ς, ραγιάδες», «Σώστε τα μνημεία», λος κουρεύουν τον γαμπρό», «Και ν κουρεύουν», Χωρίς αναισθητικό», περήφανα γηρατειά», «Θα πάει απ' όσεις του Τσοβόλα», «Ο Συμπιλίδης για όλα», «Θα πάει, λένε, ταξίδι στη το Μάη»...

ιατολογία

στην Αθήνα. Ο Ζακ Ντεριντά, κλημένος του Γαλλικού Ινστιτούτου,

κέρδισε το κοινό του εφαρμόζοντας, σε κατάμεστο ακροατήριο, τη θεωρία του της αποδόμησης ενώ προσέγγιζε ένα ποίημα του εβραίου ποιητή Πάουλ Τσελάν και δηλώνοντας μαρξιστής.

Ο Ουμπέρτο Έκο κατακεραύνωσε το ρόλο της τηλεόρασης στο Πανεπιστήμιο και διασκέδασε το κοινό του μιλώντας για την ερμηνεία κειμένων των συγγραφέων από αναγνώστες του, σε άλλη ομιλία του, που είχε οργανώσει το ίδρυμα Λάτση.

Ντεριντά. Δυσνόητος ο θεωρητικός της αποδόμησης, αμέσως μετά την κυκλοφορία του βιβλίου του Γραμματολογία και στα ελληνικά, είχε προκαλέσει τον γνωστό οινόφυλα, ουισκόφυλα και ποιητή (και συνεργάτη της στήλης) Ηλία Λάγιο, ο οποίος είχε απευθύνει τα εξής στιχάκια στον φίλο του Βαγγέλη Μπιτσώρη, φανατικό ντεριντιανό και συνομιλητή του γάλλου φιλόσοφου στο τραπέζι του Ινστιτούτου (οι άλλοι συνομιλητές ήσαν οι Γιώργος Βέλτσος, Αριστείδης Μπαλτάς και Χρήστος Λάζος):

Τι φυσικό / για τον Φουκώ / να πάει στο μπαρ / της Γιουρσενάρ. / Σε φόντο μπεζ / μπαίνει ο Ντελέζ, / με γκρι παλτό / μπαίνει η Ντολτό / (που να τους πάρ' ο Μπλεξ Σαντράρ / και σαν τον Προυστ / να πούμε ουστ). / Άκου μωρή / τον Γκαταρί, / που όλο τα λέ' / με τον Σατλέ. / Και μην πεις καν / για τον Λακάν, / μόν' κάνε ντα / τον Ντεριντά. (Γραμματολογία ή Βαγγέλης Μπ., από τη συλλογή «Συνεστίασις», Editioni Fratteli Sublimmi, Αθήνα 1991).

Κίνσορες και θεράποντες

Αλλά υπάρχει και συνέχεια. Γραμμένη εν θερμώ, τέσσερα χρόνια μετά.

Μετά και τον ερχομό του Ουμπέρτο Έκο.

Ο Ηλίας Λάγιος, σήμερα, περιγράφει με δεκαπεντασύλλαβο:

Χίλιοι διανοούμενοι προσήλθον επί τούτου / την σάλαν προσκυνήσαντες του Γαλλικού Ινστιτούτου / του Δεριδά οσφραινόμενοι το άνθος της σοφίας / πολίτες πλέον ησθάνθησαν κι αυτοί της Εσπερίας. / Βιτσιώρης ο κανοναρχών, Βέλτσιος ο τελετάρχης / (κι αναρωτιέσαι μια στιγμή, υπάρχεις – δεν υπάρχεις;) / πλην αφού εδοξάσας τον πονηρό Φραντσέζο / ούτος μ'

ένα μειδίαμα δήλωσεν: «Δεν σας παίζω». / Κι αυτοί επικραθήκασι και νιώσαν ως άνθρωποι / που δεν θα τους δεχτεί ποτέ περήφανος η Ευρώπη / γεμάτα τα ρεξερβουάρ (τους βόηθησεν η ΕΚΟ) / έσπευσαν να προσευχηθούν εις τον Ουμβέρτο Έκο!

«Θα ζούμε σε γυάλινα σπίτια»

Τη μέρα που κυκλοφόρησε το προηγούμενο τεύχος, βοούσαν οι τηλεοράσεις με όλα τα σχετικά περί της δίκης Μονσελά, του ανθρώπου που δολοφόνησε μια γυναίκα κατά παραγγελία της!

Το δικαστικό ρεπορτάζ από μόνο του, όσο κι αν προσφερόταν για πιπεράτες εικόνες, δεν εξασφάλιζε πόντους θεαματικότητας στα κανάλια.

Έτρεχαν και δεν έφταναν το λοιπόν τα ρεπορτάζ για να εξασφαλίσουν εκείνη την ξεχωριστή πινελιά που θα 'κανε τους θεατές να μείνουν θεατές του α' ή του β' ή του γ' – και όχι των ανταγωνιστικών καναλιών.

Το άλλο απόγευμα, στο γραφείο (δουλεύουμε και τα Σάββατα), ήρθε ο Αγάθων με ένα μπουνκάλι ουίσκι.

Πίναμε και... καταγγέλαμε την πουτάνα κοινωνία. Μπήκε κάποιος τρίτος στην κουβέντα μας και επισήμανε:

– Είδατε στις ειδήσεις του ΜΕΓΑ την πολυδιαφημισμένη

αποκλειστικότητα που είχε αναγγελθεί ως σπουδαίο ντοκουμέντο;

Ξέρετε τι ήταν το σπουδαίο αυτό ντοκουμέντο;

Μια κασέτα στην οποία η καημένη γυναίκα τραγουδούσε ήταν. Και κάποιες εικόνες που συνόδευαν το τραγούδι της ήταν εικόνες από το βίντεο του γάμου της...

Δεν το είχαμε δει, ούτε εγώ ούτε ο Αγάθων. Αλλά και να το είχαμε δει,

τι έγινε; Τι να έλεγε στην υποψιασμένη ζάλη μας άλλο ένα ασήμαντο και επινοημένο reality-show;

Ο Αγάθων γεμίζοντας τα ποτήρια (άλλη μια) μονολογούσε:

– «Θα ζούμε σε γυάλινα σπίτια»: το 'χε πει, δεν το 'χε πει ο Μπρετόν;

ο Αγύριστος

Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ INTERNET

του Δημήτρη Σκούφη

ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ τη σύντομη καταγραφή της ιστορίας του μεταδικτύου Internet που ξεκινήσαμε στο προηγούμενο τεύχος του ANTI, πιστεύοντας ότι η ιστορία αυτή έχει πολλά να μας πει και να μας μάθει, όχι μόνο για το παρόν αλλά και για το εγγύς και απώτερο μέλλον. Κι αυτό γιατί «...έχουν πολλά να μάθουν οι ιστορικοί, οι θεωρητικοί της πληροφορικής, οι γλωσσολόγοι, οι ανθρωπολόγοι, οι ψυχολόγοι, οι επιστήμονες της κυβερνητικής και πολλοί άλλοι. Το Internet είναι ένα παράδειγμα μη-τελεολογικού, αυτο-οργανούμενου συστήματος που συνδυάζει επικοινωνία ανθρώπων και μηχανών, λογική και συνδυαστικές ικανότητες»¹. Κι ακόμα γιατί η Κοινωνία των Πληροφοριών βρίσκεται επί θύραις. Ας μην ξεχνάμε ότι πολλές φορές στην ιστορία της ανθρωπότητας οι αλλαγές στα μέσα επικοινωνίας προκάλεσαν και σημαντικότερες κοινωνικές αλλαγές, όπως έγινε με την ανακάλυψη της τυπογραφίας, του τηλεγράφου, του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης.

Οι απαρχές του Internet

Το Internet ξεπήδησε μέσα από την ωρίμανση της τεχνολογίας αλλά και μέσα από την επιθυμία των μελών μιας «εικονικής» κοινότητας επιστημόνων να επικοινωνήσουν, σπάζοντας το φράγμα της απόστασης που τους χώριζε. Όμως οι απαρχές του Internet με τη μορφή που υπάρχει πρέπει να αναζητηθούν στο πρώτο Διεθνές Συνέδριο για την Επικοινωνία των Υπολογιστών που έγινε στην Ουάσιγκτον τον Οκτώβριο του 1972.

Εκεί έγινε η πρώτη δημόσια επίδειξη της λειτουργίας του Arpanet (που τότε είχε ήδη 40 υπολογιστές-κόμβους) σε

εκπροσώπους από 40 κράτη. Εκεί ξεκίνησε η συζήτηση για την ανάγκη ενοποίησης του τρόπου με τον οποίο θα γινόταν η επικοινωνία μεταξύ υπολογιστών, τα γνωστά στους τεχνικούς «πρωτόκολλα επικοινωνίας».

Δημιουργήθηκε μια διεθνής ομάδα εργασίας με τον τίτλο **InterNetwork Working Group** και πρώτος πρόεδρος της ορίστηκε ο Αμερικανός **Vinton Cerf** που είχε ήδη μεγάλη εμπειρία έχοντας εργαστεί από την αρχή στη δημιουργία του Arpanet. Οι αρχικές συζητήσεις ήταν μάλλον άκαρπες, αφού ο κάθε εταίρος στην ομάδα εργασίας είχε να προτείνει και από μια δική του λύση.

Το 1973, η Darpa ζήτησε να γίνει μια επιπλέον έρευνα για να βρεθεί ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσαν να επικοινωνούν δίκτυα διαφορετικών τεχνολογιών. Το αποτέλεσμα της έρευνας αυτής ήταν ένας συνδυασμός δύο πρωτοκόλλων, του **Transfer Control Protocol** (πρωτοκόλλου για τον έλεγχο της μετάδοσης) και του **Internet Protocol** (πρωτόκολλο μεταξύ δικτύων), του γνωστού σαν TCP/IP. Το δεύτερο από τα δύο αυτά συνδυασμένα πρωτόκολλα έμελλε να δώσει το όνομά του στο μεταδίκτυο Internet². Άλλωστε, το Internet δεν είναι τίποτε άλλο από πολλά διασυνδεδεμένα μεταξύ τους αυτόνομα δίκτυα υπολογιστών. Από εκεί και η ονομασία «διαδίκτυο» ή «μεταδίκτυο».

Τα πρώτα συστήματα με δυνατότητα δημόσιας πρόσβασης

Στην περίοδο μεταξύ 1973 και 1978 αναπτύχθηκε ταυτόχρονα και η τεχνολογία των modem, των συσκευών εκείνων που κωδικοποιούν τα δεδομένα των υπολογιστών και επιτρέπουν τη μετάδοσή τους μέσα από τις τηλεφωνικές γραμμές. Ταυτόχρονα προχώρησε και η

ανάπτυξη της τεχνολογίας των προσωπικών υπολογιστών. Το γεγονός αυτό άρχισε να επιτρέπει στον καθένα να έχει, σε ανεκτή τιμή, έναν υπολογιστή στο σπίτι του.

Έτσι, τον Φεβρουάριο του 1978, οι **War Christenson** και **Randy Suess** δημιούργησαν στο Σικάγο το πρώτο σύστημα που επέτρεπε σε εγγεγραμμένους χρήστες-συνδρομητές που είχαν κάποιον προσωπικό υπολογιστή να συνδέονται με τον κεντρικό υπολογιστή τους μέσω τηλεφωνικής γραμμής. Τα συστήματα αυτά ονομάστηκαν **Bulletin Board Systems** («ηλεκτρονικοί πίνακες ανακοινώσεων») και έμειναν γνωστά με τα αρχικά **BBS**³. Σήμερα υπάρχουν στον κόσμο πολλά εκατομμύρια τέτοια συστήματα.

Γύρω από αυτά τα συστήματα άρχισαν να αναπτύσσονται οι πρώτες «εικονικές» (virtual) ηλεκτρονικές κοινωνίες σε ευρύτερη κλίμακα. Η ελευθερία (και συχνά η ελευθεριότητα) της έκφρασης καθώς και η χωρίς κανένα περιορισμό διακίνηση ιδεών ήταν (και είναι) κατοχυρωμένες αρχές στη λειτουργία των «κοινωνιών» αυτών. Μέσα από αυτά τα συστήματα έμελλε να ξεπηδήσουν και οι σύγχρονοι **hackers**, για τη δράση των οποίων θα αναφερθούμε σε άλλο σημείωμα.

Όπως ήταν επόμενο, οι αμερικανικές αρχές δεν έβλεπαν (και εξακολουθούν να μην βλέπουν) με καλό μάτι αυτή την ανεξέλεγκτη ανταλλαγή ιδεών. Ειδικά στα πρώτα 10-12 χρόνια της ανάπτυξης αυτών των συστημάτων (δηλαδή μέχρι το 1991) πολλές φορές η αστυνομία, το FBI και άλλες μυστικές υπηρεσίες προσπάθησαν να ελέγξουν τη λειτουργία τους, συνήθως χωρίς επιτυχία: δεν είχαν ούτε τη δυνατότητα ούτε και τις

απαραίτητες τεχνικές γνώσεις για να αντιμετωπίσουν τα τρομερά παιδιά-ύματα που επέμεναν να έχουν τον ίδιο τους χώρο, τρόπο και γλώσσα κοινωνίας. Τα μέτρα καταστολής που έβλεπαν οι αμερικανικές αρχές επέφεραν μόνο να αναπτύξουν ένα κίνημα για την προστασία των εθνοπλάνων δικαιωμάτων στις «κοινωνίες» αυτές, ένα κίνημα με παγκόσμια εμβέλεια και αυξανόμενη δύναμη.

Περισσότερα από αυτά τα συστήματα συνδέονται με το Internet και αποτελούν ένα από τα πιο δυναμικά του στοιχεία: μέσα από αυτά αποκτούν πρόσβαση στο Internet πολλά εκατομμύρια ανθρώπων σε όλον τον κόσμο.

Το 1982, ο συγγραφέας βιβλίων επιστημονικής φαντασίας **William Gibson** στο βιβλίο του *Νευρομάντης* (που έχει μεταφραστεί και στα ελληνικά) εύρε τον όρο *Κυβερνοχώρος* (*cyberspace*)⁴ που έμελλε να μπει στο ημεμερινό μας λεξιλόγιο για να περιγράψει, όχι μόνο το περίπλοκο φαινόμενο αλλά και τις εικονικές κοινωνίες που αναπτύσσονται μέσα σε αυτό.

Ό τα διάσπαρτα δίκτυα στο Internet

Το 1980-81 άρχισαν να αναπτύσσονται στις ΗΠΑ δύο ακόμη δίκτυα ερευνητικών πανεπιστημιακής φύσεως. Το BITNET (από τα αγγλικά Because Its Time Net) και το CSNET που ήταν μια πρωτοβουλία του πανεπιστημίου Ιδρύματος Επιστημών των ΗΠΑ. Το πρώτο ήταν ένα δίκτυο που συνέδεε υπολογιστές πανεπιστημίων και ερευνητικών οργάνων από το οποίο διακινούνταν πληροφορίες που άγγιζαν όλα τα επιστημονικά θέματα. Το δεύτερο δημιουργήθηκε για να συνδέει τα πανεπιστήμια με τη βιομηχανία και τις κυβερνητικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα και τα δύο αυτά δίκτυα επεκτάθηκαν με διάφορα πανεπιστήμια σε όλον τον κόσμο καθώς και με άλλα εθνικά δίκτυα που είχαν αρχίσει να αναπτύσσονται.

Το 1987 το BITNET και το CSNET συγχωνεύθηκαν και συνέχισαν μαζί την ανάπτυξη των διεθνών συνδέσεων σε πανεπιστημιακό και βιομηχανικό επίπεδο. Η λειτουργία του οργανισμού

που προέκυψε από τη συγχώνευση αυτή σταμάτησε το 1991, όταν κρίθηκε ότι είχε πληροίσει την αποστολή του.

Η Ευρώπη και το Internet

Δυστυχώς δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία για την ιστορία της σύνδεσης των ευρωπαϊκών δικτύων που αναπτύσσονται σταδιακά στο Internet. Αν και η γηραιά ήπειρος είχε από την αρχή και παράλληλα με τους Αμερικανούς αναπτύξει την τεχνολογία των δικτύων, φαίνεται πως στα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του Internet το αντιμετώπιζε με πολύ σκεπτικισμό. Οι φόβοι για πολιτισμική και γλωσσική «μόλυνση» από τα αμερικανικά Internet ήταν (και εν μέρει εξακολουθούν να είναι) ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας. Πάντως οι πρώτοι που ακολούθησαν ήταν οι Σκανδιναβοί με το Nordunet.

Η ευρωπαϊκή έρευνα στο τομέα των δικτύων προσανατολίστηκε κυρίως στην ανάπτυξη ιδιαίτερων βιομηχανικών προτύπων, ελπίζοντας να τα επιβάλλει διεθνώς. Η διαφορά ανάμεσα στην αμερικανική τακτική του «Let's do it!» και στην ευρωπαϊκή τακτική της συστηματικής (ή μη) μελέτης και έρευνας κόστισε –και νομίζουμε ότι ακόμη κοστίζει– πολύ στη γηραιά ήπειρο. Η ανελαστικότητα και η δυσχέρεια προσαρμογής των Ευρωπαίων προκάλεσαν σημαντική καθυστέρηση και εν τω μεταξύ οι ΗΠΑ είχαν δημιουργήσει κάτι που ήταν ήδη μεγάλο και λειτουργούσε. Με άλλα λόγια, είχαν δημιουργήσει τα de facto πρότυπα που, εκ των πραγμάτων, έπρεπε να εφαρμοστούν από όλους. Αντίθετα, η Ιαπωνία και οι άλλες χώρες της Άπω Ανατολής ακολούθησαν αμέσως, κερδίζοντας έτσι ένα σημαντικό προβάδισμα απέναντι στην Ευρώπη. Τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη προσπαθεί να κερδίσει το χαμένο έδαφος. Σήμερα έχει τον μεγαλύτερο ρυθμό σύνδεσης με ετήσια αύξηση περίπου 150%.

Το σήμερα και το αύριο του Internet

Αν προσπαθήσει να περιγράψει κανείς σήμερα τον τρόπο λειτουργίας και διαχείρισης του Internet, θα διαπιστώσει με κατάπληξη πως ο μόνος τρόπος που μπορεί να το περιγράψει είναι

«συντονισμένη αναρχία». Δεν υπάρχει κεντρικός έλεγχος και διαχείριση. Κανείς δεν μπορεί να ελέγξει τι υπάρχει μέσα σε αυτό. Ο καθένας μπορεί να ρίξει το «μπουκάλι» με το μήνυμά του στον ωκεανό των πληροφοριών και να έχει αρκετές πιθανότητες κάποιος άλλος να το διαβάσει. Ο καθένας μπορεί να δημιουργήσει ένα περιοδικό ή μια εφημερίδα και να τα διαθέσει σε ένα ευρύτατο κοινό σε όλον τον κόσμο. Δεν μπορώ ακόμα να ξεχάσω ένα από τα πρώτα θέματα που αντίκρισα όταν ξεκίνησα να «κυματοδρομώ» στον ωκεανό των πληροφοριών: κάποιος καθηγητής καναδικού πανεπιστημίου που δίδασκε την ιστορία του κυκλαδικού πολιτισμού είχε βάλει το σύνολο των παραδόσεών του στο δίκτυο και, με μια ευγενική επιστολή, ζητούσε από άλλους ειδικούς και μη να του πουν τη γνώμη τους και να συνεισφέρουν με σχόλια και παρατηρήσεις στην αρτιότερη δημιουργία του διδακτικού του υλικού. Δεν ξέρω αν κάποιος Έλληνας συνάδελφός του βρήκε το μήνυμα και, εφόσον το βρήκε, εάν τον βοήθησε. Είναι, όμως, κατά τη γνώμη μου, ένα χαρακτηριστικό (και ίσως συγκλονιστικό) δείγμα του μεγαλείου αλλά και των δυνατοτήτων που παρέχει το νέο αυτό μέσο επικοινωνίας. Πολλοί, και όχι άδικα, πιστεύουν πως όχι μόνο έχουν δημιουργηθεί οι «εικονικές» κοινωνίες, αλλά και πως οι κοινωνίες αυτές έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν έναν ιδιότυπο πολιτισμό. «Οι άνθρωποι στο δίκτυο δρουν διαφορετικά από ό,τι όταν συναντιούνται πρόσωπο με πρόσωπο. Στην πραγματικότητα το δίκτυο περιέχει όχι μόνο έναν ανθρώπινο πολιτισμό, αλλά πολλούς ταυτόχρονα... Ακόμη και οι πλέον διορατικοί επιστήμονες δεν μπόρεσαν να προβλέψουν ούτε κατ'ελάχιστον την ιδιαίτερη και θαυμάσια δομή που δημιουργήθηκε επάνω στα ταπεινά θεμέλια μιας τεχνολογικής ανακάλυψης»⁵.

Και βέβαια υπάρχουν και οι Κασσάνδρες που προβλέπουν δεινά. Και βέβαια το μέσο αυτό δεν είναι απαλλαγμένο από κινδύνους ηθικούς, πολιτισμικούς, γλωσσικούς. Όμως, όπως ισχύει για όλα τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τόσο οι επικριτές τους όσο και οι ένθερμοι και άκριτοι

ΛΕΩΦΟΡΟΣ INTERNET

του Άκη Μπογιατζή

Τα δίκτυα έχουν ήδη αλλάξει τη ζωή πολλών ανθρώπων σε όλο τον κόσμο. Το Παγκόσμιο Χωριό έγινε ήδη μια Παγκόσμια Μεγαλούπολη 10 εκατομμυρίων. Το Internet ή, πιο απλά, το Δίκτυο, αποτελεί πλέον την πιο πολυσύχναστη λεωφόρο του πλανήτη με αναμφισβήτητα οφέλη για όσους θα το χρησιμοποιήσουν σωστά.

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ έχουν αρχίσει να γράφονται πολλά, στις ελληνικές εφημερίδες και τον ηλεκτρονικό Τύπο. Στο προηγούμενο τεύχος του Αντί διαβάσατε για κάποιες συνέπειες της ύπαρξης των δικτύων, που στόχευαν κυρίως στην ελευθερία της έκφρασης, μέρος της οποίας αποτελεί και η διακίνηση της πληροφορίας μέσω αυτών. Το σημείωμα που ήδη διαβάζετε ασχολείται με τα βασικά ζητήματα του Δικτύου, ενώ σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους θα διαβάσετε πολλά για την ιστορία, τους κανόνες και την ηθική που το διέπει.

Γνώρισα το Δίκτυο για πρώτη φορά το

1988, κυρίως μέσω του e-mail (ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) που αποτελούσε, από τότε, πανίσχυρο εργαλείο της πανεπιστημιακής κυρίως κοινότητας, καθώς και μέσω των newsgroups, μιας ομάδας του Δικτύου που προσφέρει άμεση ενημέρωση και συμμετοχή σε κριτική επάνω σε ποικίλα φλέγοντα θέματα. Από τότε πολλά έχουν αλλάξει στο χώρο αυτό. Σήμερα, κάθε νέος αμερικανός ή (σπανιότερα) ευρωπαίος φοιτητής ξεκινά μια νέα διεύθυνση στο Δίκτυο. Πρόσβαση επίσης έχουν πλέον και οι ιδιωτικές εταιρείες, γραφεία ή άλλοι φορείς, με αποτέλεσμα ο αριθμός των νέων χρηστών να αυξάνεται εκθετικά. Το στρατιωτικό παρελθόν του Internet εξασφάλιζε τη μεγάλη ευελιξία και δύναμη έναντι οποιουδήποτε ήθελε να το ελέγξει. Αυτό το τελευταίο αποτέλεσε, άλλωστε, τον πόλο έλξης του τεράστιου ενδιαφέροντος. Ο άλλος πόλος ήταν το WWW.

Το WWW και το Mosaik, αν και είναι από τις πλέον πρόσφατες εξελίξεις του Δικτύου, αποτελούν ήδη τα πιο προσιτά

και δημοφιλή εργαλεία του. Το WWW (World Wide Web) είναι από μόνο του ένα Δίκτυο μέσα στο Internet, που υλοποιεί την εκπληκτική ιδέα της ενοποίησης (linking) των κειμένων με εικόνα και ήχο. Με αυτόν τον τρόπο, η πληροφορία που περιπλανάται στις γραμμές του Δικτύου μπορεί να ενοποιηθεί σε μια ενιαία φόρμα που ονομάστηκε **hypertext**.

Το WWW αναπτύχθηκε πρώτα από πυρηνικούς επιστήμονες του προγράμματος CERN στην Ελβετία, με σκοπό να εξυπηρετήσει τους εξειδικευμένους σκοπούς της ενσωμάτωσης κάθε πληροφορίας στο hypertext. Το WWW, όμως, έγινε σε όλους προσιτό από τη στιγμή που αναπτύχθηκε το Mosaik, τον Γενάρη του 1993 από τον **Μαρκ Αντρέεσεν**, μεταπτυχιακό φοιτητή του πανεπιστημίου του Ιλλινόις, ως ένα πρόγραμμα «ξεφυλλίσματος» του WWW. Εδώ πρέπει να πούμε ότι πολλά άλλα εργαλεία σαν το Mosaik που παρέχουν εύκολη πρόσβαση στο Δίκτυο παλούνται κανονικά, έναντι αδράς συχνότητας. Αντίθετα, το Mosaik, είναι διαθέσι-

Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ INTERNET

υποστηρικτές τους έχουν ένα κοινό σημείο: «Τόσο οι μεν όσο και οι δε συμφωνούν ότι τα μέσα αυτά, ως μηχανές επικοινωνίας, προσδιορίζουν και δεν μπορούν παρά να προσδιορίζουν τόσο το μέλλον των κοινωνιών όσο και το μέλλον ολόκληρης της ανθρωπότητας. Στα μάτια τους οι τεχνικές της επικοινωνίας φαίνονται να έχουν –για το καλό ή το κακό– ένα είδος δύναμης που καταδικάζει τους ανθρώπους στην παραίτηση και στη μοιρολατρία. Έτσι, παραδεχόμενοι τον ντετερμινισμό της τεχνικής, ο καθένας τους υιοθετεί μια προφητική στάση προσπαθώντας να αποκρυσταλλώσει στις απόψεις του για το μέλλον, τις προφητείες του και τις αγωνίες του. Ανάμεσα στο άσπρο και το μαύρο... υπάρχουν και άλλα πολλά πιθανά μέλλοντα για τα νέα μέσα μαζικής επικοινωνίας». Και βέβαια δεν πρέπει να ξεχνάμε πως για τα δεινά των

μέσων επικοινωνίας δεν φταίνε τα ίδια τα μέσα και η τεχνολογία τους αλλά οι άνθρωποι που τα χρησιμοποιούν. Όπως για το χάλι της τηλεόρασης δεν φταίει βέβαια η συσκευή και η τεχνολογία, αλλά ο πολιτισμός εκείνων που είτε εκπέμπουν είτε παρακολουθούν ένα πρόγραμμα. Θα τολμούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι η «μάζα» είναι ανώριμη για τέτοιο μέσο, άρα πρέπει να καταργηθεί η τηλεόραση; Δεν πρέπει, επίσης, να ξεχνάμε πως το Internet πέρασε ήδη τις πρώτες του εξετάσεις επιτυχώς: η μηχανή της μεταπυρηνικής αποκάλυψης μετατράπηκε σε ένα ζωντανό κοινωνικό και βαθεία δημοκρατικό οργανισμό. Οι χρήστες του «λύγισαν» και προσάρμοσαν την τεχνολογία για να εξυπηρετήσουν τους δικούς τους σκοπούς και τις δικές τους ανάγκες επικοινωνίας. Μένει να δούμε αν η

είσοδος των μεγάλων συμφερόντων θα διαμορφώσει το μέσο αυτό ή αν θα διαμορφωθεί από αυτό.

Τέλος, ας μην ξεχνάμε: Το Internet είναι το πρώτο μέσο που παρέχει πραγματικές δυνατότητες αλληλεπίδρασης στο χρήστη του και μάλιστα απείρως περισσότερες από το τηλεκοντρόλ της τηλεόρασης στο σπίτι μας...

Δημ. Σκούφης

dimanhsk@athena.compulink.forthnet.gr

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από τη μελέτη του Henry Edward Hardy, *The History of the Net*.
2. Vinton Cerf, *A brief History of Internet and related Networks*.
3. Bruce Sterling, *The Hacker Crackdown*, 1992.
4. ό.π.
5. Από τη μελέτη του Henry Edward Hardy, ό.π.
6. Francis Balle, Gerard Eymery, *Les nouveaux médias*, Presses Universitaires de France, 1984

δωρεάν στο Δίκτυο, αρκεί χρησιμοποιήσει κανείς το εργαλείο **ftp** μέσα στο WWW να πληκτρολογήσει **.ncsa.uiuc.edu**. Επιπλέον, εν το πρώτο πρόγραμμα τέ- του είδους με γραφικό περι- λλον, προσιτό ακόμη και ν αδαή. Με το Mosaik στην νή του, μπορεί κάποιος να βάσει χιλιάδες βάσεις δε- ιένων κάθε είδους και κά- γούστου, ενώ νιώθει ταυτό- να την ακατανίκητη ανά- η να προσθέσει το δικό του κό. Επιπλέον δεν είναι αραίτητο να γνωρίζει ακρι- τις διευθύνσεις, αφού το όγραμμα τις βρίσκει μόνο

προσανατολισμός στο τύπο

πολυδιαφημισμένη δαιδα- δης κατάσταση που κάποι- τρωτοσυναντά στο Internet ορεί να ελεγχθεί, αν γνωρί- ορισμένα πράγματα. Κάθε υμος χρήστης κατέχει ένα αριασμό που του παρέχει

όσβαση στις υπηρεσίες του Δικτύου. ο λογαριασμό περιλαμβάνεται και μια ύθυνση-τίτλος, στην οποία υπάρχουν σμένα διακριτικά που χωρίζονται με- ύ τους με τελείες. Υπάρχει πάντα το μα του χρήστη, του φορέα ή της υπη- ρίας, καθώς και κάποια «προέκταση» αξύ τελειών που χαρακτηρίζει πανε- τήμια (**.edu**), κρατικούς οργανισμούς (**.g**), υπηρεσίες της αμερικανικής κυ- νηγησης (**.gov**) ή εταιρεία του ιδιωτικού έα (**.com**). Για παράδειγμα, στη διεύ- ση **lcweb.loc.gov** που αφορά τη βι- οθήκη του Κογκρέσου, (**lcweb** = **Library of Congress Web**) φαίνεται ότι όκειται για κρατική υπηρεσία (**.gov**).

Ετους ευρωπαϊκούς φορείς, πάντως, ίρχει διαφορετική και μάλλον πιο συ- χυμένη τυποποίηση στις διευθύνσεις. ε., για κάποιο γαλλικό ίδρυμα στο τέ- υπάρχει η επέκταση **.fr**, για κάποιο ηνικό, η επέκταση **.gr** κ.ο.κ. Έτσι, ορεί να βρει κανείς το Μουσείο του ύβρου στη διεύθυνση **http://mis- lenst.fr./pioch/louvre**. Επειδή οι κόμ- στο Δίκτυο έχουν φθάσει τις αρκετές ιάδες, κυκλοφορεί ήδη ο «Χρυσός

Οδηγός» του Internet, ένας κατάλογος, δηλαδή, που καταχωρίζει όλες τις διευ- θύνσεις.

Φυσικά, δεν μπορεί να λείψει και η πε- ριοχή του Δικτύου που εξυπηρετεί το ίδιο το Δίκτυο. Υπάρχουν για το σκοπό αυτό οι FAQ (Frequently Asked Questions = Συχνές Ερωτήσεις) είτε στο newsgroup **news.answers** είτε με ftp (**ftp://ftp/frtm/.mit.edu/pub/usenet-faqs**). Υπάρχει και on line σέρβις με παρόμοια χρησιμότητα (**alt.internet.services**).

Τι προσφέρει το Internet;

Εκτός από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), προσφέρει μια σειρά εργαλείων μεταφοράς και ανάκλησης δεδομένων (**gopher**, **telnet**, **ftp**, **anonymous ftp**, **archie**). Το WWW από την πλευρά του, διαθέτει το δικό του εργαλείο ανάκλησης κάθε μορφής hypertext, το **http**. Βέβαια, πρόσβαση στο τελευταίο έχουν όσοι δια- θέτουν τον ανάλογο εξοπλισμό. Για πα- ράδειγμα, η πληροφορία με μορφή κειμέ- νου είναι προσιτή σε όλους, αλλά η εικό- να και ακόμη περισσότερο η μουσική που

προσφέρει το WWW, θα προσεγ- γιστούν μόνο από όσους έχουν γρήγορο μόντεμ και υπολογιστές με μεγάλες δυνατότητες. Το δέλε- αρ όμως είναι τόσο μεγάλο, που πολλοί αναβαθμίζουν τα συστή- ματά τους μόνο για το σκοπό αυ- τό.

Το Δίκτυο προσφέρει επίσης τα news-groups, στα οποία εκτίθε- νται απόψεις, κριτικές και φυσικά διαμάχες σε επίμαχα θέματα πο- λιτικής (**alt.politics.datahighway**, **alt.activism**), τέχνης (**alt.artcom**) ή μουσικής (**alt.music**). Εκεί μπο- ρεί να βρει κανείς έγκυρες γνώ- μες σε φλέγοντα θέματα που ίσως δεν δημοσιευτούν πουθενά αλ- λού.

Η ζωντανή συνομιλία με απόμα- κρους συνομιλητές είναι μια ακό- μη υπηρεσία του Δικτύου. Ονόμα- ζεται IRC (Internet-relay chats) και αρκεί μόνο να πληκτρολογή- σει κανείς **irc<#θέμα>** και θα μπορεί να συνομιλεί με όσους τυ- χαίνει να βρίσκονται παρόντες στη γραμμή εκείνη τη στιγμή. Τα θέματα μπορεί να είναι

#cyberpunk (κυβερνοπάνκ), **#drugs/ msg LearyBot info** (φάρμακα), **#report** (ζωντανές ανταποκρίσεις και ει- δήσεις από όλο τον κόσμο) και άλλα.

Το Δίκτυο είναι ακόμη ένας θαυμάσιος χώρος δημοσίευσης κειμένων, εικόνων, ιδεών, εν γένει, ακόμη και μουσικής, αρ- κεί να έχει μια διεύθυνση στο Δίκτυο μέ- σα από συγκεκριμένες διαδικασίες που του εξασφαλίζουν συνδρομητές και κά- ποιο αναγνωστικό κοινό. Φυσικά, όσο περισσότερα πληρώνει για τη συνδρομή του στα Γραφεία Πρόσβασης τόσο μεγα- λύτερες δυνατότητες έχει και σε αυτό το ζήτημα. Έτσι, σήμερα, βιβλιοθήκες, πε- ριοδικά, εκδοτικοί οίκοι, συγγραφείς, καλλιτέχνες, μουσικοί, έχουν τον δικό τους «εξυπηρετητή» **ftp**, **gopher** ή **http**.

Είναι βέβαιο ότι το Δίκτυο θα συνεχίσει να εξαπλώνεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και, ακόμη κι αν οι χρήστες του δεν αγκα- λιάσουν το σύνολο τού πληθυσμού της γης, η εικόνα και ο ήχος θα ταξιδεύουν μέσα από τις καλωδιακές γραμμές και τα δορυφορικά σήματα, με σκοπό να κά- νουν τον πλανήτη μικρότερο από ποτέ και, ταυτόχρονα, κάθε ιδιαιτερότητά του προσιτή σε όλους μας.

ΤΟ ΜΟΙΡΑΣΜΑ ΤΗΣ «ΠΙΤΑΣ» ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΥ

του Δημήτρη Σκούφη

Η συνάντηση κορυφής των 7 πλουσιότερων κρατών του κόσμου για την Κοινωνία των Πληροφοριών.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ από τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύνταξη του σημειώματος αυτού τα βρήκα –πού αλλού;– στο δίκτυο Internet. Κάτω από την ένδειξη «Συνάντηση Κορυφής των 7 Μεγάλων για την Κοινωνία των Πληροφοριών», υπήρχε η εύγλωττη φράση «Μοιράζοντας την πίτα του Κυβερνοχώρου». Οι Αμερικανοί (η σχετική σημείωση έχει προστεθεί από τους υπευθύνους του Πανεπιστημίου του Stanford) διατύπωσαν και πάλι με γλωσσική οικονομία, σαφήνεια και τον απαραίτητο κυνισμό τους πραγματικούς στόχους της διάσκεψης αυτής. Πέρα όμως από αυτή τη σημείωση, στον καταγισμό από επίσημες και ανεπίσημες ανακοινώσεις και συνεντεύξεις Τύπου που παρέχονταν σε κάθε ενδιαφερόμενο (με χορηγία της IBM), τα πράγματα δεν ήταν τόσο εύγλωττα. Οι πραγματικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις αυτής της διάσκεψης κορυφής καλύπτονταν από ένα συνονθύλευμα οικονομικής και τεχνικής ορολογίας, ακαταλαβίστικο στους αμήτους όπου, όμως, κάποιες γνωστές λέξεις-κλειδιά δεσπόζουν (όπως οι μαγικές λέξεις «φιλελευθεροποίηση» και «ιδιωτικοποίηση»), μαζί με πολλά γενικόλογα οράματα για την καθολική Κοινωνία των Πληροφοριών.

Η θεσμοθετημένη αντιπολίτευση των αναπτυσσόμενων κρατών και των δυνάμεων της Αριστεράς διατηρεί απέναντι στο γεγονός μια μάλλον αμήχανη στάση. Στα περιθώρια της διάσκεψης των 7 Μεγάλων συγκλήθηκε μια «αντι-διάσκεψη», και αυτή στις Βρυξέλλες, όπου συμμετείχαν πολλές προσωπικότητες. Σύμφωνα με το πρακτορείο Ρώτερ, που έδωσε την είδηση, η κριτική της «αντι-διάσκεψης» επικεντρώθηκε σε δύο βασικούς άξονες: στον κίνδυνο από την είσοδο των μεγάλων ιδιωτικών συμφερόντων στον τομέα

των τηλεπικοινωνιών και στην υποταγή της Κοινωνίας των Πληροφοριών στα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Η ανακοίνωση κατέληγε με τη διαπίστωση πως κινδυνεύει η δημοκρατία, πως χρειάζεται πολύ σκέψη για το θέμα και πως αν η πρόσβαση στις νέες υπηρεσίες δεν είναι καθολική και γενικευμένη, τότε από την κοινωνία των πληροφοριών θα αποκλειστεί μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, τόσο στον πλούσιο Βορρά όσο και στον φτωχό Νότο.

Αλλά για ποια «πίτα» μιλάμε;

Στο πλαίσιο της διάσκεψης κορυφής, το Ευρωβαρόμετρο και δύο ακόμη διεθνείς οργανισμοί παρουσίασαν μερικά στατιστικά στοιχεία που αφορούσαν στις απόψεις των Ευρωπαίων για την Κοινωνία των Πληροφοριών και τις λεγόμενες «Λεωφόρους των Πληροφοριών». Μόνο το 50% των ερωτηθέντων είχαν κάποια εξοικείωση με τα θέματα αυτά. Το 40% δήλωσε πρόθυμο να πληρώσει για τη δημιουργία της σχετικής υποδομής. Το 70% δεν πιστεύει πως η Κοινωνία των Πληροφοριών θα φέρει πιο κοντά τους ανθρώπους και θα ενισχύσει τον κοινωνικό ιστό. Το 39% πιστεύει ότι η Κοινωνία των Πληροφοριών θα μειώσει τις ανισότητες που υπάρχουν ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες (οι Έλληνες, οι Πορτογάλοι, οι Ιρλανδοί και οι Ιταλοί στην πλειοψηφία τους συμφωνούν με την άποψη αυτή).

Για ποια «πίτα» μιλάμε λοιπόν;

Στις 26 Μαΐου '94, μια ειδική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστή ως επιτροπή Μπάγκεμαν, από το όνομα του επιτρόπου **Μάρτιν Μπάγκεμαν**, έδωσε στη δημοσιότητα την έκθεσή της με τίτλο «Η Ευρώπη και η καθολική Κοινωνία των Πληροφοριών». Η έκθεση αυτή εγκρίθηκε στην ευρωπαϊκή διάσκεψη κορυφής της Κέρκυρας τον Ιούνιο του 1994 και αποτελεί τον βασικό πυρήνα της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα αυτό. Στο

πρώτο της κεφάλαιο υπάρχει ένας από τους πιο καλούς ορισμούς γι' αυτήν την «πίτα»:

«Σε ολόκληρο τον κόσμο οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών δημιουργούν μια νέα βιομηχανική επανάσταση που είναι ήδη τόσο σημαντική και μακρόπνοη όσο και εκείνες του παρελθόντος:

»Είναι μια επανάσταση που βασίζεται στην πληροφορία, στην ίδια την έκφραση της ανθρώπινης γνώσης. Η τεχνολογική πρόοδος μας επιτρέπει να επεξεργαστούμαστε, να αποθηκεύουμε, να ανακαλούμε και να μεταφέρουμε πληροφορίες οποιασδήποτε μορφής –προφορικής, γραπτής ή οπτικής– χωρίς περιορισμούς αποστάσεων, χρόνου και όγκου.

»Η εξέλιξη αυτή προσθέτει τεράστιες και νέες δυνατότητες στην ανθρώπινη νόηση και αποτελεί ένα γεγονός το οποίο αλλάζει ριζικά τον τρόπο που εργαζόμαστε και τον τρόπο που ζούμε.»

Πρόκειται, όπως γίνεται εύκολα κατανοητό, για τη δημιουργία της υποδομής και για την παροχή των σχετικών υπηρεσιών που θα επιτρέψουν τη διακίνηση πληροφοριών οποιασδήποτε μορφής, είτε πρόκειται για απλές τηλεφωνικές συνδιαλέξεις είτε τηλεοπτικά προγράμματα είτε δεδομένα από υπολογιστές. Αν σήμερα αυτό είναι εν μέρει εφικτό μέσα από το τηλεφωνικό δίκτυο και τα καλωδιακά τηλεοπτικά δίκτυα (όπου υπάρχουν), στο μέλλον προβλέπεται η δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου για τη μετάδοση αυτών των πληροφοριών, και μάλιστα σε παγκόσμια κλίμακα: είναι οι Λεωφόροι των Πληροφοριών. Το μετα-δίκτυο Internet είναι ο πρόδρομος αυτού του νέου μέσου που στο μέλλον (ίσως μέχρι το 2015) πρόκειται να αντικαταστήσει σταδιακά όλα τα άλλα μέσα, τόσο μαζικής όσο και ιδιωτικής επικοινωνίας.

Όσο για τις επιπτώσεις από την αλλαγή αυτή, μια ματιά στους βασικούς τομείς δραστηριότητας και στα πιλοτικά προ-

γράμματα που περιλαμβάνονται στην έκθεση της επιτροπής Μπάγκεμαν είναι αρκετή για να μας δώσει μια εικόνα:

- Εφαρμογές τηλεργασίας
- Εκπαίδευση εξ αποστάσεως
- Πανεπιστημιακά και ερευνητικά δίκτυα
- Υπηρεσίες τηλεματικής για μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Διαχείριση οδικής κυκλοφορίας
- Διαχείριση εναέριας κυκλοφορίας
- Δίκτυα για την υγεία
- «Ηλεκτρονικοί» μειοδοτικοί διαγωνισμοί
- Πανευρωπαϊκό δίκτυο κρατικών υπηρεσιών
- Πληροφορικά συστήματα για τις πόλεις

Στην Κοινωνία των Πληροφοριών θα πορεί κανείς να δουλεύει στο σπίτι του, να συμμετέχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα ή να παρακολουθεί σπουδές σε κάποιο πανεπιστήμιο που θα βρίσκεται στην άλλη άκρη του πλανήτη, θα επικοινωνεί με το γιατρό του μέσα από μια ερματική συσκευή, θα μπορεί να ψωνίζει από το σουπερμάρκετ χωρίς να μετακινείται, θα στέλνει και θα λαμβάνει την τηλελογγραφία του χωρίς τη μεσολάβηση ταχυδρόμου...

Κάποιοι, βέβαια, θα παρέχουν αυτά τα μέσα και τις υπηρεσίες με το αζημίωτο. Αυτή ακριβώς είναι η «πίτα» των επενδύσεων και των υπηρεσιών για την οποία μιλάμε. Μια πίτα που «ανακαλύφθηκε» μέσα από την τεράστια επιτυχία του Internet, το οποίο μέσα σε λίγα χρόνια κατάφερε να δομηθεί, να αποτελέσει ένα νέο μέσο μαζικής (αλλά και προσωπικής) επικοινωνίας και να αποδείξει την ισχύ, αλλά και την απήχησή του¹.

Πώς μοιράστηκε η «πίτα»;

Οι αναλυτές των αποτελεσμάτων της διάσκεψης, αλλά και το επίσημο ανακοινωθέν που δόθηκε στη δημοσιότητα, δεν είναι και πολύ διαφωτιστικά, τουλάχιστον όχι πιο διαφωτιστικά από ό,τι ήταν ήδη γνωστό πριν από τη διάσκεψη. Πέρα από τα συνήθη «καλά λόγια» και τα οράματα, αρκετός λόγος γίνεται για φιλελευροποίηση και ιδιωτικοποίηση του τομέα των τηλεπικοινωνιών και για την εφαρμογή των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ελεύθερης αγοράς στην οικοδόμηση της Κοινωνίας των Πληροφοριών. Το τι σημαίνουν όλα αυτά θα φανεί στο εγγύς μέλλον. Είναι ενδει-

κτικό ότι ο πρόεδρος της AT&T, του αμερικανικού τηλεπικοινωνιακού κολοσσού, παραπονέθηκε ότι «θέλουμε να ξέρουμε πώς να μετρήσουμε αν πραγματικά θα υπάρξει ελεύθερος ανταγωνισμός και ανοιχτές αγορές και δεν βλέπουμε καμιά ένδειξη γι' αυτό το θέμα στη διάσκεψη»².

Είναι όμως γνωστό σε όλους τους «παρεπιδημούντες την Ιερουσαλήμ» ότι στον τεχνολογικό τομέα των Λεωφόρων των Πληροφοριών η Ευρώπη βρίσκεται πολύ πίσω, τόσο από τις ΗΠΑ όσο και από την Ιαπωνία. Είναι ακόμη προβλέψιμο πως η άρση των όποιων προστατευτικών μηχανισμών πιθανόν να περιοριοποιήσει την ευρωπαϊκή τεχνολογία. Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη. Και, βέβαια, δεν είναι νοητό σε καμιά περίπτωση τα όποια προστατευτικά μέτρα να καθυστερούν την ανάπτυξη.

Έχουμε, λοιπόν, την αίσθηση ότι η Ευρώπη βρέθηκε αναγκασμένη να ακολουθήσει εκούσα-άκουσα τους ήδη επιβεβλημένους κανόνες. Οι δικές της απόψεις που μπόρεσε να περάσει στη διάσκεψη ήταν περιθωριακές και δεν συνάντησαν καμιά σοβαρή αντίσταση. Οι άλλοι ήταν πολύ βέβαιοι για την έκβαση της υπόθεσης, πολύ σίγουροι για τις δυνατότητές τους – και όχι άδικα.

Μεσο- και μακρο-πρόθεσμες επιπτώσεις;

Πέρα από τις όποιες οικονομικές και τεχνολογικές επιπτώσεις που θα διαφανούν στο εγγύς μέλλον, υπάρχει και το πραγματικό πρόβλημα των κοινωνικών και πολιτισμικών επιπτώσεων που θα υπάρξουν σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Αυτές οι κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις της Κοινωνίας των Πληροφοριών θα είναι αναμφισβήτητα τεράστιες και κανείς δεν μπορεί σήμερα να τις προβλέψει. Έτσι, ενώ ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Αλ Γκορ παρομοίασε την επανάσταση της Κοινωνίας των Πληροφοριών με την ανακάλυψη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο, δεν λείπουν οι σκεπτικιστές που προβλέπουν κοινωνικά και πολιτικά δεινά.

Άλλοι φοβούνται πως η Κοινωνία των Πληροφοριών θα μας κατακλύσει με έναν «απίστευτο όγκο άχρηστης πληροφο-
φόρησης (που) συσσωρεύεται συνθλίβο-

ντας τον εγκέφαλο, πολτοποιώντας την κριτική γνώση, αιφνιδιάζοντας τον χρήστη»³. Άλλοι αμφιβάλλουν για την ανταπόκριση του κοινού στις νέες υπηρεσίες και για την ταχύτητα με την οποία θα αφομοιωθούν οι αλλαγές από το κοινωνικό σύνολο⁴. Κάποιοι άλλοι μιλούν για την επικείμενη άφιξη του «Μεγάλου Αδελφού» του Όργουελ. Άλλοι διαβλέπουν την εξαφάνιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη σταδιακή εξαφάνιση των διαφορών γλωσσών, την ισοπέδωση και την κατάργηση των πολιτισμικών διαφορών. Και άλλοι διαφωνούν με την προσέγγιση που ακολουθείται από αυτούς που πρόκειται να πάρουν τις αποφάσεις, κατηγορώντας τους ότι με τον τρόπο που προσεγγίζουν το θέμα αντιμετωπίζουν «τους ανθρώπους-πολίτες» σαν «καταναλωτές-μετόχους»⁵.

Δεν λείπουν βέβαια και εκείνοι που πιστεύουν πως η Κοινωνία των Πληροφοριών είναι μια καλοδεχούμενη εξέλιξη, ένα εργαλείο για την ανάπτυξη και τον άνθρωπο, όπως ο Φεντερίκο Μαγιόρ, γενικός διευθυντής της UNESCO, που σε άρθρο του για τη συνδιάσκεψη σημειώνει πως ανοίγονται τεράστιες νέες ευκαιρίες για πρόσβαση και χρήση των πληροφοριών και συνεπώς ενισχύεται η δημοκρατική συμμετοχή, η επικοινωνία και η κατανόηση ανάμεσα σε λαούς. Δεν παύει όμως να σημειώνει ότι η συζήτηση πρέπει να επεκταθεί πέρα από τα θέματα των Λεωφόρων των Πληροφοριών, υπενθυμίζοντας ότι υπάρχουν ακόμη στον κόσμο 600.000 χωριά χωρίς ηλεκτρισμό.

Εκείνο που είναι βέβαιο, είναι πως βρισκόμαστε στην αρχή σημαντικότητας αλλαγών που θα μεταμορφώσουν την ιστορία της ανθρωπότητας. Συνεπώς, κάθε σκεπτόμενος άνθρωπος θα πρέπει να σκύψει προσεκτικά και να σταθεί κριτικά απέναντι στα γεγονότα, χωρίς προλήψεις, προκαταλήψεις και άχρηστους δογματισμούς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. και το σημείωμά μας «Ο θαυμαστός καινούργιος κόσμος του Internet» στο ίδιο τεύχος.
2. Από ανακοίνωση του Ρούτερ.
3. Περιοδικό *Νέα Οικολογία*, τχ. Φεβρουαρίου 1995, «Η χιονοστιβάδα του Κυβερνοχώρου».
4. Βλ. σχετικά στο άρθρο του Alex Spillius, «Μήπως ταξιδεύουμε στην αρτηρία για το πουθενά;», *Βήμα* 8.2.95, αναδημοσίευση από την *Independent*.
5. Βλ. *Καθημερινή*, 26.2.95, Γ. Δαράτος «Ολοταχώς "στην κοινωνία της πληροφορίας"».

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ON LINE

του Αργύρη Παναγόπουλου

Η συνάντηση του πρώτου G7 για τις «Λεωφόρους των Πληροφοριών» που έγινε στις Βρυξέλλες, στα τέλη Φεβρουαρίου, προσδιόρισε το πλαίσιο της εμπορικής και πολιτιστικής σύγκρουσης που θα λάβει χώρα στην Ευρώπη τα επόμενα χρόνια.

ΜΠΡΟΣΤΑ στους Αμερικανούς και τους Ιάπωνες, φάνηκαν οι καθυστερήσεις των Ευρωπαίων στους τομείς των επικοινωνιών, των οπτικοακουστικών μέσων και της πληροφορικής. Ιδιαίτερα, μάλιστα, όταν στο βωμό του ελεύθερου ανταγωνισμού θα θυσιαστεί το μονοπώλιο των ευρωπαϊκών εθνικών τηλεπικοινωνιών. Κατά τα τέλη του 1997 οι ευρωπαϊκές χώρες –κυρίως οι μικρότερες– θα αποτελούν πολιτιστικές «αποικίες» των ΗΠΑ και θα εξαρτώνται τεχνολογικά από τις γνώσεις ιαπωνικών και αμερικανικών εταιρειών, οι οποίες, στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο, επενδύουν τα κέρδη τους σε προπαγανδιστικά γεύματα και δεξιώσεις ευρωβουλευτών και κυβερνητικών αντιπροσώπων των χωρών-μελών.

Σήμερα, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, υπό την πίεση των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, αποφεύγουν να απαντήσουν στα μεγάλα προβλήματα που θέτει η διαρκώς και μεγαλύτερη διασύνδεση του τηλεφώνου με την τηλεόραση και το κομπιούτερ, τα τηλεματικά δίκτυα και τους τρόπους πρόσβασης, τις ηλεκτρικές εταιρείες, τους δορυφόρους, τα καλωδιακά συστήματα και τις μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες επικοινωνιακής τεχνολογίας.

Αν και στις Βρυξέλλες η Γαλλία, απομονωμένη, έθεσε το θέμα της πολιτιστικής επικοινωνίας διαμέσου της προστασίας των ποσοστών της ευρωπαϊκής παραγωγής, οι Αμερικανοί επιδεικτικά απέφυγαν να συζητήσουν το θέμα του σεβασμού της πλουραλιστικής παρουσίας των διαφόρων επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, δηλαδή της

πλουραλιστικής πολιτιστικής αυτονομίας της κάθε χώρας. Τα πάντα θα πρέπει να αφεθούν στην ελεύθερη αγορά, τόνισε ο αμερικανός αντιπρόεδρος **Αλ Γκορ**, εκφράζοντας τις βλέψεις του νέου αμερικανικού ιμπεριαλισμού – αν μας επιτρέπεται να χρησιμοποιούμε ακόμα αυτό το «αναχρονιστικό» λεξιλόγιο. Για να αποπροσανατολίσουν τη διεθνή κοινή γνώμη, οι «7» κάλεσαν στις Βρυξέλλες τον αντιπρόεδρο της Ν. Αφρικής, αλλά απέφυγαν να καλέσουν αντιπροσώπους από τις μικρότερες χώρες που έχουν μια ανεπτυγμένη έρευνα στους χώρους των «Λεωφόρων των πληροφοριών» και μπορούν να μεταβληθούν σε αυτόνομους πυρήνες στο χώρο της τεχνολογίας των επικοινωνιών, όπως το Ισραήλ. Εδώ, ας τονίσουμε ότι οι αντιθέσεις ανάμεσα στη Γαλλία και τις ΗΠΑ πέρασαν στις αρχές Μαρτίου από την αμοιβαία κυβερνητική υποκρισία σε μια ανοικτή σύγκρουση με την απέλαση των 5 αμερικανών διπλωματών, οι οποίοι για λογαριασμό της CIA συγκέντρωναν στοιχεία για τις γαλλικές έρευνες στον τομέα των επικοινωνιών, των αεροδιαστημικών προγραμμάτων, των πωλήσεων του Αιρμπάς στη Μέση Ανατολή και την Ασία και τα νέα γαλλικά δορυφορικά επικοινωνιακά προγράμματα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποσχέθηκε ότι θα δημιουργήσει ένα «Φόρουμ για την Κοινωνία των Πληροφοριών» για να μελετήσει τους κινδύνους αποκλεισμού από τα μεγάλα δίκτυα ενός μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης, ενώ η επιτροπή Μπάγκεμαν παρουσιάζοντας την έκθεσή της, που την υπογράφει και ο **Κ. Μακρόπουλος**, ακολουθεί με συνέπεια τα αδιέξοδα του cyber-φιλελευθερισμού, γιατί εκφράζει τα συμφέροντα των μεγάλων εταιρειών της πληροφορικής, οι οποίες ασφαλώς δεν ενδιαφέρονται και πολύ για τις πολιτιστικές, πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις των αποφάσεών τους.

Ακόμα και η πρώτη Λεωφόρος των

Πληροφοριών αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Το Internet κοντεύει να «εκραγεί» από το μέγεθος και την ένταση χρησιμοποίησής του. Η αμερικανική κυβέρνηση περνά στην ιδιωτικοποίησή του παραβλέποντας το πολιτικό πρόβλημα δημοκρατίας στην πρόσβαση της ενημέρωσης και των επικοινωνιών όχι μόνο για τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια, αλλά κυρίως για τους απλούς πολίτες, οι οποίοι πίστεψαν ότι τα μέσα αυτά αποτελούν τα σύνορα μιας νέας ελευθερίας απέναντι στο χρόνο και τη γνώση. Μέσα σε αυτό το «φιλελεύθερο» πλαίσιο ο αμερικανός γερουσιαστής Έξον είχε τη φαινή ιδέα να προτείνει την επέκταση της ποινικοποίησης των τηλεματικών δικτύων για όλα τα αδικήματα που διαπράττουν οι χρήστες.

Σε όλα τα τηλεματικά δίκτυα έχει αρχίσει ένας αγώνας καταστολής της ελευθερίας πρόσβασης και διακίνησης πληροφοριών, που τις περισσότερες φορές κρύβεται πίσω από την πάταξη της πορνογραφίας, της τρομοκρατίας, της απάτης και των συγγραφικών δικαιωμάτων. Στο γαλαξία του Internet αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο οι παιδεραστές και η προπαγάνδα των αναρχικών οργανώσεων –η βρετανική αστυνομία τις θεωρεί τρομοκρατικές απλώς και μόνο γιατί το έγραψε η *Times* του **Μέρντοχ**– ή, ακόμα χειρότερα, με τη σύλληψη των χάκερ, των κομπιούτερ-πειρατών που μπαίνουν μέσα στα προγράμματα και τις τράπεζες στοιχείων, φθάνοντας μάλιστα ακόμα και μέσα στο North American Defence Command από το οποίο εξαρτάται όλη η αεροπορική προστασία των ΗΠΑ. Ή, ακόμα, με τη σύλληψη των ρώσων επιστημόνων που, αφού μπήκαν μέσα από το Internet στο δίκτυο του χρηματιστηρίου της Ουώλ Στρητ, κατάφεραν μέσα σε 2 μήνες να κλέψουν από αμερικανικές επιχειρήσεις 300 εκατομμύρια δολάρια πληκτρολογώντας

ώς πλαστές τηλεματικές παραγγελίες πληρωμές!

ις Βρυξέλλες ο Ιταλός **Ντε Μπενεντέτι**, ιδιοκτήτης της Olivetti που εργάζεται στενά με την IBM και μετείχε στη σύνταξη της έκθεσης τηςτροπής Μπάγκεμαν, ανησύχησε ιδιαίτερα για την πρόσβαση στο Internet είχαν οι μεξικανοί Ζαπατίστας και την αλληλεγγύη που τους δόθηκε, μέσω του τηλεματικού υδρομείου, αμέσως μόλις έφθασε η ηση ότι ο στρατός ανέλαβε την αστολή του κινήματος των υθνωμένων από την πείνα και τις λένειες Ίντιος. Όμως, αυτό που σύχνησε περισσότερο τους ρικανούς και τους ευρωπαίους ασκευαστές, όπως ο Ντε Μπενεντέτι, ι το γεγονός ότι το κίνημα των τατίστας με τον κωδικό [http://scs.rthmore.edu/\\$justin/do-x/erin.html](http://scs.rthmore.edu/$justin/do-x/erin.html) ι τους αναγνώστες και τους φίλους Αντί που επιθυμούν να κοινωνήσουν απευθείας με τους τατίστας μέσω Internet) κατόρθωσε έχει ανοικτό ένα κανάλι επικοινωνίας ον υπόλοιπο κόσμο, το οποίο τους ροφορούσε για την πολιτική της ικανικής κυβέρνησης και την έκβαση στρατιωτικών επιχειρήσεων. Και να πλαστεί κανείς ότι ήταν αυτοί οι ίδιοι εγαλοκατασκευαστές που φήμιζαν την άμεση δημοκρατία και

την αλληλοεπιδρώσα ελευθερία των δημιουργημάτων τους!

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη ιστορική φάση της βιομηχανικής επανάστασης και κυρίως των τεχνολογιών της επικοινωνίας. Τα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης που μέχρι τώρα λειτουργούσαν διαμέσου των καλωδιακών γραμμών περνούν στις συχνότητες, ενώ τα μέσα που αναμεταδίδονταν διαμέσου των συχνοτήτων περνούν στα καλώδια.

Στην Ε.Ε. υπάρχουν μόνο 3 χώρες που έχουν μείνει πίσω στην ανανέωση της τεχνολογίας και κυρίως στην τοποθέτηση καλωδιακών γραμμών οπτικών ινών που μπορούν να διευκολύνουν τη μέγιστη παροχή στοιχείων στον μικρότερο δυνατό χρόνο και στη μεγαλύτερη απόσταση – για να μην μιλήσουμε για κοινοτοπίες όπως οι δορυφόροι: η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιταλία (χάρis σε «επιχειρηματίες» τύπου Μπερλουσκόνι και Ντε Μπενεντέτι) Όταν ο Μπάγκεμαν ετοιμάζει «την τηλεόραση χωρίς σύνορα» με την άλωση των tele-shopping και των payTV καλωδιακών καναλιών, εμείς ακόμα παραμένουμε θαμπωμένοι από τα «θαύματα» του Mega και του ANT-1, τα οποία αντιπροσωπεύουν το είδος των τηλεοπτικών σταθμών που τείνουν να εκλείψουν.

Την ίδια στιγμή, η πολιτική του ΟΤΕ

αντί να προστατεύει τα εθνικά μας συμφέροντα στο χώρο των επικοινωνιών και να καταστρώνει κάποια μακρόπνοα σχέδια, σε συνεργασία με την Ε.Τ., τα ΕΛ.ΤΑ., τις ελληνικές επιχειρήσεις του επικοινωνιακού τομέα, τις διάφορες κρατικές υπηρεσίες, τα ασφαλιστικά ιδρύματα και τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, βαυκαλίζεται με την κινητή τηλεφωνία, ενώ η ιδιωτικοποίησή του θα αποτελέσει την αρχή του τέλους οιασδήποτε αυτόνομης πολιτιστικής παρουσίας μας μέσα στην ίδια μας τη χώρα. Μας περιμένει ένας νέος πολιτιστικός μεσαίωνας, όπου αυτή τη φορά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, όπως π.χ. η γλώσσα μας –για να αναφερθούμε στο τελευταίο συμπόσιο για τη γλώσσα–, θα αποτελεί ένα από τα πρώτα θύματα στο βωμό των παλιών Bbs, της TV-on-demand κ.λπ.

Τα αλληλοεπιδρώντα media αποτελούν μια νέα μορφή οργάνωσης της σκέψης, έναν νέο τρόπο ζωής και έναν νέο τρόπο κοινωνικού ελέγχου. Δεν πρέπει συνεπώς να αφεθούν ούτε στην «ελεύθερη» ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά ούτε και στους διαφθαρμένους γραφειοκράτες που διαχειρίζονται τις διάφορες εξουσίες. Βρισκόμαστε στις αρχές μιας νέας πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και κυρίως πολιτιστικής σύγκρουσης, η έκβαση της οποίας θα καθορίσει και τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του νέου πολιτισμού της τρίτης χιλιετίας.

Από τη μια μεριά κινδυνεύουμε, για άλλη μια φορά, να χάσουμε το τραίνο ή, μάλλον, τις «Λεωφόρους των Πληροφοριών» και να βρεθούμε σε στενωπούς που θα μας οδηγήσουν σε κάποιες πολυτελείς βίλες ή κάποια μεγαλοπρεπή μέγαρα. Από την άλλη μεριά πρέπει να συνειδητοποιήσουμε το μέγεθος του ερασιτεχνισμού, της ανικανότητας και της ματαιοδοξίας αυτών που διαχειρίζονται τη συναίνεσή μας.

Στα αλληλοεπιδρώντα multimedia και την αλληλοεπιδρώσα κοινωνία η επιλογή είναι ταυτόχρονα προσωπική και συλλογική. Ας αρχίσουμε να οραματιζόμαστε και να κάνουμε κάποιες άλλες επιλογές on line.

Τις εικόνες του αφιερώματος πήραμε από το Internet.

ΥΠΠΟ: ΤΟ ΦΙΞ «ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ» ΚΑΙ «ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΕΟ»... ΣΥΓΧΡΟΝΩΣ!

• *Ενώ το ΥΠΕΧΩΔΕ συνεχίζει την καταστροφή...*

Το υπουργείο Πολιτισμού όσο και το ΥΠΕΧΩΔΕ, στο θέμα του κτιρίου του ΦΙΞ, μας εμπαιζουν εμφανώς. Κι ο εμπαιγμός τους συγκεντρώνεται πάνω από το χάσμα που δημιουργεί η συνάντηση δύο κοινωνικών δραστηριοτήτων: του πολιτισμικού και του πολεο-αρχιτεκτονικού. Πράγματι, το κτίριο του Ζενέτου –γι' αυτό άλλωστε και καταστρέφεται– έχει εντείνει αυτό το κενό, αυτό το πολεο-πολιτισμικό χάσμα, που τόσο δύσκολα θα μπορούσε να πληρωθεί ή να

ανατραπεί. Δεν είναι τυχαίο που το υπουργείο «Χωροταξία μέσα στην πλήρη αταξία (κοινωνική, πολιτική και πολεοδομική) εξαφανίζει το μοναδικό παράδειγμα χωρο-αστικής τάξης, ε το υπουργείο Πολιτισμού αδυνατώντας να αναγνωρίσει τη σιχρονή αρχιτεκτονική ως τέχνη, τη χαρακτηρίζει «διατηρητέο –όπως και τη νεοκλασική– και συγχρόνως την καταστρέφει. Αυτή η κρίση πολιτισμικών κριτηρίων που σημαίνει συγχρόνως και απουσία πολιτισμικού λόγου, είναι ένδειξη ενός νεο-εγκαθιδρυθέντος βάρβαρου «πολιτισμού», ο οποίος απομακρυνόμενος από την ελληνική κουλτούρα, καταδικάζει στην αφάνεια κάθε το μη-συμβατικό.

Το ΦΙΞ απεχθάνεται την καθορισμένη σύμβαση όπως και η αισθητική ως κατηγορία του καλού γούστου. Δεν συμβιβάζεται ούτε με τις λειτουργικο-εμπειρικές νόρμες των τεχνοκρατών ούτε με τις αισθητικές παραδοσιακές συμβάσεις των καλλιτεχνών. Δεν είναι μόνο τεχνική ούτε μόνο τέχνη. Είναι και τα δύο μαζί. Συνεπώς αποτελεί εξαίρεση – και ως τέτοια πρέπει να εξααιρεθεί.

Στη συνεδρίαση του Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων το ΥΠΠΟ στις 3.3.1995, αποτελούμενη από τους: **Θωμά Γ., Παπαπετρόπουλο Δ., Βορρέ Κ., Προκοπίου Γ., Φραγκούλη Β., Παλιαντζά Β., Σαββίδου Π., Ριζόπουλο Γρ., Ηλιοπούλου Α., Κακούρη Ι., Μπαλτογιάννη Σ., Καρυώτου Μ. και Τυλιανάκη Μ.**, εκδόθηκε η μοναδική στα χρονικά απόφαση, η οποία *χαρακτηρίζει το αρχιτεκτονικό έργο «διατηρητέο» ενώ, συγχρόνως, εγκρίνει την κατεδάφισή του αλλά και την «αποκατάστασή του σύμφωνα με τα αρχικά σχέδια του Ζενέτου».*

Η ιστορική αυτή απόφαση έχει ως εξής:
«ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

α) Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το κτίριο της ζυθοποιίας ΦΙΞ στη λεωφόρο Συγγρού στην Αθήνα, όπως αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής του μοντέρνου κινήματος και έργο πολύ σημαντικού νεοελληνικού αρχιτέκτονα διεθνούς καταξίωσης (Τ. Ζενέτου).

β) Εγκρίνουμε το πρόγραμμα επεμβάσεων στο κτίριο από την Εταιρεία Αττικό Μετρό για την κατασκευή του σταθμού μεταβίβασης, του υπογείου Parking και των αναγκαίων εργοταξιακών εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τη μελέτη της Αττικό Μετρό.

γ) Όλες οι ως άνω εργασίες θα εκτελούνται με τρόπο ώστε να διασφαλίζονται τα μη θιγόμενα από το πρόγραμμα μέρη του κτιρίου.

ΡΗΜΑΔΙ!..

«...ουδέποτε θεώρησα ότι το κτίριο αυτό σημαίνει κάτι παραπάνω από ρημάδι».

Αυτά έγραφε στο «έγκυρον» *Βήμα* της 12.3.95 ο καθηγητής Οικολογίας **Νίκος Μάργαρης** σχετικά με το εργοστάσιο ΦΙΞ.

Καλά, από «έξυπνα» αστεϊάκια ο φίλος κ. Ν. Μάργαρης άλλο τίποτα. Και ούτε που με ενδιαφέρουν όλα τα άλλα που έγραφε ο κ. Καθηγητής σχετικά με άρθρο ενός αρχιτέκτονα στην *Καθημερινή*. Ενδιαφέρει ο χαρακτηρισμός του για το εργοστάσιο ως «ρημάδι».

Αναρωτιέμαι τι τόπος είναι αυτός και τι άνθρωποι είμαστε στ' αλήθεια όταν οι λόγιοι και οι διανοούμενοί μας -σ' αυτούς συγκαταλέγεται και ο κ. Καθηγητής- αντιμετωπίζουν με τόση ελαφρότητα το έργο δημιουργών όπως ο **Τάκης Ζενέτος**. Και όμως, είμαι βέβαιος ότι οι ίδιοι λόγιοι και διανοούμενοι ακροώνται μουσικής, επισκέπτονται εκθέσεις και μουσεία ή διαβάζουν βιβλία. Για όλα αυτά έχουν επίσης γνώμη. Εκστασιάζονται ή απορρίπτουν, εκθέτουν τις «αναλύσεις» στις συνοδούς τους, έχουν άποψη τέλος πάντων. Αναρωτιέμαι, όμως, με τι εφόδια μιλούν για τα «ρημάδια» των άλλων τεχνών εκτός εκείνων της αρχιτεκτονικής. Αναρωτιέμαι για την ευαισθησία και την παιδεία αυτών των λογίων και αυτών των διανοουμένων. Τι κύρος μπορεί να έχει η γνώμη τους; Και φτάνει, άραγε, να δηλώσει κάποιος καθηγητής για να θεσμοθετεί για «ρημάδια» και άλλα τινά;

ΥΓ. Ξέρω πως δεν ανέπτυξα καμιά επιχειρηματολογία για να υπερασπίσω ένα «ρημάδι» από επιπόλαιες κρίσεις όπως αυτή του κ. Καθηγητή. Αλλά πώς να απαντήσει κανείς σε «προβληματισμούς» όπως αυτός του κ. Ν. Μάργαρη;

Χ.Γ.Π.

ηπίο που κατεδαφίζεται: ο ακάλυπτος
μός ΥΠΕΧΩΔΕ και ΥΠΠΟ.

τά την αποπεράτωση των εργασιών και των επεμβάσεων, η
ή Μετρό υποχρεούται με δαπάνες του στην πλήρη αποκατά-
του κτιρίου, σύμφωνα με τα αρχικά σχέδια του αρχιτέκτονα
έτου σε ό,τι αφορά το κέλνφος και τα υλικά του. Οι εσωτερι-
ίροι που θα προκύψουν θα διαμορφωθούν σύμφωνα με τις
ήσεις των νέων πολιτιστικών χρήσεων του κτιρίου.

μελέτες αποκατάστασης θα υποβάλλονται σταδιακά και θα
ονται από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων.»

όφαση για το χαρακτηρισμό του κτιρίου ως ιστορικού διατη-
υ μνημείου (§ Α) ελήφθη με την ομόφωνη γνωμοδότηση του
ικού Συμβουλίου, ενώ στην έγκριση προγράμματος επεμβά-
στο κτίριο, δηλαδή της κατεδάφισης, μειοψήφισαν οι Προ-
υ Γ., Ριζόπουλος Γρ. και Καρυώτου Μ. (ελήφθη με ψήφους
ς 3).

ται το ερώτημα: ποιος ήταν ο λόγος συνεδρίασης του Συμ-
ου Νεωτέρων Μνημείων; Αν ήταν για να αποφανθεί περί
ιρακτηρισμού ως «ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτι-
ΡΙΞ», τότε βάσει ποίας αρχιτεκτονικής μελέτης εγκρίνει το
γραμμα επεμβάσεων από την Αττικό Μετρό» (§ Β), δηλαδή
τεδάφισης των 108 μέτρων και βάσει ποίου διατάγματος
εώνει την ιδιοκτήτρια εταιρεία «στην πλήρη αποκατάσταση
ιρίου» (§ Δ) –αν λάβουμε υπόψη ότι ο Νόμος υπ. αριθ.
4 περί τροποποιητικής σύμβασης αρθρ. 5 παρ. 5.3 καθορίζει
ανάδοχος δεν έχει υποχρέωση αποκατάστασης του κτιρίου ή
είδους αποκατάστασης». Είναι πασιφανές ότι η έγκριση των
ιών κατεδάφισης ακυρώνουν στην ουσία την απόφαση περί
ρητέου». Άλλωστε, πώς διατηρείται κάτι όταν καταστρέφε-
ι εξαφανίζεται; Η απάντηση, βέβαια, ανήκει στη σφαίρα της
υσικής ή του παραλόγου. Στην προκειμένη περίπτωση, το
ογο και η αντιφατικότητα του ΥΠΠΟ και των συμβούλων
αζί με την καταστροφή του κτιρίου ΦΙΞ, εκμηδενίζουν και
νουν κάθε αξιόπιστο πολιτικό και πολιτισμικό λόγο.

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

ση: Κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης επενέβησαν υπέρ του χα-
ισμού ως διατηρητέου και μόνο, οι εξής φορείς:

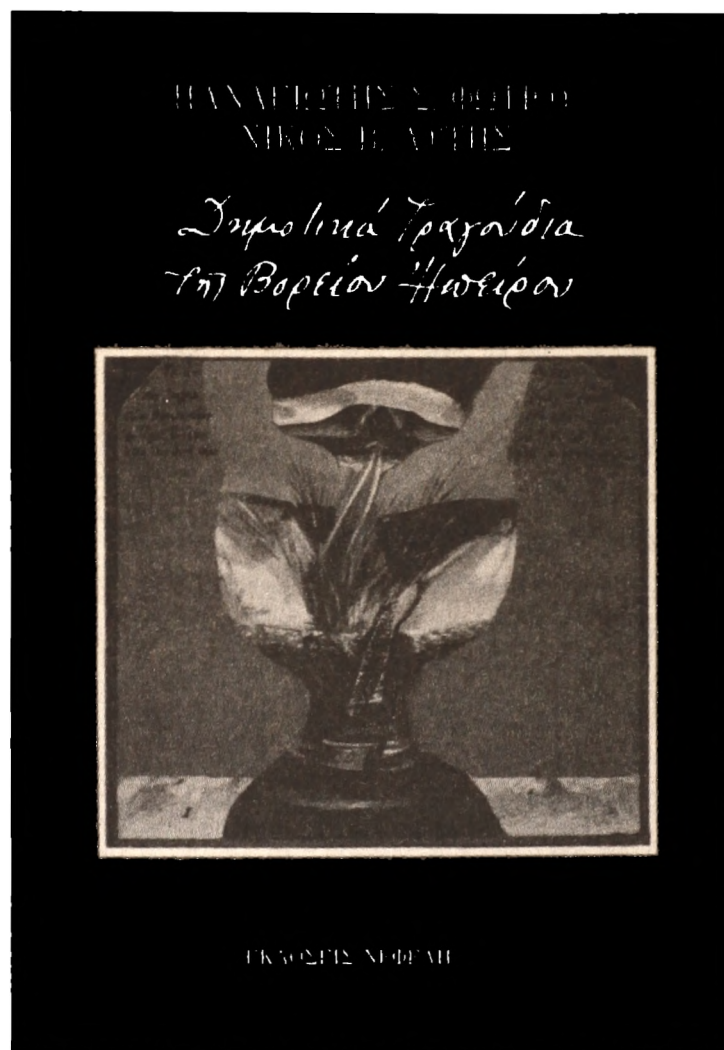
ΕΜΠ οι: Τ. Μπίρης, Α. Ρόκας, Β. Γκανιάτσας.

ν ΣΑΔΑΣ οι: Σ. Καβασακάλης, Γ. Πλατσάκης, Π. Νικολακόπου-

ICOMOS η Λουίζα Μάρθα. Από το Δήμο Αθηναίων η Άννα Φι-
πό το TICCIH ο Ν. Μπελαβίλας και οι φοιτητές του ΕΜΠ Μαρία
νύ, Ν. Χριστοφορίδης, Ελένη Λάλου.

Παναγιώτης Σ. Φωτίου
Νίκος Β. Λύτης

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Μια πλούσια καταγραφή των δημοτικών
τραγουδιών της Βορείου Ηπείρου. Ένας
ολόκληρος πολιτισμός που διατηρήθηκε
κάτω από τραγικά αντίξοες συνθήκες και,
που για αιώνες διατήρησε ζωντανή την
ελληνική ψυχή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

ΦΙΞ και ρατσισμός

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Με κάποιον τρόπο έχει καταλαγιάσει η «φασαρία» γύρω από το περιβόητο κτίριο του Φιξ στη Συγγρού. Μπορεί να μην είναι βέβαια ακόμα απόλυτα σαφές τι να σημαίνει κάτι που διατηρείται ενώ... γκρεμίζεται ή, τέλος πάντων, τι είναι εκείνο που διατηρείται (υπαρκτό ή νοητό) σε ένα κηρυγμένο αξιόλογο κτίριο – αλλά αυτό είναι κάτι που θα φανεί σίγουρα στο δρόμο. Στην Ελλάδα, θα πρέπει κανείς να έχει πολλή υπομονή (και γερό στομάχι) για να παρακολουθεί τέτοιες μπερδεμένες ιστορίες, κάτι σαν τα αινίγματα του Καραγκιόζη.

Όλοι, πάντως, έχουμε πειστεί ότι γίναμε μάρτυρες μιας νέας καμπίης της ιστορίας, όπου βλέπουμε με τα μάτια μας να ξαναγράφεται το συμβόλαιο λαού-εξουσίας για το πώς διαμορφώνεται η πόλη, ενώ την ίδια στιγμή ξαναγράφεται εξ αρχής η θεωρία για την προστασία μνημείων και αξιολογών κτιρίων. Σε όλα αυτά διεκδικούμε την πρωτιά παγκοσμίως (ποιος έλεγε πως η Ελλάδα δεν έχει να δώσει τίποτε καινούργιο στον κόσμο;).

Αλλά ας αφήσουμε τα εφήμερα αυτά θέματα και ας καταπιεστούμε με τα αιώνια. Γιατί εδώ θα είχα πολλά να πω για τα όσα βγήκαν στην επιφάνεια με την ευκαιρία που οι αρχιτέκτονες ξεσηκώθηκαν, έστω καθυστερημένα και «γραφικά» ανοργάνωτα, για να σωθεί του Φιξ. Δύο θέματα αρκούν: η στάση των «απ' έξω» (δηλαδή των μη-αρχιτεκτόνων) στην προσπάθεια διάσωσης του κτιρίου και η αντίστοιχη αντίληψή τους για την ίδια την αρχιτεκτονική.

Σε γράμματα που φρόντισαν να στείλουν ορισμένοι αγανακτισμένοι πολίτες, σε σχόλια διακεκριμένων δημοσιογράφων και σε γελοιογραφίες εξίσου εκλεκτών καλλιτεχνών φαίνονταν καθαρά ότι οι αρχιτέκτονες είναι μια άθλια ελίτ που δρα ανεξέλεγκτα καταστρέφοντας μεθοδικά τις πόλεις μας, οπότε πώς έχουν μούρη τώρα να εμφανίζονται προασπιστές της Αθήνας που οι ίδιοι φρόντισαν να μετατρέψουν σε κόλαση. Θα έπρεπε τουλάχιστον να ντρέπονται. Άσε που το παίζουν ανώτεροι και μας καταπιέζουν με τις γελοίες προτιμήσεις τους, λες και η δημόσια αισθητική είναι τσιφλίκι τους, κ.τ.λ κ.τ.λ.

Άλλωστε, τι κάνουν οι αρχιτέκτονες; Κουτιά, κουτάκια, και πάλι κουτάκια, τσιμεντένιες ζούγκλες, απάνθρωπους χώρους που σε πνίγουν. Γιατί μόνο έτσι εξηγείται πώς έρχονται τώρα να μας πείσουν ότι πρέπει να σωθεί αυτό το τερατώδες κτίριο, που μας κάθεται στο στομάχι σαν δεν ξέρω τι. Μοντέρνα αρχιτεκτονική και πράσινα άλογα. Δεν ξέρουν πού πάνε τα τέσσερα και μας

πουλάνε άσχετες ιστορίες για κάποιον Ζενέτο, έναν απροσάρμοστο του σιναφιού τους, που δεν έδινε δεκάρα για τον τόπο του και (λέει) οραματιζόταν το μέλλον. Από οραματιστές άλλο τίποτα στην Ελλάδα. Να θέλουν τώρα να βαφτιστεί διατηρητέο κάθε τέτοιο «αριστούργημα» μέσα στην Αθήνα. Ποιος ξέρει, αίριο θα έρθουν να μας πουν ότι και οι πολυκατοικίες είναι διατηρητέες, άντε να βρεις άκρη κ.τ.λ κ.τ.λ.

Να λοιπόν που οι αρχιτέκτονες (επιτέλους) αναγνωρίζονται ως μεγάλη δύναμη που χτίζουν παντού στην Ελλάδα τα φρικτά τους κτίρια σαν μανιακοί, που επιβάλλουν τα δικά τους ξενέρωτα γούστα, που καταστρέφουν ό,τι ωραίο και αγνό υπάρχει σε αυτό τον τόπο. Υποκριτές και σνομπάριες, μιλάνε μια γλώσσα επίτηδες ακατάληπτη στον πολύ κόσμο, φέρονται και ντύνονται διαφορετικά, το παίζουν καλλιτέχνες που μόνο αυτοί ξέρουν π είναι καλό και ωφέλιμο για τους ανθρώπους και για την πόλη.

Για μένα (τουλάχιστον) αυτή η αναγνώριση ήρθε κάπως σαν έκπληξη, γιατί καιρό είχα να ακούσω κάποιον έξω από το σινάφι να μιλάει για αρχιτέκτονες και για αρχιτεκτονική. Έτσι φτυσμένος και περιφρονημένος που αισθανόμουν ως τώρα, καταλαβαίνετε πόσο κουράγιο πήρα με τα παραπάνω λόγια. Είμαστε, λοιπόν, τόσο σπουδαίοι και σημαντικοί, μπορούμε και επηρεάζουμε τα πράγματα τόσο πολύ – άρα δεν χάθηκαν όλα.

Η δημόσια κατακραυγή δεν με πτόησε διόλου, γιατί ξέρω ότι όλοι όσοι έβριζαν τόσες μέρες τους αρχιτέκτονες ήθελαν κατά

βάθος το καλό μας. Γιατί μόνο έτσι θα αποκτήσουμε και εμείς οι αρχιτέκτονες εκτόπισμα, σαν τους ποδοσφαιριστές, τους πολιτικούς ή τους σταρ της τηλεόρασης. Σε μια εποχή όπου, για να γίνεις διάσημος και να αναρριχηθείς στα «ψηλά κλιμάκια», πρέπει να κάνεις κάτι εντυπωσιακό (π.χ. να ληστέψεις τράπεζα, να κάνεις την τέλεια κομπίνια ή κάτι ανάλογο), γιατί να μην παίξουμε και μεις τον πολιτικά ορθό ρόλο μας;

Του Κώστα Μητρόπουλου, Το Βήμα, 26.2.95

Καλοί μας συμπολίτες, που κάνετε τόσον κόπο να εκθειάσετε τα εγκλήματά μας και να μας ειρωνευτείτε, σας χρωστώ εγώ προσωπικά αλλά και όλοι οι συνάδελφοί μου αρχιτέκτονες μεγάλη ευγνωμοσύνη. Επιτέλους, μας βγάλατε από την αφάνεια, μπορούμε τώρα άφοβα να αντικρίσουμε την κοινωνία την οποία εσείς τόσο επάξια εκπροσωπείτε! Ναι, ναι, φταίξαμε σε όλα – τώρα μπορείτε να μας μισείτε απεριόριστα, εσείς οι αθώοι, οι αδέκαστοι, οι δίκαιοι κριτές, που δεν ακολουθείτε ποτέ άνωθεν γραμμή ή τα ατομικά σας συμφέροντα αλλά υπακούτε μόνο στην άσπιλη συνείδησή σας. Εσείς, η ανώτερη φυλή...

Αναβρασμός στην Τουρκία

Γεν πρόλαβε να στεγνώσει η μελάνη από τη συμφωνία Τελωνειακής Σύνδεσης της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση –μετά τις μαραθώνιες διαπραγματεύσεις και τη συναίνεση της Αθήνας– και η κυβέρνησης κας **Τσιλέρ** έδειξε το πραγματικό πρόο της, αυτό δηλαδή που όλοι γνωρίζουν αλλά πρέφουν το βλέμμα τους λόγω «γενικότε-» στρατηγικών συμφερόντων.

α Τσιλέρ είχε ανάγκη να δείξει τον «φιλο-ευ-αϊκό» προσανατολισμό της χώρας της, αλλά η ίδια και η κυβέρνησή της που παραβιά-κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο ρδικός λαός σφαγιάζεται, οι Αλεβίτες δολο-ρύνται εν ψυχρώ, οι διανοούμενοι διώκονται. «αντιτρομοκρατικός» νόμος –η αντίσταση απέ- στον αυταρχισμό ονομάζεται «τρομοκρα-» έχει στείλει στις φυλακές 118 άτομα, αλλά 9 έχουν εφεσιβάσει καταδίκες τους, ενώ 0 άτομα περιμένουν να δικαστούν, όπως κα-έλλει σε πρόσφατη συνέντευξή του στη *New Times* ο διάσημος τούρκος συγγραφέας και ψήφιος για βραβείο Νόμπελ **Γιασάρ Κεμάλ**, ο ός κι αυτός διώκεται για άρθρο που είχε δη-εύσει στο γερμανικό περιοδικό *Σπήγκελ*.

ρα, λοιπόν, από το «κουρδικό πρόβλημα», η τερική αναταραχή στην Τουρκία αρχίζει και ρνει διαστάσεις σύγκρουσης στα αστικά κέ-ι. Δεν είναι μόνον οι διώξεις. Η οικονομική ίσταση, με 140% πληθωρισμό, πλήττει βαριά

τα λαϊκά στρώματα. Οι φονταμενταλιστές κερδί-ζουν έδαφος, ενώ η Τσιλέρ φαίνεται αδύναμη να αντιταχθεί στο κύμα του θρησκευτικού λαϊκισμού, συμπλέοντας στην ουσία μαζί του. Κλονίζεται σο-βαρά η ίδια η υπόσταση του τουρκικού κράτους και οι κεμαλικές αρχές που, έτσι κι αλλιώς, έχουν υποχωρήσει.

Η Τουρκία όχι μόνο δεν σημειώνει κάποια «πρό-οδο» στους τομείς αυτούς, αλλά και εμφανώς κα-ταδιώκει ακόμα και τα πιο μετριοπαθή στοιχεία. Η γενίκευση των ταραχών δεν αποκλείεται να οδηγήσει σε μια νέα στρατιωτική επέμβαση. Ενα-πόκειται στην Τουρκία να τακτοποιήσει τα του οί-κου της αν θέλει να εμφανίζεται και ως «ευρωπαϊ-κή» χώρα. Όλα τα άλλα είναι ασφαλώς προσχή-ματα.

Όπως στο παρελθόν, έτσι και τώρα η Τουρκία χρησιμοποιεί την κατάσταση στο εσωτερικό της, επισείοντας την απειλή του ισλαμισμού, για να ει-σπράττει βοήθεια και στήριξη από τη Δύση. Και οι εθελotuφλούντες Δυτικοί δεν θέτουν κανέναν όρο για τη στήριξη αυτή, την οποία παρέχουν αφειδώς.

Πρόκειται για μια κοντόφθαλμη πολιτική που δεν πρόκειται να αποδώσει. Αντίθετα, θα έπρεπε κάθε οικονομική και πολιτική στήριξη να δίνεται υπό τον όρο να γίνουν σεβαστά τα ανθρώπινα δι-καιώματα, να εκδημοκρατιστεί το κράτος και να προωθηθεί το θέμα της αναγνώρισης των Κούρ-δων.

Οι
εθελotuφλούντες
Δυτικοί δεν
θέτουν κανέναν
όρο στην
Τουρκία για
τη στήριξη που
της προσφέρουν

Το δολάριο τραβά την κατηφόρα

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Νέο μεταπολεμικό ρεκόρ έκανε το δολάριο το πρώτο δεκαήμερο του Μαρτίου, αφού η ισοτιμία του, στις 8 Μαρτίου, με το ιαπωνικό γιεν και το γερμανικό μάρκο κατρακύλησε στα 89 γιεν και σε 1,35 μάρκα αντίστοιχα. Οι ειδικοί αναζητούν τις αιτίες καθώς οι υπόλοιποι δείκτες της αμερικανικής οικονομίας δεν δικαιολογούν την πτωτική πορεία του αμερικανικού νομίσματος. Για το μόνο πράγμα, όμως, που μπορούν να μιλήσουν με βεβαιότητα είναι οι συνέπειες, που καθιστούν όνειρο απατηλό το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα και την ανάκαμψη της ιαπωνικής οικονομίας.

Με ιλιγγιώδη ταχύτητα διολίσθησε το δολάριο τις τελευταίες μέρες, παρά τις προσπάθειες της Μπούντεσμπανκ και της Τράπεζας της Ιαπωνίας να στηρίξουν το αμερικανικό νόμισμα. Το αμερικανικό νόμισμα άρχισε να σταθεροποιείται από τις 10 Μαρτίου, αλλά εκφράζονται φόβοι ότι είναι δυνατόν να κατρακυλήσει ακόμα χαμηλότερα από την ισοτιμία των 89 γιεν και των 1,35 μάρκων (8 Μαρτίου) και ίσως τότε πρέπει να αρχίσει να ανησυχεί σοβαρά η κυβέρνηση του Μπιλ Κλίντον.

Το ερώτημα, βέβαια, που τίθεται εύλογα είναι γιατί κατρακυλά το δολάριο τη στιγμή που οι περισσότεροι δείκτες της αμερικανικής οικονομίας είναι θετικοί. Απαντήσεις υπάρχουν. Πολλοί υποστηρίζουν ότι οφείλεται στο γεγονός ότι τα αποθέματα που θα διατίθεντο για τη στήριξη του νομίσματος διοχετεύτηκαν στη στήριξη της οικονομίας του Μεξικού. Περίπου 20 δισ. δολ. από τα 36 δισ. δολ. που αποτελούν τα αποθέματα του αμερικανικού ταμείου σταθεροποίησης των συναλλαγματικών ισοτιμιών έχουν διατεθεί στην προσπάθεια ενίσχυσης της μεξικανικής οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά, η FED, η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, δεν παραδέχτηκε ευθύς εξαρχής ότι η πτωτική πορεία του νομίσματος ήταν ανησυχητική και δεν έκανε καμία κίνηση για να στηρίξει το δολάριο. Αυτό έγινε κυρίως γιατί ο ρυθμός ανάπτυ-

ξης της οικονομίας έχει περιοριστεί και δεν υπάρχουν, όπως φαίνεται, περιθώρια αύξησης των επιτοκίων που θα προσέλκυαν επενδυτές και θα ενίσχυαν το εθνικό νόμισμα. Γεγονός, επίσης, είναι ότι η διολίσθηση του δολαρίου, μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον, αποδεικνύεται θετική γιατί ευνοεί τις αμερικανικές εξαγωγές και περιορίζει το βαθμό διεύδυσης των ξένων προϊόντων, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ελλείμματος στο εμπορικό ισοζύγιο που αποτελεί και το μεγάλο αγκάθι της αμερικανικής οικονομίας.

ΠΕΡΑΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

Αυτό όμως που έχει μεγαλύτερη σημασία και δίνει και το στίγμα των μεταβολών στα διεθνή οικονομικά δρώμενα είναι ότι η πορεία των εθνικών νομισμάτων διαμορφώνεται πια ανεξάρτητα από την πορεία των εθνικών οικονομιών των χωρών. Συμβαίνει, λοιπόν, το εξής «παράδοξο»: ο ρυθμός ανάπτυξης, το ΑΕΠ, ο πληθωρισμός, το έλλειμμα του προϋπολογισμού και του εμπορικού ισοζυγίου και όλοι οι δείκτες που χαρακτηρίζουν την πορεία της οικονομίας μιας χώρας να πηγαίνουν καλά και ενώ θα έπρεπε λογικά το εθνικό νόμισμα να ισχυ-

ιείται, αντίθετα αποδυναμώνεται, συμβαίνει τώρα στις ΗΠΑ.

Όπου αποδεικνύεται, λοιπόν, είναι ότι και στις διεθνείς χρηματαγορές στηρίξι σε προβλέψεις και πιθανότητες και κοπούν στο εύκολο κέρδος. Στην ειμένη περίπτωση, οι προβλέψεις εί-υσοίωνες για την αμερικανική οίκο-ι και αντίθετα ευοίωνες για τη γερμα-γεγονός που δικαιολογεί την προτί-των επενδυτών στο γερμανικό μάρ-πό την άλλη πλευρά, είναι σαφές ότι ενδυτές κυνηγούν απροκάλυπτα το λο κέρδος στα βραχυπρόθεσμα υψη-πιτόκια. Όταν λοιπόν έγινε σαφές ότι D δεν σκόπευε να «τσιμπήσει» λίγο τα επάνω τα επιτόκια, οι ξένοι επεν-ς στράφηκαν εις άτακτον φυγήν. Επί-η παράλληλη, με το δολάριο, διολί-η του πορτογαλικού εσκούδου και της νικής πεσέτας, συναρτά την πορεία εθνικών νομισμάτων και με την πολιτι-

κή σταθερότητα σε μια χώρα. Η πολιτική αστάθεια στις δύο αυτές χώρες είναι ίσως ο κύριος υπαίτιος της πτωτικής πορείας των νομισμάτων τους.

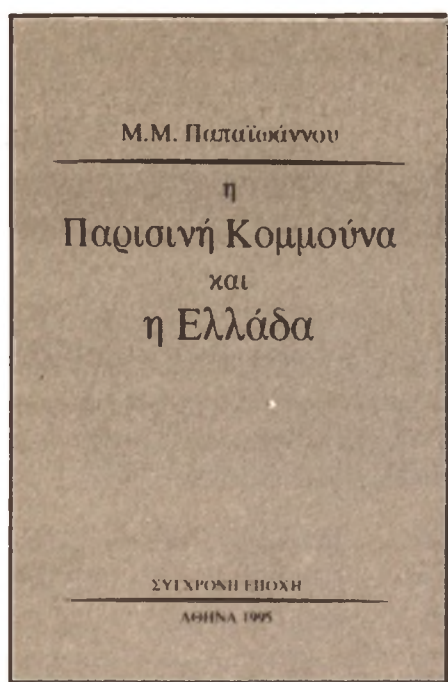
ΜΗ ΕΝΙΑΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Πέρα όμως από τη διαλεκτική για την ει-κόνά της παγκόσμιας οικονομίας, η ανατα-ραχή που προκάλεσε η διολίσθηση του δο-λαρίου στο σύστημα ισοτιμιών των ευρω-παϊκών νομισμάτων κατέδειξε περίτρανα ότι το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα του 1996 δεν είναι παρά ένας ανέφικτος στόχος. Τα σενάρια για την Ευρώπη των δύο ταχυτή-των επανήλθαν στο προσκήνιο τις τελευ-ταίες μέρες και κατέστη, για άλλη μια φο-ρά, σαφής η παντοδυναμία του γερμανικού μάρκου γύρω από το οποίο θα διαμορφω-θεί, όπως φαίνεται, ο σκληρός πυρήνας κά-ποιων χωρών που τα νομίσματά τους μπο-ρούν να συγκλίνουν το '96. Το ελβετικό φράγκο και το ολλανδικό φιορίνι ανήκουν

στους δορυφόρους του γερμανικού νομί-σματος που βγήκαν αλώβητοι από την πρό-σφατη κρίση. Η ισπανική πεσέτα, που υπο-τιμήθηκε στις 6 Μαρτίου κατά 7% α , και το πορτογαλικό εσκούδο, που υποτιμήθηκε κατά 3,5%, έχουν χάσει σίγουρα το τραίνο, ενώ τα πράγματα δεν είναι καλύτερα για τη δραχμή, αν και σε αυτή τη φάση κατόρ-θωσε να διασωθεί με ελάχιστες απώλειες. Πλήγμα, βέβαια, δέχτηκε και η ιαπωνική οικονομία, καθώς το «σκληρό γιεν» καθι-στά μη ανταγωνιστικά τα ιαπωνικά προϊό-ντα στις ξένες αγορές.

Τα χειρότερα, όμως, θα έρθουν σε περί-πτωση που το δολάριο συνεχίσει να «τρα-βά την κατηφόρα», οπότε αναμένεται πραγματικός πανικός στις διεθνείς χρημα-ταγορές και σοβαρή κρίση στην παγκό-σμια οικονομία. Μέχρι τότε οι επενδυτές θα περιμένουν με το χέρι στη σκανδάλη τυ-χόν αύξηση των αμερικανικών επιτοκίων από τη FED.

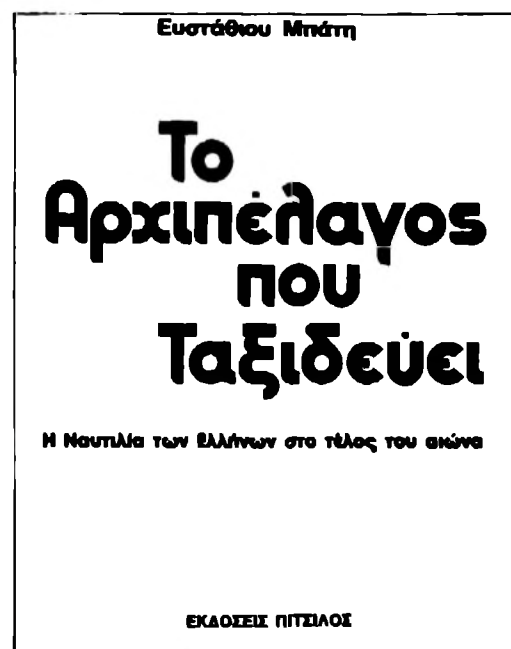
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Μ.Μ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Η ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΚΟΜΜΟΥΝΑ
ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 38 20 835 Fax: 38 13 354
ΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 38 29 835, 38 29 814
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38 090
Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

κυκλοφορεί από τις ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ το βιβλίο του ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΜΠΑΤΗ ΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ

Η ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Α. ΠΙΤΣΙΛΟΣ & ΥΙΟΣ Ο.Ε.
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ τ.κ. 105 59
τηλ. 3211237-3218872

Νέα Μεσογειακή Στρατηγική

του Σωτήρη Ντάλη

Μετά τις ιστορικές αλλαγές του 1989 στην Ανατολική Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επανεξέτασε το ρόλο της και τις σχέσεις της με τις μη κοινοτικές χώρες. Αναζητώντας ένα άλλο επίπεδο συνεργασίας με τις μεσογειακές χώρες χάραξε, τότε, την «ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική». Η νέα μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας αφορούσε τις τρίτες μεσογειακές χώρες και λάμβανε υπόψη της τα νέα δεδομένα που διαμορφώθηκαν στην Ευρώπη μετά την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Με τη νέα μεσογειακή πολιτική η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε ουσιαστικά μια προσπάθεια προσαρμογής στις νέες συνθήκες, καθώς η νέα πραγματικότητα απειλούσε να ανατρέψει τις πολιτικές και οικονομικές ισορροπίες εις βάρος του Νότου.

Η ανάγκη διαμόρφωσης μιας συνολικής στρατηγικής αναγνωρίζεται σήμερα από πολλές χώρες της Ε.Ε. Η αρχή έγινε το 1991, όταν η Ιταλία και η Ισπανία προώθησαν την ιδέα μιας Μεσογειακής Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία. Τον Φεβρουάριο του 1991 στην Πάλμα της Μαγιόρκα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Πορτογαλία διαμόρφωσαν μια «κοινή διακήρυξη». Λίγους μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 1991, οι τέσσερις παραπάνω χώρες συναντήθηκαν με τις χώρες του Μαγκρέμπ (Τυνησία, Μαρόκο, Αλγερία), τη Λιβύη και τη Μανριτανία και προσδιόρισαν τη μεσογειακή συνεργασία ειδικότερα σε θέματα ασφαλείας.

ΦΙΛΟΔΟΞΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Σήμερα η Ε.Ε. έχει θέσει στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας στην περιοχή της Μεσογείου. Σημαντική ώθηση προς αυτή την κατεύθυνση έδωσε και το πρόγραμμα δράσης που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και παρουσίασε ο αρμόδιος επίτροπος **Μανουέλ Μαρίν** στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Νοέμβριο του 1994 και το οποίο προβλέπει: α) συνεργασία σε πο-

λιτικό επίπεδο, καθώς και σε θέματα α) οικονομική συνεργασία με τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου με τη Μεσογεία και της Ε.Ε. καθώς και ταξύ των χωρών της λεκάνης της Μεσογείου και γ) οικονομική βοήθεια για την υλοποίηση των εξελίξεων στο χώρο

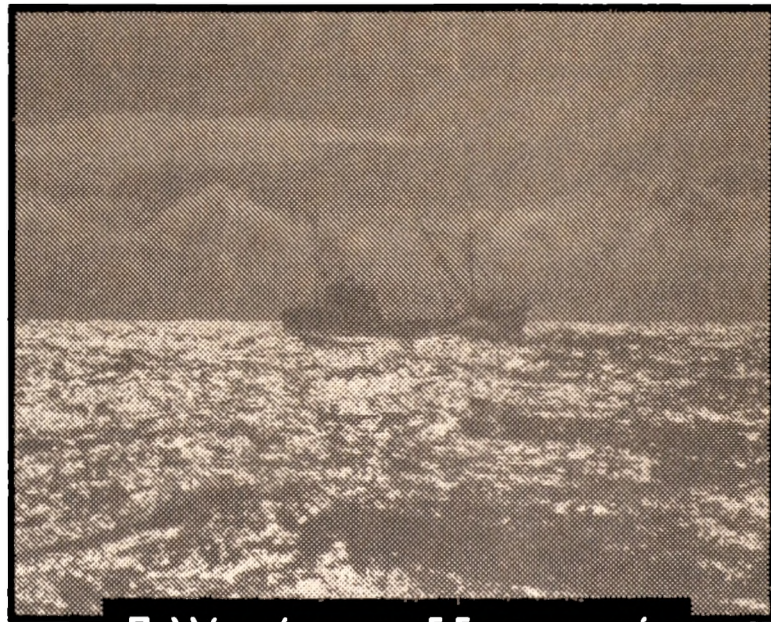
οικονομίας, παραγωγής της βιομηχανίας στις χώρες της Μεσογείου. Το φιλόδοξο σχέδιο του ισπανικού επιτρόπου προβλέπει και ποσότητες 5,5 δισεκατομμυρίων ECU για χορήγηση βοήθειας σε μεσογειακές χώρες την περίοδο 1995-1999. Σε

χεύει, επίσης, στη δημιουργία της μεγαλύτερης ζώνης ελεύθερου εμπο-

ρίου διεθνώς έως το 2010, οπότε και συνδεθούν 40 κράτη και 800 εκατ. κάτοικοι.

Η Ισπανία, που θα φιλοξενήσει στις 11 Νοεμβρίου στη Βαρκελώνη την Ευρωπαϊκή Μεσογειακή Διάσκεψη, ελπίζει ότι εκεί θα θεθούν τα θεμέλια τόσο για μια μεσογειακή ζώνη ελεύθερων συναλλαγών όσο και για ένα σύμφωνο συνεργασίας και ασφάλειας.

Ωστόσο, επισημαίνεται ότι το φιλόδοξο σχέδιο του Μανουέλ Μαρίν θα συναντήσει πολλά προβλήματα. Το πρώτο αφορά τη εξεύρεση των κονδυλίων που απαιτούνται. Αυτά θα προέλθουν είτε από υπάρχοντα προγράμματα που προορίζονται για τη Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, ή

Πολλές χώρες της Ε.Ε. συμφωνούν στην ανάγκη έναρξης ουσιαστικού ευρωμεσογειακού διαλόγου

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

πό υπέρβαση των ορίων του κοινοτι-
προϋπολογισμού, κινήσεις στις οποίες
λον θα αντιταχθούν χώρες όπως η Βρε-
α και η Γερμανία.

α δεύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στις
ρορετικές απόψεις για τον τρόπο με
οποίο θα πρέπει να στηριχθούν τα με-
ειακά κράτη. Άλλο σοβαρό πρόβλημα
τα λίγα κοινά σημεία που έχουν μετα-
ους τα μεσογειακά κράτη στον οικονο-
τομέα. Μερικά από αυτά, όπως το
ηλ και το Μαρόκο, έχουν σχετικά
θερη αγορά, ενώ κάποια άλλα, όπως η
ερία και η Συρία, έχουν κρατικά ελεγ-
νες οικονομίες βασισμένες ακόμη στο
ετικό πρότυπο.

ΜΑΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

γκρατημένο ενδιαφέρον για τη μεσο-
κή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης
εικνύει τελευταία και η Γερμανία. Με
ενο «non pareit» πριν από τη σύνοδο
υφής του Έσσεν, η γερμανική προε-
χαράκτηρισε τη λεκάνη της Μεσογεί-
εριοχή στρατηγικής σημασίας για την
και επισήμανε πως η σταθερότητά της
ελεεί μια από τις υψηλότερες προτε-
τητες της Ευρώπης. Είχε, επίσης, ζη-
τη σύγκληση μιας Ευρωμεσογειακής
υργικής Διάσκεψης (ορίσθηκε ήδη για
5 Νοεμβρίου 1995) στην οποία θα γί-
υζήτηση «εφ' όλης της ύλης».

προωθημένες απόψεις από το κείμε-
ης γερμανικής προεδρίας διατύπωσε
φατα το γερμανικό Σοσιαλδημοκρα-
Κόμμα. Το SPD ζήτησε στις 7 Φε-
αρίου την τοποθέτηση μιας πολιτικής
η Μεσόγειο στο επίκεντρο της γερμα-
ς ευρωπαϊκής πολιτικής και πρότεινε
ίρουν μέρος στη διάσκεψη της Βαρκε-
ς όλες οι χώρες της Μεσογείου και,
αρατηρητές, οι χώρες της Κεντρικής
Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και οι
ς της Αραβικής Χερσονήσου και του
λικού Κόλπου.

ΓΚΗ ΕΥΡΩΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ροστά στον ισλαμικό φανατισμό και
τρομοκρατία που εκδηλώνονται όλο
τιο απειλητικά στην Αλγερία και την
πο, η Γαλλία, που ασκεί σήμερα την
δρία στην Ε.Ε., και η Ισπανία και Ιτα-
που θα τη διαδεχθούν, φαίνεται να
ν συμφωνήσει στην ανάγκη έναρξης

ουσιαστικού ευρωμεσογειακού διαλόγου.

Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, η γαλλι-
κή προεδρία έχει αποφασίσει να προωθή-
σει τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής Μεσο-
γειακής Ζώνης Σταθερότητας και Ασφά-
λειας. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να
μειώσει τις μελλοντικές αβεβαιότητες προ-
σφέροντας ένα συνολικό πλαίσιο ισόρρο-
πης συνεργασίας στις χώρες του Νότου της
Μεσογείου», υπογραμμίζεται σε ειδικό έγ-
γραφο της γαλλικής προεδρίας για την ευ-
ρωμεσογειακή συνεργασία.

Το γαλλικό κείμενο διακρίνει τρία υποσύ-
νολα με πολύ διαφορετικές προοπτικές
εξέλιξης. Το πρώτο καλύπτει την περιοχή
του Μαγκρέμπ (Μαρόκο, Τυνησία, Αλγε-
ρία), το δεύτερο την Εγγύς Ανατολή και το
τρίτο την Τουρκία. Οι περιπτώσεις της Κύ-
πρου και της Μάλτας εξετάζονται χωρι-
στά, αφού έχει ήδη επιτευχθεί μια αρχική
συμφωνία. Η περίπτωση των δύο αυτών
χωρών σχετίζεται πλέον με την επόμενη δι-
εύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι παρωχημένες πολιτικές της δεκαετίας
του '80 για τη δημιουργία αποκλειστικών
«ζωνών συνεργασίας» έδειξαν ότι οι δια-
φορετικές προσεγγίσεις μιας ευρωμεσο-
γειακής συνεργασίας δεν οδηγούν πουθε-
νά. Η κοινοτική στρατηγική για τη συνε-
ργασία και την ασφάλεια στον Νότο της Με-
σογείου πρέπει να διαμορφωθεί μέσα από
την Κοινή Εξωτερική. Πολιτική και Πολι-
τική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της Ευρωπαϊ-
κής Ένωσης. Η Ε.Ε. έχει ανάγκη από μια
ενιαία στρατηγική επίλυσης των προβλη-
μάτων. Κι αυτά τα προβλήματα είναι πάρα
πολλά, και εκρηκτικά πολλές φορές, όπως
ο ισλαμισμός. Μια σειρά άλλων προβλη-
μάτων, όπως ο υπερπληθυσμός, η ανεργία,
η μεταναστευτική πίεση και η τρομοκρατία
τείνουν να οδηγήσουν σε οριστική ρήξη
τον αραβομουσουλμανικό κόσμο με την
Ευρώπη. Κατά συνέπεια, τα προβλήματα
αυτά έχουν επείγοντα πολιτικό χαρακτή-
ρα.

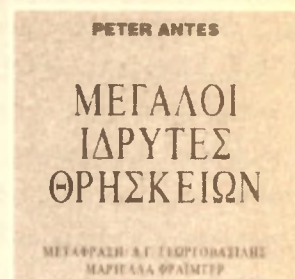
Η υλοποίηση μιας ανανεωμένης ευρωμε-
σογειακής συνεργασίας θα είναι ασφαλώς
δύσκολη υπόθεση. Η διασαφήνιση, όμως,
του πλαισίου εφαρμογής της θα πρέπει να
αρχίσει αμέσως. Η ευρωμεσογειακή συν-
διάσκεψη τον ερχόμενο Νοέμβριο πρέπει
να καθορίσει τη «μεσογειακή στρατηγική
της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και να αποφασί-
σει από κοινού με τις χώρες του Νότου της
Μεσογείου τις αρχές που θα τη διέπουν.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

PETER ANTES

ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ: στον Ζωροαστρι-
σμό, Ιουδαϊσμό, Χριστιανισμό,
Μανιχαϊσμό, Μωαμεθανισμό,
Σιχισμό, Βουδισμό,
Κομφουκισμό και τον Ταοϊσμό.
με 360 σελίδες και 9 εικόνες

Μετάφραση:
Δ. Γ. Γεωργοθασίλης -
Μ. Φραϊμπερ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8 106 79
Τηλ.: 36 27 318

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΑΣΚΕΥΕΙΣ

Η παγκόσμια Διάσκεψη των Ην. Εθνών για την Κοινωνική Ανάπτυξη, στην Κοπεγχάγη, κατέληξε, όπως γίνεται συνήθως, σε ευγενείς διακηρύξεις για την «εξάλειψη» της φτώχειας και τα παρόμοια. Αποφάσεις που δικαίως οι περισσότεροι –οι άμεσες ενδιαφερόμενες φτωχές χώρες του Τρίτου και Τέταρτου Κόσμου– χαρακτηρίζουν ως ευχολόγια. Ελάχιστες από τις αποφάσεις που παίρνονται σε τέτοιες παγκόσμιες διασκέψεις εφαρμόζονται. Παραμένουν στα χαρτιά. Διότι οι ισχυρές και πλούσιες χώρες ποτέ δεν εκπληρώνουν τις υποσχέσεις τους. Ένα δισ. φτωχοί στον πλανήτη μας δεν είναι αμελητέα ποσότητα. Θα τους ενώσει το δόγμα της «ελεύθερης αγοράς» και του «ελεύθερου εμπορίου»;

ΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΔΝΤ

Σε 120 δισ. δολ. έχει φτάσει το εξωτερικό χρέος της Ρωσίας, της οποίας η οικονομία βρίσκεται σε δεινή θέση. Το γνωστό μας Διεθνές Νομισματικό Ταμείο χορήγησε πρόσφατα δάνειο στη Ρωσία ύψους 6,25 δισ. δολ. με τους γνωστούς σκληρούς όρους που είναι αμφίβολο αν μπορεί να τηρήσει ο παραπαίων Γέλτσιν σε περίοδο μάλιστα έντονης εσωτερικής αντιπολίτευσης, πιέσεων των ισχυρών οικονομικών ομά-

δων, εν όψει βουλευτικών εκλογών τον ερχόμενο Δεκέμβριο και προεδρικών τον Ιούνιο του 1996.

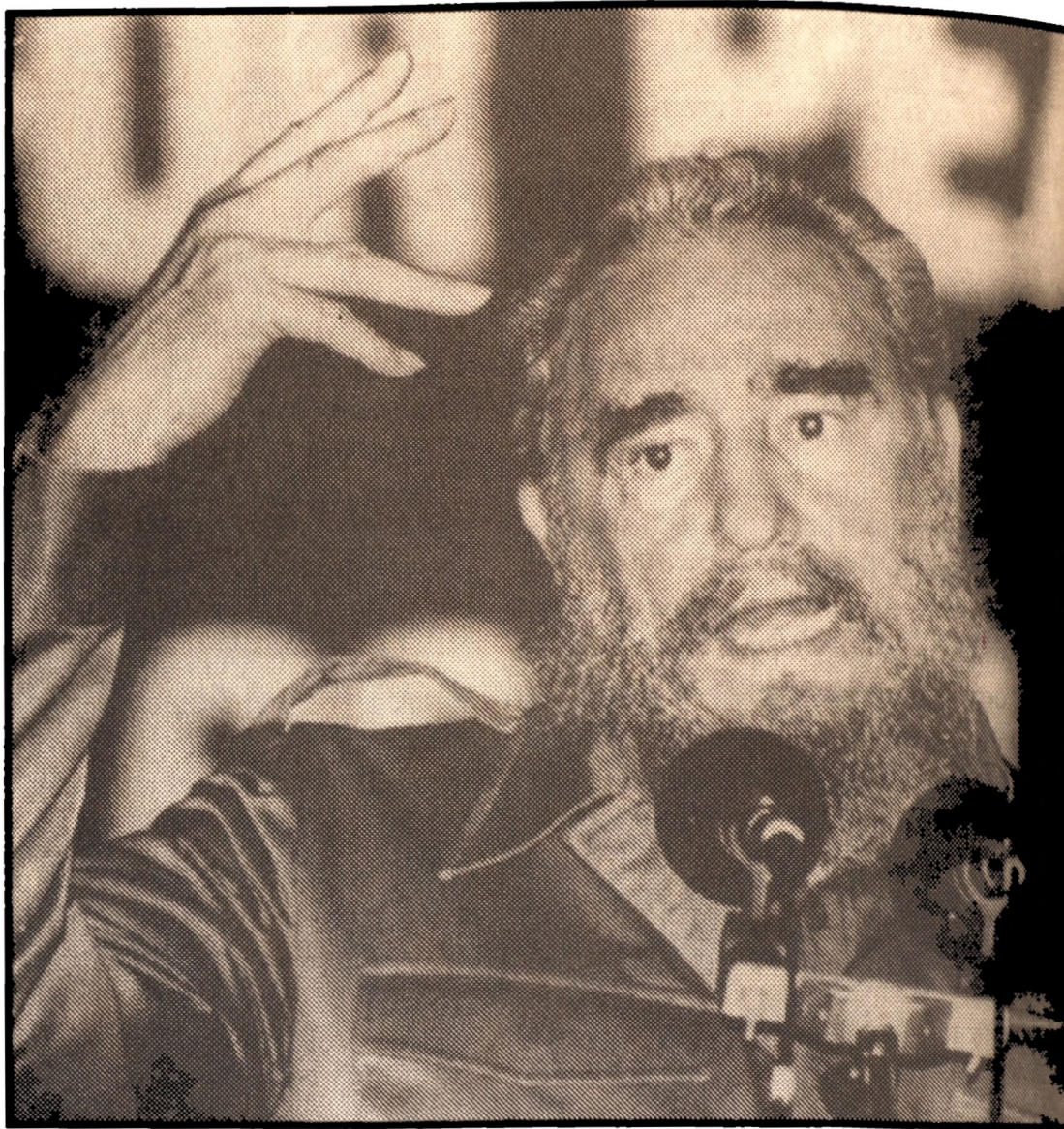
Ήδη, η συμφωνία με το ΔΝΤ ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών από την εθνικιστική αντιπολίτευση. Η τήρηση, ωστόσο, των όρων του δανείου αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διαγραφή ορισμένων χρεών της Ρωσίας από το κλαμπ των Παρισίων.

ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Όσοι ενδιαφέρονται για τα οικονομικά μέσα που διαθέτει το Φόρεϊν Όφφισ για την άσκηση της πολιτικής του δεν έχουν παρά να διαβάσουν την ετήσια έκθεση των 123 σελίδων. Θα διαπιστώσουν μεταξύ άλλων ότι η βρετανική διπλωματική υπηρεσία διαθέτει 215 πρεσβευτικές κατοικίες και 3.300 κατοικίες ή διαμερίσματα για το διπλωματικό της προσωπικό. Ξοδεύει αφειδώς στις δημόσιες σχέσεις. Ο βρετανός πρεσβευτής στο Παρίσι έχει στη διάθεσή του πιστώσεις 369.000 λίρες το χρόνο για φιλοξενία και έξοδα παραστάσεως!

ΔΟΛΑΡΙΑ, ΓΙΕΝ ΚΑΙ ΜΑΡΚΑ

Κλονίστηκε το δολάριο στις διεθνείς χρηματαγορές και χρειάστηκε να στηριχθεί με άφθονο συνάλλαγμα από πολλά κράτη. Όποιες και να 'ναι οι αιτίες –οι ειδικοί μπορεί να επιχειρηματολογούν επ' άπειρον– γε-

γονός είναι ότι το δολάριο έπαψε πλέον να είναι το μοναδικό αποθεματικό νόμισμα. Το μάρκο και το γιεν έχουν κερδίσει σημαντικό έδαφος.

Πριν από 14 χρόνια, με ένα δολάριο αγόραζε κανείς 180 γιεν, σήμερα μόλις 92. Η Ιαπωνία έχει αναδειχθεί στο πρώτο πιστωτικό κράτος του κόσμου. Πέραν τούτων, εσωτερικοί πολιτικοί λόγοι –ήδη στις ΗΠΑ άρχισε η προεκλογική εκστρατεία– μπορεί να μην επιτρέψουν αύξηση των επιτοκίων, τη στιγμή που η οικονομία δείχνει σταθερή ανάπτυξη. Κι άλλα πολλά. Το σημαντικό όμως παραμένει. Η πα-

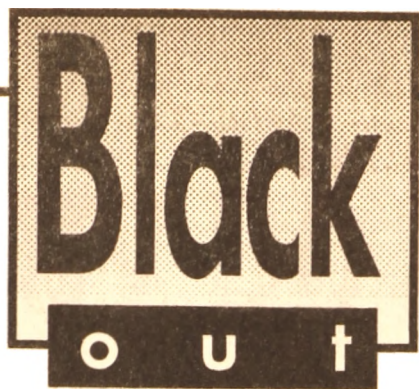
ντοκρατορία και παντοδυναμία του δολαρίου ανήκει πια στο παρελθόν. Στο κάτω κάτω η πώση του βοηθάει κάπως και τις φτωχές υπανάπτυκτες χώρες που ανήκουν στη «ζώνη» του. Ουδέν κακόν αμιγές καλού.

ΑΠΗΛΛΑΓΗ

Ο επίτροπος ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ρωσίας Κοβαλιώφ απηλλάγη των καθηκόντων του από το ρωσικό Κοινοβούλιο.

Υπέπεσε στο θανάσιμο αμάρτημα να καταγγείλει με στοιχεία τα «έργα» των Ρώσων στην Τσετσενία με τις δεκάδες χιλιάδες αθώα θύματα...

Ο τελευταίος των Μοϊκανών, ηγέτης της Κούβας Φινέλ Κάστρο, σε μια από τις σπάνιες εξόδους του στην Ευρώπη προσπαθεί να άρει τις εμπορικές κυρώσεις της Αμερικής που διαρκούν 32 χρόνια και στερούνται, πράγματι, νοήματος. Συναντήθηκε και με τον πρόεδρο Μιτερράν που βρίσκεται στο τέλος του πολιτικού βίου του και του βιολογικού κύκλου του. Θα 'χουν πολλά να πουν.

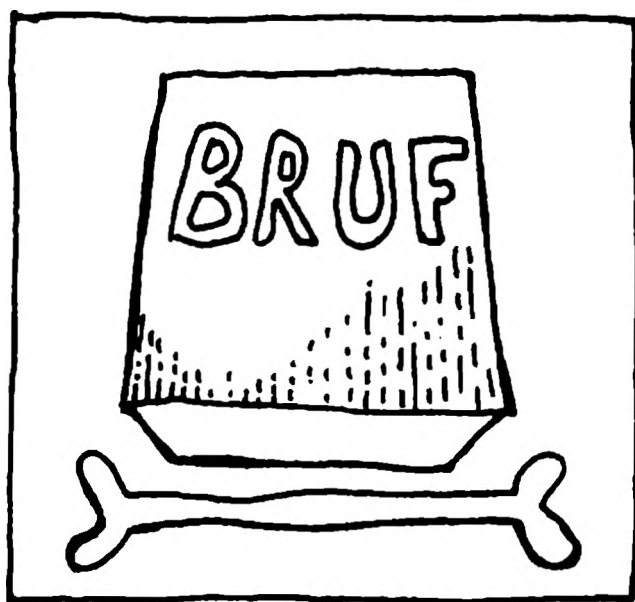

ΣΤΟ ΣΟΥΠΕΡ M A P K E T

Οι άνθρωποι των πόλεων χωρίζονται χοντρικά σε δύο κατηγορίες: σ' αυτούς που νιώθουν ευδαίμονες όταν ψωνίζουν στο σουπερμάρκετ, σαν βατραχάκια που πλατσουρίζουν στον αγαπημένο τους βαλτότοπο, και σ' εκείνους που δεν βλέπουν την ώρα να βγούν από κει μέσα, σαν «παλιοσειρές» που μετρούν τις τελευταίες τους ώρες.

Οι ανάγκες του σπιτιού παίζουν τον τελευταίο ρόλο στο ψυχόδραμα των πρώτων. Αυτοί, οι ιδεολόγοι καταναλωτές, αφενός θεωρούν τα ψώνια σημαντική κοινωνική υποχρέωσή τους, όπως ο σεβασμός προς την τρίτη ηλικία ή η καθαριότητα των δημοσίων χώρων, κι αφετέρου αντλούν ηδονή απ' αυτή καθεαυτή την πράξη του ψωνίσματος.

Αν καταφέρετε να σταθείτε σε μια γωνιά ενός οποιουδήποτε μεγάλου σουπερμάρκετ, αναγκάζοντας τον εαυτό σας να βγει απ' αυτήν την ατέρμονη μαιανδρική πορεία και τοποθετώντας τον στην ύποπτη θέση του παρατηρητή, θα τους εντοπίσετε αμέσως. Είναι ευτυχείς! Νιώθουν, κατ' αρχάς, ασφαλείς· το πολύβουο και πολύχρωμο σουπερμάρκετ είναι, γι' αυτούς, μια τεράστια, και φιλόξενη μήτρα, γεμάτη με καινούργια, αξόδευτα, λειτουργικά και παρθένα αγαθά, τα οποία, κατά ένα μαγικό τρόπο, αναγεώνονται στο διηνεκές. Όλα αυτά τα πολύχρωμα τσιγκαλίδια-τοτέμ, ξεορκίζουν για τους πρώτους, την τρομακτική νομοτέλεια της φθοράς και του θανάτου· γι' αυτό, το οποιοδήποτε ελαττωματικό προϊόν, ληγμένο ή αλλοιωμένο ή ανοιγμένο, αμέσως οι αεικίνητοι ομοιορροφιοι υπάλληλοι σπεύδουν να το εξαφανίσουν: μυρίζει θανατίλα. Ακόμα, τα τοικιλώνυμα προϊόντα εγγυώνται την δια την ύπαρξη της υφιστάμενης τάξης

πραγμάτων στις δυτικές κοινωνίες: πρέπει να δουλέψεις, να νοικιάσεις κοινοχρονιά τον εαυτό σου σε κάποιο αφεντικό για να αποκτήσεις το δικαίωμα να σπρώχνεις ένα καρότσι· πρέπει να εκχωρήσεις ζωτικό χρόνο στον εργοδότη και στον κήρυκά του, την τηλεόραση, για ν' αποκτήσεις το δικαίωμα να φαντασιώνεσαι. Δεν μπορείς να πετάξεις, αλλά αυτή η σερβιέτα έχει φτερά· δεν μπορείς ν' αλλάξεις έναν τραχύ κόσμο, αλλά τούτο το αποσκληρυντικό ευαγγελίζεται «χαϊδεμένη απαλότητα»· δεν έχεις το τσαγανό να κάνεις του κεφαλιού σου, αλλά μ' εκείνο το ούισκι επιτέλους ακολουθείς την καρδιά σου (follow your heart).

..Την ίδια στιγμή, λοιπόν, που οι καταναλωτές της πρώτης κατηγορίας αισθάνονται ότι ο πολύτιμος κόσμος τους στηρίζεται σε απαρασάλευτα θεμέλια επειδή μπορούν να αγοράσουν προψημένες (ή προμασημένες, θα σας γελάσω) κροκέτες ψαριού και απορρυπαντικά που λειτουργούν σε δύο φάσεις, οι καταναλωτές της δεύτερης κατηγορίας τραβάνε μεγάλο ζόρι.

Πρώτα πρώτα είναι δυστυχείς γιατί έχουν *συνείδηση* του γεγονότος ότι αγοράζουν προϊόντα έχοντας υποβληθεί εκ των προτέρων στον ψυχολογικό εκβιασμό της διαφήμισης. Θέλουν να αρτίσουν τα μακαρόνια τους, αλλά αισθάνονται ενοχές καθώς συλ-

λαμβάνουν τον εαυτό τους να μουρμουρίζει το διαφημιστικό τραγουδάκι· τη μισούν αυτή τη σάλτσα που θρονιάζεται, τελικά, στο καρότσι τους, γιατί σαρκάζει τις ελαττωμένες, αμβλυμένες αντιστάσεις τους.

Ύστερα, το γιγαντιαίο του όλου πράγματος τους καταπλακώνει· η αφθονία της προσφοράς τους πνίγει, τα λαμπερά χρώματα των προϊόντων τούς απορρυθμίζουν, η στενότητα των διαδρόμων τούς ξυπνά τρομώδη κλειστοφοβικά σύνδρομα, η σαχλή «μουσική» τούς εκνευρίζει, η εναρμόνιση των ανυποψίαστων υπολοίπων πελατών με το χώρο τούς περιθροποιεί, κι οι ουρές στα ταμεία τούς δημιουργούν την αίσθηση του αναπόδραστου, του άφευκτου, του μοιραίου.

Νιώθουν χαμένοι στους λαβυρίνθους ενός σκηνικού, και δυστυχείς γιατί βλέπουν πως ο κήπος της Εδέμ είναι φτιαγμένος από πεπιεσμένο χαρτί και πλαστικό· εκεί που οι πρώτοι βλέπουν ολοκαίνουργια, λαχταριστά προϊόντα, οι δεύτεροι αντιλαμβάνονται μελλοντικά σκουπίδια.

Φυσικό είναι, λοιπόν, να μην βλέπουν την ώρα να τιναχτούν έξω, να γλιτώσουν. Όμως, όταν τελικά βρεθούν στον ήλιο και τον αέρα, καθώς σπεύδουν προς το αυτοκίνητο ή τη μηχανή τους—αν περιμένετε για λίγο στο πάρκινγκ—τους βλέπετε να μένουν για μια στιγμή, κεραυνοβολημένοι· συνειδητοποιούν πως ολόκληρη η κοινωνία είναι ένα σουπερμάρκετ με τα ράφια της τιγκαρισμένα από ηγέτες βαθείας ψύξεως, αφυδατωμένους εισαγγελείς και καλλιέργειες εφήμερων τηλεοπτικών μικροοργανισμών...

Κι από πάνω, είναι υποχρεωμένοι, διά νόμου, να ψωνίσουν...

Παύλος Μεθενίτης

«Η δε γυναίκα να φοβείται τον άνδρα»!

της Mette Karlsruud και της Δήμητρας Μηλιώνη

«Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική».

Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, άρθρο 5.

Μία μορφή μεταχείρισης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής που βρίσκεται δίπλα μας καθημερινά, αλλά που δεν γνωρίζουμε ή δεν θέλουμε να γνωρίζουμε, είναι η κακοποίηση γυναικών μέσα και έξω από το οικογενειακό περιβάλλον.

Έρευνες έχουν δείξει ότι η κακοποίηση γυναικών εντοπίζεται κατεξοχήν μέσα στην οικογένεια. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρόκειται για ιδιωτική υπόθεση· είναι ένα φαινόμενο κοινωνικό που απαιτεί τη δραστηριοποίηση των κρατικών και ιδιωτικών φορέων.

Υπάρχουν όμως ορισμένοι παράγοντες που δυσχεραίνουν την εξομάλυνση του προβλήματος. Οι προσπάθειες ερμηνείας του φαινομένου, τόσο από την επιστήμη όσο και από την κοινωνία, αρνούνται την ύπαρξη δομικού προβλήματος της κοινωνίας και διατυπώνουν τις εξής εσφαλμένες προσεγγίσεις:

1. Ο δράστης χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερη περίπτωση με πρόβλημα διαταραχής συμπεριφοράς.

2. Η κακοποίηση εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο συγκρούσεων των χαμηλότερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων.

3. Η γυναίκα-θύμα παρουσιάζεται να αποζητεί ασυνείδητα τη βαναυσότητα του άνδρα.

Η σοβαρότερη συνέπεια των θεωριών αυτών είναι ο αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης από την έκταση και τη σοβαρότητα του φαινομένου. Όλες οι έρευνες συγκλίνουν στο γεγονός ότι η κακοποίηση γυναικών είναι ένα διαταξικό φαινόμενο το οποίο ανάγεται τελικά σε μια διαμάχη για την κατοχή εξουσίας στη σχέση.

κές αλλαγές: κατοχυρώθηκε νομοθετικά η ισότητα των δύο φύλων. Δημιουργήθηκε η Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) στο πλαίσιο του υπουργείου Προεδρίας. Άλλαξαν ορισμένες διατάξεις του Οικογενειακού και Ποινικού Δικαίου.

Στα νέα άρθρα 336, 337 και 338 Π.Κ. η κακοποίηση ή ο εξαναγκασμός σε ασελή πράξη με οποιονδήποτε τρόπο εμπίπτει στο αδίκημα του βιασμού. Εισάγεται και νούργια θεσμοθέτηση του εγκλήματος με την έννοια της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας.

Αυτές οι αλλαγές αποτελούν ευοίωνα μη

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Σημαντικό ρόλο στο θέμα της κακοποίησης παίζει και η νομοθετική αντιμετώπιση. Μέχρι το 1983 ίσχυε ένα αναχρονιστικό Δίκαιο στην Ελλάδα που αναγνώριζε π.χ. τον άνδρα ως αρχηγό της οικογένειας και ως ισχύοντα το θεσμός της προίκας.

Σύμφωνα με τα άρθρα 336, 337 και 338 Π.Κ. ο βιασμός προσδιοριζόταν μόνο από τον άνδρα εναντίον μόνο γυναίκας μόνο εκτός γάμου και μόνο με τον «παραδοσιακό» τρόπο (συνουσία). Επίσης, ίσχυε ο διαχωρισμός βιασμού/ασέλγειας ως διάκριση σοβαρότητας του εγκλήματος.

Στη διάρκεια της δεκαετίας 1981-1991 σημειώθηκαν μερι-

JEANINE PRÉVERT, 1938

ΤΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΑΠΕΥΘΥΝΘΕΙΤΕ:

Γραφείο Ισότητας Δήμου Αθηναίων, Σοφοκλέους 70 & Πειραιώς, 52.44.657.
Ξενώνες Ενηλίκων Κουμουνδούρου, Επικούρου 34, 32.51.451-2, 32.11.112.
Ξενώνες Ενηλίκων Βουλιαγμένης, Λητούς 20, 89.62.618, 89.62.619, 89.62.620.
Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αθήνας, Ιουλιανού 18, 82.10.222.
Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αιγάλεω, Σούτσου 4, πλ. Δαβάκη 54.49.898.
Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Πειραιά, Μπουμπουλίνας 15, 41.70.546.
Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης, Καυταντζόγλου 36 & Παπάφη, FAX (031) 845-132. Τηλ. 845-130/845-131.
Δ/ση Πρόνοιας Αθηνών, Φειδιππίδου & Μιχαλακοπούλου 31, 77.11.613.
Δ/ση Πρόνοιας Ανατολικής Αττικής, Μεσογείων 459, 63.96.651.
Δ/ση Πρόνοιας Δυτικής Αττικής, Προύσης 2, 59.00.333.
Δ/ση Πρόνοιας Πειραιά, Ηρώων Πολυτεχνείου 19, 41.79.394.
ΠΙΚΠΑ, Τσόκα 5, 64.27.856.
Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (για κακοποίηση), Φωκίδος 7, Αμπελόκηποι, 77.15.791.
Γραμμή SOS Αθήνα, 72.37.032 (Δευτέρα - Πέμπτη 6-9).
Γραμμή SOS Θεσσαλονίκη (Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη 5-8 μ.μ.) (031) 273.645.
Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες Αθηνών, Ακαδημίας 60, 36.13.340.
Ιατροδικαστική Υπηρεσία Πειραιώς, Γούναρη 31, 41.77.876/41.28.639.
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθήνας, πρώην Σχολή Ευελπίδων 88.27.657.
«Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας», Σόλωνος 41, 36.16.236.
Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σόλωνος 121, 38.06.390.
Κέντρο για κακοποιημένες γυναίκες, 52.35.398.

ιατα, αλλά όχι ριζική τομή στη νομική πραγματικότητα. Παρατηρείται ότι ούτε τα νέα άρθρα του Π.Κ. καλύπτεται η πετωση βιασμού μέσα στο γάμο. Στην πετωση αυτή, όμως, μπορεί η παθούσα να καλεσθεί το άρθρο 337 Π.Κ. (περί γενετικής αξιοπρέπειας) για να προσφύγει δικαιοσύνη.

Ειδικά με τη δικαστική αντιμετώπιση του φαινομένου έχουν υπάρξει αποφάσεις όπου οι γυναίκες έχουν εξαιρεθεί από τη θέση των θύματων, επειδή ίσως θα μεροληπτούσαν τον θύματο. Υπάρχουν και οι περιπτώσεις όπου οι δικαστές εντάσσουν το φαινόμενο στο άρθρο 337 Π.Κ., περί γενετικής αξιοπρέπειας, με αποτέλεσμα η ποινή να θα επιβληθεί να είναι χρηματική ή φυλάκιση μέχρι ενός έτους.

ΕΙΣ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ ΤΗΣ»;

Ίσως κάποιος να σκεφθεί ότι η γυναίκα που είναι θύμα κακοποίησης είναι «άξια μοίρας της», καθώς τις περισσότερες φορές δεν απευθύνεται για βοήθεια ούτε μεμονωμένα άτομα από το φιλικό και οικογενειακό της περιβάλλον ούτε σε οργανωμένους φορείς.

Όσο, αυτός ο απλοϊκός (και βολικός) τρόπος σκέψης δεν περικλείει τις δυσκολίες που ανακύπτουν: για τους μεν συγγε-

νείς και φίλους προτεραιότητα έχει η διαφύλαξη του «μυστικού» και η διατήρηση του γάμου, ενώ, όταν οι γυναίκες απευθύνονται σε κοινωνικούς φορείς (αστυνομία, ιατροδικαστικές υπηρεσίες), συχνά συναντούν την απροθυμία, γραφειοκρατικά κωλύματα και μια αντιμετώπιση του προβλήματός τους ως ιδιωτική υπόθεση. Εύκολα καταλαβαίνει κανείς ότι η γυναίκα, ήδη ανασφαλής, ενισχύεται στην υποταγή και την αυτοενοχοποίηση και ότι αποθαρρύνεται και επιστρέφει στο ίδιο βίαιο περιβάλλον.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πριν ακόμη προκύψει κρατική οργανωμένη δράση για την κακοποίηση γυναικών στην Ελλάδα, ευαισθητοποιημένες γυναίκες ομάδες είχαν ασχοληθεί με το θέμα. Με εθελοντικές πρωτοβουλίες δημιούργησαν μια γραμμή SOS στη Θεσσαλονίκη, προκειμένου να εξυπηρετήσει ως κέντρο ενημέρωσης και συμπαράστασης των γυναικών.

Η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια πραγματοποιήθηκε από το 1985-1988 με την πρόταση της Γ.Γ.Ι. στην ΕΟΚ. Η ΕΟΚ συνέβαλε με την επιδότηση σεμιναρίων, όπου εκπαιδεύεται προσωπικό για τους υπάρχοντες και τους μελλοντικούς ξενώνες.

Από το 1986 υπάρχουν δύο κοινωνικοί ξενώνες στην Αθήνα, οι οποίοι φιλοξενούν άτομα με οικογενειακά και κοινωνικά ή άλλης μορφής προβλήματα.

Στον Ξενώνα Κουμουνδούρου, από το 1986 έως το 1994, φιλοξενήθηκαν 3.370 άτομα: από αυτά μόνο 73 ήταν κακοποιημένες γυναίκες. Στον Ξενώνα Βουλιαγμένης, το ποσοστό των κακοποιημένων γυναικών ήταν μόλις 5,9%.

Την αδυναμία ουσιαστικής αντιμετώπισης του προβλήματος ήρθε να καλύψει η δημιουργία του Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών της Γ.Γ.Ι. του Δήμου Αθηναίων. Ο οργανισμός ξεκίνησε με τη λειτουργία ενός γραφείου υποδοχής κακοποιημένων γυναικών, ενώ παράλληλα: έγιναν μελέτες και σεμινάρια. Τον Μάιο του 1993 ο Ξενώνας ήταν πια έτοιμος να υποδεχθεί τα πρώτα άτομα. Σήμερα υπάρχουν 10 θέσεις για τις γυναίκες και 20 για τα παιδιά τους. Βασικά κριτήρια φιλοξενίας είναι το οικονομικό αδιέξοδο και ο βαθμός κακοποίησης (ψυχολογικής, σωματικής, σεξουαλικής από συζύγους ή συντρόφους τους).

Εκτός από τον Ξενώνα του Δήμου Αθηναίων και τη γραμμή SOS Θεσσαλονίκης, άνοιξε το 1992 μια τηλεφωνική γραμμή SOS στην Αθήνα, πάλι σε εθελοντική βάση. Προβλέπεται να δημιουργηθούν 4 νέοι ξενώνες σε άλλους δήμους της Ελλάδας. Ο ένας από αυτούς προβλεπόταν να δημιουργηθεί στο Δήμο Καλλιθέας, αλλά μέχρι σήμερα ο δήμος δεν έχει δώσει το «πράσινο φως» για την πραγμάτωσή του. Αυτή την κρατική κωλυσιεργεία έκριναν ως ανησυχητικό σημείο οι γυναίκες που εκπαιδεύονται στα σεμινάρια. Σε μια προσπάθεια, τόσο να καλύψουν το κενό όσο και να πιέσουν το δήμο να δράσει, θα δημιουργήσουν δύο τηλεφωνικές γραμμές SOS εφόσον ο δήμος τους παραχωρήσει τους κατάλληλους χώρους.

Η καταφυγή των γυναικών σε ξενώνες δεν είναι λύση του προβλήματος ως κοινωνικού φαινομένου. Ούτε μπορούν οι ξενώνες να καλύψουν την ανάγκη όλων των γυναικών. Όμως, εφόσον οι θεσμοί και η κυρίαρχουσα νοοτροπία της κοινωνίας δεν αλλάζει εύκολα, η μόνη διέξοδος για μια γυναίκα που ζει τη βία και την κακοποίηση είναι οι χώροι αυτοί, αφετηρία για μια καινούργια αρχή.

ΠΗΓΕΣ

- Αρθρογραφία της κ. Α. Χλιόβα (επιστημονική συνεργάτης της Γ.Γ.Ι.).
- Υλικό από έρευνες και εργασίες των συμμετασχόντων στα σεμινάρια.

Νέοι πρόωρα γερασμένοι...

του Γιώργου Μπράμου

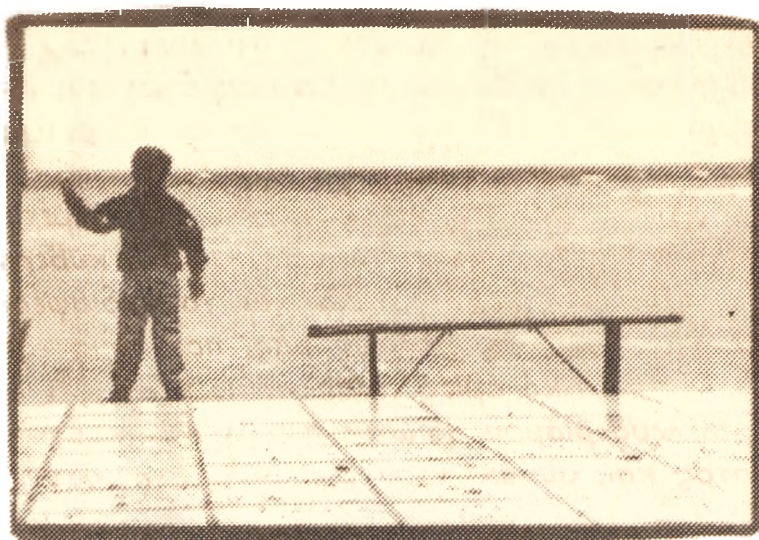
Ο Φρανς Μπίμπερκοφ θα γυρίζει πάντα στην Αλεξάντερπλάτς. Ο Άλφρεντ Ντέμπλιν μίλησε, ήδη από το '29, για ένα άντρα που βγαίνει από τη φυλακή, ψάχνει για δουλειά, γίνεται μικρό-μπορος στις γωνιές των δρόμων, αλλά δεν καταφέρνει τελικά τίποτα, δεν μπορεί να αγαπήσει, δεν μπορεί να δουλέψει, δεν μπορεί να ενταχθεί στην κοινωνία των καλών ανθρώπων, είναι ένας αποτυχημένος άντρας και η μδιό-ρα του είναι η συμμορία του Πουμς. Ο Βάλτερ Μπένγιαμιν, στο σχετικό δοκίμιό του για το βιβλίο, έγραψε γι' αυτόν τον άντρα ότι «το θέμα είναι πώς σωπαίνει αυτή η πείνα του πεπρωμένου, πώς σωπαίνει για πάντα και τη θέση της παίρνει η πείνα για καθημερινό ψωμί».

Τα σύνορα των ανθρώπων είναι πάντα εκεί που βρίσκεται το κομμάτι του καθημερινού ψωμιού, σ' αυτή την αγωνία που καθορίζει σαν αμάχητο τεκμήριο την ανθρώπινη ύπαρξη. Υπάρχει και κάτι δραματικότερο, που το τέλος του αιώνα επιφυλάσσει σε όσους πίστεψαν στη μεταπολεμική αισιοδοξία της αένας ανάπτυξης: Το σύνορο ανάμεσα στον πεινασμένο και το χορτάτο, σήμερα, ολοένα και περισσότερο ορίζεται ως σύνορο ανάμεσα στον εργαζόμενο και τον άνεργο.

Κι αυτό περισσότερο από όλους αφορά τους νέους. Στις εισόδους της κοινωνικής ένταξης συνωστιζονται νέοι άνθρωποι που το πανεπιστημιακό πτυχίο τους αποδεικνύεται χρεωκοπημένη επένδυση. Έτσι, στην απελπισία του μεροκάματου, δεν επιλέγουν το περιεχόμενο της εργασίας τους αλλά υποχρεώνονται να εργάζονται οπουδήποτε και να θεωρούν τη θεσούλα αυτή ως υπέρτατη κοινωνική τύχη.

Στην Ευρώπη της Λευκής Βίβλου, μέσα στη σπουδή για την αγορά εργασίας που επαναπροσδιορίζει τις εργατικές σχέσεις έξω και σε αντίθεση με το διεκδικητικό συνδικαλισμό, η πιο σκοτεινή πλευρά του εφιάλη της ανεργίας βρίσκεται στη μη δυνατότητα των νέων, αν και όποτε ενταχθούν στην παραγωγή να επιλέξουν το περιεχόμενο και το είδος της εργασίας τους. Κανείς πια, καιρό τώρα, δεν μπορεί να ονειρεύεται την ένταξή του στη δουλειά ως δημιουργία, αλλά μόνο ως υποχρεωτική ενσωμάτωση για το βιοπορισμό. Η επιλογή της εργασίας είναι καρπός της ανάγκης για επιβίωση κι όχι δημιουργική επιλογή της συνειδήσης.

Τελειώνει, κάπου εδώ, η μεταπολεμική φλυαρία για το χειραφετικό περιεχόμενο της εργασίας, διαψεύδονται οι μεγάλες ιδέες που διαπέρασαν τις δεκαετίες του '60 και του '70 για ένα νέο πολιτιστικό ουμανισμό που θα είναι ο υπέρτατος και ευγενέστερος καρπός του ελεύθερου χρόνου που υποτίθεται πως παραχωρείται από τις νέες τεχνολογίες. Η ανθρωπότητα έχει μπει σε μια καινούργια βαρβαρότητα, η περίσσεια αγαθών δεν παράγει, κατ' ανάγκη, και

ευζωία – αντίθετα δημιουργεί κοινωνικά στρώματα που η μέγιστη υπαρκτική τους δύναμη είναι η καταναλωτική τους ικανότητα.

Κάθε εποχή, όμως και η οργή της, κάθε γενιά και το σκοτάδι της. Όσο και αν λαιδορηθεί ως παρωχημένο αριστεριστικό μελόδραμα, το σκοτεινό σημείο του σύγχρονου κόσμου είναι πέρα από τα αγόρια και τα καρίτια που επιτρέπουν στους απατεώνες να κολακεύουν δραχμοβορικά τη βαριεστημάρα τους και να θεωρείται αυτή η

βαριεστημάρα το στίγμα της εποχής. Όσο λοιπόν και αν λαιδορηθεί ως παρωχημένο αριστεριστικό μελόδραμα, το σκοτεινό σημείο του σύγχρονου κόσμου είναι ο εξαναγκασμός της νεολαίας σ' ένα πρώιμο συντηρητισμό σε σχέση με την αγορά εργασίας. Αυτό έχει μια τραγική συνέπεια: το πρόωρο γήρας των νέων ανθρώπων.

Η γήρανση διαχέεται στις σχέσεις, στους έρωτες, στις αγάπες τους, στις επιλογές σπουδών, στους τρόπους συμπεριφοράς και προσαρμογής τους. Βέβαια ο εκβιασμός των νέων στην εργασία δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Αλλά τις περασμένες δεκαετίες, με την εθελουφλία φυσικά της οικονομικής ανάπτυξης, αμφισβητήθηκε ουσιαστικά και μαχητικά το περιεχόμενο της κοινωνικής ένταξης, που ξεκινούσε πάντα από την εργασιακή επιλογή. Κορυφαία και δραματικότερη στιγμή αυτής της αμφισβήτησης ήταν η έξαρση της αριστερής τρομοκρατίας, ειδικότερα στη Γερμανία και την Ιταλία.

Αν ξεπεράσουμε τις αφόρητες νοσταλγίες και τους κοπετούς για την επανάσταση που δεν έγινε, τις προκαταλήψεις και τις δαιμονολογίες για τα χρόνια της φωτιάς, οι δογματικότεροι, οι πιο αδιέξοδοι και ταυτόχρονα οι τραγικότεροι εκφραστές των περασμένων γενεών, οι τρομοκράτες, έδειξαν τα όρια, το μέγεθος και την απάτη της μεγάλης ουτοπίας του αιώνα που φεύγει. Αν ξεπεράσουμε την ανιστορικότητα, την άρνηση ή την κολακεία στην κατανόηση των νέων ανθρώπων θα βρούμε ότι η μήτρα της δικής τους βίας είναι ό,τι απαρνήθηκαν οι πατεράδες τους. Με άλλα λόγια, οι προηγούμενοι διεκδίκησαν το δικαίωμα στη δουλειά. Η βία των πατεράδων ήταν για την ουτοπία, η βία των σημερινών νέων είναι για το καθημερινό ψωμί.

Ο Φρανς ξαναβγαίνει λοιπόν στους δρόμους και τις πλατείες του κόσμου: Ο σύγχρονος άνθρωπος δεν είναι ρομαντικός – δεν διεκδικεί το αδύνατο. Δεν είναι επικός – δεν κατακτά το αδύνατο. Γι' αυτό και γέρασε νωρίς, παιδί της ανάγκης κι όχι του ονείρου. Η οργή και το σκοτάδι του είναι το επιούσιο ψωμί του. Ύστερα από χρόνια απάτης και αυταπάτης, ο σύγχρονος άνθρωπος ξαναγίνεται ένας τραγικός.

ΥΓ. Το κομμάτι αυτό γράφτηκε με αφορμή το διαγωνισμό για τους διορισμούς στο Δημόσιο και την εκπομπή του Παύλου Τσίμα, *Το μήλον της έριδος*, η οποία ήταν αφιερωμένη στη γλώσσα των νέων.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΔΕΠΟΣ

του Κώστα Βαρελίδου

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που συζητούνται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας είναι η διόγκωση του Δημοσίου Τομέα, η χαμηλή ποιότητα και το μεγάλο κόστος των υπηρεσιών που παρέχει η γραφειοκρατική του παρέμβαση. Εκεί περίπου έχει εντοπιστεί και το πρόβλημα των ελλειμμάτων του Δημοσίου Τομέα και κατ'έκταση και το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας. Οι υπεύθυνες κυβερνήσεις αντιμετώπισαν την πραγματικότητα αυτή με θεωρητικά ιδεολογήματα και μέτρα γενικού χαρακτήρα. Με επιμέλεια παραβλέφθηκε το γεγονός ότι ο Δημόσιος Τομέας δεν είναι μία δραστηριότητα αλλά παρά πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους και, επομένως, τα γενικά μέτρα είναι εξ ορισμού αναποτελεσματικά.. Η εύκολη λύση για όλες τις κυβερνήσεις ήταν πάντα η εκποίηση ή η κατάργηση των Δημοσίων Επιχειρήσεων που είχαν βέβαια και το ενδιαφέρον. Έτσι μείωναν πρόσκαιρα τα ελλείμματα, έκαναν και το χατήρι των Ευρωπαίων εταίρων μας, που τους εξυπηρετεί απόλυτα ένα αδύναμο και ανύπαρκτο ουσιαστικά κράτος. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι με την έλλειψη κάθε ανάλυσης του προβλήματος και με γενικούς αφορισμούς περί φιλελευθερισμού, ιδιωτικοποιήσεων, κ.λπ. αποκρύπτονταν με επιμέλεια από την κοινή γνώμη τα αίτια του προβλήματος και, συνακόλουθα, οι πολιτικές ευθύνες όσων δημιούργησαν τη σημερινή κατάσταση.

Η πολύχρονη εμπειρία μου στη ΔΕΠΟΣ (από εξωτερικός συνεργάτης το 1980 μέχρι μέλος του διοικητικού συμβουλίου από το 1990 έως το 1993), μου επιτρέπει να επισημάνω με πολύ συγκεκριμένο τρόπο πώς απονευρώνεται και αποξενώνεται μια δημόσια επιχείρηση από το ρόλο της, με τις πρακτικές που έχουν επιλέξει και εφαρμόζουν γι' αυτές οι κυβερνήσεις της τελευταίας εικοσαετίας.

Η ΔΕΠΟΣ ιδρύθηκε πριν είκοσι χρόνια με αρκετά φιλόδοξους στόχους παρέμβασης στην οικιστική πολιτική και στο πολεοδομημένο περιβάλλον, είτε με μελέτες υποδομής για το οικιστικό πρόβλημα και την παροχή στοιχείων στις εκάστοτε κυβερνήσεις είτε με οικιστικές και πολεοδομικές παρεμβάσεις στον ελληνικό χώρο με συγκεκριμένα έργα.

Πράγματι, η επιχείρηση ξεκίνησε με μικρό αριθμό στελεχών που είχαν σύγχρονες αντιλήψεις, ικανοποιητικότατο επιστημονικό υπόβαθρο και κυρίως όρεξη για δουλειά και προέρχονταν από τον ιδιωτικό τομέα (έτσι δεν είχαν μολυνθεί από τις γνωστές χρόνιες ασθένειες της δημόσιας διοίκησης).

Από τα πρώτα βήματα της κατασκευαστικής δραστηριότητας της ΔΕΠΟΣ συντάχθηκε ο πρώτος κανονισμός αναθέσεως και εκτέλεσε των έργων της με κριτήρια τη διαφάνεια αλλά και την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα στην ανάθεση και την εκτέλεση των έργων της, έτσι ώστε να μπορεί η επιχείρηση να προβλέπει και να πραγματοποιεί τα έργα της με συνέπεια ως προς το χρόνο, την ποιότητα και το κόστος. Να λειτουργεί δηλαδή με τους όρους μιας επιχείρησης και όχι με τους όρους του Δημοσίου, που έχει αποδείξει ότι είναι ανίκανο να κατασκευάζει με στοιχειώδη συνέπεια και προγραμματισμό. Το σύστημα αυτό παραγωγής λειτουργήσε κι απέδωσε συγκεκριμένα έργα όπως οι κατοικίες στην Καισαριανή και τη Φιλαδέλφεια, οι πεζόδρομοι της Πλάκας, η Πλατεία της Μητρόπολης κ.λπ. – γι' αυτό και έχει αξία. Μερικά από αυτά, όπως για παράδειγμα οι πεζόδρομοι της Πλάκας με πλήρες δίκτυο έργων αστικής υποδομής, επισκέψιμο, ήταν εξαιρετικά δύσκολα, αλλά παρ' όλα αυτά έγιναν στον προγραμματισμένο χρόνο, χωρίς να ξεπεράσουν το προγραμματισμένο κόστος – με προσεγγίσεις που ουδέποτε πραγματοποιήθηκαν στα δημόσια έργα.

Το πρώτο πλήγμα για την αποδιοργάνωση της επιχείρησης, όπως

και των άλλων ανάλογων επιχειρήσεων, ήλθε με την εφαρμογή του ενιαίου θεσμικού πλαισίου αναθέσης και εκτέλεσης των έργων για όλο τον δημόσιο τομέα, όταν ήταν σε όλους γνωστή η ουσιαστική του αδυναμία να προσεγγίζει στοιχειωδώς οικονομικά και χρονικά τα έργα του. Τώρα είναι και στην Ευρώπη.

Στο όνομα μιας γενικής εξομοίωσης ανόμοιων πραγμάτων η σοφότερη πολιτική ηγεσία αποφάσισε την καταστροφική αυτή εφαρμογή. Η ΔΕΠΟΣ άρχισε πολύ νωρίς να υφίσταται τις συνέπειες της εξομοίωσης με τον υπόλοιπο δημόσιο τομέα, άρχισε δηλαδή η πορεία της προς τα κάτω.

Την ίδια περίπου εποχή, άρχισαν να αλλάζουν και οι διοικήσεις της επιχείρησης με το ρυθμό των εκλογικών αναμετρήσεων ή, ακόμη χειρότερα, με τον ρυθμό αλλαγής των υπουργών ΠΕΧΩΔΕ. Μέσα σε 15 χρόνια η ΔΕΠΟΣ άλλαξε επτά διοικήσεις. Η επιλογή των διοικήσεων βασιζόταν στους συσχετισμούς δυνάμεων των κομματικών επιτελείων ή αποτελούσε αμοιβή για τις κομματικές υπηρεσίες των στελεχών τους. Κατά την άποψή μου, οι εκάστοτε κυβερνήσεις αδιαφορούσαν πλήρως για την πραγματική ικανότητα των διοικήσεων που διορίζαν να διοικήσουν, στοιχειωδώς έστω, την επιχείρηση. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η καταλληλότητά τους αποτελούσε τυχαίο γεγονός, ο δε χρόνος προσαρμογής τους ήταν πάντα ανεπαρκής.

Μόλις η επιχείρηση άρχισε να επεκτείνει τον κύκλο εργασιών της και, επομένως, χρειάστηκε προσωπικό, άρχισαν και οι πιέσεις για την πρόσληψη κομματικών φίλων που εξορισμού δεν μπορούσαν να αρνηθούν οι διορισμένες διοικήσεις παρά την αντίσταση των ικανών στελεχών της επιχείρησης που, όπως ήταν φυσικό, ήθελαν να έχουν στελέχη υψηλού επιπέδου ως συνεργάτες. Έτσι άρχισαν να δημιουργούνται στη ΔΕΠΟΣ οι γνωστές ομάδες «πράσινων» και «βενέτων», που προσπαθούσαν να επιβιώσουν μόλις η διοίκηση γινόταν «δική τους» εξοντώνοντας τους αλλοθρήσκους.

Και σαν να μη έφθαναν αυτά, το προϊστάμενο ΥΠΕΧΩΔΕ άρχισε να ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για την επιχείρηση, μια και διέθετε, λόγω δραστηριότητας, θέσεις εργασίας. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η επιχείρηση ανέλαβε μεγάλα έργα, η εκτέλεση των οποίων αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει, ως σήμερα, σημαντικότερα προβλήματα. Για παράδειγμα, η ΔΕΠΟΣ έχει από χρόνια ανα-

λάβει το σχεδιασμό και την δημιουργία μιας ολόκληρης δορυφορικής πόλης στην Καβάλα. Το σημαντικότερο αυτό έργο βρίσκεται πολύ πίσω στον προγραμματισμό και στην εκτέλεσή του για τους εξής λόγους: Η έκταση που προκρίθηκε για την επέμβαση αυτή γέμισε αυθαίρετα και καταπατητές, ο Προγραμματισμός ανατράπηκε με βάση την πελατειακή λογική του Δήμου Καβάλας (οι αυθαίρετοι βλέπετε είναι ψηφοφόροι) και την αδυναμία ουσιαστικής παρέμβασης της ΔΕΠΟΣ λόγω της εξάρτησης των αποφάσεών της από την επιρροή του άλλου εταίρου (Δώμου) και λόγω της δημιουργίας κομματικά προστατευόμενων φατριών στο ίδιο της το Τοπικό Γραφείο.

• Στον Ταύρο επιχειρήθηκε, σε Κοινοπραξία με τον Δήμο, η πρώτη υλοποιημένη στην Ελλάδα ανάπλαση και μάλιστα την εποχή που ο όρος ήταν περίπου άγνωστος στην χώρα μας, χωρίς κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο. Η μόνη υποχρέωση του ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν η χρηματοδότηση του έργου με ποσοστό μόλις 10%. Φυσικά η χρηματοδότηση δεν έγινε ποτέ, γιατί το κράτος δεν γνωρίζει τι σημαίνουν συμβατικές υποχρεώσεις ούτε διαθέτει την ανάλογη σοβαρότητα που απαιτείται για την άσκηση των μεγαλόστομων διακηρύξεων για αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών, χωροταξική ισορροπία, κοινωνική πολιτική, πολιτική στην κατοικία και άλλα ηχηρά παρόμοια. Μέσα σε δύο χρόνια έγιναν την ίδια περίοδο τρεις διαδοχικές αλλαγές διοικήσεων, ο αρχικός σχεδιασμός του έργου άλλαξε συνεχώς, τα πραγματικά χρηματοδοτικά του προβλήματα δεν απασχολούσαν τις νέες διοικήσεις, που αντίθετα φρόντιζαν να παρεμβάλλουν προσκώμματα στην κοινοπραξία που διοικούσε το έργο και να ψάχνουν για σκάνδαλα που σύμφωνα με την κομματική τους λογική, αφού δεν υπήρχαν, έπρεπε να εφευρεθούν. Η παραγωγικότητα του έργου, τα χαμηλά του κοστολόγια, οι μικρές δαπάνες διοίκησης, ήταν επιτεύγματα ανάξια λόγου για τις διοικήσεις αυτές, που μόνο επιχείρηση δεν ήταν ικανές να διοικήσουν. Η αντίστροφη μέτρηση για την επιχείρηση είχε ήδη δρομολογηθεί με τις έντονες και φιλότιμες «προσπάθειες» των εκάστοτε κυβερνήσεων. Οι παραιτήσεις ικανών στελεχών, που φυσικά απορροφήθηκαν αμέσως από τον ιδιωτικό τομέα και η απογοήτευση των άλλων ήταν τα πρώτα άμεσα συμπτώματα της έναρξης της διαδικασίας μεταβολής της επιχείρησης σε κλασικό απονευρωμένο και αντι-παραγωγικό Δημόσιο.

• Τελευταίο αλλά όχι έσχατο είναι το παράδειγμα του Αρκαδικού Χωριού. Η ΔΕΠΟΣ, σε συνεργασία με τις οργανώσεις των ομογενών, ανέλαβε τη δημιουργία ενός πρότυπου παραθεριστικού οικισμού στις ακτές της Αρκαδίας, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για παραθερισμό των απανταχού της γης ομογενών μας.

Το κράτος ενδιαφέρθηκε και, κατά τα ειωθότα, ζήτησε χαμηλές τιμές πωλήσεων των παραθεριστικών κατοικιών από τη ΔΕΠΟΣ, υποσχόμενο να χρηματοδοτήσει την επιχείρηση για την ζημιά που θα υφίστατο. Εγκαίνια, εξαγγελίες, λόγοι και φυσικά υποσχέσεις, υποσχέσεις χωρίς βέβαια αντίκρισμα. Το πρόβλημα εμφανίστηκε όταν ήρθε η ώρα να δοθούν τα χρήματα που το κράτος είχε τόσο εύκολα υποσχεθεί. Τότε είναι που θυμήθηκε τη λιτότητα. Η ΔΕΠΟΣ όμως είχε αναλάβει ήδη συμβατικές υποχρεώσεις έναντι των ομογενών και ήταν υποχρεωμένη να παραδώσει όχι υποσχέσεις αλλά σπίτια, δρόμους, πλατείες, δηλαδή έργα και όχι λόγια. Η διοίκηση προσπάθησε να βρει λύσεις για τη μείωση του ελλείμματος, διαθέτοντας οικόπεδα του οικισμού στην ελεύθερη αγορά, αλλά το αρμόδιο υπουργείο ακόμα μελετά το ζήτημα και ας έχουν περάσει δύο χρόνια. Βλέπετε, τα ελέγχοντα υπουργεία αποφασίζουν για τις δημόσιες επιχειρήσεις χωρίς να έχουν την παραμικρή ιδέα για τα συγκεκριμένα προβλήματα που δημιουργούν με τις αποφάσεις τους αυτές. Η διοίκηση της ΔΕΠΟΣ μιλούσε για τις συμβατικές της υποχρεώσεις σε

ομογενείς και εργολάβους και η πολιτική ηγεσία για τη λιτότητα που είχε αποφασίσει ερήμην των αναγκών και της παραγωγικότητας της επιχείρησης και από το ύφος των μακρόπνοων, γενικόλογων και ανεφάρμοστων στόχων και εξαγγελιών της. Κάτω από τέτοιες δυσμενείς συνθήκες προχώρησε το έργο. Στόχος της προηγούμενης διοίκησης να μην υποστεί η επιχείρηση τις οικονομικές συνέπειες της αθέτησης των συμβατικών της υποχρεώσεων και να μην εκτεθεί χώρα στους ομογενείς. Και σαν να μην έφθαναν τα προβλήματα άλλαξε σύμφωνα με το ελληνικό σύστημα και η διοίκηση, με τη πρόσφατη πολιτική αλλαγή, αφού βεβαίως μεσολάβησε διάστημα απόλυτης παράλυσης. Η νέα διοίκηση ακολούθησε τα σημεία των καιρών. Μια και δεν ήταν σε θέση να ασχοληθεί με τα πραγματικά προβλήματα της επιχείρησης, τα οποία ούτε γνώριζε ούτε προλάβαινε αλλά ούτε και θέλησε να μάθει, ασχολήθηκε με την ανεύρεση καλύτερα με την εφεύρεση σκανδάλων.

Οι ομάδες των εργαζομένων που συναρτούσαν και συναρτούν την επιβίωσή τους από την επίδειξη πίστης προς το κόμμα της εξουσίας ανασυντάχθηκαν για την προάσπιση των προσωπικών τους συμφερόντων εις βάρος πάντα της επιχείρησης. Πρώτη ενέργεια της διοίκησης ήταν να απομακρύνει τα στελέχη της επιχείρησης που ασχολούνταν με το έργο. Είναι η γνωστή πολιτική των αλλαγών και των παροπλισμού των ικανών κυρίως στελεχών που με θαυμαστή συνέπεια ακολουθούν όλες οι κυβερνήσεις για τον δημόσιο τομέα. Η τακτική αυτή, αν είναι απλά ζημιογόνος για τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, είναι καταστροφική για τις δημόσιες επιχειρήσεις. Η απομάκρυνση του υπεύθυνου μηχανικού του εργοταξίου ήταν εύκολη, αφού ο ατυχής είχε απλά σύμβαση έργου με την επιχείρηση που δεν ανανεώθηκε – παράτυπα βέβαια. Η απομάκρυνση όμως του διευθυντή κατασκευών, δηλαδή ενός από τα τελευταία ικανότατα στελέχη της επιχείρησης, ήταν δύσκολη αφού κατείχε μόνιμη προσωποπαγή θέση και, για να αντικατασταθεί, έπρεπε να στοιχειοθετηθεί ανικανότητα και βλάβη της ΔΕΠΟΣ, πράγμα υπο κανονικές συνθήκες αδύνατο. Ο αντιπρόεδρος της επιχείρησης ανέλαβε το θέμα. Ασχολήθηκε φιλότιμα με την αναζήτηση «ατασθαλιών» ικανών έστω και στοιχειώδως να υποστηρίξουν την απομάκρυνσή του. Χρησιμοποίησε σε πρώτη φάση τις δικαιολογημένες αντιδράσεις των ομογενών για την καθυστέρηση στην παράδοση των σπιτιών τους, που παραπληροφορούμενοι εντέχνως, στρέφονταν εναντίον του στελέχους εκείνου που είχε την τεχνική μόνο ευθύνη του έργου. Δηλαδή εκείνου που προσπαθούσε να εκτελέσει τις αποφάσεις της διοίκησης χωρίς να εκθέσει ούτε τη διοίκηση ούτε το προϊστάμενο υπουργείο που, τελικά, είχε την κύρια ευθύνη, μια και το πρόβλημα ήταν καθαρά οικονομικό. Τις αντιδράσεις τις διόγκωσε έντεχνα αφήνοντας να αιωρείται η φήμη για οικονομικές ατασθαλίες και διαδίδοντας παντού και κυρίως στον υπουργό ότι όλο το έργο έβριθε από λάθη και κακοτεχνίες. Στη συντεχνία και για να στηριχθεί η εφεύρεση των οικονομικών ατασθαλιών επιστρατεύτηκε η τυπική εφαρμογή του εντελώς ακατάλληλου, για την παραγωγή έργων με επιχειρηματικά κριτήρια, νόμου περί Δημοσίων Έργων.

Επειδή και εδώ τα πράγματα δεν μπορούσαν να στοιχειοθετηθούν μόνο από τους εθελοντές που διέθετε η επιχείρηση, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που αυτοί κατέβαλαν, επιστρατεύθηκε η διαδικασία παρέμβασης του σώματος των επιθεωρητών δημοσίων έργων. Σε μια ελεγχόμενη κομματικά δημόσια διοίκηση όλο και κάποιος βαθύς γνώστης της γραφειοκρατίας θα επιστρατευθεί για τέτοιου είδους ειδικές αποστολές. Ο αντιπρόεδρος ήταν βλέπετε, όπως ο ίδιος διέδιδε, ο εκλεκτός του κ. Λαλιώτη, άρα εκτελούσε εντολές και έπρεπε να υποστηριχθεί. Συστήθηκε λοιπόν μια επιτροπή από τρεις

ωρήτες που δυστυχώς για τους εμπνευστές του σχεδίου δεν δέ-
να παίζει στο σύνολο της αυτό το ρόλο. Η έκθεση συντάχθηκε
από έναν και υπογράφηκε από τον ίδιον.

σαν να μην έφτανε αυτό, από το εποπτικό συμβούλιο που ελέγ-
ς εκθέσεις πριν δοθούν στους ενδιαφερόμενους και από δυο
εσιακούς διευθυντές υπογράφει πάλι ο ένας, ο κομματικά
μένος. Το περιεχόμενο της έκθεσης αποτελεί μνημείο παρερ-
ών και στρεβλώσεων (ακόμα και αυτής της ήδη ακατάλληλης
λεσίας) και σκόπιμης παραποίησης ακόμη και αυτών των στοι-
που έδωσε η ίδια η ΔΕΠΟΣ μέσω του αντιπροέδρου της. Με
νο που δεν ασχολήθηκε βέβαια αυτή ήταν η ουσία, δηλαδή αν
γα που έγιναν ήταν τεχνικά άρτια και αν ο εργολάβος που τα
κεύασε, με εντολές της υπηρεσίας, πήρε σε τελική ανάλυση
σότερο χρήματα από αυτά που edικαιούτο. Η όλη διαδικασία
ίτησης ανύπαρκτων σκανδάλων κρατάει ακόμη μέχρι σήμερα
δοτείται με υπομνήματα, εκθέσεις και αντεκθέσεις, αλλά και
λεύματα στον Τύπο και θα συνεχιστεί βεβαίως στα δικαστή-
και όλα αυτά σε βάρος της υπόληψης και της τιμής στελεχών
χουν δώσει τόσα στην ΔΕΠΟΣ, αλλά και της επιχείρησης που
εται σε κατάσταση διάλυσης.

ο από τέτοιες συνθήκες αντικατάστασης της διοίκησης του έρ-
αι με τη διεύθυνση κατασκευών της επιχείρησης αποκεφαλι-
και αποδιοργανωμένη, είναι τελείως παράλογο να ευελπι-
αι να συζητεί κανείς για τη συνέχιση του έργου και την περαι-
ανάπτυξη της ΔΕΠΟΣ.

θα παραθέσουμε περισσότερες λεπτομέρειες, δεν είναι αυτός
ίς μας.

ίός μας είναι να καταδείξουμε ότι η λειτουργία των δημοσίων
ρήσεων δεν μπορεί να είναι παραγωγική όταν οι στόχοι των
ίων υπουργών είναι να ποδηγετούν και όχι να εποπτεύουν τις
ρήσεις και οι διοικήσεις που τους εκπροσωπούν δεν έχουν κα-
ιολύτως σχέση με την παραγωγική διαδικασία.

μμόσιες επιχειρήσεις είναι απαραίτητες στον τόπο γιατί καλύ-
τομείς της παραγωγής που δεν μπορούν να καλυφθούν από
ωτικό τομέα, και γι' αυτό άλλωστε υπάρχουν σε όλη την Ευρώ-
νόμοι της αγοράς δεν λειτουργούν πάντα προς όφελος του
νικού συνόλου και δεν αποτελούν πανάκεια για κάθε δραστη-
α. Πρέπει να πάρουμε όμως απόφαση ότι για να λειτουργή-
ie τρόπο που να μην είναι τελικά ζημιογόνος για την κοινωνία
i να απεγκλωβιστούν από ένα κράτος - υπόδειγμα κακοδιοί-
και από κάποιους πολιτικούς που ενδιαφέρονται μόνο για την
ρέτηση της κομματικής τους πελατείας. Πρέπει να διαθέτουν
σεις που να έχουν και τη θεσμική δυνατότητα αλλά και την
τητα να διευθύνουν, με τους όρους της ιδιωτικής οικονομίας,
μόσιες επιχειρήσεις όταν και όπου κρίνονται αυτές αποτελε-
ιές.

ρόπος όμως που επιλέγονται αυτές οι διοικήσεις σήμερα, η
ρήσή τους από την πολιτική εξουσία, η πλήρης κάλυψη των λα-
αι η έλλειψη κάθε έννοιας ευθύνης και λογοδοσίας αφήνουν
ός στην τύχη του το τόσο σοβαρό για την ελληνική οικονομία
χώρα θέμα, της χρηστής και σωστής διοίκησης των δημοσίων
ρήσεων.

πό και παρά τις προσπάθειες ορισμένων υπηρεσιακών στελε-
υς αλλά και ορισμένων διοικήσεων, η συγκεκριμένη αλλά και
ημόσια επιχείρηση είναι καταδικασμένη να επιβαρύνει απλά
νική οικονομία. Αν σκοπός των κρατούντων είναι η κατάργη-
ς, η τακτική αυτή, που μέχρι σήμερα ακολουθούν, είναι η από-
ενδεδειγμένη.

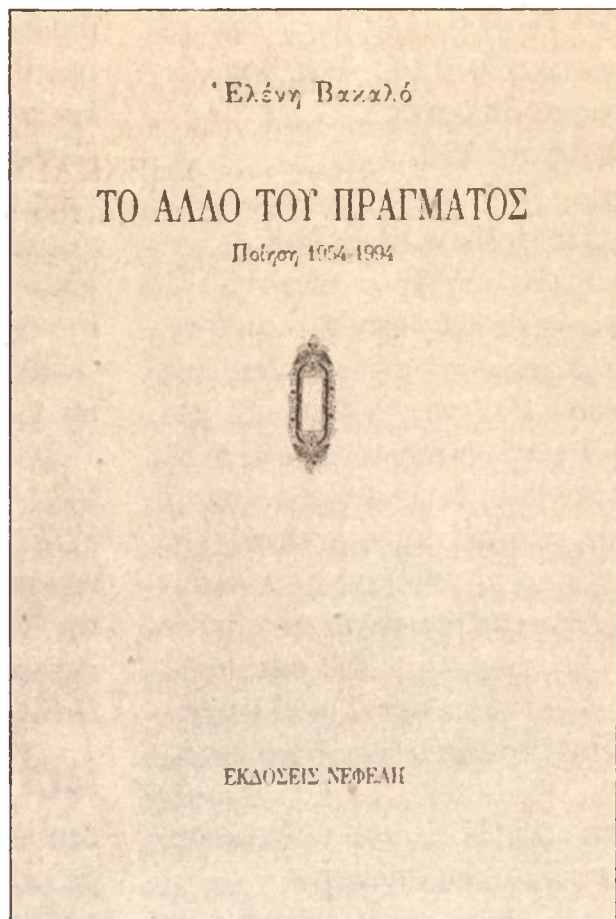

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Έλενη Βακαλό

ΤΟ ΑΛΛΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

Ποίηση 1954-1994

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

ΑΚΟΥΤΕ

Διήλωση

ΘΥΜΑ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Μορφή για ένα σχόλιο του Αντί, που αφορούσε τις πρόσφατες κινητοποιήσεις στα ΤΕΙ.

Αγαπητό Αντί,

Διαβάζοντας το σχόλιο του/της Ν.Κ με τίτλο *ΑΕΙ-ΤΕΙ* στη σελίδα 8 του τεύχους 571 (17.2.95), διακρίνω γνωστούς, λαϊκίστικους θα έλεγα, αφορισμούς μερίδας της ελληνικής κοινωνίας να εισβάλλουν και στο Αντί. Θέλω να πιστεύω ότι ο/η Ν.Κ. έπεσε θύμα λανθασμένης πληροφόρησης και δεν καταχράστηκε τη φιλοξενία του περιοδικού για την προώθηση υπεραπλουστεύσεων μάλλον επιζήμιων για τον τόπο.

Με εκτίμηση,
Ρίζος Σακελλαρίου
Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ
Αγγλία

Ο συνεργάτης μας Ν.Κ, που υπέγραφε το επίμαχο σχόλιο, σημειώνει:

Υποδηλώνετε, αγαπητέ αναγνώστη, πως κατέχετε την ορθή γνώση για την αποφυγή επιζήμιων για τον τόπο πραγμάτων (εξομοίωση των ΤΕΙ με τα ΑΕΙ), αλλά θα ήταν μη «λαϊκίστικο» αλλά και χρήσιμο συνάμα να την τεκμηριώνατε αυτή τη γνώμη. Θα μου επιτρέψετε επίσης να σημειώσω, για να τηρούνται τα προσχήματα, πως κάτι που η κρίση σας θεωρεί προσωπικό αφορισμό δεν είναι πρόπον να το αντιμετωπίζετε με γενικό αφορισμό.

Πάντως, δεν αμφισβητώ τα αισθήματά σας για το καλό αυτής της χώρας και ελπίζω πως με τα ίδια ή ανάλογα προς τα δικά σας αισθήματα θα αρχίσουν να διακατέχονται και αρκετά μέλη της Ένωσης Διδασκόντων Καθηγητών ΤΕΙ, που βρίσκεται πίσω από το πρόσφατο νομοσχέδιο του ΥΠΕΠΘ. Βιάστηκαν, βλέπετε, να τυπώσουν επιστολόχαρτα, γενικά αλληλογραφούν με ξένα εκπαιδευτικά ιδρύματα κάνοντας χρήση του τίτλου του «προφέσορα», όταν –στην καλύτερη περίπτωση– θα ήσαν απλοί λέκτορες στα σημερινά ΑΕΙ.

Είναι επίσης ενοχλητικό και καθόλου κολαυευτικό για τη χώρα, βρετανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα τετάρτης διαλογής να οργανώνουν και να λειτουργούν ελεύθερα «μεταπτυχιακά» τμήματα μέσα στον εκ-

παιδευτικό χώρο των ΤΕΙ. Υπάρχουν και άλλα στη σειρά που, αφού έκλεισαν ή όχι συναλλαγές με ιδιωτικά ΙΕΚ, θέλουν να επεκτείνουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες στον δημόσιο τομέα, δυσφημώντας στην ουσία το ίδιο το βρετανικό εκπαιδευτικό σύστημα και προβάλλοντας την ηθική μας σήψη και τον εκχυδαϊσμό μας στο όνομα «του καλού αυτού του τόπου».

Μάλλον, στο ΥΠΕΠΘ επικρατεί... σύγχυση όσον αφορά τις προτεραιότητες!

Ν.Κ.

ΥΓ. Η μορφή προς τον Γεν. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ κ. Κουρουμπλή ότι προωθεί με το νομοσχέδιο ιδιοτελείς σκοπούς έγινε από την Ένωση Διδακτικού Προσωπικού ΤΕΙ, της οποίας ο πρόεδρος είναι στέλεχος του ΠΑΣΟΚ.

ΜΙΑ ΤΑΠΕΙΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Διονύσιος Σουρλής, εξ Αργινίου. Έχει μελετήσει τον Σουίφτ και λέει πικρές αλήθειες για το Μακεδονικό. Ποιος τον ακούει, όμως;

Κύριε Διευθυντά,

Είναι γνωστό και στην Ελλάδα το αγρίως σατιρικό κείμενο που εξέδωσε το 1729 ο πολύς Ιωνάθαν Σουίφτ ο πλήρης τίτλος του οποίου ήταν *Μία ταπεινή πρόταση για να μην γίνονται τα παιδιά των φτωχών βάρος στους γονείς τους ή τη χώρα* (*A Modest Proposal For Preventing the Children of Poor People from Being a Burden to their Parents or the Country*). Την εποχή εκείνη η πατρίδα του Σουίφτ, η Ιρλανδία, εμαστιζέτο από τη φτώχεια και πολλά παιδιά πέθαιναν από την πείνα, ενώ οι πλούσιοι γινόντουσαν (ως συνήθως) πλουσιότεροι. Το πρόβλημα αυτό ο Σουίφτ το «λύνει» (σε επίπεδο σάτιρας, εννοείται), προτείνοντας να χρησιμοποιούνται τα παιδιά των φτωχών ως εδέσματα πολυτελείας για πλούσιους, οι οποίοι θα καταστούν με τον τρόπο αυτό φτωχότεροι και οι φτωχοί πλουσιότεροι και πάντως αισθητώς ολιγότεροι.

Σας ζητώ να μου επιτρέψετε, Κύριε Διευθυντά, μιμούμενος, τηρουμένων των αναλογιών, τον μεγάλο Ιρλανδό συγγραφέα και ιερωμένο, να υποβάλω και εγώ τη δική μου «ταπεινή πρόταση» για το «Μακεδονικό» ή αν προτιμάτε, το «Σκοπιανό», ή

όπως αλλιώς θέλετε να το ονομάσουμε.

Ακριβώς, λοιπόν, από αυτήν τη σωστή αρχή του «όπως θέλετε» ξεκινώ. Το πρώτο σκέλος της πρότασής μου, όπως και το δεύτερο που ακολουθεί, είναι εξαιρετικά απλό. Να προταθεί όσον αφορά τις ονομασίες ανεξαρτήτων κρατών να ισχύσει διεθνώς η αρχή της απόλυτης ελευθερίας προσδιορισμού του ονόματος οποιονδήποτε κράτους είτε από το ίδιο το κράτος είτε από τους άλλους.

Αυτό σημαίνει ότι, φερ' ειπείν, το Νεπάλ μπορεί να αλλάξει το όνομά του, αν το επιθυμεί, σε οτιδήποτε. Θα μπορεί κάλλιστα να ονομαστεί Ματσαβουντού ή Πίλσεν ή Βλαχοκερασιά. Αν για οποιονδήποτε λόγο, μια άλλη χώρα, είτε λόγω συμφερόντων είτε για λόγους ηθικής ή άλλης τάξεως, ή και απλής βαρεμάρας στην εκμάθηση νέων όρων και ονομασιών, δεν θέλει να υιοθετήσει αυτήν τη νέα ονομασία, μπορεί να εμμένει στην παλιά ονομασία. Ή μπορεί να εφεύρει καινούργια ονομασία, π.χ. *Γαυγάμηλα* ή *Ενδιβούργο* –όπως οι πλείστοι των συμπατριωτών μας αποκαλούν το Εδιμβούργο, πρωτεύουσα της Σκωτίας– ή οτιδήποτε άλλο.

Αντιλαμβάνεσθε, Κύριε Διευθυντά, ότι υποθετικά παραδείγματα που παραθέτω έχουν ένα συνειδητά σουρρεαλιστικά χαρακτηρισμό, όχι με σκοπό να διακωμωδήσω την πρότασή μου ή τις αρχές επί της οποίας εδράζεται αλλά για να δείξω το εύρος της ελευθερίας που επιτρέπει στην εξεύρεση και στον καθορισμό ονομασιών. Ακριβώς όπως ένας μηχανικός αυτοκινήτων δείχνει δοκιμαστικώς πολλές από τις δυνατότητες ενός νέου μοντέλου σε πίστα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο επίδοξος πελάτης θα έχει ανάγκη να τις χρησιμοποιήσει.

ΑΣ επανέλθουμε, όμως, στο προκείμενο. Αν ισχύσει, επομένως, αυτός ο γενικός κανόνας, που επιτρέπει στο κάθε κράτος να ονομάζει τον εαυτό του ή οποιονδήποτε άλλον όπως θέλει, παύει να υπάρχει λόγος για οποιαδήποτε προστριβή. Προς τι λοιπόν το μίσος και ο αλληλοσπαραγμός;

Μη φαντασθείτε, Κύριε Διευθυντά, ότι δεν μαντεύω την αντίρρηση που θα προβληθεί στην πρότασή μου, εφόσον, με βάση τα όσα υποστήριξα μέχρι εδώ, είναι

ερό ότι η τυχόν υιοθέτησή της θα προέξει τρομερή σύγχυση. Για να μείνουμε υποθετικό παράδειγμα του Νεπάλ, η περίπτωση που αλλάξει το όνομά του βλαχοκερασιά ή σε Πίλσεν, θα συγχέουμε τη γραφική αρκαδική κωμόπολη ή την κεντροευρωπαϊκή πόλη ή ακόμα και τον τύπο μπίρας που, ως εικός, συνδέουμε το όνομα της τελευταίας.

Μως η «ταπεινή πρόταση» του υπογράφου έχει προβλέψει και αυτήν τη θεμιτή ίρρηση. Και η αντιμετώπισή της περιέχεται στο δεύτερο σκέλος της «ταπεινής πρότασης», ήτοι: δίπλα στο οποιοδήποτε μα (παλιό ή νέο) που θα χρησιμοποιείται ακριβώς για να αποφεύγεται η σύγχυση αναφέρεται εντός παρενθέσεως ένας κωδικός Κωδικός Αριθμός (ΚΚΑ) ο οποίος θα είναι πάγιος. Τα ονόματα των κρατών θα μπορούν να ποικίλλουν ανάλογα με τα γούστα, τις εποχές κ.λπ., όμως ο ΚΚΑ ήλεντος σαν το πολικό το αστέρι θα εί- ακοίμητος φρουρός της τάξης και θα φυλάσσει τη διεθνή κοινότητα από τη σύγχυση και την ασυνεννοησία.

πομένει το πρόβλημα του καθορισμού κατά τόπους ΚΚΑ. Αυτό, όμως, δεν είναι πρόβλημα. Οι ΚΚΑ ήδη υπάρχουν αντιστοιχούν στους διεθνείς κωδικούς θμούς για τα υπεραστικά τηλέφωνα: Γαλλία 30, Γαλλία 33, Κύπρος 35, Γερμανία 49, Βαυαρία 499, Σκόπια 389.

αρκεί μια απλή ανάγνωση των παραδειγμάτων για να διαπιστώσει κανείς ότι η τυχόν υιοθέτηση της «ταπεινής πρότασης» οποια υποβάλλω θα έχει και ένα μοναδικό ευεργετικό αποτέλεσμα όσον αφορά εθνικά μας συμφέροντα. Είναι εύκολο να αναγάγει κανείς τον κανόνα ότι όλα τα κράτη έχουν διψήφιο κωδικό, τριψήφιο έχουν μόνο τα κρατίδια! αποστομώνονται όσοι «μημουάπτουν» έχουν αντιρρήσεις για τη χρήση του «κρατίδιο» για τους βόρειους γείτονες με ΚΚΑ 389! Ας πρόσεχαν. Εμείς όμως που δεν έχουν διψήφιο κωδικό; Προσέχουμε, μάλιστα, να δείξουμε, άφοβα ελληνικά όλως διόλου, τη γενναιοψυχία μας, δηλώνοντας αμέσως ότι αν τυχόν κτήσουν διψήφιο, η Ελλάδα θα είναι η μόνη που θα παύσει να τους αποκαλεί «κρατίδιο». (Ειρήσθω εν παρόδω ότι οι διψήφιοι έχουν ήδη μοιραστεί).

Είναι βέβαιος ότι η πρόταση αυτή, τελικά, επικρατήσει ως μόνη λογική και ικανο-

ποιητική για όλους. Μπορεί αυτό να γίνει μετά από πολλά χρόνια, ίσως δέκα, ίσως και περισσότερα. Κάποτε θα γενικευθεί, μετά από πολλές δαιδαλώδεις συζητήσεις, εκθέσεις και αντεκθέσεις, διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις, ανακλήσεις προτάσεων και υποβολές αντιπροτάσεων, μετά από επαναλαμβανόμενες δοκιμαστικές περιόδους, νέες ανακλήσεις και τροποποιήσεις και στη συνέχεια νέες διαπραγματεύσεις, μέχρι τελικής υιοθέτησης και γενίκευσης του κανόνα, εφόσον ουκ έστιν άλλως γενέσθαι.

Θα κληθεί, όμως, στο απώτερο μέλλον ο ιστορικός να εξηγήσει τους μηχανισμούς «φυσικής επιλογής» που επέβαλαν τελικώς την συμφερότερη λύση και όχι να καταγράψει ποιος τη σκέφθηκε πρώτος. Αν, όμως, θελήσει να διευρενήσει το θέμα, τούτη η επιστολή, Κύριε Διευθυντά, ας είναι τεκμήριο ότι η ιδέα αυτή γεννήθηκε στο μυαλό ενός απλού αλλά πρακτικού ανθρώπου, που σκέφθηκε να εξυπηρετήσει την πατρίδα του χωρίς ρητορείες και τυμπανοκρουσίες και συγχρόνως να δώσει λύση σε ένα γενικότερο και ιδιαίτερα ακανθώδες πρόβλημα που απασχολεί την πολιτισμένη ανθρωπότητα.

Αυτή είναι η «ταπεινή πρόταση» που υποβάλλω ευπειθώς, Κύριε Διευθυντά, και παρακαλώ να με πιστεύετε

Πρόθυμον δούλον σας
Διονύσιον Σουρλήν
Αγρίνιον

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΔΙΑΜΑΧΗ

Απ' αφορμή τη διαμάχη μεταξύ των καθηγητών κ. Κονομή και Ξανθάκη-Καραμάνου, που φιλοξενήθηκε στο Αντί (τχ. 562 και 569, αντιστοίχως), η επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Γράφω αυτές τις γραμμές απαυδισμένος από το ύφος και την πρακτική που επέλεξαν οι καθηγητές Κονομή και Ξανθάκη-Καραμάνου στα δημοσιευμένα στο περιοδικό κείμενά τους (14.10.1994 και 20.1.1995 αντίστοιχα). Σε μια εποχή όπου η σήψη στην Ελλάδα και τον κόσμο έχει προχωρήσει πολύ βαθιά, σε μια κοινωνία που τρυντάζεται από τα λόγια και τα καμώματα όσων (ικανών και ανίκανων) στέκονται μπρος σε μια κάμερα (ή... φροντίζουν για τη λειτουργία της...), σε μια Ελλάδα των «δήθεν» και των «ψευδο-» όπου ο

νέος μάταια προσπαθεί να οραματιστεί ένα μέλλον καλύτερο απ' το υπερσυντηρητικό παρελθόν και το χυδαίο παρόν, η μόνη ελπίδα που απέμεινε είναι η παιδεία και ειδικότερα η ανανέωση της σχέσης μας με τον πάντα επίκαιρο κόσμο εκείνων που μέχρι σήμερα σώζουν την τιμή του ονόματος «Ελλάς» και των παραγώγων του σε όλον τον πλανήτη. Και ιδού δύο καθηγητές Κλασικής Φιλολογίας, απ' τους έμπειρους του χώρου, δύο δάσκαλοι δασκάλων, δύο απ' αυτούς που στ' αλήθεια κινούν ή μπορούν να κινήσουν τα νήματα, αλληλοϋβρίζονται δημοσίως σ' ένα διάλογο κατ' επίφαση επιστημονικό, που χρησιμοποιεί τον τύπο (και όχι την ουσία) για να εξυπηρετήσει αβυσσαλέα μίση ή/και λοιπά πάθη, που ο απλός πολίτης θα χαρακτήριζε με δίκαιη αηδία «κατινίστικο». Ας μου επιτραπεί μια σύντομη παρέμβαση τόσο στην ουσία, όπου βλέπουμε τον πόλεμο της κλίμακας πανίσχυρο ακόμα και σε κύκλους που αξιωματικά θα έπρεπε να μένουν μακριά του (και που διαιωνίζοντάς τον με ανείπωτες μεθόδους φέρνουν στο φως τη δική τους μικρότητα και μόνο), όσο και στον Τύπο: Δεν γνωρίζω από κοντά το έργο του καθηγητή Κονομή και ένας πολύ γενικός απόηχος καταξίωσης που έχει φτάσει στ' αυτιά μου δεν είναι αρκετός για να τον απαλλάξει απ' όσα του καταλογίζει η αντίδικός του. Ως απόφοιτος όμως του Πανεπιστημίου Αθηνών και φοιτητής της καθηγήτριας Ξανθάκη οφείλω να ενημερώσω τους άσχετους προς τα δρώμενα στη Φιλοσοφική αναγνώστες ότι από επιστημονική άποψη η κυρία αυτή δικαιούται να επικαλείται το κύρος της. Φοβούμαι όμως ότι πρόκειται για το κύρος που έχει ένας μονόφθαλμος μεταξύ τυφλών. (...)

Κλείνοντας θα ήθελα να προτείνω στους φίλους συναναγνώστες να είμαστε στο μέλλον πολύ προσεκτικοί όταν κρίνουμε φαινόμενα όπως τα ιδιαίτερα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, οι καταλήψεις και οι καταστροφές «χωρίς αιτία» (αμ δε...), η ανυποληψία της χώρας στη διεθνή κοινή γνώμη. Και στους νεότερους συναδέλφους μου να προειδοποιήσω: Οι «Κατινες» δεν φορούν μόνο μαντήλες αλλά και τήβεννο.

Με τιμή
Χρήστος Σταυρόπουλος,
Φιλολόγος
Αμπελόκηποι

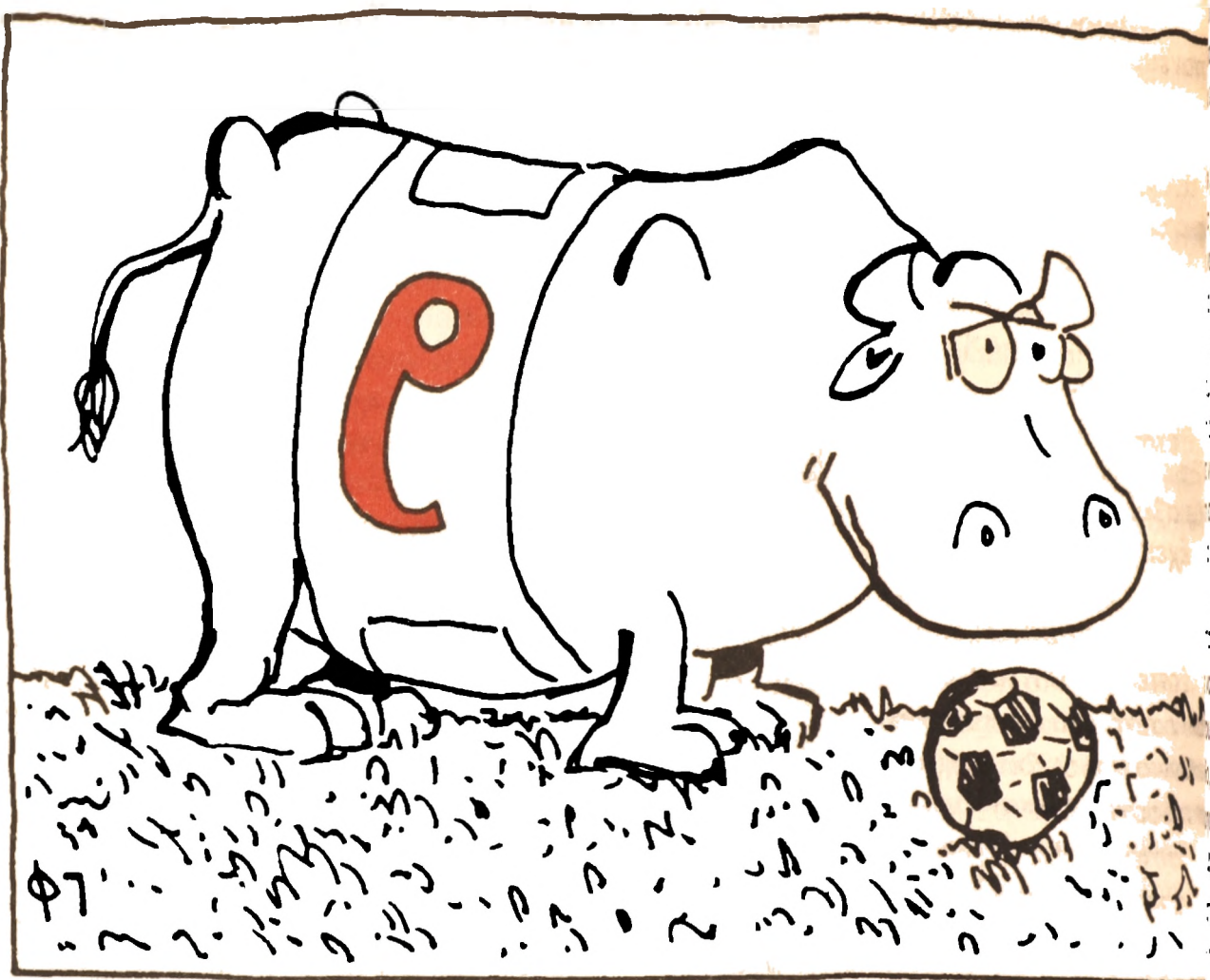
Δ ΑΘΛΗΤΙΚ ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

• Από την **Πατουλίδου** (ή και τη νεαρή **Ξανθού**) περιμέναμε διάκριση (και μετάλλιο) στο παγκόσμιο πρωτάθλημα κλειστού στίβου της Βαρκελώνης, όμως από τον λαμπρό άλτη του ύψους **Λάμπρο Παπακώστα** μάς προέκυψε, και μάλιστα με νέα πανελλήνια επίδοση. Ο καλός αθλητής, στην πιο κρίσιμη στιγμή της καριέρας του, κατάφερε να συναγωνιστεί τα «θηρία» του αθλήματος, υποκύψας ελάχιστα στον διάσημο Κουβανό **Σοτομαγιόρ**. Το ασημένιο μετάλλιο ήταν ό,τι πολυτιμότερο μπορούσε να περιμένει ο ελληνικός κλασικός αθλητισμός και μάλιστα στην αρχή της περιόδου.

• Η Πατουλίδου και η Ξανθού απέτυχαν να «πλασαριστούν» σε καλή θέση, προφανώς από έλλειψη πείρας, αφού οι επιδόσεις οι οποίες σημειώθηκαν κρίνονται στα μέτρα των δύο Ελληνίδων. Δεν πειράζει, το 1997. Άλλωστε, οι αγώνες θα πραγματοποιηθούν στην Ελλάδα. Μάλιστα, ο γραμματέας της ΙΑΑΦ ιταλός «κόμης» **Πρίμο Νεμπιόλο** περίμενε με αγωνία στη Βαρκελώνη τον ημέτερο «αρχηγό» των σπορ **Γιώργο Λιάνη**, αλλά δεν κατάφερε να τον συναντήσει, διότι απλώς ο κ. Λιάνης είχε μείνει στην Πανεπιστημίου 25. Λέγεται ότι φοβάται τις πτήσεις με αεροπλάνο. Αν όχι, προφανώς έμεινε στην Αθήνα θέλοντας να φυλάξει τον περίφημο πίνακα του Τσαρούχη... Τόσα προβλήματα αντιμετωπίσαμε πρόσφατα...

• Ο Παναθηναϊκός διατήρησε το αήττητο στο πρωτάθλημα και ο **Ρότσα**, χωρίς να διαθέτει «δίπλωμα» προπονητού Α' κατηγορίας, μπόρεσε να «σπάσει» το (άτυπο) ρεκόρ που διτηρείτο από την περίοδο θητείας του **Γιάτσεκ Γκμοχ**. Ο τελευταίος, άνεργος, ασχολείται με την ταξινόμηση του αρχείου του, ενώ προγραμματίζει ταξίδι στη Βαρσοβία προκειμένου να δει τους γονείς του...

• Ταξίδι ίσως «ετοιμάζεται» για έναν ακόμη παλαιό (και σούπερ επιτυχημένο)

προπονητή του Παναθηναϊκού. Τον **Βασίλη Δανιήλ**, για τον οποίο οι «προφητείες» στον θεσσαλικό κάμπο είναι εντελώς δυσάρεστες. Η Λάρισα του κυρίου Δανιήλ ταπεινώθηκε τρεις φορές σε δύο βδομάδες από την μάλλον άσημη (αλλά μαχητική) ομάδα της Έδεσσας, και πλέον τα νερά του Πηνειού έχουν «φουσκώσει» περίεργα για τον άλλοτε «πράσινο» τεχνικό.

• Αυτά αναφέρονται μόνο και μόνο προκειμένου ο σημερινός προπονητής του Παναθηναϊκού να συνειδητοποιήσει πόσο δυσχερής ενδέχεται να γίνει η θέση του ακόμη και μετά την κατάκτηση του «νταμπλ». Όσο για το περίφημο αήττητο του Παναθηναϊκού, μόλις την περασμένη Κυριακή απειλήθηκε από την ουραγό ομάδα της Καβάλας στο Ολυμπιακό Στάδιο. Και, βεβαίως, απειλείται, όσο ποτέ άλλοτε, μεθαύριο στο γήπεδο της Τούμπας με αντίπαλο τον ΠΑΟΚ.

• Επιτυχής χαρακτηρίζεται η πορεία της ομάδας βόλει του Ολυμπιακού στην Ευρώ-

πη, με την κατάκτηση της τρίτης θέσης στο Κύπελλο Πρωταθλητριών. Αν το σύστημα στο φάιναλ φορ δεν εμπόδιζε να συναντηθούν μεταξύ τους δύο ιταλικές ομάδες, η ομάδα του Πειραιά θα είχε καλύτερη τύχη. Καλά τα πήγε και η ομάδα της Ορεστιάδας για το ίδιο άθλημα, αλλά σε διαφορετική ευρωπαϊκή διοργάνωση αυτή του Κυπέλλου Συνομοσπονδίας. Η ακριτική δύναμη πήρε τη δεύτερη θέση, δείχνοντας πόσο καλή δουλειά γίνεται στη Θράκη.

• Ο Σκάι, όπως αναμενόταν, εγκατέλειψε (λόγω οικονομικού προβλήματος) τις ποδοσφαιρικές μεταδόσεις, αφήνοντας το «έδαφος» εντελώς ελεύθερο στις ορέξεις του καναλιού συνδρομητών FilmNet. Αυτή η πολυεθνική δύναμη αποτελεί την τελευταία ευκαιρία εσόδων για την πολύπαθη ΕΠΑΕ, στο ταμείο της οποίας ανακοινώθηκε ότι θα παρεισφρήσουν ελεγκτές του υπουργείου των Οικονομικών. Χα! Πρόβλεψη: η ΕΠΑΕ δεν διαθέτει... Τριβέλλα προκειμένου να «γλιτώσει».

Γιώργος Αρκουλής

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Σπουδαίο ρεκόρ σε νευρωπαϊκούς αγώνες στίβου έκανε ο άλτης Παπακώστας. Όταν, όμως, τον ρώτησαν πού ερώνει το βραβείο, δεν σπευσε να επαναλάβει τη... γαλαντομία της τουλίδου. Δεν είπε «ρε γαμώτο», δεν το αφιέρωσε στην Ελλάδα. Προτίμησε να δώσει στο βραβείο τη σημασία που έχει: το αφιέρωσε στον εαυτό του!

Ο Παπακώστας δεν έσπευσε να προσθέσει στον εαυτό του σε κάποιον θνικό μύθο, δεν θέλησε προσχωρήσει σε καμία υστερία. Αρκετά με τα επιτεύγματα στο χώρο του αθλητισμού, της τέχνης, της επιστήμης που γίνονται για να συσσωρευτούν σε τρέχουσες ιδεολογίες λών οπαδών. Πίσω από θολογίες, όμως, είναι η αληρή πραγματικότητα.

Μέσα στην πραγματικότητα αυτή έχουν νόημα οι όποιες τιδώσεις. Κι όταν αυτές αποφορτίζονται από νοήματα που τους γίνονται υστερόβουλα εκ των υστέρων τότε αποκτούν το νόημα που τους ανήκει. Αυτό το χαμένο νόημα, που έχει χαθεί ακόμη και στους χώρους που επεξεργάζονται τα νοήματα, έσπευσε να αναποδώσει καθαρό ο αθλητής Παπακώστας.

48

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ:
«ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ»

ΞΑΝΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ...

Έρθε στην Ελλάδα και ο Τύπος ανήγαγε σε κορυφαίο γεγονός την παρουσία του. Μίλησε εναντίον της τηλεόρασης και... στην τηλεόραση. Έκανε διάλεξη για την ανάγνωση του κειμένου αλλά, στην ουσία, διάβασε κείμενο παλιότερης διάλεξης. Αριστερός αλλά και μέντωρ των ΜΜΕ. Σας θυμίζει τον Μπόμπο του γνωστού κόμικς του Στάινο;

50

ΧΟΡΧΕ
ΣΕΜΠΡΟΥΝ

Από την πιο τρυφερή ηλικία, ο Χόρχε Σεμπρούν ήθελε να γίνει συγγραφέας. Από μια ηλικία και μετά, οι πειρασμοί της ύπαρξης κι οι νομοτέλειες τον απέτρεπαν. Η γραφή και η ζωή στάθηκαν αξεδιάλυτοι στόχοι του. Για τον συγγραφέα γράφει ο Βίκτωρ Ιβάνοβιτς.

60

ΘΕΟΦΙΛΟΣ
ΒΕΪΚΟΣ

Παράξενα πεφιλημένος από τον θεό και τους ανθρώπους, ο Θεόφιλος Βέικος, λίγο πριν φύγει από τούτη τη ζωή, σκάρωσε το τελευταίο του γραπτό: «Ο θάνατος ουδέν καθ' ημάς»...

Ξαναγράφοντας το Όνομα*

Του ανταποκριτού μας στην Κηφισσιά,
Ρωμύλου Καλαμπάκα

Ηταν όλοι τους εκεί, και ήταν όλοι τους υπέροχοι: ο Νίκος Κεσσανλής και η Χρυσ(σ;)α Ρωμανού, ο Καρράς, ο Κακογιάννης, ο Διονύσης Φωτόπουλος και η Ελένη Κούρκουλα, το ζεύγος Γεωργίου Μπαμπινιώτου, ο Γιώργης Γιατρωμανωλάκης, ο Νίκος Δήμου, η κ. Νόνικα Γαληνέα (αριστείον κομψότητος) και ο κ. Αλεξανδράκης (αλλ' όχι μαζί), η κ. Λαμπράκη-Πλάκα, το ζεύγος Σαμαράκη, η κ. Γουλανδρή, το ζεύγος Λαλαούνη, ο Νάσος Βαγενάς, η Ζυράννα Ζατέλη, ο Χειμωνάς και η Αναγνωστάκη (καθυστερημένοι), ο Ευαγγελάτος και η Τασοπούλου, η Κανέλλη, ο Έμπερτ, ο Κούνδουρος, και τέλος, σέρνοντας την πομπή του ομιλητή, η οικοδέσποινα της βραδιάς Μαριάννα Λάτση, ο κ. Κούρκουλος και ο Ζυλ Ντασσέν, κατά σειράν εισόδου στο οπτικό πεδίο του ανταποκριτού μας, ο οποίος (ανώνυμος μεταξύ πλήθους κατά το μάλλον ή ήττον επωνύμων, κατελάμβανε την θέση προσκεκλημένου που αδυνατούσε να παραστεί, και πλέον, έχοντας προηγουμένως ασμένως γευθεί και μέχρις κορεσμού καταναλώσει τα εδέσματα που πλουσιοπάροχα προσέφερε η οικοδέσποινα μετά την ομιλία, αλλά παρατηρώντας ωστόσο, διακινδυνεύοντας έστω την κατηγορία του αχαρίστου, ότι η παρουσία του οίνου Lac des Roches καθώς και μεριδιών pizza, αποτελεί παραφονία εν μέσω προσφορών των εξεχώριζαν αι γαρίδες rochèes και τα ωραιότατα σοκολατούχα γλυκίσματα (καλέσατέ με

Ο Ουμπέρτο Έκο.

σοκολακολικόν!)), μας μετέδωσε τα εξής:

Η ΑΙΘΟΥΣΑ του Μεγάρου «Παλλάς Αθηνά», την ψυχράν αυτήν εσπέραν της 14ης Μαρτίου του έτους 1995, ήτο ζεστή, πολυτελής, καλοφωτισμένη, και πλήρης. Το πρώτον μέρος της βραδιάς ηναλώθη ομού υπό της κας Λάτση (με την ιδιότητα της οικοδεσποίνης), του κ. Σηφουνάκη (με την ιδιότητα του τέως φοιτητού του ομιλητού καθώς και αυτήν του Υφυπουργού Πολιτισμού), αληθινώς και συγκριτικώς υπερτερούντος, μεταξύ των τριών εισηγητών, σε γνησιότητα, σαφήνεια και θερμή, και του κ. Πελεγρίνη (με το –ανεπαρκές– άλλοθι του καθηγητού Φιλοσοφίας εις το Αθήνησι Καποδιστριακόν Παν/μιο), ο οποίος ανεφέρθη κατ' επανάληψιν εις το Ελεατικό και Καρτεσιανό «προπατορικό αμάρτημα της Φιλοσοφίας» (ήγουν τον διχασμόν υποκειμένου και αντικειμένου), το οσονούπω οδηγούν Αυτήν εις τον θάνατόν Της, διαπράττοντας ούτως κατ' εξακολούθησιν ο ίδιος το θανάσιμον αμάρτημα της μακρηγορίας.

Επί τέλους ηγέρθη αυτός ούτος ο Καθηγητής Έκο, πιστή απεικόνισις του ήρωος του κομικογράφου Sergio Staino, ο οποίος, μετά από κάποια (δημοσιευμένα) χαριτολογήματα, επεσήμανε πως, μετά την συγγραφήν τού βιβλίου του *Το Ανοικτόν*

Έργον, ετονίσθη υπέρ το δέον ο προσδιορισμός «Ανοικτόν» (προς ποικίλους ερμηνείας) εις βάρος του προσδιοριζομένου «Έργου». «Αν και, όταν ερωτούμε το κείμενον», είπε, «ο συγγραφεύς δεν κατέχεται απαντήσεις, τα δικαιώματα των ερμηνευτών έχουν μάλλον υπερεκτιμηθεί τελειταίως. Οι ερμηνείες ενός κειμένου ημπορούν να είναι πολλές, δεν ημπορούν όμως να είναι και αυθαίρετες, δεδομένου ότι ίδια η γραφή, συντάσσοντας συγκεκριμένες και πεπερασμένες γλωσσικές σειρές, περιορίζει αυτομάτως το πεδίο της ερμηνείας. Εξ άλλου, το ότι η ερμηνεία δεν έχει τέλος, δεν σημαίνει ότι έχει πάντα και αίσιο τέλος!». Κατόπιν, εισήγαγε τις έννοιες το «προτύπου αναγνώστη» και της «οικονομικής ερμηνείας», δηλαδή της βελτίστου ερμηνείας την οποίαν ούτος παρέχει, λέγοντας αφ' ενός πως το κείμενο είναι ένα μηχανισμός παραγωγής του «προτύπου αναγνώστη», και αφ' ετέρου πως η ανάγνωση είναι μια δυσχερής συνδιαλλαγή μεταξύ της επάρκειας του αναγνώστη και της επάρκειας που απαιτεί το ίδιο το κείμενο από έναν «οικονομικό αναγνώστη». Μην θίγοντας, τουλάχιστον εις ικανοποίησιν του συγκεκριμένου ανταποκριτού, το ζήτημα: ποιος νομοθετεί σχετικά με το «πρότυπο αναγνώστη», και με ποιο δικαίωμα, ο διακεκριμένος Ιταλός επισκέπτης συνέχισε την ομιλίαν του, η οποία εμφανώς εμπάταρε προς το ανεκδοτολογικόν μέρος εις βάρος της στερεότητας της δομής και της θεωρητικής συνεπείας. Ωστόσο, θα αποπειραθούμε να μεταφέρουμε, δια τους σεβαστούς αναγνώστας της εγκρίτου δεκαπενθημέρου επιθεωρήσεως Αντί, τον ζωμόν των λόγων του. Τον οποίον ζωμόν, ο Έτερος αλλοδαπός, λίαν προσφάτως επισκεφθείς την χώρα μας, καθώς και οι συνοδεύοντες αυτόν Ευαγγελισταί, και οι

* ή «Ξαναδιαβάζοντας την ίδια ομιλία»... – όπως επεσήμανε ο Βασίλης Καλαμαράς στην *Ελευθεροτυπία* της Πέμπτης 16 Μαρτίου 1995.

ολουθούντες Απόστολοι και Μαθηταί, οψιαζόμαστε πως θα έπτυαν καταής τ' αποστροφής, ως προϊόν παρελθόντος ι παραπλανητικού πνευματικού συρμού. είναι.

ε αντιδιαστολή προς τον «πρότυπο αναγνώστη» βρίσκεται ο «εμπειρικός αναγνώστης», ο οποίος χρησιμοποιεί το κείμενο όχημα των δικών του αισθημάτων και θών: δεν το ερμηνεύει, αλλ' απλώς ανατεί σ' αυτό ανακλάσεις της προσωπικής μνήμης. Ωστόσο, ο μη «εμπειρικός» καθίσταται αυτομάτως και «πρότυπος», όπως αποδεικνύει το παράδειγμα αναγνώστη που επιμόνως διερωτάτο συνέβη και ο Κασωμπόν (πρωταγωνιστής του *Εκκρεμούς του Φουκώ*) δεν αντεφθη την πυρκαϊά που έλαβε χώρα την χτα της 23ης προς 24η Ιουνίου 1984, και λιστα σε σημείο από το οποίο διήλθε κατον νυκτερινόν του εκείνον περίπατον δρόμους του Παρισιού. Αν και όχι «εμπειρικός», και αυτός ο αναγνώστης δεν ρμήνευε».

λμως και η αντιπαραβολή των προθέσεων του συγγραφέα με την ερμηνεία του ιτικού δεν συνιστά κριτική διαδικασία, λ' απλώς ένα θεωρητικό πείραμα. Λό-υ χάριν, όταν ο Έκο προσέθετε στα τυγραφικά δοκίμια τού *Ονόματος του Ρό-υ*, για να ισορροπήσει δραματικά η σκη-έναν σύντομο διάλογο όπου ο Γουίλ-μι του Μπάσκερβιλλ εκφράζει την απέ-ειά του προς την βιασύνη, δεν είχε υπο-γίσει το ηθικό νόημα που θα προέκυπτε ό την γειτονία αυτής της φράσης με την ούπάρχουσα αγόρευση του Ιεροεξετα-ή, που έπεται στο κείμενο, σχετικά με Θεία Δικαιοσύνη, η οποία έχει όλη την ωνιότητα στη διάθεσή της για να σταθμί-τα πράγματα, και δεν κινδυνεύει από ανθρωπινή βιασύνη. Ορίζοντας, κατό-ι, αρνητικά την «οικονομική ερμηνεία», τε πως η «μη οικονομική ερμηνεία» «δεν οστηρίζεται επαρκώς από τις αποδεί-ς του κειμένου, δεν οδηγεί πουθενά, πρέ-να προσθέσεις και άλλα κεφάλαια για την επικυρώσεις: είναι, εν τέλει, μια ελά-τα ικανοποιητική ερμηνεία.»

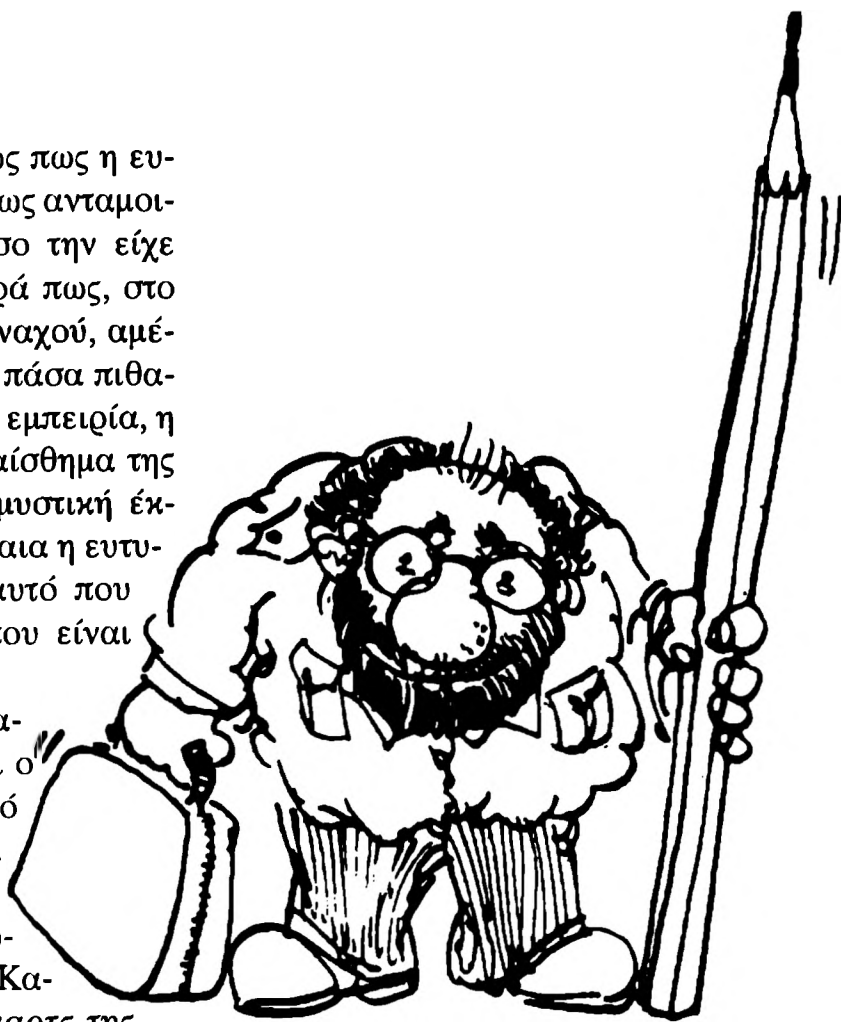
Μεταξύ των προθέσεων του αναγνώστη αυτών του συγγραφέα, υπάρχουν πά-οι διαφανείς προθέσεις του κειμένου» νέχισε. Έτσι, όταν κάποτε ερωτήθηκε όντως πιστεύει, σύμφωνα με το *Όνομα Ρόδου*, ότι «η ευτυχία βρίσκεται στο να ις ό,τι έχεις», αρχικώς αρνήθηκε ότι πο-είχε γράψει παρόμοια φράση, τετριμμέ-τόσο ώστε να είναι ανάξια ακόμα και ο Snooty: ούτε συμφωνούσε μαζί της, τε αυτή ήταν σύμφωνη με τον μεσαιωνι-

κό νου, που θεωρούσε συνήθως πως η ευ-τυχία έρχεται στο εκεί μέλλον, ως ανταμοι-βή της εδώ δυστυχίας. Ωστόσο την είχε όντως γράψει! Με την διαφορά πως, στο στόμα του νεαρού δόκιμου μοναχού, αμέ-σως μετά την πρώτη και, κατά πάσα πιθα-νότητα, τελευταία ερωτική του εμπειρία, η φράση αυτή συνδέεται με το αίσθημα της ηδονής που προσεγγίζει την μυστική έκ-σταση, κατά την οποία και βέβαια η ευτυ-χία βρίσκεται ολόκληρη σε αυτό που κατέχεις: *εκείνη τη στιγμή* (που είναι όλος ο Χρόνος).

Μπροστά στον «πρότυπο ανα-γνώστη», υποχωρεί ακόμα και ο ίδιος ο συγγραφέας, στον βαθμό που έχει δράσει «εμπειρικά». Παρ' όλο που ο Έκο κατέβαλε συνειδητή προσπάθεια να απο-συνδέσει ρητώς τον δικό του Κασωμπόν απ' αυτόν του Μίντλμαρτς της *Τζωρτζ Έλιοτ*, μυθιστορήματος που δεν συγκαταλέγεται στα προσφιλή του, παρέ-βλεψε το γεγονός πως ο Βρετανός συνώνυ-μός του, ασχολούνταν με την ερμηνευτική των αρχαίων μυθολογιών, προσφέροντας έτσι μια καθ' όλα θεμιτή απήχηση στον δι-κό του ήρωα... Παρομοίως, η μετονομασία, την τελευταία στιγμή, του Στέφανο Μπέλ-μπο σε Γιάκοπο Μπέλμπο, για να μην είναι πολύ βαριά η σκιά του Παβέζε (που γεννή-θηκε στο Σάντο Στέφανο Μπέλμπο), δεν μπορεί να απαλείψει την σκιά αυτή – πράγμα που και ο ίδιος ο συγγραφέας ομο-λογεί πως δεν θα επιθυμούσε κατά βά-θος...

«Εκεί που ο "εμπειρικός συγγραφέας" μπορεί να φανεί χρήσιμος, είναι στην μαρ-τυρία του για τον μηχανισμό της δημιουρ-γίας, που, παρ' όλα αυτά, συνηθέστερα προσφέρεται ως πεδίο για τον ψυχαναλυτή, αν όχι τον ψυχίατρο – όπως ακριβώς συμ-βαίνει και για τις ερμηνείες των κριτικών!» Και ο επιφανής φιλόσοφος, σημειολόγος, δοκιμογράφος, αρθρογράφος, κριτικός και συγγραφέας, έκλεισε την διάλεξή του με μια εντυπωσιακή προσωπική αφήγηση:

«Πριν το Όνομα του Ρόδου σπανίως αγό-ραζα παλαιά βιβλία, και αυτά μόνο εάν ήσαν σχετικώς φθηνά. Μετά απ' αυτό το μυθιστόρημα όμως, που, ως γνωστόν, έχει ως πυρήνα του την εικόνα ενός μοναχού που ανακαλύπτει το χαμένο δεύτερο βιβλίο της Ποιητικής του Αριστοτέλη, το εικαζό-μενον Περί Κωμωδίας, σ' ένα χειρόγραφο όπου, καθώς προχωρούσαν τα φύλλα, ήσαν όλο και πιο μαυρισμένα, τα πάνω περιθώ-ρια φθαρμένα, και οι άκρες σαν κολλημέ-νες μεταξύ τους, έγινα μανιώδης συλλέκτης παλαιών βιβλίων. Έμαθα μάλιστα να κατα-

Ο Μπόμπο των κόμικς, υπό Σέρτζο Στάινο. Αριστερός χωρίς κόμμα, διανοούμενος – όπως ο Έκο-, αναγκασμένος να ψωμίζεται στο σύστημα!..

γράφω, λεπτομερώς και με την κατάλληλη ορολογία, την φυσική κατάσταση των βι-βλίων αυτών, σε ειδικό αρχείο. Λίγα χρόνια μετά την δημοσίευση του έργου μου εκεί-νου, ανακάλυψα, στα πάνω ράφια της βι-βλιοθήκης μου, την Ποιητική του Αριστοτέ-λη, σε έκδοση του 16ου αιώνα, σχολιασμένη από τον Ρικομπόνι. Αγνοούσα εντελώς ότι κατείχα αυτό το βιβλίο. Η σημειωμένη με μολύβι τιμή του μαρτυρούσε πως πρέπει να το είχα αγοράσει τουλάχιστον είκοσι χρό-νια πρωύτερα, και, αφού συμβουλευτήκα τους σχετικούς καταλόγους, έμαθα πως ήταν μια όχι πολύ σπάνια, ούτε ακριβή, έκ-δοση. Όπως συνηθίζοταν από τους Βυζα-ντινούς χρόνους κι έπειτα, ο Ρικομπόνι, σαν και τόσους άλλους επιμελητές του Αρι-στοτέλη, παρέθετε, στο τέλος του βιβλίου, δική του απόπειρα ανασύνθεσης του χαμέ-νου Δεύτερου Βιβλίου. Βάλθηκα να κατα-γράφω την φυσική κατάσταση του αντιτύ-που μου, για το αρχείο. Και αίφνης, σαν τον ασθενή του Λούρια, Ζακκέττι, βρέθηκα να γράφω εκ νέου τον ίδιο μου τον εαυτό, το ίδιο μου το βιβλίο: καθώς προχωρούσα στο Δεύτερο Βιβλίο, οι σελίδες εμφανίζονταν όλο και πιο μαυρισμένες, και σαν κολλημέ-νες στις γωνίες – μόνο που εδώ ήταν τα κά-τω περιθώρια που ήσαν φθαρμένα... Βλέ-πετε λοιπόν, πως η ζωή των συγγραφέων εί-ναι συχνά πιο ανεξήγητη από την ζωή των κειμένων. Μόνο το κείμενο αποτελεί πάντα μια καθησυχαστική παρουσία στην οποία μπορούμε να βασιστούμε.» –FINE.

Πρόσφατα, το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών -που η παρουσία του πάει καιρός που δεν είναι πια παρουσία «φιλοξενουμένου» αλλά ενεργού πολιτιστικού παράγοντος στην Ελλάδα- προσέφερε στο κοινό της πρωτεύουσας μια συνάντηση με τον Χόρχε Σεμπρούν. Αφορμή στάθηκε η κυκλοφορία στα ελληνικά, από τον Εξάντα, του βιβλίου του *Χαιρετίσματα από τον Φεδερίκο Σάντσεθ* (το οποίο τιμήθηκε στη Φραγκφούρτη με τη διάκριση της τελευταίας Διεθνούς Εκθέσεως του Βιβλίου). Το βιβλίο αυτό, στο οποίο ο συγγραφέας, χωρίς ίχνος επιείκειας, επιχειρεί την επισκόπηση των εμπειριών του ως υπουργού της σοσιαλιστικής κυβερνήσεως του Φελίπε Γκονζάλεθ (όπου μεταξύ 1988-1991 κατείχε το χαρτοφυλάκιο του Πολιτισμού), αλλά και του διόλου λαμπερού απολογισμού της θητείας της Αριστεράς στην εξουσία, φυσικό ήταν να αποτελέσει αφορμή για ζωνηρή συζήτηση. Και εξίσου φυσικό ήταν αυτή η εκδήλωση, με θέμα *L'écriture ou la vie* -από τον τίτλο ενός άλλου έργου του γαλλοϊσπανού λογοτέχνη-, να επεκταθεί στο σύνολο της προσωπικότητάς του, η οποία προσφέρεται όσο καμία άλλη σε μια συζήτηση επί του προκειμένου.

Από την πιο τρυφερή ηλικία, ο Χόρχε Σεμπρούν ονειρευόταν να γίνει συγγραφέας. Κι επίσης από μίαν ηλικία αρκούντως τρυφερή, οι επιταγές και οι πειρασμοί της υπάρξεως τον είχαν επανειλημμένως απομακρύνει από τούτο το στόχο. Η Γραφή και η Ζωή στάθηκαν αλληπάλληλα γι' αυτόν ανταγωνιστικές και συμπληρωματικές για να του αποκαλύψουν εντέλει την ουσιαστική συνέχειά τους σε επίπεδο βάθους.

Γόνος οικογενείας που ανήκε στη φιλελεύθερη πολιτική ελίτ της Ισπανίας (παππούς του ήταν ο δον Αντόνιο Μάουρα, πρωθυπουργός της ισπανικής Δημοκρατίας), στα 16 του βρέθηκε ξαφνικά σε θέση ανώνυμου εξορίστου που είχε χάσει τα πάντα, ακόμη και τη μητρική του γλώσσα, παραγκωνισμένη στο πεδίο της ιδιωτικής και μόνον χρήσεως. Προχώρησε τότε στην «κατάκτηση» μιας νέας πατρίδας στο

ΧΟΡΧΕ ΣΕΜΠΡΟΥΝ: ΕΝΑΣ ΣΥΝΟΜΙΛΗΤΗΣ

χώρο της γαλλικής γλώσσας (εγχείρημα για τη δραματική δυσκολία του οποίου μαρτυρεί λ.χ. ο Cioran). Με πλήρη συνέπεια προς τη γλωσσική και φιλολογική «πολιτογράφησή» του, ο Σεμπρούν πήρε μέρος στη γαλλική αντίσταση, συνελήφθη από την Γκεστάπο και, σε ηλικία 19 ετών, βρέθηκε έγκλειστος στο στρατόπεδο του Μπούχενβαλντ. Η διάβαση εκείνης της κολάσεως χάρισε στον έφηβο την ωριμότητα του άνδρα, αφού μέσα απ' αυτήν εγνώρισε τη δική του Erlebnis, το καθοριστικό βίωμά του ως ατόμου, που όπως μας λέει ο Νίτσε, «επιστρέφει αέναα». Υπό το φως του βιώματος αυτού, όλα τα διλήμματα ταυτότητας που χωρίς άλλο θα τον βασάνισαν -πρώτα εν είδει προλεταριοποιημένου «βουτυρόπαιδου», εκγαλλισθέντος Ισπανού και Γάλλου από επιλογή, και κατόπιν ως στέλεχος του παράνομου κομμουνιστικού μηχανισμού, αντιφρονούντα, «οργανικό διανοούμενο» του Σοσιαλιστικού Κόμματος ή παραιτηθέντα υπουργό- απλουστεύθηκαν διά παντός και ριζικά: Πέραν των τυχαίων αυτών υποστάσεων, υπάρχει η απαντική και αυστηρή ταυτότητα εκείνου που επέστρεψε από τη χώρα του θανάτου... Παράλληλη τροχιά ακολούθησε και ο επαναπροσδιορισμός της ιδιότητάς του ως δημιουργού: εφεξής, η γλωσσική του πατρίδα δεν έμελλε να είναι παρά le

langage, μια ύλη που οι συγκεκ μένες εκφάνσεις της -«κατακ- θείσα» γαλλική ή επανακτηθεί- ισπανική, μυθιστορηματική ή κι- ματογραφική γραφή- θα φάνταζ- πέρα για πέρα επουσιώδεις μπ- στά στην επιτακτική ανάγκη να π- ρει σάρκα και οστά η ίδια και μ- ναδική Erlebnis.

LANGAGE ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΠΟ ΦΥΛΕΤΙΣΜΟΥΣ

Στη συνάντηση με τον Σεμπρό πήγα με ένα ολόκληρο φορτίο α- εκλεκτικές συγγένειες: Εκτός α- το επάγγελμα του «ισπανιστ- που στο παρελθόν μου είχε διευκ- λύνει την πρόσβαση στο λογοτεχ- κό έργο του, ήταν εκεί και η ιδιότ- τά μου, του πρώην κατοίκου μι- περιοχής της Κολάσεως και κ- νυν πολίτη της εξορίας, του περ- φερομένου ανάμεσα στα ιδιώμα- του αναζητώντας το σημείο όπ- θα μπορούσαν να συγχωνευθού- και για μένα, σε ένα langage ελε- θερο από φυλετισμούς... Πήγα μ- το προαίσθημα του διαλόγου κ- με την ελπίδα να τον έχω, η οποί- και εκπληρώθηκε πανηγυρικά.

Εν συνεχεία θα μιλήσω για μερ- κές «ατάκες» που βρήκαν ιδιαίτ- ρα ευνοϊκόν απόηχο μέσα μου, κ- γω των ανατολικοευρωπαϊκών μο- καταβολών.

Θα αρχίσω με μια πτυχή πολύ επ- καιρη στους μετακομμουνιστικοί- καιρούς που ζούμε, δεδομένου ό- το «ισπανικό μοντέλο» (συμπερ-

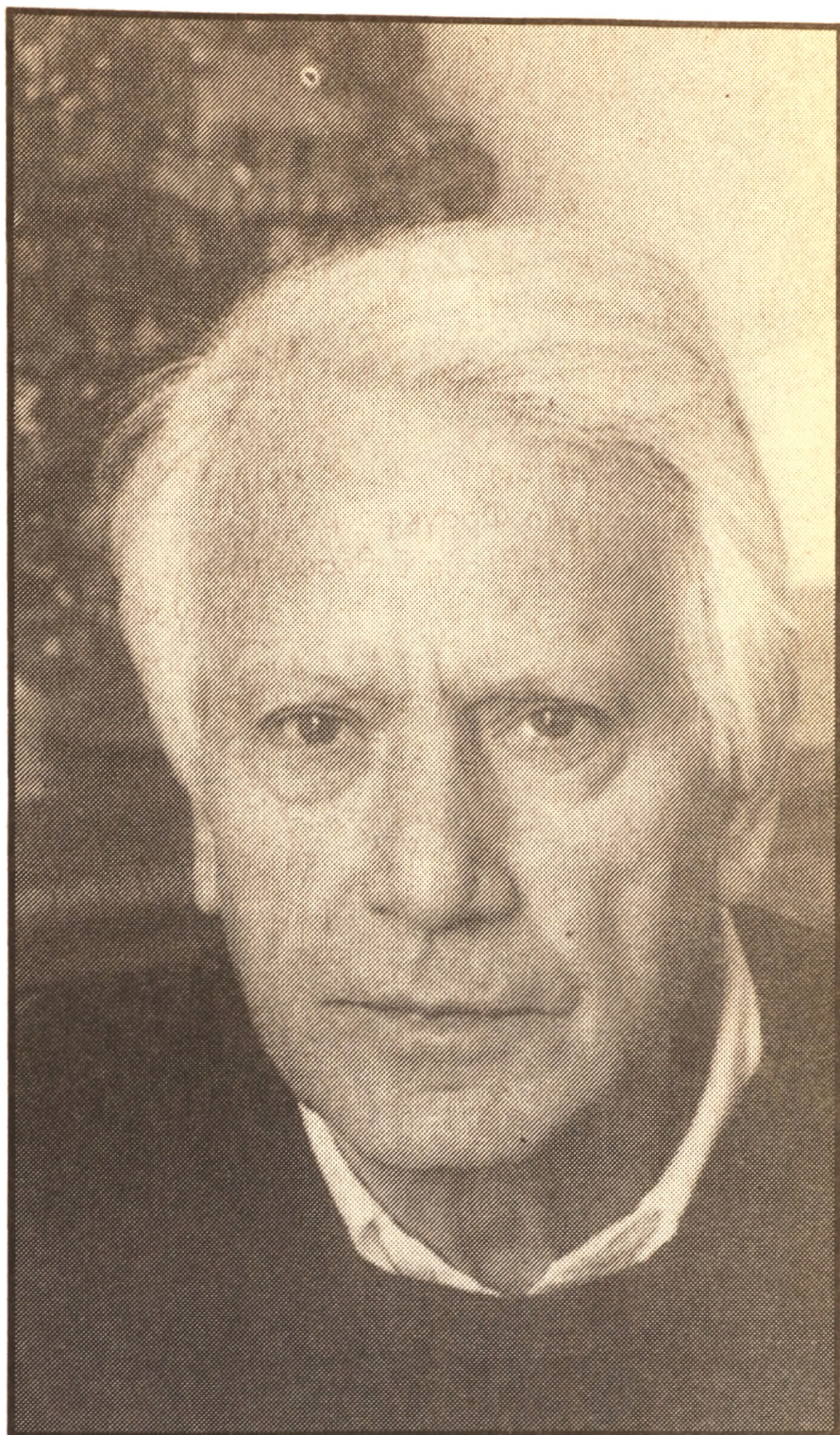
βανομένου του ρόλου που ει-
εται ότι θα μπορούσε να παίξει
οναρχία ως εγγυήτρια των δη-
ρατικών θεσμών) θεωρείται
ιμο και επιθυμητό από ορισμέ-
ς πολιτικούς κύκλους, σε ορι-
νες χώρες του πάλαι ποτέ «υ-
κτού σοσιαλισμού». Ωστόσο,
ά τα αδιαμφισβήτητα ή και θε-
πικά επιτεύγματά του, το μο-
ο αυτό εμφανίζει σήμερα σο-
ότατες δυσλειτουργίες και
λοκές που έχουν να κάνουν με
κύκλο της διαφθοράς όπου
τελματώθηκε, στην τελευταία
ίως φάση της, η διακυβέρνηση
χώρας από μια παράταξη που
ρική αναφορά –κάποτε, δε,
ίπιστη και πιστευτή– έχει τα
ατό (της) χρόνια εντιμό-
ις... Ως εκ των έσω γνώστης
ν αυτών των εξελίξεων, ο Χόρ-
εμπρούν τονίζει σήμερα ότι η
ομένη κατάσταση συναρτάται
έως προς τις περίφημες αρετές
ισπανικής μεταβάσεως στο δη-
ρατικό πολίτευμα. Με πρόσχη-
την επούλωση των πληγών του
υλίου, καλλιεργήθηκε τότε η
χυση μεταξύ αμνηστίας και
ησίας: έτσι λοιπόν δεν ζητήθη-
λογαριασμός σε κανέναν ούτε
εγκλήματα που διέπραξε ούτε
πλούτη που απέκτησε επί δι-
ιορίας με αθέμιτα μέσα. Υπό
όμοιες συνθήκες δεν είναι πα-
ενο το μαφιόζικο πρότυπο πο-
ιοκοινωνικής συμπεριφοράς,
περιθωριακό να έχει πια απο-
κεντρικό: Όταν στην ηθική γί-
μ «έκπτωση», η κοινωνία είναι
, εντέλει, την πληρώνει ακριβά,
η ηθική φθορά αναπληρώνε-
πιο δύσκολα από κάθε άλλη.

ΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΑΚΟ

ερνώντας σε άλλο θέμα, ένας
κεκρυμμένος ισχυρισμός του Σε-
ούν για τη ζωή του στο στρατό-
ο συγκεντρώσεως «σόκαρε»
ολίγον το ακροατήριο: Επί
1 χρόνια –είπε– δεν είχε γνωρί-
ούτε μία στιγμή αγωνίας. Η εξή-
η είναι ωστόσο απλή: Παρά το
ρετικά σκληρό καθεστώς του,
έποτε το Μπούχενβαλντ υπήρ-
στρατόπεδο εξοντώσεως. Η
κα πρόθεση για ιεράρχηση της
κής αποτελεί, βεβαίως, απο-
παιη επιπολαιότητα· πρέπει

όμως να παρατηρήσουμε –έστω
και μόνο δίκην φαινομενολογικής
περιγραφής– ότι τα στρατόπεδα
αυτού του είδους άφηναν κάποια
περιθώρια στην αλληλεγγύη και
την αυτο-οργάνωση, που με τη σει-
ρά τους λειτουργούσαν ως ηθικά ή
και υλικά στηρίγματα για την επι-
βίωση. (Εξάλλου, είναι γνωστό ότι
στο Μπούχενβαλντ, όπου ασκού-
σαν τον εσωτερικό έλεγχο του
στρατοπέδου, οι γερμανοί κομμου-
νιστές επινόησαν και δοκίμασαν
πειραματικά δομές εξουσίας που
προορίζονταν για περαιτέρω
εφαρμογή σε μακροκοινωνική κλί-
μακα: όπερ και έγινε, στην Ανατο-
λική Γερμανία.) Την πλήρη και
«καθαρή» μορφή της –για την
οποίαν ο συγγραφέας είχε την τύχη
να μάθει μόνον από μεταγενέστε-
ρες μαρτυρίες–, η συγκεντρωτική
κόλαση την ανέπτυξε ανατολικότε-
ρα, σε στρατόπεδα όπως το Άου-
σβιτς ή το Μπίρκεναου, που προο-
ρισμός τους ήταν η εξόντωση του
εβραϊκού έθνους. Ενώ ανάλογες
μορφές «άνθησαν» με φρικιαστική
ποικιλομορφία εκτός των ορίων
του «αρχιπελάγους Stalag», στα
«νησιά» του σταλινικού Gulag. Εί-
ναι προς τιμήν του Χόρχε Σε-
μπρούν, ως συνειδήσεως, το γεγο-
νός ότι –αυτός ένας αριστερός δια-
νοούμενος και ancien déporté de
Buchenwald– παραδέχεται πως το
«απόλυτο κακό» του αποκαλύφθη-
κε –μόλις– όταν γνώρισε τις Ιστο-
ρίες από την Κολύμπα του Ρώσου
Βαβλαάμ Σαλάμωφ...

Και τον τιμά επίσης η διάγνωση
του κακού που διατυπώνει: Αναμ-
φίβολα, η ρίζα του δεν είναι άλλη
από την «ιστορική υπερβατικότη-
τα» την οποία συνεπάγεται η κομ-
μουνιστική ουτοπία. Τούτο ακρι-
βώς το χαρακτηριστικό ήταν άλλω-
στε εκείνο που της προσέδωσε κά-
ποια στιγμή τόσο γοητεία: η «λυρι-
κή αυταπάτη» (την οποία με τρυ-
φερό σχεδόν σαρκασμό αναλύει
στα μυθιστορήματά του ο Κούντε-
ρα) είχε συγκεντρώσει ένα τερά-
στιο κεφάλαιο από αυταπάρηση
και ανθρώπινη αλληλεγγύη, που
προοριζέτο για επένδυση στο μέλ-
λον. Εν ονόματι αυτού, αλλά και
αντ' αυτού, οι διαχειριστές της
απάτης εποίκησαν το παρόν με
στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Εάν
λοιπόν η Αριστερά επιθυμεί να

Η ρίζα του
κακού, κατά
τον Χόρχε
Σεμπρούν,
δεν είναι
παρά η
«ιστορική
υπερβατικό-
τητα»...

διατηρήσει ακόμη κάποια δική της
θέση μέσα στο σημερινό δημοκρα-
τικό τοπίο, και κυρίως εάν θέλει να
προσφέρει φερέγγυες εναλλακτι-
κές λύσεις σε μια πραγματικότητα
την οποία θεωρεί άδικη και ενίοτε
απαράδεκτη, οφείλει να τις οικο-
δομήσει υπομονετικά στο «πεζό»
έδαφος του κόσμου αυτού –του μό-
νου, δηλαδή, που μας δόθηκε– και
όχι στον ποιητικά εξαϋλωμένο χώ-
ρο ενός ονείρου, απ' τον οποίον ξυ-
πνάει κανείς σε εφιάλτη.

Με αυτή την Αριστερά οι ριζο-
σπάστες δημοκράτες που αναζη-
τούν διεξόδους από τον μετακομ-
μουνιστικό μαρασμό μπορούν και
πρέπει, με αμοιβαίο όφελος, να συ-
ναλλάσσονται και να συνομιλούν.
Τουλάχιστον εάν κρίνω από τον
κυρίως σιωπηρό, κυρίως ενδόμυχο
διάλογό μου, στον Jorge Semprun
βρήκα έναν συνομιλητή.

«Ποτέ δεν ήθελα να κρυφτώ, ζωγραφίζοντας», λέει σε κάποια στιγμή της κουβέντας μας η ζωγράφος Ηρώ Κανακάκη, που δέχτηκε να μιλήσει στο Αντί, με την ευκαιρία της έκθεσής της, στην γκαλερί «Αγκάθι», που εγκαινιάστηκε την περασμένη Τρίτη. Στην πορεία της συζήτησης, αποδεικνύεται ότι ούτε κι όταν συζητεί προφασίζεται μισόλογα για να υπεκφύγει. Τοποθετείται, λοιπόν, ευθέως στη διαμάχη αναπαραστατικών και αφαιρετικών, ομνύει στη φροντίδα για τη φόρμα και δεν διστάζει να ομολογήσει: «Εγώ είμαι η ζωγραφική μου»! Η συζήτηση με την Ηρώ Κανακάκη ξεκίνησε με μια αναπόληση. Ξεκίνησε να μιλάει για τα πρώιμα χρόνια της στη ζωγραφική και να συγκρίνει την ορμή της πρώτης νιότης με τον ήρεμο σκεπτικισμό της ωριμότητας.

ταν ήμασταν νεότεροι, σε αντίθεση με την ηρεμία των ώριμων, «τρωγόμασταν» να δείξουμε τη δουλειά μας. Όσο περνάνε τα χρόνια, αυτό δεν μετράει. Και ακόμα – αυτό βέβαια ως εμπορικό στοιχείο μετράει – δεν πρέπει να ρίχνεις συνέχεια καινούργια έργα στην αγορά.

• Υπήρξατε πιο παρορμητική στο ξεκίνημά σας και αισθάνεσθε τώρα πιο συγκρατημένη;

– Αυτό αφορά την προς τα έξω παρουσία. Όχι βέβαια σε σχέση με την επιφάνεια που ζωγραφίζω. Εκεί όσο μεγαλώνεις πρέπει να έχει λιγότερο αυτοέλεγχο. Ο Πικάσσο είχε πει μια φορά: «Επιτέλους έφτασα ογδόντα χρονώ. Είμαι ευτυχής γιατί είναι πια καιρός να κάνω ένα έργο σαν παιδί.» Όσο περισσότερο λειτουργεί το ένστικτο, το οποίο με τα χρόνια καθώς ζωγραφίζεις γίνεται παιδευμένο, αυτό βγαίνει στο έργο σαν ασυνείδητα. Όσο λοιπόν περισσότερο λειτουργεί το ένστικτο και λιγότερο η λογική, τόσο καλύτερο βγαίνει το έργο.

«ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΜΟΥ...»

• Ένστικτο ή έμπνευση;

– Ενστικτο είναι βασικά. Αν ξαφνικά βάλεις σε μια επιφάνεια ένα χρώμα που δεν πάει δεν είναι θέμα έμπνευσης το να το βγάλεις. Είναι θέμα ενός ενστίκτου που δεν ηρεμεί. Σε τελευταία ανάλυση την εξουσία την έχεις εσύ. Προσπαθώ να παραμείνω αυθόρμητη – αλλά πιο σημαντικό είναι το να επιθυμείς να παραμείνεις αυθόρμητος.

• Έχω την εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης του έργου σας. Της μετάβασης από την αμιγώς παραστατική απεικόνιση, τα αρτιμελή θα λέγαμε αντικείμενα, την πιο λίγη ένταση, τους ανοιχτούς χώρους. Κάπου εκεί, στη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας, το ζωγραφικό σας χθες παίρνει διαζύγιο από το σήμερα. Σπαράγματα εμφανίζονται στα τελάρα σας, μιας εσωτερικής Γκουέρνικα από εσωτερικούς βομβαρδισμούς.

– Ναί, έτσι έγινε, αλλά δεν το συνειδητοποίησα τη στιγμή που συνέβη. Μέχρι πολύ πρόσφατα πίστευα ότι υπήρξε ένα μαλακό πέρασμα από τη δεκαετία του '70, που κυρίως – και για άλλους συναδέλφους της γενιάς μου – εκεραζόμασταν στο πλαίσιο του φωτογραφικού, κριτικού, κοινωνικού ρεαλισμού, μέχρι να περάσουμε σε πιο εξπρεσιονιστικές γραφές. Εκ των υστέρων συνειδητοποίησα ότι το πέρασμα δεν έγινε διόλου μαλακά. Εκεί, στα μισά της δεκαετίας του '80, όταν βρισκόμουν στην

Αγγλία, ήρθε μία στιγμή που σθάνθηκα φοβερή καλλιτεχν απομόνωση. Τότε ήταν της μόδας Γουόρχολ, τα πολλαπλά, ο μινιλισμός, το κονσέπσουαλ κ. Έβραζε το σύμπαν. Όσοι Έλνες βρεθήκαμε τότε εκεί δεν ξέραμε τι μας γινόταν. Καταστρέψαμε τις πολύ καλές βάσεις που είχα βάλει στην Ελλάδα για μια καραελπιδοφόρα. Χωρίς βιασάφεθήκαμε στο χρόνο και όπμας έβγαζε. Γι' αυτό, ίσως, ετουλάχιστον, δεν συνειδητοποίηαμέσως τη ρήξη. Έλειπα πολύ κρό από τον ελληνικό εικαστικό ρο χωρίς να μπορώ να ενταχθώ στον αγγλικό, στον γαλλικό ή σιγερμανικό. Ανοησίες ότι δηλαδή καθένας μπορεί, αν είναι μάγκνα ενταχθεί όπου βρίσκεται. Γντως, ίσως και χωρίς να το καταβω, νομίζω ότι επηρεάστηκα ατην αγγλική ζωγραφική την οπαεντούτοις μετέφρασα στο δικό μιδίωμα. Αλλά αυτό έχει μόνο γμένα σημασία και όχι φυσικά γτους Εγγλέζους. Ίσως τότε μβγήκε μια βιαιότητα στη ζωγραφκή μου. Και μετά άλλαξα και γάλλαξαν οι συνθήκες της ζωής με

ΜΕΤΑΞΥ ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

• Εντάσσεται η ζωγραφική σας κάποια σύγχρονη σχολή; Μήπως ένα είδος νεο-εξπρεσιονισμού;

– Θα έλεγα, πολύ χαλαρά, έναδος εξπρεσιονισμού – κάτι όμ

...έχει να κάνει με πολλά πράγ-
α. Ζωγραφίζοντας προσπαθώ
εκφράσω ένα συναίσθημα, να
πυρώσω τη φαντασίωσή του με
πραγματικότητα. Γι' αυτό κάνω
μεγάλα έργα. Λογικά, εγώ θα
λά τα έργα μου να πιάνουν από
αβάνι μέχρι το πάτωμα κι από
μια γωνία του τοίχου μέχρι την
η. Προσπαθώ να κάνω ένα χώ-
ρο εκεί, ανάμεσα στη φαντασίωση
στην πραγματικότητα που είναι
μόνο μια ανάγκη κυριολεκτική.
Ό, όμως ή άλλως, έχει έναν εξ-
σσιονιστικό χαρακτήρα.

...πάρχουν όμως και στοιχεία του
παραστατικού κόσμου. Αναγνωρί-
σμεαλιστικά φραγμένα, άσχε-
τα αυτά παραμορφώνονται, αν
στην μια λογική ανάδυση ή εξαφά-
ση. Επιπλέον, ισχυρή εντύπωση
καλεί η κυριαρχία του κόκκι-
νο έντονο των χρωμάτων σας
γενικά ή αντιπαράθεσή τους.

...να 'λεγα ότι αυτή είναι και μια
αντική αντίληψη. Τα μαύρα, τα
κιτρινα, τα κίτρινα. Είναι στοιχεία
που υπάρχουν και στην εγγλέζικη
ζωγραφική σήμερα. Ακόμα και ο
αϊτήκον δουλεύει αυτά τα μαύρα
και αιμάτινα χρώματα. Σίγουρα
είναι και μια ρομαντική αντίληψη.
...είναι η συμπλήρωση του κάδρου
ή περισσότερα συμπληρω-
κά;

...αυτό υπήρχε και στο παρελθόν
...υπάρχει σε ένα δύο και τώρα.
...κείται για δίπτυχα ή τρίπτυχα
...εξακολουθούν να είναι ορθο-
γώνια. Τώρα, όμως, αυτό που συμ-
...ει έρχεται να εξυπηρετήσει
...άλλη ανάγκη. Τα κομμάτια
...κολλάνε στο ορθογώνιο κάδρο
...είναι και αυτά ορθογώνια. Δη-
...ή, κάποια σχεδιαστική δύναμη
...νει περισσότερο χώρο για μια
...α γωνία, κάτι ας πούμε τριγ-
...ς φτερούγες. Αν παραγωνιά-
...με το κάδρο ίσως να βγεί αυτή
...τύπωση. Αυτή η δύναμη που
...ρχει μέσα στο έργο κινείται
...στην άνω δεξιά γωνία του και
...φαντάσθηκα πως δεν έχει κα-
...ι λόγο αυτή να παραμένει ορθή
...ή η σχεδιαστική δύναμη την
...κάνει οξεία και, σε άλλες πε-
...ώσεις, αμβλεία.

ΟΧΙ ΣΤΗ ΓΛΥΚΕΡΟΤΗΤΑ

...και ενώ το μετιέ σας περιμένει
...γνωρίσιμο εκείνο που δείχνει

να αλλάζει είναι ότι λιγοστεύουν οι
καμπύλες.

— Ναι, αρχίζουν να λιγοστεύουν οι
καμπύλες. Τα πράγματα γίνονται
πιο σκληρά. Ίσως οι καμπύλες να
είχαν γίνει πάρα πολλές και το
έργο κινδύνευε να γίνει γλυκερό,
πράγμα που δεν με εκφράζει.
Ίσως έτσι να βγήκανε και αυτές οι
ευθείες και οι γωνίες, για να με
γλιτώσουν από τη γλυκερότητα.

• Καλύπτει κάποια ανάγκη αυτή η
σκληρότητα; Πρόκειται για δια-
μαρτυρία; Υπάρχει και κάποια έκ-
φραση κοινωνικής ανάγκης;

— Κοινωνική, όχι. Νομίζω ότι τα
άτομα μπορούν να συναντηθούν
και σε άλλα επίπεδα, δηλαδή κά-
ποιος που θα συγκινηθεί από τη δι-
κή μου ζωγραφική, π.χ., δεν χρειά-
ζεται να παρέμβει η κοινωνική
στράτευση για να επικοινωνήσει.
Μπορεί, ας πούμε, να του λέει κάτι
για τον δικό του έρωτα.

Όταν γύρισα στην Ελλάδα, το
1989, ύστερα από 16 χρόνια απου-
σία, έπαθα ένα πολύ μεγάλο σοκ
που δεν το συνειδητοποίησα ερχό-
μενη. Το σοκ όμως είναι πολύ με-
γαλύτερο τώρα. Η κουλτούρα της
χώρας είναι πολύ διαφορετική απ'
ό,τι ήταν όταν έφυγα. Φωνές, χω-
ρίς αμφιβολία, υπάρχουν στην
Ελλάδα αλλά είναι τόσο λίγες και
μεμονωμένες που αν πρέπει ν'
αναζητηθούμε για να νιώσουμε κα-
λά, είναι στο ατομικό επίπεδο έκ-
φρασης και όχι στο κοινωνικό. Στο
κοινωνικό επίπεδο, τέτοιες φωνές
πλέον δεν λειτουργούν. Έπειτα,
εγώ αδιαφορώ για τα κανάλια του
εύκολου πλασαρίσματος. Και είναι
και άλλοι καλλιτέχνες που υιοθε-
τούν αυτή τη στάση. Οφείλεις να
κάνεις μια επιλογή, όπως κάνεις
και στη ζωή σου. Ή ζεις μέσα σε
μια σύμβαση ή το αρνείσαι.

• Μπαίνει η προσωπική ζωή του
καλλιτέχνη μέσα στο έργο του ή
μπορεί να αποστασιοποιείται;

— Μπαίνει πάρα πολύ και πιστεύω
ότι είναι λάθος να προσπαθείς να
το αποτρέψεις. Με όποιον τρόπο
και αν δημιουργείς, π.χ. παραστα-
τική ή αφαιρετική ζωγραφική,
αναπαράγεις μια σειρά από ταυτί-
σεις. Δεν θέλεις ν' ανατρέψεις τί-
ποτα. Και στη μεν καλή παραστατι-
κή ζωγραφική μπορεί να συμβεί
αυτό αλλά είναι πιο δύσκολο να
φανεί. Είναι καλή γιατί έχει επεν-

Η κουλτούρα
της χώρας
μας έχει
αλλάξει
δραματικά...

δυθεί σ' αυτήν ένα συναίσθημα.
Στην εξπρεσιονιστική ζωγραφι-
κή, όμως, υπάρχουν μεγαλύτερα
περιθώρια να λειτουργήσει ο δρα-
ματικός μύθος. Έχεις την ευχέρεια
μιας μεγάλης ελευθεριότητας με το
χρόνο, το χρώμα, το σχέδιο.

Κάποιος φίλος μου είπε τις προ-
άλλες, ότι ο καθένας ζωγραφίζει
όπως είναι. Αυτό είναι μια μεγάλη
αλήθεια. Εγώ είμαι η ζωγραφική
μου.

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Η φετινή θεατρική χρονιά θα μπορούσε να προσφέρει μια καλή ευκαιρία για σύναψη (ή αναθέρμανση) σχέσεων με το θέατρο του Ίψεν, αφού τέσσερα από τα κοινωνικά έργα του θεμελιωτή του μοντέρνου ευρωπαϊκού

μπορούσαμε, δηλαδή, να δούμε πώς ο Ίψεν ενώ υιοθετεί καταρχήν την παραδοσιακή «κλειστή» φόρμα του «καλοφτιαγμένου έργου» δομεί τα κείμενά του βάσει μιας «αναλυτικής τεχνικής». Πώς αξιοποιεί στοιχεία από το νατουραλιστικό θέατρο: μελέτη της κοινωνίας μέσα από την ανατομία των υποκριτικών οικογενειακών σχέσεων, μοτίβο της κληρονομικότητας, επισημονική και ιδεολογική ερμηνεία των αιτιών που προκάλεσαν τα δεινά των ηρώων (*Βρυκόλακες*, *Αγριόπαπια*). Πώς οι «φέτες ζωής» εναρμονίζονται με τα σύμβολα: οι «βρυκόλακες» του παρελθόντος που γίνονται «αιώνιο παρόν», η «αγριόπαπια»

που συμβολίζει τη συμβατική χωρίς φτερά ζωή στη σοφίτα-«τόπο της μοίρας», ο πύργος του Σόλνες-σύμβολο «ανάληψης» (και «Πτώσης»), το υγρό στοιχείο στην *Κυρία από τη θάλασσα* και η υπόσχεση για «αναγέννηση». Το θέμα του ζωτικού ψεύδους, της επιστροφής και του «αμαρτίες γονέων παιδεύουν τέκνα», η ανάμνηση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας στους *Βρυκόλακες*, η ενοχή και η ανάλυση της συνείδησης από τον *Κίρκεργκωρ* που –όπως προτείνει ο *Γιαν Κοττ*– με μια αλλαγή στην ορολογία γίνεται προφροϋδική ανάλυση. Η *Κυρία από τη θάλασσα* και η μετάβαση –για πρώτη φορά στα κοινωνικά έργα– από τα κλειστά δωμάτια στους ανοιχτούς χώρους. Η έφηβος προγονή της *Κυρίας από τη θάλασσα* Χίλντα Βάγκελ που στα εικοσιδύο της χτυπά την πόρτα του *Αρχιμάστορα Σόλνες*. Γράφω «θα μπορούσαμε» γιατί για να γνωρίσουμε τον Ίψεν δεν μας ενδιαφέρει απλώς αν παίζονται τα έργα του αλλά και το «πώς» παίζονται.

Οι *Βρυκόλακες*, ας πούμε, που παρουσιάζει στο *Θέατρο της Πόλης* η *Μαριέττα Ριάλδη*, αποτελούν μια επιδερμική προσέγγιση του ιψενικού έργου. Εκτός από το «στόρυ» τι σχέση μπορεί να έχει η παρά-

σταση αυτή με τον δραματουργικό πλοό του κειμένου και τις αυξημένες ερμηνευτικές απαιτήσεις; Ως είθισται σ' αυτό το θέατρο, το σκηνικό (η σύμφωνα με το πρόγραμμα «εικαστική παρουσίαση» του *Κυρία από τη θάλασσα*) αποτελείται από αρκετά κη υφασμάτων και πολλά παλιά έπιπλα αντικείμενα που ανάμεσά τους χάνονται ηθοποιοί. Ούτως ή άλλως, οι τελευταίοι παίζουν με προκλητική για ιψενικές ιδιότητες, ρηχότητα και σοβαροφάνεια. Η *Ριάλδη-Κυρία Άλβινγκ* εκφέρει το λόγο με τον ίδιο πάντα τυποποιημένο τρόπο. Η *Βερόνικα Αργέντζη* ξεχνάει ότι παίζει υπηρέτρια στον οίκο των Άλβινγκ και σε κάποια εύπεπτη τηλεοπτική σειρά. Είς το γυμνό άλλωστε στην πρώτη πράξη η εισήγαγε άνευ λόγου η σκηνοθέτις μάλιστα ήθη της ψηφιακής οθόνης αρμόζοντας Διακριτική σχετικά παρουσία είναι ο Όσβαλντ του *Θεόφιλου Βανδώρου*.

Ο φιλότιμος θίασος του *Θεάτρου Εξέλιξης* δεν επαναλαμβάνει δυστυχώς με τον *Αρχιμάστορα Σόλνες* την επιτυχία που είχε σημειώσει με το *Τίμημα* του *Μίλλερ*. Η «οριζόντια» ανάγνωση καταλήγει τελικά ο *Τάκης Βουτέρης*, ο οποίος υπογράφει τη σκηνοθεσία και επωμίζεται τον ομώνυμο ρόλο.

Τι πρόκειται να συμβεί τώρα που η νεαρή και χειραφετημένη Χίλντα Βάγκελ εισβάλλει στη συμβατική ζωή του Αρχιμάστορα Σόλνες και της γυναίκας του; Το ενδιαφέρον του θεατή στρέφεται αναγκαστικά προς το τέλος του δράματος αντί να εστιάζεται στις διακυμάνσεις του διφορούμενου διαλόγου. Ο Ίψεν όμως είχε έρθει ακριβώς σε ρήξη με το θέατρο που επικεντρωνόταν στην πλοκή και μόνο.

Ρυθμιστική η σκηνοθεσία, ακολουθείται αόριστη αρχή: να ακουσθεί ο λόγος. Στο *Τίμημα*, αυτό είχε αποδώσει ήταν γοητευτικές οι ερμηνείες είχαν δύναμη ενώ, αντίθετα εδώ (που επιπλέον τα πρόσωπα είναι υπό το δέον φορτισμένα από το συγγραφέα συμβολιστικές προεκτάσεις) δεν ξεπερνούν το συμβατικό πλαίσιο. Ο Τάκης Βουτέρης έχοντας να αντιμετωπίσει ένα ρόλο έξω από την ιδιοσυγκρασία του, υιοθέτη

Πώς παίζεται ο Ίψεν στην Ελλάδα;

δράματος παρουσιάζονται συγχρόνως από τέσσερις αθηναϊκούς θιάσους: *Βρυκόλακες* (1881), *Η Αγριόπαπια* (1884), *Η κυρία από τη θάλασσα* (1888), *Αρχιμάστορας Σόλνες* (1892), έναν αιώνα μάλιστα μετά την πρώτη παράσταση Ίψεν στην Ελλάδα (1894).

Θα είχαμε τη δυνατότητα να δούμε στην πράξη τις αρχές της ιψενικής δραματουργίας και συγκεκριμένα των κοινωνικών δραμάτων που ακολούθησαν τα ποιητικά έργα του κορυφαίου Νορβηγού, αν είχαν πράγματι αναθερμανθεί οι σχέσεις με το θέατρο του Ίψεν. Θα

Δημήτρης Καταλειφός και η Ράνια Οικονομίδου στην «Αγριόπαπια», όπως ανεβαίνει στο «Εμπρός».

προσωπείο εγωκεντρικού και αδιάστατου Σόλνες, με μανιέρα στη φωνή και στο σκηνικό, σκοτεινή σύζυγος η **Αννίτα** αβάλλα, τονίζει κυρίως την πλευρά της εγκαταλελειμμένης μητέρας, αφήνοντας κατά μέρος τον εγωισμό που διακρίνει και την ίδια Σόλνες.

Σκηνικά προσόντα αλλά ανεπεξέργαστα δεικνύει με την πρώτη της εμφάνιση η νεαρή **Μπατσαλιά**. Διεκπεραιωτικής είναι οι υπόλοιπες ερμηνείες και ιδιαίτερα «λιτό» το σκηνικό με τη βιβλιοθήκη, το γραφείο και τα καθίσματα.

Σχεδόν κωμωδία που προμηνύει τον «Χωφ» έχει χαρακτηριστεί η **Κυρία από Άλσας** με το αίσιο τέλος. Ο **Μίνως** ανάκης μεταφραστής και σκηνοθέτης έργου στο **θέατρο της οδού Κεφαλληνίας** με τον τίτλο που προτείνει έναντι του πιο αιώτερου και ποιητικότερου **Κυρά της Άλσας** δηλώνει ήδη την απόστασή του από τα ονειρικά στοιχεία του έργου και τις αντικείμενες εικόνες και στη σκηνοθεσία προτιμάει τον όρο «κωμωδία» παραμένοντας το «σχεδόν». Χάνονται όμως με τρόπο αυτό οι «προτσεχωφικές» αποψεις. Πάντως, η παράσταση έχει ρυθμό ζωηρό και υποστηρίζεται θερμά από τους ηθοποιούς. Στο «φυσικό» σκηνικό του **Γιώργου Πάτσα** με το κιάκι και τα έλκηθρα οι νέοι και νεότεροι ηθοποιοί: έκπληξη επιφυλάσσει με τον αυθο-

ρητισμό του στο ρόλο του **Λύγκροστραντ** ο **Δημήτρης Σίνης**. Η **Χρύσα Σπηλιώτη** παίζει την **Μπολέττα** με ξεχωριστή ευαισθησία. Χαριτωμένη, ατίθαση **Χίλντα** η **Χριστίνα Παπαμίχου** δεν αποφεύγει κάποτε την υπερβολή. Μαζί τους ο **Σοφοκλής Πέππας** δίνει στον **Άρνχολμ** βάθος και ακρίβεια. Σκηνικό κύρος έχει ο **Γιατρός Βάγκελ** του **Γιάννη Βόγλη** καθώς και ο στυλιζαρισμένος **Μπαλεστέντ** του **Διονύση Μανουσάκη**. Η **Μπέττυ Αρβανίτη** πείθει με την παρουσία της ως **Ελλίντα** όχι όμως και με την υποκριτική της δεινότητα. Το ίδιο ισχύει και για τον **Κίμωνα Ρηγόπουλο** στο ρόλο του **Ξένου**. Όλοι οι ηθοποιοί μαζί όμως συνθέτουν έναν δεμένο θίασο συνόλου.

Έναν ουσιαστικό διάλογο με τον **Ίψεν** και (ένα από τα κορυφαία έργα του) την **Αγριόπαπια** έχει ανοίξει ο θίασος **Μορφές** στο **Θέατρο Εμπρός**. Η βασισμένη στο ζωτικό ψέμα μικροζωή των **Έκνταλ** αντιμετωπίστηκε από τον **Τάσο Μπαντή**, που υπογράφει τη σκηνοθεσία, ρεαλιστικά, εκμευώντας από τους περισσότερους ηθοποιούς την εκ βαθέων αναμέτρηση με τα ιψενικά πρόσωπα, ενώ η αναφορά στη φυλακισμένη **αγριόπαπια** με τις συμβολικές διαστάσεις της προσδίδει στην ατμόσφαιρα μια διάχυτη απειλή.

«Λογαριασμούς» που κρατάνε από πολύ παλιά ξεκαθαρίζει κι αυτό το έργο του **Ίψεν**. Το στοιχειωμένο παρελθόν που γίνεται «δραματουργικός τρόπος» τονίζεται

ιδιαίτερα σ' αυτό το θέατρο που φέρει εμφανή τα σημάδια του δικού του χρόνου. Η **Λιλή Κεντάκα** (σκηνικά-κουστούμια) εμπιστεύτηκε την επιβλητικότητα του φυσικού σκηνικού του «**Θεάτρου στο Παλαιό Τυπογραφείο**» για να αποδώσει το στίλι-ατελιέ του φωτογράφου, δίνοντας μόνον με τα έπιπλα και τα κοστούμια το στίγμα της εποχής που γράφτηκε το έργο. Σ' αυτόν το χώρο αρχίζει και τελειώνει η παράσταση, ενώ η πρώτη πράξη –το πιο αδύναμο μέρος του θεάματος– παρεμβάλλεται λίγο μετά την έναρξη και παίζεται μπροστά σε μια αυλαία –σχόλιο για ιταλική σκηνή.

Ένας κόσμος που λυγίζει από το βάρος του «προπατορικού αμαρτήματος» και η αγωνία του μας αφορά και μας συγκινεί καθώς οι ερμηνείες μάς στέλνουν «σημά-

δια» αναγνώρισης. Αντιστικτικό ρόλο παίζουν οι κωμικές πινελιές. Αποκάλυψη είναι η **Ιωάννα Παγιατάκη** που ερμηνεύει τη δεκατετράχρονη **Έντβιγκ**, αυτό το θαύμα-ισιο ιψενικό δημιούργημα. Η νεαρή ηθοποιός παίζει με μοναδικό αυθορητισμό και ευαισθησία την πορεία της μικρής ηρωίδας προς τη θυσία χωρίς ελάφι...

Με την εσωτερικότητα και τους χαμηλούς τόνους που διακρίνει τις ερμηνείες του, παίζει τον **Γιάλμαρ Έκνταλ** ο **Δημήτρης Καταλειφός**. Δίνει εξαρχής έναν σεμνό, ταπεινό **Γιάλμαρ**, πράγμα που κάνει τη «μεταβολή» λιγότερο εμφανή.

Η **Γκίνα**, η απλή, αφοσιωμένη σύζυγος και μητέρα με την πρακτική λογική και την ελαστική συνείδηση, βρίσκει στη **Ράνια Οικονομίδου** την ιδανική ερμηνεύτρια. Ο **Γιώργος Μοσχίδης** δίνει στο γερο-Έκνταλ ένα καταστάλαγμα συμφιλώσης που έρχεται μετά τον πόνο. Μια βαθιά ανθρώπινη μορφή. Με κύρος δίνει τη μάχη με την αλήθεια ο **Άρης Λεμπεσόπουλος-Γκρέγκερ Βέρλε**. Μια έντονη παρουσία που «γράφει» πάνω στη σκηνή. Με αέρα και αυτοπεποίθηση παίζει την οικονόμο **Κυρία Σέρμπι** η **Νινή Βοσνιάκου**, ενώ ο **Στάθης Κακαβάς** είναι ένας επιφανειακός γιατρός **Ρέλινγκ**.

Σαφώς ωριμότερη από τον **Μικρό Έγιολφ**, αυτή η παράσταση στο **Εμπρός** μάς επιτρέπει να πούμε ότι ναι, όντως, εδώ παίζουν **Ίψεν**.

ΔΥΟ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΗΝΙΟΧΟ»

KINHMATOΓPAΦOΣ

του ΗΛΙΑ ΚΑΝΕΛΛΗ

Η παγίδα της ιδεολογίας

Αντί μιας, δύο οι κριτικές προσεγγίσεις στον *Ηνίοχο* του Αλέξη Δαμιανού. Γράφουν ο Ηλίας Κανέλλης και ο Γιώργος Μπράμος.

Ας μιλάμε χωρίς περιστροφές. Ασφαλώς, ο Αλέξης Δαμιανός με τον *Ηνίοχο*, τη νέα του ταινία που επί περίπου πέντε χρόνια κυκλοφορούσε μαζί με τους συνεργάτες του, δεν επέτυχε να επαναλάβει τη μαγική συνταγή του *Μέχρι το πλοίο* και, πολύ περισσότερο, της *Ευδοκίας*. Ας κρατούμε, όμως, και την ψυχραιμία μας. Ο κινηματογραφιστής Δαμιανός κατορθώνει να κλέψει εικόνες ασυνήθιστα μοναδικές από τη βιωμένη του εμπειρία. Το ότι τις παρεμβάλλει ανάμεσα σε άλλες εικόνες, ετερόκλητες, δεν είναι επαρκής λόγος που να μπορεί να στοιχειοθετήσει την απόπειρα οργισμένης κατεδάφισης ενός έργου ήδη αγαπημένου...

Μια διαδρομή μέσα από τα χρόνια, μέσα από τη σύγχρονη ελληνική ιστορία, μια διαδρομή που ξεκινά από το 1941 και καταλήγει στις μέρες μας, δεν είναι εύκολη υπόθεση ούτε για τον πιο επιδέξιο κινηματογραφιστή. Πόσο μάλλον όταν τη διαδρομή την υπαγορεύει η επιθυμία για ξεκαθάρισμα λογαριασμών με τα βιώματα και τους ζωτικούς μύθους που έθρεψαν συγκρούσεις, οράματα, συμμαχίες, αλλά και κοινωνικά συμβάντα και τάσεις της κοινωνικής εξέλιξης.

Μ' αυτό το σκοπό κινήθηκε ο Αλέξης Δαμιανός, προκειμένου να φτάσει στο αποτέλεσμα που παρέδωσε, πριν από δύο εβδομάδες, για προβολή στις κινηματογραφικές αίθουσες: τον *Ηνίοχο*. Η ταινία του ξεκινά στα 1941, σε ποινικές φυλακές της Ηλείας, και ολοκληρώνεται στο σήμερα, στο ρόλο του τουρισμού που αποδιαρθρώ-

Ο Βάσιος Ελευθεριάδης, Μάτιας ενός παιδιού

νει το πρόσωπο της σύγχρονης Ελλάδας. Στο μεταξύ, έχει ξετυλιχθεί η αντίσταση κατά των Ιταλών και των Γερμανών κατακτητών, όψεις του εμφυλίου, η μετεμφυλιακή Ελλάδα, ως τα σύγχρονα προβλήματα ταυτότητας των Ελλήνων...

Η ταινία, συνεπώς, γίνεται μια σπονδυλωτή κατασκευή από επεισόδια που, χαλαρά, συνδέονται μεταξύ τους μέσω ενός παρατηρητή (**Βάσιος Ελευθεριάδης**), ο οποίος τα διαρρέει άλλοτε ως πρωταγωνιστής και άλλοτε ως παρατηρητής.

Είπαμε και στην αρχή ότι η αφήγηση που ξεδιπλώνεται αποσκοπώντας να συμπεριλάβει τον βιωμένο, ιστορικό χρόνο, τελικά συμποσούται σε ένα ετερόκλητο άθροισμα εικόνων. Με μια προσεκτικότερη ματιά, ωστόσο, καταλαβαίνει κανείς ότι όλες αυτές οι εικόνες δεν κατάγονται παρά από δύο μόνο οπτικές, απλώς η μία αντιστρατεύεται την άλλη.

Τη μία οπτική την γνωρίζουμε και την αναγνωρίζουμε στον Δαμιανό. Είναι εκείνη της *Ευδοκίας*. Ο χώρος του βιώματος, της βιωμένης πραγματικότητας στην οποία ο κινηματογραφιστής παραδίδεται άνευ

όρων κι εκείνη, για να τον ανταμείψει, αποκαλύπτεται σε όλες τις διαστάσεις της. Έντονη η υλικότητα των εικόνων, ζωικό βάρος των σωμάτων, κι ο χώρος, η Ελλάδα που φιλοξενεί την πανδαισία αυτή των στήσεων. Κι αυτή η Ελλάδα είναι η Ελλάδα της στέρησης, των καταπιεσμένων εθιμών, της συντριβής των οραμάτων - πιο διεισδυτικό σχόλιο που δεν μπορεί καταγραφεί διαφορετικά, που δεν παραδεται εύκολα στις ερμηνείες αλλά, αντί τα, σαν καταγραφεί, δίνει λαβή και ταυτίσεις, και για ερμηνείες, και για έκταση των συναισθημάτων με τα οποία προσεγγίζει κανείς κάθε πραγματικότητα. Ολόκληρο το νατουραλιστικό πρώτο μέρος της φυλακής αλλά και πολλά άλλα ασπασματα στην ταινία, η εκτέλεση των αμαλώτων από τους αντάρτες, ο γάμος και εκτέλεση του συνεργάτη των Γερμανισοπάνου, η σκηνή με τη φλεγόμενη αίμερο καλόγρια και, τέλος, η ερωτική σηνή με τη χήρα και το ανταρτόπουλο εία απόδειξη αυτής της δαιμονιακής παρσσίας του βιώματος στην κινηματογραφι οπτική του σκηνοθέτη.

ην άλλη όψη προσέγγισης του θέματος, αποδιάρθρωνει την ταινία, δεν την υμε ξανασυναντήσει στις άλλες ταινίες σκηνοθέτη. Έχει σχέση με την αντιλη- για τον κινηματογράφο που καλλιέργη- η τάση, μέσα στην ελληνική κινηματο- φία, που αργότερα ονομάστηκε Νέος ηνικός Κινηματογράφος. Ένα θέμα ολογικοποιείται και, μέσω αυτής της δικασίας, προσεγγίζεται προκειμένου εξαχθούν προαποφασισμένα συμπερά- πα. Οι οπαδοί αυτής της τάσης «κάη- », αφού προσπάθησαν να σχηματοποι- ουν το ζωντανό κομμάτι της πραγματι- ητας που τους ενέπνεε, να το αποδώ- ν σχηματικά, στεγνά, να το καλουπώ- ν στα σχήματα που εκπροσωπούσαν τις ες τους. Με τον ίδιο τρόπο, ο Δαμιανός, οιες κρίσιμες στιγμές στην ανέλιξη του ήματος, αφήνεται σε τέτοιες, ιδεολογι- σκοπιμότητας, σχηματοποιήσεις. Τον ασύρει μια κάποια ανάγνωση του ομη- ού έπους, που έχει κυρίως να κάνει με τρώπο με τον οποίο έχει διαβαστεί στην αδα, υπό το πρίσμα των ελληνοκεντρι- κοινών τόπων που αναπαρήγαγε το ολογικό, κυρίως, κατεστημένο. Αλλά, φώδιο αυτή τη σκοπιμοθηρική ανάγνω- και κάποιες ιδέες που προκύπτουν απ' ή (ορισμένες απ' αυτές τις ιδέες μπο- τε να τις δείτε, αδρά περιγεγραμμένες, προηγούμενο τεύχος του Αντί, στη συ- τευξη του σκηνοθέτη), είναι πολύ δύ- ολο να πείσουν κάποιες αξιωματικές δόν αποφάνσεις για τα κίνητρα του εμ- οίου αλλά ακόμα και για σύγχρονα προ- ματα όπως τα ναρκωτικά και ο τουρι- ςς. Δαμιανός έπεσε στην παγίδα αυτού του ρόκλητου. Δεν αρκέστηκε στη «μέθο- των προηγούμενων ταινιών του. Ήθε- πάνω απ' όλα, όλους τους δαιδαλώδεις οβληματισμούς που ξεδίπλωνε, τα τε- ταία χρόνια, στα μαγνητόφωνα των δη- ογράφων οι οποίοι τον πολιορκούσαν, τα καταγράψει και στο φιλμ. Αλλά αν τα ΕΕ θέλουν σύγχρονους γκουρού που να οναρχούν την κοινή γνώμη, ανεξάρτη- υπό την εγκυρότητα ή την αξία των απο- νσεών τους (που συνήθως ξεπερνούν το ικό βάρος των γνώσεών τους, την ειδί- σή τους και των αρμοδιοτήτων τους), ο ηματογράφος χρειάζεται ταπεινές μορ- που να μπορούν να παραδίδονται στην οπλοκότητα της πραγματικότητας. Να θέσουμε ότι, τούτη τη φορά, ο Δαμια- υποτίμησε αυτή τη βιωμένη πραγματι- ητα προς χάριν της διογκωμένης πραγ- ικότητας που κατασκεύασαν για λογα- σμό του τα αδηφάγα μέσα ενημέρωσης;

ΘΥΜΩΜΕΝΟΣ ΜΑΝΙΧΑΪΣΜΟΣ

Ο πολυ-αναμενόμενος *Ηνίοχος* του Αλέξη Δαμιανού μπορεί πλέον να αναστατώσει τους «κύκλους» των εγχώριων σινεφίλ. Ο νόμος της αδράνειας, ανθεκτικός ακόμα από την εκκληκτική και αζεπέραστη βλαστήμια της *Ευδοκίας* και τον γήινο λυρισμό του *Μέχρι το πλοίο*, μπορεί να λειτουργήσει σαν αποδοχή και λιβανωτός, κι αυτά να εξοντώσουν επιτέλους τις ενοχές για ό,τι παραμελήθηκε και λησμονήθηκε στα χρόνια της μεγάλης φλυαρίας. Ο Δαμιανός ήταν, μέχρι πριν από λίγα χρόνια, στο κέντρο του ελληνικού κινηματογράφου γιατί απουσίαζε και σιωπούσε. Δεν συμμετείχε στη μεγαλοστομία, τη μεγαλομανία και την ομφαλοσκοπία των ομοτέκνων του, οι δύο ταινίες του ήταν τα πιο στέρεα σημεία μιας άλλης περιπέτειας και ενός άλλου ήθους για ό,τι έπρεπε να ήταν ο ελληνικός κινηματογράφος.

Ο *Ηνίοχος* φιλοδοξεί να επιβάλει τον Δαμιανό στο κέντρο της νεοελληνικής μυθολογίας. Πριν όμως η ταινία προβληθεί, έχει φορτωθεί ήδη με τα σχετικά φο-μπιζού που οι δημοσιογράφοι σπαταλούν για τους παράξενους και τους άδικα ξεχασμένους, εξοφλώντας έτσι φθηνά τη συλλογική επιπολαιότητα και ευθύνη.

Το εγχείρημα του Αλέξη Δαμιανού έρχεται λοιπόν σε μια εποχή όπου όλοι ολοφύρονται για την πα- ρακμή και παπαγαλίζουν διάφορα δαιμονολογικά για τις χαμένες ουτοπίες και τα συλλογικά οράματα. Και, επίσης, σχεδόν όλοι αοριστολογούν σχετικά με την «ποίηση» και την «ποιητικότητα» ή αισθάνονται την υποχρέωση να συνθηματολογήσουν για την «τηλεοπτική βαρβαρότητα». Πριν από την προβολή του *Ηνίοχου*, το ερώτημα ήταν αν η ταινία θα μπορέσει να ξεπεράσει αυτά τα σπαραξικάρδια και εκτονωτι- κά σύνδρομα της εποχής, αν θα καταφέρει να βυθιστεί σε μια ουσιαστική ηθική, πολιτική και υπαρξιακή αυτογνωσία; Ή το αίτημα αυτό έχει υπονομευθεί, αν δεν έχει χαθεί τελειωτικά μέσα από τη δημοσιο- γραφική αγιοποίηση, υπερβολή και κολακεία και τη συντεχνιακή μυθολογία του Αλέξη Δαμιανού; Μ' άλ- λα λόγια, η επιστροφή του Δαμιανού θα δικαιώσει τη μακρόχρονη σιωπή και την απουσία του ή θα απο- μυθοποιήσει βίαια το βεληνεκές του;

Να μην κρύβουμε λόγια. Είναι πολύ δύσκολο, σχεδόν σπαραχτικό, να διατυπωθεί καθαρά και ξάστε- ρα, αλλά ό,τι έφερνε η *Ευδοκία* και το *Μέχρι το πλοίο* έγινε στον *Ηνίοχο*, 25 χρόνια μετά, ένας ηθι- κολογικός πουριτανισμός, μια θυμωμένη, εθνικιστική καταγγελία. Βαριές κουβέντες και εξηγούμε: Ποια ήταν τα βασικά και ανθεκτικά στοιχεία των δύο προηγούμενων ταινιών του Δαμιανού που δεν αγγίζο- νται με την ίδια επάρκεια στην τωρινή δημιουργία του; Πού και γιατί αυτή η επική-ιστορική πορεία του *Ηνίοχου* αφυδατώνεται και υπονομεύεται από έναν οίστρο εθνικού κηρύγματος που τον διαπερνάει;

Η σοφία του Δαμιανού στις προηγούμενες κινηματογραφικές δουλειές του είχε σχέση με την οικο- νομία τους. Είναι ένας υλικός-ποιητικός κινηματογράφος: υλικός ως προς τη σωματική, ερωτική, κοινω- νική του καταγωγή, ποιητικός ως προς την αισθητική του πραγμάτωση. Ο Δαμιανός έσκυψε με απέρα- ντη τρυφερότητα στο σκληρό, μη ρομαντικό ανθρώπινο τοπίο και το έδωσε με τρόπο που ρεζίλευε τις τεχνικές συνταγές της κινηματογραφικής «αφήγησης» κι έδινε στον εγχώριο κινηματογράφο μια άλλη αναπνοή, πέρα από τις ηθογραφικές κοινοτοπίες.

Στον *Ηνίοχο* δηλώνεται από την αρχή μια φιλοδοξία: να συναρτιστεί η νεοελληνική περιπέτεια, με το κριτήριο της έκπτωσης και της χρεοκοπίας των αξιών, από το '41 μέχρι τις μέρες μας. Ο Δαμιανός προσπαθεί να αναφερθεί σε όλες τις νεοελληνικές μυθολογίες, από τον σπαραγμένο λαό, τους ανίκα- νους ηγέτες του, την αλλοτρίωση των αριστερών, την αποδοχή και των δεξιών ηρώων, τη σακατεμένη από τα ναρκωτικά σημερινή νεολαία. Κάθε ενότητα θα μπορούσε από μόνη της να αποτελέσει μια αυ-τόνομη ταινία ενός έπους για τη μεταπολεμική Ελλάδα.

Πού ξέμεινε αυτό το συναξάρι; Στις επικλήσεις για τους φύλακες που πρέπει να γρηγορούν, στη λαν- θάνουσα αλλά και εμφανέστατη εμμονή σε μια φυλετική υπεροχή, στους Έλληνες με τη μεγάλη ιστορία, στη διακήρυξη μιας νέας ηθικής με τα στοιχεία που τη συγκροτούν να μοιάζουν περισσότερο με πουρι- τανικά αυτονόητα. Η διαλεκτική, η άλλη όψη της κοινωνίας και της ιστορικής κίνησής της, πνίγεται σ' έναν θυμώδη μανιχαϊσμό.

Και στην κινηματογραφική ανάπτυξη εγκαταλείπεται η γόνιμη ποιητική ταπεινότητα και κρατιούνται τα σχήματα ενός αντιστικτικού μοντάζ με αλλεπάλληλα περάσματα από τα ανοικτά τοπία στο κοντινό πλά- νο πάνω στα πρόσωπα. Ο Δαμιανός προσπαθεί να γίνει έτσι ένας εθνικός κήρυκας, που ολοφύρεται για τη στρεβλή πορεία του περήφανου έθνους, και θέλει επίσης να ανακηρυχθεί σε σκηνοθέτη των με- γάλων λόγων και των μεγαλύτερων χειρονομιών.

Οι φιλοδοξίες αυτές μπορεί ίσως να είναι νόμιμες. Μέχρι σήμερα, όμως, ο Αλέξης Δαμιανός απέ- κλινε και αγνοούσε το διδακτισμό και την ηθικολογία, άφηνε σ' άλλους το ανακάτωμα αυτής της δημο- κρατικίζουσας σούπας. Και σ' άλλους επίσης άφηνε το προνόμιο της σκηνοθετικής μεγαλοστομίας.

Η απόπειρα του *Ηνίοχου* και ο Αλέξης Δαμιανός αφορούν τους κόλακες του, που, ίσως, με την ται- νία αυτή θα βρουν αφορμή και πάτημα να τον υπερασπιστούν και να εκστασιαστούν από τον οίστρο του. Και τους φίλους του που υποψιάζονται το σπαραγμό και την οργή του, αλλά, τουλάχιστον για την ώρα, δεν κατάφεραν να τον ξανασυναντήσουν στον πόνο για τη χαμένη άνοιξη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΡΑΜΟΣ

« Π Ρ Ε Τ - Α - Π Ο Ρ Τ Ε » , Τ Ο Υ Ρ Ο Μ Π Ε Ρ Τ Α Λ Τ Μ Α Ν

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Απομυθοποιώντας ένα «ετοιμοφόρο» κόσμο

Το *Πρετ-α-πορτέ*, η νέα ταινία του Ρ. Άλτμαν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως πράξη εντιμότητας απέναντι στην Ευρώπη του κινηματογράφου που τον έχει αναγνωρίσει και τον έχει αποδεχτεί ως τον πιο «ευρωπαϊό» αμερικανό σκηνοθέτη.

Τι αξία θα είχε αν αυτός ο ανεξάρτητος σαρκαστής και ψυχρός κοινωνικός ανατόμος (ακόμα και της ίδιας του της πατρίδας) επιχειρούσε, από το θρόνο των εβδομήντα του χρόνων, να κολακεύσει τους Ευρωπαίους επιχρυσώνοντας τον απατηλό και ματαιόδοξο κόσμο της μόδας; Αντίθετα, προτίμησε να κάνει μια ταινία με τους νευρώδεις τρόπους του αμερικανικού σινεμά και το νευρωτισμό του ευρωπαϊκού, συνθέτοντας έτσι ένα φαντασμαγορικό, κοσμοπολίτικο παζλ, που καταναγκάζεται από τις βραχύβιες λάμπεις των πυροτεχνημάτων του κόσμου των ντεφιλέ και της πασαρέλας. Σχεδιαστές, μοντέλα, μάνατζερ, φωτογράφοι μόδας, περιοδικά μόδας, κόσμος της υφαντουργίας και των αξεσουάρ (αρώματα, τσάντες, παπούτσια, κοσμήματα κ.λπ.) και όλα τα βιομηχανικά και τραπεζικά συμφέροντα που βρίσκονται πίσω από το ακόρεστο πάθος της γυναικείας φιλαρέσκειας. Και φυσικά, αφού αυτός ο πολύχρωμος κόσμος στη βασική του σύσταση δεν είναι παρά μια περίτεχνη και περίπλοκη κατασκευή, δύσκολα μπορεί να κρύψει τον επιδερμικό του χαρακτήρα. Πίσω από την επίδειξη, το απόλυτο κενό. Ένα εφήμερο Χόλλυγουντ. Κι εδώ, στήνονται και εξαφανίζονται, από χρόνο σε χρόνο «αυτοκρατορίες» της μόδας. Ταλαντούχοι, γεμάτοι καλλιτεχνική φαντασία μοντελίστ και πανέμορφα κορίτσια μοντέλα, ζουν με τον τρόπο μιας ενδεχόμενης αποτυχίας, στα όρια της ψυχικής κατάρρευσης.

Συμφέροντα και τέχνη συμπλέουν. Φιλίες αληθινές και ανελέητα «αδερφικά μαχαίρωματα» κάτω από τους ίδιους προβολείς, ενώ γύρω τους δορυφορείται, μέρα-νύχτα, ο παρασιτικός κόσμος της προσκόλλησης. Μύγες παγιδευμένες στην εφήμερη λάμψη. Όλα αυτά μοιάζει να τα ανακάλυψε ξαφνικά και απροσδόκητα ο Άλτμαν. Και γίνεται φανερό ότι –έστω και με τον τρόπο του– μαγεύτηκε. Το Παρίσι, αυτή η Μέκκα της γυναικείας μόδας, τον αιφνιδίασε, του κούρδισε το μηχανισμό της δικής του δημιουργικής έμπνευσης με αποτέλεσμα ετούτο το χωρίς προσποίηση *Prêt à Porter*, παιχνίδι κριτικής αλλά και αγάπης. Ταινία γέλιου καλοσυνάτου και σαρκασμού, κυρίως όταν αρνείται να πάρει στα σοβαρά την υστερία των κλόουν της μόδας. Εντούτοις, είναι εύκολο να προσέξει κανείς στην ταινία, όταν αστράφτουν τα φώτα στα ντεφιλέ, ο φακός του δείχνει μαγεμένος, αυτοπαγιδευμένος από τη γοητεία και την υποβολή του –εντούτοις– εφήμερου και της έμπνευσης που το καθοδηγεί. Είναι και ο ίδιος καλλιτέχνης. Και κατανοεί.

Έστησε, λοιπόν, τρεις συμβατικούς άξονες-ιστούς σεναριακής μυθοπλασίας: Αυτόν του θανάτου του προέδρου του Συνδικάτου των σχεδιαστών μόδας (**Ζαν Πιέρ Κασσέλ**), τον άλλο, της επανασυνάντησης του ιταλού εμιγκρέ... στη Μόσχα (**Μ. Μαστρογιάννι**) και της γυναίκας του νεκρού (**Σ. Λόρεν**) και, τέλος, του ζεύγους των αμερικανών ανταποκριτών (**Τιμ Ρόμπινς** και **Τζ. Ρόμπερτς**) αθέλητα –αλλά με... το αζημίωτο– έγκλειστων σ' ένα δωμάτιο ξενοδοχείου, και τους παραγέμισε ασφυκτικά με το ουσιαστικό υλικό της ταινίας, την κινηματογραφική, δηλαδή, «κατασκόπηση» (με τους τρόπους ενός φιξιόν-ντοκυμανταίρ) του φανταστικού κόσμου της μόδας: προετοιμασίες, επιδείξεις, συνεντεύξεις, δεξιώσεις, έρωτες, συναλλαγές. Πλήθος οι αναφορές σε πολλές ταινίες του ευ-

Λίντα Χαντκ, Σάλλυ Κέλερμαν
«Πρετ-α-πορτέ» του Ρ. Άλτμαν

ρωπαϊκού κινηματογράφου που ανακάλυψε το έμπειρο μάτι του θεατή (*Ο ξανθός, το μαύρο παπούτσι, Ντόλτσε Βίτα, Μια τσο μακρινή απουσία, Μαύρα μάτια* και κρυφαία η ξεκαρδιστική επανάληψη της περίφημης σκηνής του στριπτήζ που επιχειρεί η Σ. Λόρεν μπρος στον Μαστρογιάν από το *Χθες, σήμερα, αύριο*).

Πλήθος γνωστών ηθοποιών κι από τις δηπείρους όπως και αρκετά ονόματα πίζετ-σετ της μόδας, ενώ πολλά είναι κ εκείνα που αρνήθηκαν είτε γιατί «μυρίσταν» το διασυρμό είτε γιατί απλώς σνμπάρισαν τον Αμερικανό. Έτσι κι αλλιώς η ταινία πέτυχε. Κυρίως από τα μισά κπέρα οπότε και απογειώνεται μέσα σ' ένα πληθωρικό καταιγισμό εικόνων ανθρώπων, χώρων, κινήσεων. Με τη βοήθει ενός εκπληκτικού μοντάζ, που θύμιζε τανάλογό του των *Στιγμιотύπων*, σκιαγραφούσε, αποκάλυπτε αλλά ταυτόχρονα «κλεινε το μάτι» με τρυφερότητα και κατνόηση για όλους, έστω και αν κάθε λίγο ήρωές του πατούσαν τα περιττώματα των σκύλων. Άλλωστε, η ταινία με καλλιστείσκύνλων αρχίζει. Και ο δικός μας λαός έχε την έκφραση: «Πέσαμε στα σκατά». Λέτε κι ο Άλτμαν να ήθελε να πει το ίδιο; Θέση κάθαρση δεν ήταν ότι, στο τέλος της ταινίας, στο δικό του ντεφιλέ, τα μοντέλα εμφανίστηκαν τσίτσιδα;

Κάτι συμβαίνει εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος
Τζούλη Αγοράκη

SIMPLE MINDS

Ένα από τα μεγαλύτερα ονόματα της σύγχρονης ροκ, οι **Simple Minds** έρχονται στην Ελλάδα! Στις 24.4.95 θα εμφανιστούν στο Δημοτικό Γυμναστήριο Περιστερίου, ενώ στις 16.4.95 ανεβαίνουν στην Θεσσαλονίκη στο Αλεξάνδρειο Μέλαθρο. Οι συναυλίες αυτές περιλαμβάνονται στην παγκόσμια περιοδεία τους, που ξεκίνησε από την Αμερική. Κάθε ζωντανή εμφάνιση των **Simple Minds** είναι, πλέον, μια οπτικοακουστική απόλαυση αφού χρησιμοποιούν ένα ολόκληρο... αεροπλάνο για τη μεταφορά σκηνικών και συστημάτων ειδικών προβολών. Η προώληση των εισιτηρίων από τα κεντρικά δισκοπωλεία έχει ήδη ξεκινήσει και όσοι ενδιαφέρονται ας βιαστούν γιατί αναμένεται να εξαντληθούν πολύ σύντομα.

- Χτες, 16.3.95 εγκαινιάστηκε στο Σπίτι της Κύπρου (Ηρακλείτου 10, Κολωνάκι) η έκθεση φωτογραφίας του **Τάκη Ζερδεβά** με τίτλο «Μονοθεάματα». Η έκθεση διαρκεί έως τις 31.3.95.

- Από τις 11.3.95 το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καβάλας παρουσιάζει στο Δημοτικό Κινηματοθέατρο Παλλάς το θεατρικό έργο του **Πήτερ Σάφφερ** «Μαύρη Κωμωδία», ένα από τα καλύτερα έργα του παγκόσμιου ρεπερτορίου. Η μετάφραση έγινε από τον **Δημήτρη Κωνσταντινίδη**, η σκηνοθεσία από τον **Βαγγέλη Θεοδωρόπουλο**, ενώ παίζουν οι **Κ. Μητσάκης, Χ. Μωραΐτης, Σ. Χρήστου** και αρκετοί ακόμα ταλαντούχοι ηθοποιοί. Για περισσότερες πληροφορίες: 051-220.876-7.

- Η εταιρεία ξηρών καρπών **ELLE** γιορτάζει με τον δικό της τρόπο τα 100 χρόνια κινηματογράφου. Στις 20/3/95 στον κινηματογράφο Ράδιο-Σίτυ γίνεται η επίσημη πρεμιέρα της ταινίας του σερ Ρίτσαρντ Άττενμπορω **Charlin**, ένα φιλμ-φόρος τιμής σ' αυτόν τον κλασικό του κινηματογράφου.

«Η μαντάμ Μποβαρύ είμαι εγώ», έλεγε ο Φλωμπέρ. «Δεν είμαι εγώ Μποβαρύ», επαναλαμβάνει συνεχώς στην ταινία *Η κοιλάδα του Αβραάμ* η Έμμα και έχει σοβαρό λόγο: Η Έμμα είναι μια Μποβαρύ χαμένη σε μια κοινωνία σε παρακμή... *Η κοιλάδα του Αβραάμ* είναι μια πολύ σημαντική ταινία του Πορτογάλου Μανουέλ ντε Ολιβείρα που προβάλλεται από σήμερα στους κινηματογράφους. Σας τη συνιστούμε ανεπιφύλακτα - και θα επανέλθουμε. Η.Κ.

- Ο μεγάλος καλλιτέχνης της βίντεο-αρτ **Ρόμπερτ Καέν** θα παρουσιάσει σε παγκόσμια πρεμιέρα από τις 6 έως τις 12.6.95, επτά βίντεο-έργα που γύρισε στην Κίνα και που αυτή την εποχή βρίσκονται στο στάδιο του μοντάζ. Ο μεγάλος βίντεο-καλλιτέχνης προσκλήθηκε από τον έλληνα «ομόλογο» του **Μάνθο Σαντοριναίο**, ενώ πέρα από την παρουσίαση των νέων δημιουργιών του θα διδάξει και σε σεμινάρια. Όλες οι εκδηλώσεις θα πραγματοποιηθούν στον χώρο Θεαμάτων και Τέχνης Φούρνο στην οδό Μαυρομιχάλη, ο οποίος φιλοδοξεί να καθιερωθεί πλέον ως ιδιαίτερη κινηματογραφική αίθουσα.

- Έως τις 30.3.95 στο Κέντρο Συλλογικής Καλλιτεχνικής Δραστηριότητας «ΣΥΝ» (Τοσίτσα 17) τα μέλη του Κέντρου, **Δημήτρης Βάρδος, Αντώνης Βλαστάρης, Ελένη Καλκάνη, Ρένα Μάθεση, Αυγή Παπαγάλου** και **Άννα Τσανάκα** παρουσιάζουν τα ζωγραφικά έργα τους.

- Από τις 22.3.95 έως τις 15.4.95 ο **Γιάννης Τζεργιάς** παρουσιάζει την ενότητα δουλειάς του με τίτλο «Περί φύσεως», στην αίθουσα τέχνης **Μέδουσα** (Ξενοκράτους 7).

- Το τζαζ κουαρτέτο **Sudpool** αποτελούμενο από τους **Μ. Κόνραντ** (σαξόφωνα και κλαρινέτα), **Χ. Γιος** (τρομπέτα και φλικόρνο), **Π. Σβαρτς** (πιάνο) και **Τ. Κόιντζερ** (κρουστά) θα εμφανιστούν στις 3.4.95 στο **Ινστιτούτο Γκαίτε**.

- Στο Μέγαρο Μουσικής το κιθαριστικό ντουέτο των Σέρτζιο και Οντάιρ Άσαντ εμφανίζονται στις 25 και στις 26.3.95 στην αίθουσα Δημήτρη Μητρόπουλου. Στην ίδια αίθουσα στις 30.3.95 η πιανίστα **Χαρά Ιακωβίδου** δίνει ένα μοναδικό ρεσιτάλ αφιερωμένο στον Φ. Σοπέν. Ενώ τέλος, στις 4.4.95 ο διακεκριμένος έλληνας σολίστ **Τάτσης Αποστολίδης** δίνει ρεσιτάλ βιολιού συνοδευόμενος από τον **Άρη Γαρουφαλή**.

«Ο θάνατος ουδέν καθ' ημάς»

Παράδοξα πεφλημένος από το θεό και ολόψυχα από τους ανθρώπους, ο Θεόφιλος Βείκος λίγο πριν μας αφήσει σκάρωσε για τους αγαπημένους του το τελευταίο γραφτό του: «Ο θάνατος ουδέν καθ' ημάς». Να 'χε άραγε ξεχάσει τις ώρες του αποχωρισμού πως το 'χε πει ο Επίκουρος πασχίζοντας να απελευθερώσει τους ανθρώπους από το φόβο του θανάτου; «*Το φρικωδέστερον ουν των κακών ο θάνατος ουθέν προς ημάς, επειδήπερ όταν με ημείς ώμεν, ο θάνατος ου πάρεστιν, όταν δε θάνατος παρή, τόθ' ημείς ουκ εσμέν*». (Το φρικτότατο κακό, ο θάνατος, δεν πρέπει να μας σκοτίζει, γιατί όσο εμείς υπάρχουμε, ο θάνατος δεν είναι παρών, κι άμα έρθει ο θάνατος, δεν υπάρχουμε εμείς.) Ήθελε να μας δώσει με τη δική του παραλλαγή στην πνευματική του διαθήκη το δικό του το μήνυμα; Δεν θα το μάθουμε ποτέ. Εκτός κι άν ίσως εκεί που πάει ανοίξει μια τάξη, τον φυσικό χώρο του, κι αρχίσει και πάλι τις παραδόσεις του που ανθίζουν τους μαθητές του και τον άνθιζαν, να μας ξεκαθαρίσει όταν έλθει και μας η ώρα μας το νόημα της προσωπικής του παραλλαγής της επικούρειας εντολής: «Ο θάνατος ουδέν καθ' ημάς». Ο δικός μας ο θάνατος, ο θάνατος του καθενός μας «ουδέν προς ημάς», όχι όμως και ο δικός του, που όσο κι αν τον υποπτευόμαστε να παραμονεύει στη γωνία κατά τα χρόνια της δοκιμασίας του, αποστρεφόμεστε την αποτρόπαιη σκέψη πως θα κατόρθωνε τελικά να τον αγγίξει, να νικήσει τη γενναιότητα και τη φλόγα της καρδιάς και της ψυχής του, την αγάπη για τους ανθρώπους του, την αφοσίωση στους μαθητές του, το πάθος του για δημιουργία. Ο δικός του ο θάνατος που μας συγκλόνισε και μας πίκρανε αθεράπευτα. Δεν ήταν ένας θάνατος νικητής, αλλά ένας θάνατος που μοιάζει με ήττα, που τον νίκησε στα σημεία μόνο, γιατί εδώ και τρία χρόνια τον κατατρόπωνε καθημερινά με την καρτερία και τη γενναιότητά του. Τα χρόνια της ανέμελης δημιουργίας του ο Θεόφιλος Βείκος τα έζησε σαν στωικός, ενσάρκωση μοναδική στις μέρες μας του ιδεαλιστικού ιδεώδους του στωικού σοφού. Στα χρόνια της δοκιμασίας του έζησε και πέθανε σαν επικούρειος, για τους δικούς του. Είχε ανακαλύψει κι αυτός για λογαριασμό του την «τετραφάρμακο» και προ παντός ότι «το δεινόν ευεκκαρτέρητον» και «ο θάνατος ουδέν καθ' ημάς».

Τον ήξερε καλά το θάνατο ο Θεόφιλος Βείκος: Ο θάνατος στη σκέψη του Ηράκλειτου ήταν το θέμα της διατριβής του. Ένα θάνατο σε διαλεκτική ενότητα και κρυφή αρμονία με τη ζωή, ένα θάνατο που έδινε νόημα στη ζωή, που την έκανε άξια να τη ζήσεις. Και αξιοποίησε αυτή τη λίγη ζωή που του έλαχε στο έπακρο. Στερώντας τους φίλους από την ακτινοβολία της παρουσίας του, εξάντλησε ως την τελευταία σταγόνα τη μετρημένη πια τα ύστερα χρόνια ζωή του και την τελευταία σπίθα της αντοχής του στην πνευματική δημιουργία, στη διδασκαλία και στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις του: Ο θαυμασμός και το παράδοξο της φιλοσοφίας, το τελευταίο μεγαλόπνοο έργο του, αρχινισμένο στη

Γερμανία και την Αγγλία, πριν από τη μεγάλη δοκιμασία ολорώθηκε με τον ιδρώτα της ψυχής του στο κρεβάτι και στο τραπέζι του πόνου. Ο θαυμασμός και το παράδοξο της φιλοσοφίας με τη λατρεία των δικών του τον έκαναν να διαψεύσει πολλά απαισιόδοξα προγνωστικά και στατιστικές, και να προσθέσει στο «κτήμα εσαεί» του μεγάλου και σπουδαίου έργου του, αυτού που κανένας θάνατος δεν μπορεί να καταλύσει, την τελευταία γκλονιστική μαρτυρία του μαζί με το προσωπικό του *Εις εαυτά Ενθυμήματα εν φιλοσοφία* που εμπιστεύτηκε πολύτιμη παρακαταθήκη τις τελευταίες μέρες του στη σύντροφό του. Ο Θεόφιλος Βείκος αποχαιρέτησε τη φιλοσοφία που την τίμησε και τονίμησε μια ζωή μ' ένα κύκνειο άσμα αντάξιο της μοναδικής της μασίας για τη ζωή και το θάνατο, που θα το περιμένουμε με απομονησία.

Στα 15 χρόνια του στην Αθήνα μετά τη Θεσσαλονίκη και Γιάννενα, ο Θεόφιλος Βείκος έφερε ένα νέο ύφος και ήθος. Εμιούργησε παράδοση ζωντανού και γραπτού λόγου, ξανάδααίγλη στις παραδόσεις ακόμα και στα χρόνια της μοιραίας αρρστιας του. Η γραφή του πραγμάτωνε μοναδικά το βιτγκενσταϊκό παράγγελμα της σαφήνειας, της διαύγειας, της καθαρότη και της φωτεινότητας: λιτή, αφτιασίδωτη, αναλυτική αλλά με και λαγαρή, με ποίηση και χρώμα, χωρίς εκζήτηση, ερημητισισμούς και φιλοσοφικό ιδίωμα, είναι η καλύτερη και ωραιότε ίσως ελληνική φιλοσοφική γραφή. Η θεματική του, όπως φαίνται και από τους τίτλους των έργων και άρθρων του, πλούσια κ πλατιά, με κοινωνική ευαισθησία και ιστορική διάσταση, βαθ παιδεία και γενικότερη καλλιέργεια, με ευαισθησία και ανταπκριση στα σημεία των καιρών, πραγμάτωνε εύστοχα το μορφωκό ιδεώδες της φιλοσοφίας που με τόση πίστη διακήρυχνε. Ο λγος του μεθοδικός, αυστηρός, με γνήσιο φιλοσοφικό προβλημα

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΕΪΚΟΣ (1936-1995)

Πέθανε, την Τρίτη 14 Μαρτίου 1995, ο Καθηγητής της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Θεόφιλος Βείκος. Γεννημένος το 1936 στο Βελβεντό Κοζάνης, σπούδασε αρχικά στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Παρακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βερολίνου, απ' όπου επέστρεψε στο ΑΠΘ, για να ανακηρυχθεί διδάκτορας το 1968 και υφηγητής της Ιστορίας της Φιλοσοφίας το 1970. Διετέλεσε εντεταλμένος υφηγητής στο ίδιο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων από το 1970 ως το 1972, καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (1972-1979), και απο το 1979 δίδασκε Φιλοσοφία και Ιστορία της Φιλοσοφίας στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μετά τη διδακτορική του διατριβή, Ο θάνατος στη σκέψη του Ηράκλειτου (1968), και τη διατριβή του για την υφηγεσία, Αναξίμανδρος (1969), έγραψε, μεταξύ άλλων, τα βιβλία: *Νίτσε* (1970), *Προσωποκρατικοί* (1972/1988), *Μαθηματικές αντινομίες του Καντ* (1974), *Ο Μύθος του Λόγου* (1976), *Ιστορία και Φιλοσοφία* (1983), *Προλεγόμενα στη Φιλοσοφία* (1984), *Ειρήνη και Πόλεμος* (1987), *Θεωρία και Μεθοδολογία της Ιστορίας* (1988), *Αναλυτική Φιλοσοφία* (1990), *Φύση και Κοινωνία* - από τον Θαλή ως τον Σωκράτη (1991). Είχε δημοσιεύσει επίσης συλλογικά έργα, και πολλές συνεργασίες σε επιστημονικά περιοδικά και στο Αντί.

παντητικός σε ριζικά και οριακά φιλοσοφικά ερωτήματα με άμεση απήχηση στα μεγάλα και τα μικρά ακροατήρια με προβλητικότητα και την εσωτερικότητά του. Ο Θεόφιλος Βέικος υποδειγματικός δάσκαλος, έβγαλε άξιους μαθητές και πορτες και άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του σ' όσους ευτύ- με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να μαθητεύουν κοντά του. Ο φιλόσοφος των χαμηλών τόνων και των υψηλών φιλοσο- απαιτήσεων. Ήξερε να ρίχνει φως στα προβλήματα και νει με μαστοριά στέρεες φιλοσοφικές συζητήσεις. Έσκα- ζωή μέσα του κι ο μονόλογος κι η εσωστρέφεια ήταν διά- με τον εαυτό του και με το άλλο, ακόμα κι αν κάποτε γινό- όμακρος και αποστασιοποιημένος.

ιστηρότητα που κάποτε έδειχνε, τη συνέπεια και την πει- που απαιτούσε από τους άλλους, την επέβαλε πρώτα στον του κι όχι μόνο στα ανέμελα χρόνια του. Την εφάρμοσε για στον εαυτό του στα χρόνια της αγωνίας του, λυτρώνο- αθημερινά τον εαυτό του από το προσωπικό του πάθος. Πηγε ο ίδιος την αρρώστια του με την ίδια μεθοδικότητα πειχνη στη δουλειά του, με απόλυτη επίγνωση της σοβαρό- της κατάστασής του, με νηφαλιότητα, με στωική καρτερία γενναιότητα. Δεν παραιτήθηκε από τίποτα, τυπικά και ου- κά, ως τις τελευταίες στιγμές του, όταν η κλεψύδρα έπαιρ- ιδειάζει και άρχιζε η αντίστροφη μέτρηση.

εόφιλος Βέικος υπήρξε ένας τίμιος, σεμνός, συνεπής και ιος άνθρωπος, κι αυτό όσο αυτονόητο κι αν είναι στους κύ- μας πρέπει να τονιστεί στις μέρες που διανύουμε. Υπήρξε αιατικός δάσκαλος με απεριόριστη και ανεξάντλητη αφο- και αγάπη για αυτό που λόγιζε ως την κύρια δουλειά του, ίση και την κλήση του. Υπήρξε γνήσιος φιλόσοφος με αυ- ή και πρωτότυπη σκέψη, σοφός και πολυδιάστατος ιστορι- ς φιλοσοφίας. Και υπήρξε ακόμη συναρπαστικός συγγρα- του ήξερε να ανασυνθέτει κριτικά τα μείζονα και ελάσσο- λοσοφικά προβλήματα και κείμενα, να ξαναδιαβάσει με πικρή ματιά τα μικρά και τα μεγάλα και να τους δίνει ζωή.

ξε, και τι να πρωτοπείς, μοναδικός σύντροφος και πατέρας, γείτονας, πιστός φίλος, προσιτός και ζεστός συνάδελφος. έλος εισηγητικών επιτροπών και του εκλεκτορικού σώμα- άλλες φορές στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, βοήθησε όσο λίγοι ευσυνειδησία και την αμεροληψία του, με την ακάματη ερ- δητιά του, με σοβαρότητα και συναίσθηση ευθύνης, με αυ- τητα αλλά και προθυμία και συνέπεια να σταθεί στα πόδια Φιλοσοφικό Τμήμα του Πανεπιστημίου μας. Οι κρητικές ές του, λαμπρές δίπλα στη γελαστή θάλασσα και τους κατα- νους λόφους, μένουν βαθιά χαραγμένες στη μνήμη μας. Το πιστήμιο Κρήτης τον ευχαριστεί και τον ευγνωμονεί.

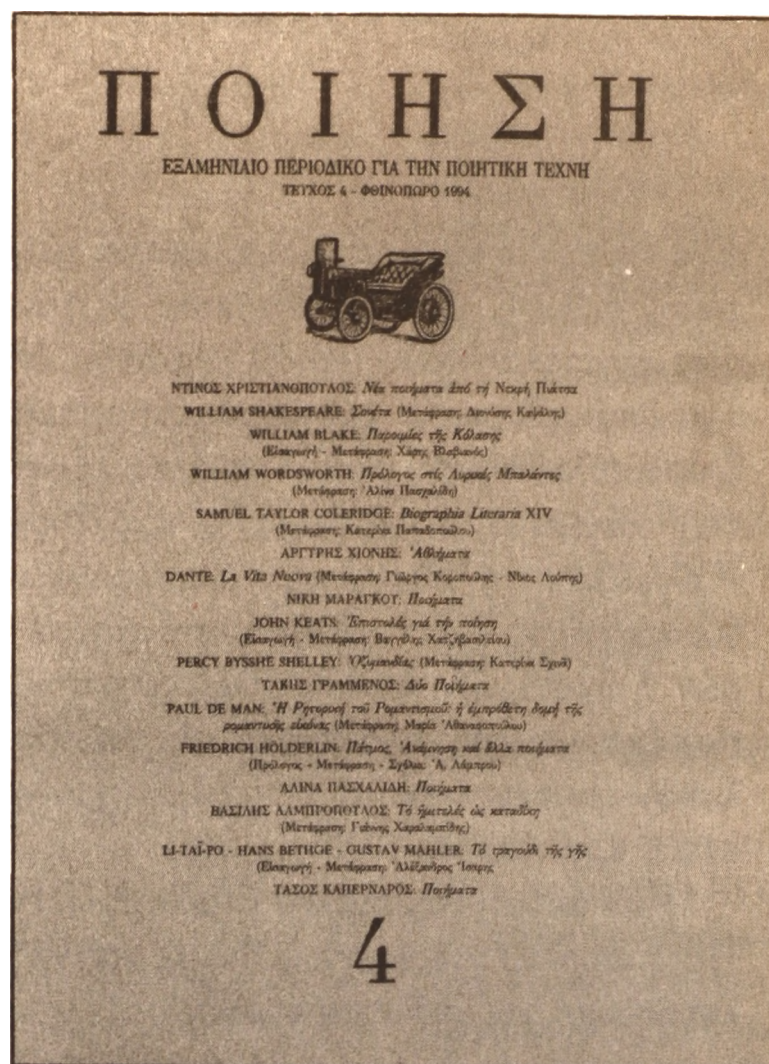
εόφιλος Βέικος πάντα του αναζητούσε την αλήθεια. Ήξερε ρχνά κουβέντιαζε όλες τις θεωρίες της. Πάντα όμως έφευγε ερωτηματικό. Τώρα ξέρει. Η αλήθεια εξαγοράζεται με το ο, όπως είπε κι ο ποιητής. Κάποτε θα τη γράψει, δεν μπο- ι θα μας την πει με τη δική του εκδοχή, όταν και μεις θα την ε μάθει στην αντίπερα όχθη. Ός τότε, η δική μας αλήθεια ότι τον αγαπήσαμε. Και θέλουμε να του την πούμε έστω κι την ύστατη στιγμή. Να το ξέρει.

που φιλεί θεός πεθνήσκει νέος». Ο Θεόφιλος Βέικος φεύγει λημένος».

ΜΥΡΤΩ ΔΡΑΓΩΝΑ-ΜΟΝΑΧΟΥ

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Κυκλοφορεί το 4ο τεύχος

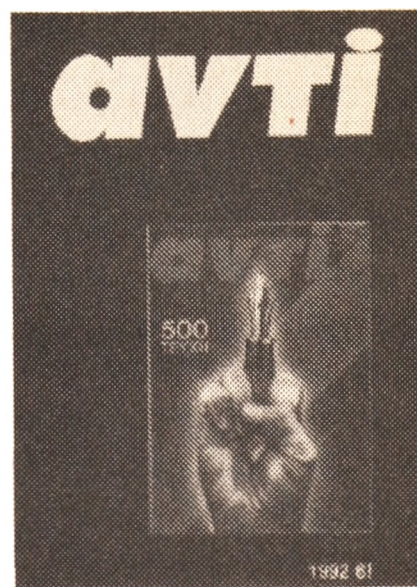

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Ετοιμάστηκαν και διατίθενται στα γραφεία του περιοδικού οι τόμοι ΛΣΤ' και ΛΖ' (Α' και Β' εξάμηνο του 1992) του ΑΝΤΙ. Οι τόμοι αντιστοιχούν στα τεύχη από 484 έως και 497 (ΛΣΤ') και από 498 έως και 511 (ΛΖ').

Οι τόμοι του ΑΝΤΙ είναι το συμπυκνωμένο, πολύτιμο χρονικό της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής μας ζωής. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε και παλιότερους τόμους.

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ

Στο λεύκωμα αυτό, που κυκλοφορεί ήδη σε τρίτη έκδοση, περιλαμβάνονται φωτογραφίες αρχιτεκτονικών μελών κατασκευασμένων από σίδηρο. Οι φωτογραφίες απεικονίζουν μπαλκόνια, φουρούσια, σκάλες, εξώπορτες, κάγκελα, κιγκλιδώματα παραθυριών, τζελουζίες, πηγάδια, στηρίγματα φαναριών, θυροφεγγίτες, μάτια βοδιού, στέγαστρα θυρών ή προθηκών, λασποκαθαριστήρες κ.λπ. που έχουν άμεση συνάφεια με την παλιότερη λαϊκή αρχιτεκτονική ή με την σύγχρονη αστική αρχιτεκτονική.

Ένα ακόμη σημαντικό βιβλίο του Ηλία Πετρόπουλου για να γνωρίσουμε και να μελετήσουμε τον πολιτισμό μας.

Επίσης κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ
ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ
ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
Ο ΜΥΣΤΑΞ

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ
ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ
Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ
ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ
ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΑΛΑΤΙΑΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1968-1974 • 1982-1991
ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΑΡΕΤΙΝΟΥ, ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ
Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑ
ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΑΣΟΛΑΔΑ
LE KIOSQUE GREC (ΤΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ)
LA VOITURE GRECQUE (ΤΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ)

CAGES A OISEAUX EN GRECE (ΤΑ
ΚΛΟΥΒΙΑ)
ALBUM TURK
ΤΟΠΟΡ

Μόλις κυκλοφόρησαν
ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ, Η ΛΑΣΠΗ
ΤΑ ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
ΚΥΡΙΩΣ ΑΥΤΟ
Κολάζ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου Εθνικισμός, λαϊκισμός, προπαγάνδα

κος Μουζέλης,
Εθνικισμός στην Ύστερη
άπτυξη.
Ιδρύσεις Θεμέλιο,
Αθήνα 1994.

Αυτή τη συλλογή των οκτώ αναμειγμένων από την πρόσφατη αρθρογραφία του στο *Βήμα της Κριτικής* κειμένων, ο καθηγητής Νίκος Μουζέλης μάς προσφέρει ένα σύντομο αλλά πραγματικά ενδιαφέροντα συζήτηση που, κατά τη γνώμη μου, πραγματεύεται όχι μόνο το κενό του ελληνικού εθνικισμού, όπως υποδεικνύει ο τίτλος, αλλά και μια σειρά από άλλα θέματα που τον τελευταίο καιρό απασχολούν τη σκέψη πολλών κοινωνιολόγων της *avant garde*, όπως το διάλογο ανάμεσα στους νεοεθνικιστές και τους μεταμορφωτιστές ή την αναζήτηση μιας νέας μετα-συμβατικής ηθικής για την εποχή μας. Ξεκινώντας με τη μορφή την «παράλογη» κατά την άποψή του (σ. 68) στάση των μεγάλων κομμάτων, της Εκκλησίας, καθώς και μεγάλης κλίμακας της κοινωνίας των πολιτών, η οποία αντιδρά στην εύρεση λύσης για το πρόβλημα των σχέσεων μας με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας στη βάση μιας «μεικτής» ονομασίας, ο Ν. Μουζέλης εξετάζει στο χειρίδιό του το γενικότερο φαινόμενο του εθνικισμού καθώς και τις προοπτικές για την ανάπτυξη ενός δημοκρατικού «επικοινωνιακού» λόγου σε μια κοινωνία ύστε-

ρης ανάπτυξης όπως η ελληνική.

Καθώς μας έχει συνηθίσει με το έως σήμερα έργο του, ο Έλληνας κοινωνιολόγος αναπτύσσει τη σκέψη του και σ' αυτό το βιβλίο σε τρία ξεχωριστά αλλά συνδεδεμένα επίπεδα, παραμένοντας έτσι πιστός σε μια, ολιστική αφενός αλλά συνάμα, ευέλικτη και ευρεία προσέγγιση, αφετέρου, κάτι που κατά τον ίδιο αποτελεί και το ειδοποιό χαρακτηριστικό της κοινωνιολογικής μεθόδου. Συγκεκριμένα, λοιπόν, στο νέο του βιβλίο επιλέγει και σχολιάζει έξυπνα, στο εμπειρικό επίπεδο, τις πρόσφατες εξελίξεις πάνω στο «μακεδονικό πρόβλημα», τον σημερινό ρόλο της Εκκλησίας και της νεολαίας, καθώς και την αρνητική παρουσία των κομματικών ηγεσιών στην πολιτική διαδικασία της χώρας μας (κεφ. 3-6). Στο μέσο, καθαρά κοινωνιολογικό επίπεδο, κάνει λόγο για την ύπαρξη μιας ιδιόμορφης πολιτικής κουλτούρας στην Ελλάδα που κυριαρχείται από ένα μείγμα του παλαιότερου «πελατειακού λόγου» σε συνδυασμό με τον μεταγενέστερο «λαϊκιστικό» που εμφανίστηκε με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Ο σωβινιστικός εθνικισμός, καθώς και οι αυταρχικές πρακτικές που συνοδεύουν την ελληνική πολιτική κουλτούρα (π.χ. παραπληροφόρηση, προπαγάνδα κ.λπ.), αναλύονται σ' αυτό το επίπεδο και στην κρίση του συγγραφέα έχουν δυνατή σχέση με τον ύστερο χαρακτήρα ανάπτυξης της κοινωνίας μας. Τέλος, στο θεωρητικό επίπεδο κατασκευής και ανάλυσης

όρων και εννοιών, γίνεται λόγος για τη σχέση ανάμεσα στον εθνικισμό και τον εκσυγχρονισμό (κεφ. II) για την έννοια του «επικοινωνιακού λόγου» του Habermas και για τον τρόπο με τον οποίο μια ηθική απελευθέρωση ατόμων και συνόλων από εσωτερικούς κι εξωτερικούς καταναγκασμούς θα προσέγγιζε το ιδεώδες μιας δημοκρατικά οργανωμένης κοινωνίας.

Το πολύ αξιόλογο αυτό χειρίδιο, όμως, δεν είναι απαλλαγμένο από αδυναμίες και προβλήματα — άλλωστε ο ίδιος ο συγγραφέας του ομολογεί πως βρέθηκε στον πειρασμό να προβεί σε ορισμένες διορθώσεις πριν από την αναδημοσίευση των άρθρων του. Δίχως, ωστόσο, να ξέρει κανείς ποιες θα ήταν αυτές και πέρα από τα προβλήματα της χαλαρής σύνδεσης ανάμεσα στα άρθρα/κεφάλαια και της έλλειψης σαφούς μεθόδου για την προσέγγιση του κεντρικού θέματος του βιβλίου του, νομίζω πως χρειάζεται να είναι κανείς επιφυλακτικός απέναντι στον ισχυρισμό του Μουζέλη για την ύπαρξη «μεταμοντέρνας» νεολαίας στην Ελλάδα (κεφ. I), ο οποίος, ανάμεσα σε άλλα, είναι ασυμβίβαστος με μια κοινωνία «ύστερης ανάπτυξης», αυταρχισμού κι εθνικισμού όπως την ελληνική. Το ίδιο θέμα εμφανίζεται και στους χτυπητά αντιφατικούς ισχυρισμούς πως η ελληνική κοινωνία είναι έντονα «πολιτικοποιημένη» (σ. 20-1) και, αλλού, πως σ' αυτή εμφανίζονται σαφείς τάσεις μεταμοντέρνας «αποπολιτικοποίησης» (σ. 27).

Αλέξανδρος Καζαμίας

Ροή λυρισμού καθώς και επικοινωνία με το απλό και κοινό κατορθώνει στο κορυφαίο επίτευγμά του ο αμερικανός ποιητής Ουώλας Στήβενς (1879-1955), *Σημειώσεις για έναν υπέρτατο μύθο* (εκδ. Εστία, 1995)· σε μια θαυμάσια απόδοση του Στάθη Καββαδά, εναρμονισμένη με τη σοφή απλότητα και το ρυθμό της ανάσας του «φυσικού ανθρώπου». Η έκδοση συνοδεύεται από υπόμνημα και σημειώσεις του μεταφραστή και το «Σχολιασμό» του Χάρολντ Μπλουμ.

«*Στρατιώτη, είναι ένας πόλεμος ανάμεσα στο νου και τον ουρανό, / ανάμεσα στη σκέψη, τη μέρα και τη νύχτα. / Γι' αυτό ο ποιητής είναι πάντα στον ήλιο, συρράφει μέσα στο δωμάτιό του το φεγγάρι με τις βιργιλιανές του προσωδίες, πάνω κάτω, πάνω κάτω. Είναι ένας πόλεμος που δεν τελειώνει ποτέ.*»

Τοβετάν Τοντόροφ, *Κριτική της Κριτικής. Ένα μυθιστόρημα μαθητείας* (προλεγόμενα: Παν. Μουλλάς, μετάφραση: Γιάννης Κιουρτσάκης, εκδ. Πόλις, 1994): Έργο του 1984, η *Κριτική της Κριτικής* περιγράφει τη σύγχρονη ιδεολογική αντιπαράθεση στο χώρο της κριτικής ως αντίθεση ανάμεσα στον κλασικό δογματισμό και τον σύγχρονο σχετικισμό. Ο Τοντόροφ προσπαθεί να ξεφύγει απ' αυτή τη διχοτομία και επιχειρεί αναλυτικές προσεγγίσεις σημαντικών συγγραφέων που ανήκουν σε διαφορετικές κριτικές παραδόσεις, προτείνοντας μίαν αντίληψη της κριτικής ως ισότιμου διαλόγου του λογοτέχνη με τον κριτικό με στόχο την αναζήτηση της «αλήθειας». Εντέλει, παράγεται ένα «μυθιστόρημα» της

προσωπικής μαθητείας του ίδιου του Τοντόροφ στην κριτική, όπου παρακολουθούμε την περιπέτεια του συγγραφέα να οικοδομήσει μια σκέψη πέρα από τα ρομαντικά πλαίσια.

Υποθήκη φιλολογική και υπόδειξη αγάπης για τη λογοτεχνία αλλά και τη διδασκαλία της είναι η *Τράπεζα Πνευματική* του Γ.Π. Σαββίδη (εκδ. Πορεία, 1994). Ο εορταστικός αυτός τόμος ξεκίνησε από την αρχική επιθυμία του τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών του Α.Π.Θ. να τιμήσει τον ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και διευρύνθηκε από τον κύκλο των μαθητών και φίλων του Γ.Π. Σαββίδη. Στην *Τράπεζα Πνευματική* κατατίθενται τριάντα τρεις εργασίες του Γ.Π. Σαββίδη δημοσιευμένες από το 1963 έως το 1993 και ο τόμος συμπληρώνεται με Σχέδιασμα της Εργογραφίας του.

Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα, *Ποιητής στη Νέα Υόρκη* (μετάφραση: Β. Λαλιώτης, εκδ. Σμίλη, 1993): «*Ενρίκε / Αιμίλιο / Λορένθο / Ήτανε οι τρεις παγωμένοι / Ο Ενρίκε από των κρεβατιών τον κόσμο / Ο Αιμίλιο από τον κόσμο των ματιών και τις πληγές στα χέρια, ο Λορένθο από τον κόσμο των πανεπιστημίων χωρίς στέγες Λορένθο / Αιμίλιο / Ενρίκε. / Ήτανε οι τρεις καμένοι. / Ο Λορένθο από τον κόσμο των φύλλων / και τις μπάλες του μπιλιάρδου, ο Αιμίλιο από τον κόσμο του αίματος και τις λευκές καρφίτσες, / ο Ενρίκε από τον κόσμο των νεκρών / και τις παρατημένες εφημερίδες*».

Αρχιτεκτονική θεάτρου και ελληνικότητα

Ελένης Φεσσά - Εμμανουήλ, Η αρχιτεκτονική του ελληνικού θεάτρου. Έκδοση: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών και Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου, Αθήνα 1995

Στο σχολιασμό του προτελευταίου βιβλίου της **Ελένης Φεσσά - Εμμανουήλ** *Κτίρια για δημόσια χρήση στη νεότερη Ελλάδα* (Αντί, 11.12.93), με είχε απασχολήσει η θεώρηση των κτιρίων αυτών από τη συγγραφέα ως σημαντικών εργαλείων για τον εξευρωπαϊσμό της ελληνικής κοινωνίας. Η ίδια οπτική αντίληψη κυριαρχεί και στο πρόσφατο σύγγραμμα της Φεσσά, *Η αρχιτεκτονική του ελληνικού θεάτρου*, που ουσιαστικά προηγείται χρονικά του παραπάνω έργου της, μια και αποτελεί εξέλιξη της διδακτορικής διατριβής της στο ΕΜΠ το 1990. Η ειδική περίπτωση, λοιπόν, το Θέατρο, είναι το πείραμα το οποίο οδηγεί στη διατύπωση της γενικής θεωρίας, και ταυτόχρονα είναι το πειραματικό πεδίο στο οποίο δοκιμάζεται η ισχύς της θεωρίας.

Η ενασχόληση με την αρχιτεκτονική του θεάτρου έχει την ιδιαιτερότητα να απαιτεί πλήρη συσχετισμό με τα γεγονότα στον κοινωνικό περίγυρο, εφόσον το ίδιο το αντικείμενο της αρχιτεκτονικής αυτής, το θεατρικό δρώμενο, ουσιαστικά αντανακλά το κοινωνικό. Και πράγματι, το βιβλίο προσφέρει μια εμπεριστατωμένη αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο της περιόδου που εξετάζει με προσεκτικά διαστρωμένη μετάβαση από τα πολιτικά στα πολιτιστικά και στα θεατρικά πράγματα, και από την ευρωπαϊκή στην ελληνική πραγματικότητα.

Το θέμα στην Ελλάδα συναντά και μια πρόσθετη δυσκολία, τα πο-

λύ λίγα χτισμένα παραδείγματα τα οποία ποτέ δεν ήταν αρκετά ώστε να επηρεάσουν τις αρχιτεκτονικές εξελίξεις, και πόσο μάλλον το ιδεολογικό πλαίσιο (όπως, για παράδειγμα, έκαναν τα «μοντέρνα» σχολεία του μεσοπολέμου). Τα λίγα χτισμένα θέατρα, σε συνδυασμό με την ισχνότατη σχετική βιβλιογραφία, απαιτούν ιδιαίτερη προσπάθεια για την εξαγωγή συμπερασμάτων και για το κτίσιμο μιας θεωρίας. Κι εδώ έγκειται μία από τις μεγαλύτερες συμβολές του βιβλίου: Αφενός στη δημοσιοποίηση πολύτιμων πρωτότυπων στοιχείων και αφετέρου στη συστηματική συσχέτισή τους με όσα ήδη γνωστά, η οποία για πρώτη φορά δίνει μια σφαιρική και εναργή εικόνα της πορείας της αρχιτεκτονικής του θεάτρου στην Ελλάδα.

Το ιστορικό φάσμα του συγγράμματος διαρθρώνεται σε τρεις κύριες ιστορικές ενότητες: το α' μέρος από το θέατρο στις ενετοκρατούμενες περιοχές μέχρι την Ελλάδα του 1821, το β' στην περίοδο του 19ου αιώνα με το κτίσιμο των μεγάλων νεοκλασικών θεάτρων και το γ' ως το 1940 όπου ουσιαστικά κλείνει και το κεφάλαιο οικοδόμησης νέων θεάτρων. Το κύριο ενδιαφέρον, ωστόσο, έγκειται στην παράλληλη διάρθρωση του υλικού σύμφωνα με τους δύο κύριους δρόμους που ακολούθησε αυτή η αρχιτεκτονική, τα ανοικτά και τα κλειστά θέατρα.

Για τα μεν κλειστά θέατρα, όπως σωστά επισημαίνεται, ήταν απόλυτα αναμενόμενο το γεγονός ότι κατεξοχήν εξέφρασαν την επιθυμία της αστικής τάξης για εξευρωπαϊσμό και ότι από πολύ νωρίς γύρισαν τα νώτα τους στην ελληνική αρχιτεκτονική παράδοση και εθιμοτυπία (μέχρι του σημείου να έχουν αποκλείσει το ελληνικό ρεπερτόριο τον 19ο αιώνα). Απέμειναν λοιπόν για να προάγουν την ελληνική πολιτιστική συνέχεια τα ανοικτά θέατρα, τα οποία είχαν

κάθε φυσική προϋπόθεση: μπορούσαν να θεωρηθούν απόγονοι του αρχαίου ελληνικού και βυζαντινού θεάτρου, ταιριαστοί στο κλίμα του τόπου και τη σκηνή του «υπαίθριου εν Ελλάδι», ήταν πολύ πιο κοντά στη γάλη μάζα του λαού και τέλεια αναγκαστικά κατέληξαν οι αδέκτες των ελληνικών έργων θιάσων. Παρ' όλα αυτά, όπως τηρείται από τη Φεσσά, ακόμα και αυτά τα θέατρα προσπάθησαν μέσα από την αρχιτεκτονική τους (σκηνή, διάταξη) να εισαγάγουν ευρωπαϊκά στοιχεία. Εδώ θα πρέπει να διαφωνήσω με την έντονη ελληνοκεντρική προβολή του που αυτού θεάτρου, ως μοναδικού. Ας μην ξεχνάμε ότι τα ανοικτά θέατρα άνθησαν σε κάθε χώρα, ακόμη και στις μητροπόλεις του Βορρά, και παντού, όπως εδώ, ήταν οι φορείς εκσυγχρονισμού του θεατρικού λόγου σε αντίθεση με την παρωχημένη μιμνήσκου αρχιτεκτονική και πολιτιστική εισφορά των κλειστών θεάτρων.

Μια δεύτερη καίρια επισημάνση της συγγραφέως είναι ότι ακόμα και οι τάσεις των αρχών του 20ου αιώνα, που προβλήθηκαν στην εποχή τους σαν αναβίωση της ελληνικής θεατρικής κληρονομιάς, δεν ήταν παρά εισαγωγές ξένων προβληματισμών. Αναφέρονται χαρακτηριστικά οι δελφικές εορτές του ζεύγους Σικελιανού και οι -αντιδιαμετρικού εικαστικού περιεχομένου, αλλά παρόμοιες ιδεολογίας- προσπάθειες σχεδιασμού ανοικτών κυκλικών θεάτρων από τον Κ. Δοξιάδη. Και τελικά, ούτε σε αυτή την αιχμή πρωτοπορίας συγκεκριμενοποιήθηκε η «ελληνικότητα».

Κι αυτό ίσως είναι ένα από τα πικρά διδάγματα του βιβλίου: ότι, δηλαδή, η επιχειρηματολογία περί ελληνικότητας δεν διαφέρει πολύ από την αναζήτηση του μυθικού Δισκοπότηρου. Όλοι είχαν ακού-

αυτό, όλοι είχαν φανταστεί
ή του αλλά κανείς δεν το
έτε το άγγιξε πραγματικά. Η
οιβή, όμως, βρίσκεται στο
έτσι δεν είναι; Και η ανα-

ζήτηση της ελληνικότητας, η οπτι-
κή γωνία μέσα από την οποία επι-
μένει η Φεσσά να ανιχνεύει την
ελληνική αρχιτεκτονική, είναι αυ-
τό ακριβώς που προσδίδει βάρος

σ' αυτή την αρχιτεκτονική και θα
ήταν κρίμα να παύσει κάποτε να
αποτελεί τον ανέφικτο προορισμό
του ταξιδιού μας.

Νίκος Βρατσάνος

Χώρα Δημητριάδος

τολος Παπαθανασίου,
ζαντινή Δημητριάδα,
204.
σεις Όμηρος,
ς 1995

ας της περιλαμβάνει και αναφο-
ρές σε αρχαιολογικά ευρήματα
της περιοχής, καθώς και σε ζητή-
ματα ιστορικής γεωγραφίας.

Ακολουθούν τέσσερις αυτοτελείς
παράγραφοι, στις οποίες θίγονται
ορισμένα ειδικότερα θέματα.
Στην πρώτη συγκεκριμένα ο συγ-
γραφέας αναφέρεται στο ισχύον
δίκαιο και στην απονομή της δι-
καιοσύνης όχι μόνο στην περιοχή
αυτή αλλά σε ολόκληρη τη βυζα-
ντινή αυτοκρατορία. Στη δεύτερη
γίνεται μια σύντομη περιγραφή
της παλαιοχριστιανικής βασιλικής
εκκλησίας και κατονομάζονται
όσες βασιλικές έχουν εντοπιστεί
στη Μαγνησία. Το ζήτημα της
εγκατάστασης των Σλάβων στον
ελλαδικό χώρο και τη Μαγνησία
ειδικότερα αποτελεί το αντικείμε-
νο της τρίτης παραγράφου, με ιδι-
αίτερη αναφορά στη θεωρία του
Φαλμεράνερ και τον αντίλογο σε
αυτήν. Από την εκκλησιαστική, τέ-
λος, ιστορία γίνεται στην τέταρτη
παραγραφο μία σύντομη αναφο-
ρά στο Πήλιο ως μοναστικό κέν-
τρο, το οποίο από τον 14ο αιώνα
και εξής εξελίσσεται σε πυρήνα
σχηματισμού οικισμών.

Το βιβλίο εμπλουτίζεται με τέσ-
σερα παραρτήματα. Στα δύο πρώ-
τα αναδημοσιεύονται μολυβδό-
βουλλα, σφραγίδες, επιγραφές,
έγγραφα και, γενικά, υλικό σχετι-
κό με τη Δημητριάδα και την ευρύ-
τερη περιοχή. Ειδικά όσον αφορά
το δεύτερο παράρτημα, που πε-
ριέχει ένδεκα έγγραφα (μεταγε-
νέστερα πάντως του 1204), χρήσι-
μη θα ήταν η αναγραφή των σελί-
δων του έργου, απ' όπου γίνεται η
αναδημοσίευση, καθώς και ένδει-
ξη ότι πρόκειται για απόσπασμα
από κάποιο εκτενέστερο έγγρα-
φο, όπου συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Τα δύο τελευταία παραρτήματα
περιέχουν τέσσερις χρονολογι-
κούς πίνακες. Εδώ καταγράφο-
νται συνοπτικά τα σπουδαιότερα
ιστορικά γεγονότα, καταλογογρα-
φούνται οι βυζαντινοί αυτοκράτο-
ρες, οι πατριάρχες Κωνσταντινου-
πόλεως ως τον 12ο αιώνα και, τέ-
λος, οι επίσκοποι Δημητριάδος ως
τις μέρες μας. Ακολουθεί πίνακας
πηγών και βιβλιογραφίας, περιλή-
ψη στα γαλλικά και το βιβλίο κλεί-
νει με ευρετήριο κυρίων ονομά-
των, όπου όμως ευρετηριάζονται
και πηγές που χρησιμοποιήθηκαν.

Το βιβλίο είναι γραμμένο σε ύφος
στρωτό. Οι παρεκβάσεις από την
κυρίως αφήγηση πάνω σε ζητήμα-
τα δευτερεύοντα (πώς λ.χ. λειτουρ-
γούσε η πολιορκητική μηχανή «ε-
λέπολις» [σ. 111 σημ. 156] ποιες
ακριβώς ήσαν οι αρμοδιότητες των
βυζαντινών αξιωματούχων [σ. 92
σημ. 123] κ.λπ.) κάνουν το κείμενο
γλαφυρό και χωρίς να αποσπούν
τον αναγνώστη εμπλουτίζουν το
φάσμα των πληροφοριών του με
ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες, κά-
νοντας τα γεγονότα πιο χειροπια-
στά. Παρά ορισμένες τυπογραφι-
κές αβλεψίες που θα μπορούσαν
να είχαν αποφευχθεί, ο Απόστο-
λος Παπαθανασίου, που με φρο-
ντίδα συγκέντρωσε το υλικό του,
παρουσιάζει τελικά ένα χρήσιμο
πόνημα, όπου μπορεί ο κάθε εν-
διαφερόμενος να βρει συγκεντρω-
μένα στοιχεία πάνω στην πολιτική,
εκκλησιαστική και πολιτιστική
ιστορία της Δημητριάδας και της
ευρύτερης περιοχής της κατά τους
μέσους χρόνους. Η Βυζαντινή Δη-
μητριάδα, 431-1204 είναι μία δε-
ξαμενή γνώσεων, ένας φόρος τι-
μής και αγάπης του συγγραφέα
προς την ιδιαίτερή του πατρίδα.

Δάφνη Παπαδάτου

Χορός και κοινωνία. Έκδοση
του Πνευματικού Κέντρου
Δήμου Κόνιτσας, με
εισαγωγή και επιμέλεια του
Βασίλη Νιτσιάκου, το βιβλίο
αυτό συγκεντρώνει τις
εισηγήσεις που
πραγματοποιήθηκαν σε
συνέδριο για τον «Λαϊκό
Πολιτισμό» που οργάνωσε το
«Πνευματικό Κέντρο του
Δήμου Κόνιτσας» και
συμπληρώνεται με άρθρα
σχετικά με το θέμα, καθώς
επίσης και με εκτενή
βιβλιογραφία. Μια πολύ
ενδιαφέρουσα χειρονομία
από μέρους του
νεοορύσσεται Πνευματικού
Κέντρου του Δήμου
Κόνιτσας, που δεν ξεχνά τους
Βορειοηπειρώτες, καθώς στα
περιεχόμενά του περιλαμβάνει
ένα ενδιαφέρον άρθρο για
τους χορούς της ελληνικής
μειονότητας της Αλβανίας.

Ψιλοκοσινίζοντας τον
περιοδικό Τύπο ξεχώρισα το
«αφιέρωμα στον
αυτοβιογραφικό λόγο»,
Εντευκτήριον 28-29
(φθινόπωρο - χειμώνας
1994): «την επιλογή από το
ποιητικό έργο του Gary
Snyder», Πλανόδιον (21
Δεκεμβρίου 1994) και το
έμμεσο αφιέρωμα στον
ρομαντισμό του περιοδικού
Ποίηση 4 (Φθινόπωρο '94).

«Ως τον διάδρομο
ακούγονται οι σπασμοί της
ζωής / ένας μεθυσμένος
επισκέπτης ρωτάει τη
νοσοκόμα / «σε ποιον θάλαμο
συνήθως πεθαίνουν, σε ποιον /
ανασταίνονται;...» / κι αυτή
πρόθυμα του δείχνει το
βάθος: η μητέρα / ξεψύχησε
κρατώντας στην αγκαλιά της /
το νεογέννητο βρέφος»: Νίκος
Λεβέντης, Άστυδε (εκδ.
Πλανόδιον, 1994).

Ο Χαρτοκόπτης

καταλατάν...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Εγκώμιον της ελαφρότητας

ΠΩΣ ΚΑΤΑΦΕΡΝΟΥΝ ΠΑΝΤΑ να μπερδεύονται τα πράγματα... κι αυτά που μοιάζαν σοβαρά ν' αποδεικνύονται γελοία· τ' αστεία, σοβαρά. Τα μεγαλεπήβολα σχέδια να βγαίνουν φούσκες, ενώ δυο σκόρπιες κουβέντες, μια απλή χειρονομία, να προσφέρουν στήριγμα (ερήμην τους, βέβαια) σε μια ζωή.

ΕΙΝΑΙ ΠΑΛΙΑ Η ΔΙΑΜΑΧΗ: ρητορεία εναντίον σεμνότητας, «επική» εναντίον λυρικής ποίησης, το Γερμανικό μεσοπόλεμο μέσ' απ' τον εμφανέστατα δραματικό Μπρεχτ ή μέσ' απ' τον υπόγεια τραγικό Ίσσεργουντ, το ηρωικό πάθος της Αλεξίου εναντίον της στιβαρής ευαισθησίας της Γαλάνη, το «Άξιον Εστί» έναντι του «Αθέατου Απριλίου», «Το Ρεμπέτικο» έναντι των «Πέριξ». Με βλέπω κιόλας να παραπατάω σε τούτα τα φιλοσοφικά χωράφια που καταπατώ, και ν' ανακατεύω τις «κατηγορίες» (τα «κατηγορήματα»; Τέλος πάντων...)· αλλά νομίζω πως προσπαθώ να πω ετούτο: Δεν πρόκειται να σώσουμε τον κόσμο παίρνοντας τον εαυτό μας και πολύ στα σοβαρά. Ούτε παίρνοντας τον κόσμο στα σοβαρά πρόκειται να σώσουμε τον εαυτό μας. Και ούτε, τέλος πάντων, αληθεύει κανένας άλλος από τους δυνατούς συνδυασμούς. Αλλά και πάλι ίσως παρεξηγηθώ. Ας με σώσουν κάποιοι σοφοί της Ανατολής, που βλέπουν τον Θεό να παίζει με την Πλάση, και να γελά με το Έργο Του. Ή ετούτη η υπόθεση: πως 10 λεπτά σοβαρού στοχασμού, αρκούν για να στείλουν κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο στην αυτοκτονία· μόνο η «ελαφρότητα» μας αφήνει το περιθώριο να ζήσουμε, και συνεπώς μας επιτρέπει και να αγωνιστούμε «σοβαρά» γι' αυτό που νομίζουμε «καλύτερο».

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΑΙ ΑΚΟΜΑ πως ίσως μπλέκω εδώ δύο αντίπαλα ζεύγη: σοβαρότητα/ελαφρότητα και σοβαροφάνεια/σοβαρότητα. Έχω όμως την υποψία πως τα δεύτερα σκέλη των δυο διπόλων, υπογείως συναντώνται συχνότερα απ' ό,τι τα πρώτα. Θυμάμαι τον Καβάφη που έλεγε πως εξωτερικά, προς τους τρίτους, έδειχνε σοβαρός γιατί είχε βρει ότι «μεγάλως με διευκολύνει τες υποθέσεις μου. Εσωτερικώς όμως, γελά και αστειεύομαι πολύ.» Ελαφρύ, αλλά σοβαρό, και το σχόλιο της Γιουρσενάρ, πως οι φοιτητές της που δεν πλήρωναν τους λογαριασμούς τους στην καντίνα του κολλεγίου, ήσαν οι ίδιοι που δεν αντιλαμβάνονταν την Γαλλική Τραγωδία. Είναι, εν τέλει, η «ελαφρά» Φρανσουάζ Σαγκάν λιγότερο ουσιαστική από τους συνομηλίκους της αυστηρούς πειραματιστές του «Νέου Μυθιστορήματος»; Είναι οι «ελάσσονες», οι μικροί (όσοι μιλάνε γι' αυτό που είναι, και αυτό πράττουν), υποδεέστεροι των «μειζόνων», των μεγάλων (αυτών που μιλάνε όπως θα ήθελαν να είναι, και πράττουν ως ήδη «κλασικοί»);

ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΠΟΤΕ αυτή η αντιπαράθεση. Εκτός ίσως από μέσα μέσα στην ψυχή μας, όπου παίζουμε πάντα, ταιριάζοντας εικόνες-πράγματα χωρίς «ωφέλιμο» σκοπό, πραγματικά σαν τα παιδιά. Κι όπου μιλάμε πάντα χαμηλόφωνα, ένας προς έναν.

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΣΤΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΡΙΟΥΝΟΣΟΥΚΕ ΑΚΟΥΤΑΓΚΑΟΥΑ

Κάπα

Μυθιστόρημα

Σελ. 88 Τιμή 1000 δρχ.

*

Ρασομόν

και άλλες ιστορίες

Σελ. 88 Τιμή 1000 δρχ.

ΓΙΑΣΟΥΣΙ ΙΝΟΥΕ

Έρωτας και εκδίκηση

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

ΚΑΖΟΥΟ ΙΣΙΓΚΟΥΡΟ

Τ' απομεινάρια μιας μέρας

Μυθιστόρημα

Σελ. 272 Τιμή 2500 δρχ.

ΜΠΑΝΑΝΑ ΓΙΟΣΙΜΟΤΟ

Kitchen

Δύο νουβέλες

Σελ. 168 Τιμή 2000 δρχ.

ΣΙΟΥΣΑΚΟΥ ΕΝΤΟ

Σιωπή

Μυθιστόρημα

Σελ. 256 Τιμή 2500 δρχ.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1968

ΓΙΑΣΟΥΝΑΡΙ ΚΑΒΑΜΠΑΤΑ

Κιότο

Μυθιστόρημα

Σελ. 200 Τιμή 2000 δρχ.

*

Το σπίτι

των κοιμισμένων κοριτσιών

και άλλες ιστορίες

(υπό έκδοση)

ΓΙΟΥΚΙΟ ΜΙΣΙΜΑ

Δίψα για έρωτα

Μυθιστόρημα

Σελ. 200 Τιμή 2500 δρχ.

*

Ο ήχος των κυμάτων

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

*

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Α' Ανοιξιάτικο χιόνι

Μυθιστόρημα

Σελ. 464 Τιμή 3000 δρχ.

*

Β' Αφηνιασμένα άλογα

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

*

Γ' Ο ναός της αυγής

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

*

Δ' Ο εκπεσών άγγελος

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

ΧΑΡΟΥΚΙ ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ

Το κυνήγι

του Αγριοπρόβατου

Μυθιστόρημα

Σελ. 328 Τιμή 3000 δρχ.

*

**Σκληρή χώρα των θαυμάτων
και το τέλος του κόσμου**

Μυθιστόρημα

(υπό έκδοση)

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1994

ΚΕΝΖΑΜΠΟΥΡΟ ΟΕ

Μια προσωπική υπόθεση

Μυθιστόρημα

Σελ. 232 Τιμή 3000 δρχ.

*

Σιωπηλή κραυγή

Μυθιστόρημα

Σελ. 400 Τιμή 4000 δρχ.

ΤΖΟΥΝΙΤΣΙΡΟ ΤΑΝΙΖΑΚΙ

Το πορτρέτο της Σούνκιν

Δηγήματα

Σελ. 144 Τιμή 1500 δρχ.

*

Σβάστικα

Μυθιστόρημα

Σελ. 208 Τιμή 2500 δρχ.

*

Οι αδελφές Μακιόκα

Μυθιστόρημα

Σελ. 712 Τιμή 4000 δρχ.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

ZEN

Μια γιαπωνέζικη μορφή της γνώσης

Σελ. 112 Τιμή 1000 δρχ.

*

ΚΟΤΖΙΚΙ

Αρχαία γιαπωνέζικη επική χρονογραφία

Σελ. 208 Τιμή 1200 δρχ.

*

ΣΕΪ ΣΟΝΑΓΤΟΝ

Το βιβλίο του μαξιλαριού

Σελ. 64 Τιμή 800 δρχ.

*

ΧΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΣΕΝΡΙΟΥ

Γιαπωνέζικα τρίστιχα

Σελ. 112 Τιμή 1000 δρχ.

ΑΠΑΝΤΑ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Καῦμοί στό Γριπονήσι

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Καῦμοί στό Γριπονήσι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ επανεκδίδουν ολόκληρο το έργο του μεγάλου Χαλκιδαίου συγγραφέα σε νέα μορφή και με επιμέλεια της φιλόλογου Κατερίνας Κωστίου. Στις νέες εκδόσεις το κείμενο του έργου συνοδεύεται με κατατοπιστικό σημείωμα της επιμελήτριας, κριτικογραφία με τις κυριότερες κριτικές που έχουν γραφεί για το κάθε έργο, σημειώσεις και γλωσσάρι.

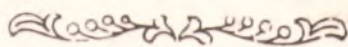
Επίσης κυκλοφορούν

Ο ΜΑΡΙΑΜΠΑΣ

ΤΟ ΣΟΛΟ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΩ

ΤΟ ΘΕΙΟ ΤΡΑΓΙ

ΤΟ ΒΑΤΕΡΛΩ ΔΥΟ ΓΕΛΟΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744